

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์
และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

**Child Civic Society and their Analysis of Situation
And Development Intervention of Children in Lamphun Province**

โดย แพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
มกราคม 2548

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและประเมินสถานการณ์ และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

Child Civic Society and their Analysis of Situation And Development Intervention of Children in Lamphun Province

รายนามคณะทำงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

1	แพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ	หัวหน้ากลุ่มงานกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลลำพูน	หัวหน้าโครงการวิจัย
2	นางนิลวรรณ ระพิพงษ์	สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
3	นางสุจิตรา สุทธิพงษ์	อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ลำพูน	คณะทำงาน
4	นางสาวทิพย์กานิน ไชยถาวร	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
5	นายสมคิด จันทบุรี	ผู้จัดการราย เอ็ม ซี เอ ลำพูน	คณะทำงาน
6	นายเทพพรหม อ่อนสีบุตร	ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
7	พ.ต.ท.กริช กิตติลือ	ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
8	นางกรรณแก้ว ดังการพินธุ์	ประธานมูลนิธิรักษ์เด็ก	คณะทำงาน
9	นางศรีนวล เบ็งคำตา	ตัวแทนกลุ่มสตรีและเยาวชนจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
10	นางสาวจิระวัฒน์ ญาณโสภณ	โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 48 พรรษา (ร่วมน้ำใจ)	คณะทำงาน
11	นางวันเพ็ญ พรินทรากุล	สถาบันวิจัยหรือศูนย์	คณะทำงาน
12	นายสมคิด สุนันตะ	สถาบันวิจัยหรือศูนย์	คณะทำงาน
13	นางสาวนิภา เข็มมี	ตัวแทนเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน	เลขานุการ/เหรัญญิก

ชุดโครงการ โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการ
แก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

Executive Summary

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์ และกระบวนการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนจังหวัดลำพูน

บทนำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมไทย มีความสลับซับซ้อน มีหลายรูปแบบ เริ่มจาก วัฒนธรรมเดิมที่ไม่มีความเท่าเทียมกัน จนสู่ยุคปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีมีการพัฒนาจนไร้ขอบเขตพร้อม ๆ กับสิ่ง ยั่วยุและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย ภาวะเศรษฐกิจสังคมที่เร่งรีบส่งผลให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นเป็น สาเหตุและปัจจัยของสถานการณ์ปัญหาทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตแบบไร้ทิศทาง ไม่มีการเตรียมพร้อม ที่จะเติบโตเป็นครอบครัว มีการหย่าร้างสูง เด็กๆไม่ได้รับความอบอุ่นและการเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคม จึง โตเป็นผู้ใหญ่ที่ด้อยคุณภาพ แม้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนมาตลอดแต่เป็นลักษณะ ต่างคนต่างทำ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นเรื่องๆ ปัญหาต่างๆ ของเด็กจึงไม่ได้เบาบางลงแต่กลับทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งภาวะที่เด็กจะเป็นผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ชุมชน ครอบครัว ยังทำหน้าที่ ไม่เต็มศักยภาพและไม่มีการประสานเชื่อมโยงกัน บางครั้งองค์กรที่ทำงานเพื่อเด็ก/บุคคลที่เคยให้การช่วยเหลือก็อ่อนพลังไป อาจเนื่องจากขาดการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิมและทันต่อเหตุการณ์/การเปลี่ยนแปลงใน ระดับพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนโดยมีการ พัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนไปพร้อม ๆ กัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบถึงสถานการณ์ และความรุนแรงของปัญหาลูกและเยาวชนจังหวัดลำพูน
2. เพื่อทราบถึงกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนจังหวัดลำพูนทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน
3. เพื่อสร้างความร่วมมือของหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนจังหวัดลำพูน
4. เพื่อใช้ฐานข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์แล้ว เป็นเครื่องมือในการผลักดันกิจกรรมการแก้ไขปัญหาลูก การผลักดันเชิงนโยบายเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนจังหวัดลำพูนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์ และ กระบวนการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนจังหวัดลำพูน ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2546 – 31 กรกฎาคม 2547 (ขยายเวลาถึงมกราคม 2548) กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเด็ก/เยาวชน/บุคคล/ครอบครัว/ชุมชน

และหน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐ /ภาคเอกชน/องค์กรศาสนาในจังหวัดลำพูน การสร้าง/ขยายและพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนโดยเริ่มจากศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสถานการณ์ปัญหา และความรุนแรงของปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน สามารถนำข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ไปขับเคลื่อนผลักดันให้มีการดูแลเด็กอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง
2. ศักยภาพ ประสิทธิภาพ ของกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนเพิ่มมากขึ้น
3. มีการเชื่อมโยง บูรณาการและขยายเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

การดำเนินงานการวิจัย

1. การสร้างและพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ
3. การจัดระบบข้อมูล
4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
5. จัดประชุมและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพิ่มเติมข้อมูล เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ระดับจังหวัด และระดับภาค
6. การจัดทำรายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการดำเนินงานวิจัย

1.หน่วยงาน/องค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนโดยตรงมีทุกพื้นที่ในจังหวัดลำพูน

2. มีการพัฒนาและขยายเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ประกอบด้วยบุคคล/หน่วยงานภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 16 องค์กร องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชน 19 องค์กรและเครือข่ายย่อยต่าง ๆ เช่น คณะสงฆ์จังหวัดลำพูนมีเครือข่ายได้แก่ วัดในจังหวัดลำพูน/เครือข่ายอาสาดูแลเด็กจังหวัดลำพูนที่คณะสงฆ์ได้เสนอชื่อให้เป็นผู้ดูแลเด็กในพื้นที่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูนมีเครือข่ายได้แก่โรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดลำพูน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สำนักงานคุมประพฤติมีอาสาคุมประพฤติ(อสค.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูนเครือข่ายเช่นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน(ศพค.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 และเขต 2 มีโรงเรียนต่าง ๆ / เครือข่ายนักเรียนเขตอำเภอเมือง/ชนบท กลุ่มเด็กปกติ/กลุ่มเด็กเสี่ยง เป็นต้น

3. สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน จากการศึกษาพบว่า 1.ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน(ข้อมูลทุติยภูมิ) จากหน่วยงานและองค์กรที่รับผิดชอบต่างๆ ได้แก่เด็กด้อยโอกาส 34.4% เด็กในครอบครัววิกฤติ 33.31% เด็กพิการ 12.05% เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 7.12%

เด็กกับยาเสพติด 4.65% เด็กชนกลุ่มน้อย 3.46% เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม 2.28% เด็กถูกรุกรมกรก่อสร้าง 0.98% เด็กไร้สัญชาติ 0.82% เด็กถูกละเมิด 0.27% เด็กเร่ร่อน 0.37% เด็กทำผิดกฎหมาย 0.12% เด็กในธุรกิจทางเพศ 0.005% เด็กในชุมชนแออัด 0.005% (ไม่มีการรายงานแรงงานเด็กนอกระบบ) 2. ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน(ข้อมูลปฐมภูมิ)โดยความร่วมมือจากคณะสงฆ์และเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจังหวัดลำพูน พบว่า เด็กยากจน 78.48% เด็กกำพร้า 38.93% พ่อแม่หย่าร้าง 25% เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 9.60% เด็กพิการ 5.12% เด็กเสี่ยงต่อการถูกละเมิด 4.10% เด็กเข้าแก๊งค์ 2.17% เด็กเร่ร่อน 0.93% เด็กตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ 0.54% เด็กถูกล่อลวง 0.39% และเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน 0.23% พบว่าข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิดังกล่าวมีความสอดคล้องกัน ปัญหาส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจน เด็กในครอบครัววิกฤติ เด็กพิการ เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม เด็กถูกละเมิด(เด็กในธุรกิจทางเพศ และแรงงานเด็กไม่พบการรายงานจากหน่วยงานภาครัฐ) จากเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนเขตอำเภอเมืองซึ่งอาศัยอยู่กับบิดามารดา 75.75% และกลุ่มเด็กเสี่ยง ซึ่งอาศัยอยู่กับบิดามารดา 28.74% มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหาเด็กและเยาวชนในชุมชน ดังนี้

	เด็กเขตอำเภอเมือง	เด็กกลุ่มเสี่ยง
ปัญหาเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์	36.78%	31.65%
เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	58.67%	20.83%
แรงงานเด็ก	-	12.50%
เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ เช่นเด็กยากจน กำพร้า ต่างด้าว	47.06%	86.30%
คณะทำงานโครงการวิจัยฯ มีความเห็นว่าทุกปัญหาของเด็กเป็นเรื่องสำคัญแม้มีตัวเลขการรายงานน้อย จึงจัดปัญหาเด็กที่พบเป็น 6 ประเด็นเพื่อง่ายต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การช่วยเหลือและตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่ 1. เด็กถูกทารุณกรรม 2. เด็กในธุรกิจทางเพศ 3. แรงงานเด็ก 4. เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 5. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม 6. เด็กด้อยโอกาสอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของปัญหา(เช่น เด็กยากจน เด็กกำพร้า เด็กต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่)เด็กบางรายมีหลายปัญหาเช่นเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์อาจมีปัญหาความยากจน ถูกละเมิด ถูกทอดทิ้ง หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมร่วมด้วย		

● **เด็กถูกทารุณกรรม** ข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน โรงพยาบาล ตำรวจ โรงเรียน ศูนย์พันธกิจสันติภาพ และศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน (ศป.พดส.ลพ.)แหล่งข้อมูลจะรวบรวมเฉพาะกรณีที่เด็กถูกละเมิดมาแล้วและขอความช่วยเหลือหรือแจ้งความเพื่อดำเนินคดี เด็กที่ถูกทารุณกรรมและได้รับบาดเจ็บจะมารับการ

รักษาในโรงพยาบาลทำให้มีสถิติจากการรายงานสูงกว่าที่อื่นแต่การแจ้งความหรือเอาผิดต่อผู้กระทำผิดมักมีน้อย อาจยอมความหรือไม่ต้องการแจ้งความ ทำให้จำนวนเด็กที่ถูกละเมิดที่รายงานของโรงพยาบาลและตำรวจต่างกัน และเดิมการทำงานของโรงพยาบาลเป็นไปตามภาระหน้าที่ที่มีการประสานงานกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์น้อย หลังจากการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ ความช่วยเหลือและการติดต่อประสานงานระหว่างชุมชน พมจ. โรงพยาบาลและตำรวจรวดเร็วและสะดวกมากขึ้น

ปัญหาเด็กถูกละเมิดทางเพศจากสถิติการสืบพยานเด็ก(ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2542) พบว่าพ.ศ. 2544 – มิ.ย.2547 มีจำนวนคดี 95 คดี เด็กเป็นผู้เสียหาย 78 ราย เด็กเป็นผู้ต้องหา 18 ราย(บางครั้งมีผู้เสียหาย 1 ราย แต่เด็กเป็นผู้ต้องหาหลายราย)ตัวเลขนี้เป็นคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเท่านั้น ในความเป็นจริงยังมีเด็กอีกมากมายที่อาจประสบปัญหาถูกล่วงละเมิดทางเพศ แต่มีการกล่เกลี่ยรอมชอมโดยเฉพาะกรณีที่เด็กถูกล่วงละเมิดโดยบิดา บิดาเลี้ยง หรือคนใกล้ชิดในครอบครัว เนื่องจากผู้กระทำผิดบางครั้งเป็นหัวหน้าครอบครัว หรือผู้หาเลี้ยงครอบครัว หากถูกดำเนินคดีครอบครัวจะเดือดร้อนหรือเด็กกลัว/อับอายจึงเก็บความลับไว้กับตนเอง บ่อยครั้งพบว่าเด็กจะเปิดเผยเรื่องราวก็ต่อเมื่อสายไปเสียแล้ว เช่น เด็กถูกบิดาเลี้ยงล่วงละเมิดจนตั้งครวรรหรือเมื่อเด็กติดเชื่อแล้วเพราะในความเป็นจริงของสังคมไทยเรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่องน่ากลัวและอับอายเป็นอย่างมากสำหรับเด็กไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชายมักจะไม่อยอมเปิดเผยเรื่องราวจนกว่าจะถูกสถานการณ์บีบบังคับจนถึงที่สุด

● **เด็กในธุรกิจทางเพศ** พื้นที่จังหวัดลำพูนมีปัญหาเรื่องเด็กในธุรกิจทางเพศซึ่งเป็นปัญหาแอบแฝงต้องใช้เวลาในการแก้ไขโดยเฉพาะค่านิยมและทัศนคติของทุกคนที่เกี่ยวข้อง สาเหตุการเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีของเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนมีดังนี้ 1. ค่านิยมทางวัตถุและสินค้าฟุ่มเฟือย 2. ยาเสพติด 3. เศรษฐกิจ สังคม และครอบครัวแตกแยก 4. สาเหตุอื่นๆ เช่น ถูกชักชวน รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และสมัครใจ

กลุ่มเด็กมีปัญหา แยกตามลำดับตามโอกาสที่จะมีการค้าประเวณีสูง ดังนี้ 1.เด็กติดยาเสพติด มีโอกาสสูงมากที่จะค้าประเวณี ซึ่งมีการขายตัวแลกยา 2. เด็กครอบครัวแตกแยก 3. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 4. เด็กถูกทอดทิ้ง 5. เด็กใจแตกจากปัญหาสังคมทำให้เด็กอยากเที่ยว อยากลอง ตามเพื่อน และจากสื่อ ลามก 6. กลุ่มเด็กหอพัก 7.กลุ่มเด็กเรียนที่ไม่มีทักษะการดูแล/ป้องกันตนเอง

● **แรงงานเด็ก** เป็นเรื่องสำคัญเพราะอาจมีเรื่องการละเมิดสิทธิ การทารุณกรรมเข้าไปเกี่ยวข้องแม้ไม่มีการรายงานจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ แต่จากสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ทั่วไปมีเด็กยากจนที่ต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวเพื่อความอยู่รอดโดยไม่มีใครดูแลถึงความเหมาะสม ความเป็นธรรมชาติอาจอยู่ในรูปแบบของเด็กทำงานบ้าน/เลี้ยงเด็ก ทำงานในร้านอาหาร ขายของหน้าร้านและแรงงานในภาคเกษตร ถ้าหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าไปตรวจสอบ นายจ้างก็จะไม่จ้างเด็ก แต่สภาพเศรษฐกิจยุคปัจจุบันภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชนยังไม่สามารถที่จะช่วยเหลือคนยากจนทุกๆ คนโดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในวัยเรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องทำงานหาเงินเลี้ยงชีพ

● **เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์** 1. เด็กติดเชื้อเอชไอวี พบว่าครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่ฐานะยากจน ร้อยละ 64 ของเด็กถูกเลี้ยงโดยผู้อื่น ร้อยละ 40.6 ของครอบครัวที่ดูแลเด็กติดเชื้อเอชไอวี ได้รับผลกระทบจากการไม่ยอมรับ/รังเกียจที่โรงเรียน ความช่วยเหลือที่ได้รับจากหน่วยงานรัฐ ชุมชน และองค์กรเอกชนคิดเป็นร้อยละ 55.9 33.3 และ 0 ตามลำดับ 2. ข้อมูลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ที่รวบรวมได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน คณะสงฆ์จังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและเครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัดพบมากในอ.เมืองลำพูน สถานการณ์ปัญหาเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์เป็นปัญหาที่หน่วยงาน/องค์กร/ประชาชน/นักเรียนเห็นว่าสำคัญพบทุกพื้นที่ เพียงแต่บางพื้นที่ยังไม่มีข้อมูลชัดเจน ชุมชนมีความรู้เรื่องโรคเอดส์ไม่เพียงพอทำให้ไม่เข้าใจธรรมชาติของการเจ็บป่วยและผลกระทบที่เกิดขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติ/การอยู่ร่วมกับผู้ป่วย ไม่ยอมรับ/แสดงความรังเกียจ ดังนั้นกิจกรรม/โครงการเกี่ยวกับกองทุนเอดส์ส่วนใหญ่เน้นบทบาทการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ทั่วไป ส่วนน้อยที่ดูแล/ช่วยเหลือผู้ป่วยและครอบครัวโดยตรง ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการแก้ปัญหาโรคเอดส์ การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยและครอบครัว

● **เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม** 1. เด็กกับยาเสพติด จากนโยบายของรัฐบาลที่ให้โอกาสผู้เสพยาเป็นผู้ป่วยจึงมีผู้ที่เข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาลเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นชายมากกว่าหญิง อายุมากกว่า 15 ปี อาจจะมีตัวเลขซ้ำซ้อนกัน เช่น ระหว่างตำรวจกับโรงพยาบาล ตำรวจกับสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด เป็นต้น 2. เด็กกับพฤติกรรมไม่เหมาะสมอื่น ๆ นอกเหนือจากยาเสพติด เช่น ทำร้ายร่างกาย ชกต่อย อาวุธปืน/ระเบิด ลักทรัพย์ พยายามฆ่า ตั้งครม.ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น ข้อมูลเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมพบจำนวนมาก จากรายงานของตำรวจ สถานีพิณฯ สำนักงานคุมประพฤติ ส่วนใหญ่เป็นชายมากกว่าหญิงอายุมากกว่า 15 ปี จากรายงานของ พมจ.พบคดีเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงของเด็ก พ.ศ. 2544 – 2547 ได้แก่ 1. คดีทำร้ายร่างกาย 56 คดี เด็กเป็นผู้เสียหาย 22 คน เด็กเป็นผู้ต้องหา 56 คน 2. คดีมีอาวุธปืน/วัตถุระเบิด 77 คดี ไม่มีเด็กเป็นผู้เสียหาย เด็กเป็นผู้ต้องหา 101 ราย 3. คดีฆ่าหรือพยายามฆ่า 33 คดี เด็กเป็นผู้เสียหาย 4 คน เด็กเป็นผู้ต้องหา 36 คน คดีต่างๆ ที่เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งคดีทำร้ายร่างกายที่ส่วนใหญ่เด็กเป็นผู้กระทำซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มวัยรุ่นนัยกพวกตีกัน ทะเลาะวิวาทหรือก่อเหตุในเทศกาลต่างๆ ของจังหวัดลำพูนที่จัดขึ้นบ่อยครั้งตลอดปี ทำให้สถิติเพิ่มมากขึ้นช่วงเทศกาลต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อมีการจัดให้มีดนตรีซึ่งจะมีการทะเลาะวิวาทเป็นประจำ ก่อให้เกิดปัญหาการพกพาอาวุธปืน/วัตถุระเบิดที่เด็กอ้างว่าเพื่อป้องกันตนเอง แต่เมื่อเกิดเหตุทะเลาะวิวาทก็เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงบางครั้งเป็นอันตรายถึงชีวิตนอกเหนือจากการได้รับบาดเจ็บ เมื่อมีการดำเนินคดีทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีตราบาปติดตัวไปตลอดชีวิตจากการกระทำผิดไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม กรณีเด็กเป็นผู้ละเมิดทางเพศจะมีปัญหาในการจัดการเนื่องจากเป็นเด็กอายุยังน้อยไม่พร้อมที่จะใช้ชีวิตครอบครัว บางคนมาจากต่างจังหวัดและอยู่หอพักเนื่องจากจังหวัดลำพูนมีนิคมอุตสาหกรรม เด็กไม่ได้สนใจ/ไม่มีความรู้เรื่องเพศศึกษาและ safe sex/ไม่มีวุฒิ

ภาวะ ตัวเลขของโรงพยาบาลซึ่งมีหน้าที่ในการบำบัดรักษาพฤติกรรมผิดปกติโดยตรงมีน้อยมาก เนื่องจากผู้ใหญ่มีความเห็นว่าเด็กเป็นผู้กระทำผิด ไม่ใช่การเจ็บป่วย และเด็กโตแล้วไม่ยอมมารับการรักษา เพราะเด็กไม่คิดว่าตนเองผิดปกติ ส่วนเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศโดยที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่ทราบ จะมีปัญหาในกรณีที่มารับการตรวจ/วินิจฉัยที่โรงพยาบาลเนื่องจากตามสิทธิผู้ป่วยเมื่อต้องมีการแจ้งผล ขั้นสูตรนั้นจะต้องให้บิดา มารดาและผู้ปกครองเป็นผู้อนุญาต และถ้าเกิดกรณีที่เด็กตั้งครรรค์โดยไม่พึงประสงค์อาจทำให้เด็กอาศัยอยู่ในโรงเรียน/ชุมชน ของตนเองไม่ได้ เกิดปัญหาการทำแท้ง/ทารกกถูกทอดทิ้ง/ทำร้ายตัวเอง/หนีออกจากบ้าน ดังนั้นควรมีการป้องกันและช่วยเหลือแบบครบวงจรอย่างเป็นระบบ

● **เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ** นอกเหนือจากเด็กถูกทารุณกรรม เด็กในธุรกิจทางเพศ แรงงานเด็ก เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม ยังมีเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของเด็กที่ควรได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่งได้แก่ เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กไร้สัญชาติ เด็กทารกกถูกทอดทิ้ง เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เด็กต้องช่วยทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เด็กต่างด้าว และเด็กเคยหนีออกจากบ้าน แหล่งข้อมูลจากโรงเรียน/จัดหางานจังหวัด/ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาฯ/ สำนักงานพัฒนาสังคมฯ/โรงพยาบาลลำพูน และศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจน เด็กพิการ และเด็กกำพร้า หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้แก่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูนและศป.พดส.ลพ.ให้ความสำคัญประเด็นต่างๆ เหล่านี้เป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นกลุ่มใหญ่แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนที่ไม่อาจละเลยได้ การช่วยเหลือต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งในอนาคตศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะมีบทบาทและความสำคัญในการสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้มแข็งแม้จะต้องใช้ระยะเวลานาน ประชาคมเด็กจังหวัดลำพูนและเครือข่ายซึ่งขยายตัวตลอดเวลาจะมีส่วนช่วยเป็นอย่างมาก

4. กระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

4.1 คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูน ได้มีการทบทวนสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เมื่อเดือนกรกฎาคม 2547 และพิจารณาสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนสรุปว่า สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงและมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรมต่างๆ ในจังหวัดลำพูน ปัญหาการมั่วสุมเกี่ยวกับยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ ซึ่งนำไปสู่การรวมกลุ่มไม่ว่าจะเป็นแก๊งค์ขามูไร แก๊งค์มอเตอร์ไซด์และการทะเลาะวิวาทต่างๆ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเด็กถูกกระทำเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งปัญหาเด็กถูกทารุณกรรมและเด็กทารกกถูกทอดทิ้งเป็นต้นเพื่อ

ความคล่องตัวในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขดังกล่าวคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูนจึงได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจังหวัดลำพูนและคณะอนุกรรมการส่งเสริม

ความประพฤตินักเรียนนักศึกษาจังหวัดลำพูนโดยมีข้อเสนอแนะและเน้นประเด็นสำคัญเพื่อเป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กจังหวัดลำพูน ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้และความรักความผูกพันในครอบครัวที่ประสบปัญหาเช่นค่ายครอบครัวในกลุ่มครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ในการดูแลลูก และสร้างแนวร่วมการแก้ไขปัญหาในครอบครัวที่มีปัญหา
2. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ การเตรียมความพร้อมสำหรับการมีครอบครัว การเตรียมความพร้อมก่อนมีบุตรในครอบครัวที่จะเริ่มต้นและครอบครัววัยรุ่น
3. การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ เพิ่มทักษะแก่เด็กในสถานศึกษาในเรื่องต่างๆ อาทิเช่น ทักษะการปฏิเสธ การป้องกันตนเอง สิทธิเด็ก เป็นต้น
4. การประสานเครือข่ายการทำงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการ โครงการต่างๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเพื่อเด็กและเยาวชนให้ได้มากที่สุด
5. เรื่องข้อมูลและการรายงานเป็นสิ่งจำเป็นทั้งการนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ และการรวบรวมข้อมูลของเด็กทั้งในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่ประสบปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน
6. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการคุ้มครองเด็กและเพื่อให้เด็กและผู้ปกครองได้ทราบถึงสิทธิของตนเองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตและเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข

4.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการการดำเนินงานตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก 2546 วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2548 นายอุดม พัวสกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน บรรยายพิเศษเรื่อง สถานการณ์ปัญหาสังคมด้านเด็ก แก่ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยบุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก นายอำเภอ นายก อบจ.อบต. เทศบาล ทัวจังหวัดลำพูนและสื่อมวลชนโดยได้มีนโยบายให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนให้ความสำคัญและช่วยกันแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำพูนเน้นการปฏิบัติการโดยหน่วยงานเจ้าภาพและเลขาทีมที่รับผิดชอบนำเสนอแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเป็นวาระสำคัญของจังหวัดลำพูน (Provincial Agenda) ในโครงการเรารักลำพูน(Provincial Agenda No.14) เรื่องการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2548 (ผอ.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนเขต 1 เป็นเจ้าภาพ) 1. เด็กและเยาวชนปลอดภัยเสพติด 2. สร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชน เน้นเรื่องครอบครัวและผู้ปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนคุยกับประชาชนทางสถานีวิทยุทุกสัปดาห์เพื่อให้ผู้ปกครองเอาใจใส่บุตรหลานของตนเองเพื่อลดปัญหาของเด็กและเยาวชน 3. การสร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดีศรีหริภุญชัย เด็กทุกคนร่วมกันทำความดีโดยเด็กเป็นคนดีของพ่อแม่ ตั้งใจเรียน ไม่ติดสิ่งเสพติด 4. ส่งเสริมเด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนยังเน้นให้หน่วยงานต่าง ๆ ทำงานด้วยจิตวิญญาณและความรู้สึกรับผิดชอบต่อบ้านเมือง อย่างเพียงทำตามหน้าที่เท่านั้น

4.3 เด็กถูกทารุณกรรม

4.3.1 มีการช่วยเหลือเป็นรายกรณี โดยหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชนที่เกี่ยวข้องและทีมสหวิชาชีพ

4.3.2 การรณรงค์เพื่อยุติปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีโดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลลำพูน กิจกรรมการสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว การเตรียมตัวก่อนการแต่งงานและการมีบุตร

4.3.3 คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลลำพูนและคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ.ศึกษา กลุ่มเป้าหมายสามเณรที่มาจากแหล่งต่างๆ ในสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน ร่วมกับคณะสงฆ์ จังหวัดลำพูน และทีมสหวิชาชีพโรงพยาบาลลำพูน มีสามเณรที่อยูในการดูแลของสถานปฏิบัติธรรม จำนวน 30 รูป ส่วนใหญ่เป็นชาวเขามาจากอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ และ จังหวัดเชียงราย อายุระหว่าง 8-18 ปี อายุเฉลี่ย 13 ปี เรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 16 รูป และมัธยมศึกษา จำนวน 11 รูป ที่โรงเรียนธรรมสาธิต ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง มีเพียง 1 รูปที่เรียนโรงเรียนบ้านม้า ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน แต่มีปัญหาไปโรงเรียนสายและเลิกเรียนเร็วกว่าปกติเพราะต้องกลับมาทำงานที่วัด สามเณรส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้แต่ถ้าเป็นประโยคที่ยาก และต้องตีความนั้น สามเณรจะไม่เข้าใจ มีสามเณรที่เขียนหนังสือไม่ได้ 2 รูป เนื่องจากมาอยู่ได้เพียง 2 เดือน สามเณรส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการมาอยู่ ณ สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ถึงอย่างไรก็ดีกว่าบ้านที่มาจากมา คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. ได้รายงานข้อมูลกับรองเจ้าคณะจังหวัดลำพูน และให้คำแนะนำว่าควรจะมีกิจกรรม 5 ส. สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การอบรมสิทธิเด็กและทักษะการดูแลเด็กแก่พระพี่เลี้ยง อบรมทักษะชีวิตเด็กวัยรุ่นและ วัยเรียนแก่สามเณร การช่วยเหลือเบื้องต้นโรงพยาบาลลำพูนมีการประสานงานสถานีอนามัยในพื้นที่เพื่อช่วยดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและสุขอนามัยของสามเณร ศป.พดส.ลพ.จะ ได้จัดจะโครงการ/กิจกรรมร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนเพื่อเฝ้าระวังและดูแลช่วยเหลือสามเณรต่อไป คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้มีการช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กที่ประสบปัญหาและถูกกระทำรุนแรง โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ/ประสานงาน ดังนี้

- 1) สถานีตำรวจภูธรทุกแห่ง โทรศัพท์ 191
- 2) สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน โทรศัพท์ 1507 ,0-5351-1141
- 3) กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน โทรศัพท์ 0-6671-8462, 0-7179-2389
- 4) ศูนย์พันธกิจสันติภาพ โทรศัพท์ 0-5351-1655, โทรสาร 0-5356-0985
- 5) เหตุด่วน เหตุร้าย หน่วยกู้ชีพโรงพยาบาลลำพูน โทร. 1669
- 6) ศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลลำพูน/ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน โทรศัพท์ 0-5356-3635-9 ต่อ 0, 314 , 210, 167, 197, 188 และ 165

4.4 เด็กในธุรกิจทางเพศและแรงงานเด็ก คณะทำงานโครงการวิจัยเด็กฯจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์จังหวัดลำพูน เพื่อสร้างความเข้าใจ ทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ สนับสนุน โดยมูลนิธิเอเซียและยูเนสโก และหน่วยประสานงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ภาคเหนือตอนบนประเทศไทย

(TRAFCORD)ผู้เข้ารับการอบรม ประกอบด้วย ตำรวจ แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงาน อัยการ นักพัฒนาเอกชน/ผู้นำชุมชน ผู้เข้ารับการอบรมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ รับรู้ข่าวสารข้อมูลเพิ่มเติม เข้าใจการทำงานของสหวิชาชีพดีขึ้น ทราบถึงหลักการปฏิบัติของแต่ละวิชาชีพ แนวทางการทำงาน/บทบาทของตนเองชัดเจนขึ้น และได้เครือข่ายการทำงานที่กว้างขวางขึ้น

4.5 เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

4.5.1 การช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ พบว่า บางพื้นที่มีการให้ความช่วยเหลือ เช่น การให้เบี้ยยังชีพ ทุนการศึกษา การให้ความรู้ การส่งเสริมอาชีพ การติดตามเยี่ยมบ้านและการจัดกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ เช่น ค่ายสายรุ้งทอแสง สนับสนุนโดยมูลนิธิเอกชน

4.5.2 โครงการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของระดับการทำงานแบบพหุภาคี ระดับอำเภอในการสนับสนุนคณะทำงานระดับตำบลให้เกิดการบูรณาการแผนการดำเนินงานกับโครงการที่ได้วางแผนไว้แล้วในการช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ (มูลนิธิรักษ์เด็กและ UNESCO)

4.5.3 โครงการครอบครัวสัมพันธ์เด็กติดเชื้อเอชไอวี เพื่อส่งเสริมความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่นระหว่างเด็กติดเชื้อเอชไอวี และครอบครัวโดยมีกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ จากนั้นจัดกลุ่มผู้ปกครองเพื่อให้เกิดเครือข่ายสัมพันธ์ทำความรู้จักกัน มีการให้คำแนะนำ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปรึกษาซึ่งกันและกัน ผู้ปกครองมีการแลกเปลี่ยนที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ ครอบครัวและเด็กติดเชื้อต้องการให้มีกิจกรรมพบปะกันแบบนี้สม่ำเสมอ

4.6 เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม

4.6.1 การแก้ไขปัญหาเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมอยู่ในProvincial Agenda หน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์การศาสนา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สาธารณสุข องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พมจ. เครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ครอบครัว เด็กและเยาวชน

4.6.2. กลุ่มพระสงฆ์และตัวแทนจากโรงเรียนในสังกัดกรมการศาสนา มีการสร้างเครือข่ายเน้นด้านการศึกษา โดยมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุกอำเภอให้การศึกษาก่อสามเณร มีความเห็นว่าสงฆ์ไม่สามารถแยกตัวจากปัญหาสังคมได้ เช่น พฤติกรรมเลียนแบบสังคมตะวันตก บริโภค/วัตถุนิยม มีปัญหาด้านจิตใจ อาจใช้จิตบำบัดเชิงพุทธในการแก้ไข โดยการให้คำแนะนำและให้พ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสาเหตุของปัญหาจาก 1) การให้เงินหรือสิ่งของแก่เด็กโดยไม่จำเป็น 2) พ่อแม่ปัจจุบันจะเน้นให้ครู/โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการอบรมเด็ก 3) เด็กติดเพื่อน/เชื่อเพื่อน

4.7 การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็กด้อยโอกาส

4.7.1 โครงการสุขภาพจิตสำหรับเด็กพิการและด้อยโอกาสจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2544-2545 จัดอบรมบุคลากรสาธารณสุข อบรมครูในโรงเรียนสังกัด สปช. และเทศบาล 282 แห่ง ดังนั้นแพทย์ พยาบาล

อาจารย์ ครูได้รับการพัฒนาทักษะการให้ความช่วยเหลือเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส จึงมีทุนเดิมของพื้นที่ อาจารย์/ครูสามารถแยกแยะให้การช่วยเหลือเด็กปกติ เด็กกลุ่มเสี่ยง และเด็กที่มีปัญหาได้ กลุ่มผู้แทนจากสถาบัน การศึกษาจะมีการดูแลเด็กกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาดูแลเด็กเพื่อเข้าถึงสภาพปัญหาของเด็ก มีการเยี่ยมบ้านเด็กอย่างน้อย 1 ครั้งต่อหนึ่งภาคเรียน

4.7.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดทำแผนร่วมกันของเครือข่ายอาสาดูแลเด็กจังหวัดลำพูนที่ได้รับการเสนอชื่อจากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน มีผู้เข้าร่วมประชุมจากทุกอำเภอ ประกอบด้วยพระสงฆ์ ครู/อาจารย์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สารวัตรกำนัน สมาชิก อบต. อสม. และกรรมการหมู่บ้าน มีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเด็กในพื้นที่ การช่วยเหลือจากชุมชน และทำอย่างไรให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลเด็ก จากการประชุมสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาที่พบมากได้แก่ เด็กยากจน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ พ่อแม่ หย่าร้าง เด็กพิการ เด็กเสี่ยงต่อการถูกละเมิด เด็กถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้สูงอายุ ยาเสพติด พ่อแม่ต้องโทษ และเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น เทียวกลางคืน ยกพวกตีกัน ก้าวร้าว มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร
 2. การช่วยเหลือของชุมชนได้แก่ การให้เบี้ยยังชีพ ทุนการศึกษา อาหาร สิ่งของที่จำเป็น เครื่องนุ่งห่ม ดูแลตกเตือนให้คำแนะนำ ประชุมผู้ปกครองให้ช่วยดูแลเด็ก อบรบให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม/ยาเสพติด ประสานงานหน่วยงานอื่นเพื่อให้การช่วยเหลือ เช่น อบต. อำเภอ คณะสงฆ์จังหวัด และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น
 3. การที่จะทำให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลเด็กนั้น ควรมีการรณรงค์สร้างความตระหนัก ความเข้าใจกับชุมชน ให้ความรู้เรื่องการเฝ้าระวังดูแลเด็กและหลายฝ่ายต้องร่วมมือกัน เช่น ผู้นำชุมชน/กรรมการหมู่บ้าน อสม. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) โรงพยาบาล สถานีอนามัย โรงเรียน วัด เป็นต้น โดยใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเริ่มจากใจรักและต้องการช่วยเหลือเด็ก
- ศป.พดส.ลพ. ได้จัดส่งรายชื่อเด็กยากจนที่เครือข่ายอาสาดูแลและเฝ้าระวังเด็กจังหวัดลำพูน บันทึกพร้อมทั้งที่อยู่ให้ พมจ.ลำพูนดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

4.7.3 โครงการรวมพลังเด็กไทยสร้างสังคมคุณภาพเด็กกลุ่มปกติและเด็กกลุ่มเสี่ยงโดยจัดอบรมสิทธิเด็ก เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการแก้ไขปัญหาเด็ก แกนนำนักเรียน มีการเสนอความคิดเห็นและวางแผน 3 ประเด็น 1.ในฐานะแกนนำนักเรียนจะมีวิธีการเพื่อให้เพื่อนในโรงเรียนและชุมชนมีความรู้เช่นเดียวกันโดยจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ แข่งขันตอบปัญหา ทำแผ่นพับ รณรงค์ จัดตั้งชมรมและเครือข่ายนักเรียนตั้งกระทู้ถามแล้วให้ส่งคำตอบ มาที่ตู้รับฟังความคิดเห็นหน้าห้องคณะกรรมการนักเรียน ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนแกนนำอื่น ๆ เช่น หัวหน้าห้องโดยอาจใช้ชั่วโมง home room 2.การป้องกันตนเองจากการกระทำรุนแรงโดยมีสติ หลีกเลียงสถานการณ์ ปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน เล่าเรื่องให้ผู้ใหญ่ที่ไว้วางใจ แต่งกายมิดชิด ไม่ไปในที่ลับตาคน ไม่ไปไหนคนเดียวแต่ไปเป็นกลุ่ม จะไปที่ใดขออนุญาตผู้ปกครองและไปกับคนที่ไว้วางใจได้ ไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้า

3.เมื่อพบเห็นเด็กถูกระทำรุนแรงจะมีวิธีการช่วยเหลือโดยตั้งสติ ช่วยเหลือ(ในกรณีที่สามารถช่วยเหลือได้) แจ้งผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ที่สุด ตำรวจ รปภ. สังคมสงเคราะห์ ศูนย์พึ่งได้

* อาจารย์ที่มากับนักเรียนและเป็นผู้สังเกตการณ์เห็นความสำคัญเรื่องสิทธิเด็ก การวางแผนกิจกรรมของเด็ก อาจารย์จะสนับสนุนในการขยายผลต่อที่โรงเรียนต่อไป

แผน/กิจกรรมที่เด็กคิดว่าจะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ของเด็กในชุมชน ได้แก่

- 1.กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์
- 2.การให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง
- 3.กิจกรรมที่ทำให้เด็กได้แสดงออก เช่น ร้องเพลง ดนตรี ศิลปะ กีฬา
- 4.จัดค่ายเยาวชนให้เด็ก ๆ มีความคิดสร้างสรรค์สังคม เด็ก ๆ มีโอกาสเสนอและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
- 5.กิจกรรมเพื่อชุมชน เช่น ทำขนม พัฒนาวัด
- 6.สร้างเครือข่ายป้องกันปัญหาเด็กและเรื่องยาเสพติด
- 7.สร้างงานให้เด็กเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นรายได้เสริม
- 8.กิจกรรม "พี่เตือนน้อง" โดยมีอาสาสมัครช่วยสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกันกับเด็กในชุมชนโดยมีการทำความเข้าใจต่อเนื่องระยะยาวเพื่อที่จะได้เข้าใจปัญหาที่แท้จริงของน้อง ๆ พร้อมมีการติดตามประเมินผลชีวิตของน้อง ๆ
- 9.ตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา
- 10.จัดอบรมโรคเอดส์เพื่อให้เด็กมีความรู้และไม่รังเกียจเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์
- 11.จัดค่ายอบรมคุณธรรม

แกนนำเด็กนักเรียนกลุ่มเสี่ยงซึ่งอยู่โรงเรียนประจำ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยเด็กจะเน้นเรื่อง 1. การส่งเสริมให้เด็กยากจน/เด็กกำพร้า มีความเป็นอยู่ดีขึ้น เช่น ผักอาชีพ 2. ผู้ปกครอง/อาจารย์ให้ความรักความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็นของเด็ก 3. กิจกรรม เช่น "พี่รักน้อง" เป็นต้น

4.7.4 โครงการส่งเสริมสุขภาพตามความจำเป็นพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชนโดยมูลนิธิรักษาดูแลเด็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สาธารณสุข จัดให้มี "กระบวนการเรียนรู้ทักษะชีวิต เพื่อส่งเสริมสุขภาพของเด็กและชุมชน" มี 3 โรงเรียนนำร่อง และ 5 โรงเรียนขยายผล หน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดได้แก่ 1. อนามัยส่วนบุคคล 2. อาหารและโภชนาการ 3. การออกกำลังกาย 4. สุขภาพกายและจิต 5. การป้องกันอุบัติเหตุ 6. อนามัยสิ่งแวดล้อม 7. เพศศึกษา 8. สารเสพติด

4.7.5 โครงการเด็กไทยร้อยดวงใจห่างไกลอบายมุข ตามวาระสำคัญของจังหวัดลำพูนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมไทยร่วมกันรณรงค์ต่อต้านการซื้อขายบุหรี่ สุรา ยาเสพติด อบายมุขต่าง ๆ ให้แก่เด็กและเยาวชนตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 5 ธันวาคม 2547 ซึ่งพระองค์ท่านได้แสดงความห่วงใยเยาวชนไทยเกี่ยวกับการสูบบุหรี่และสอดคล้องตามนโยบายของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 26(10) และมาตรา

45 ในการห้ามจำหน่ายสุรา บุหรี่ให้แก่เด็กและห้ามเด็กซื้อหรือเสพสุรา หรือบุหรี่ ตลอดจนการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน นักศึกษา

4.7.6 การช่วยเหลือเด็กเป็นรายกรณีโดยหน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง และศป.พดส.ลพ.พบว่าเด็กที่เกิดปัญหาแล้วจะช่วยเหลือและแก้ไขได้ระดับหนึ่งถ้าได้รับความร่วมมือจากครอบครัว และคนใกล้ชิดจะมีโอกาสสำเร็จมากขึ้น เช่น กรณีมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม การบำบัดรักษาต้องอาศัยครอบครัวบำบัด กรณีที่เด็กอยู่ในครอบครัววิกฤติ เช่น พ่อแม่หย่าร้าง เด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เด็กหนีออกจากบ้าน เด็กไร้สัญชาติ เป็นต้น มีผลการรักษาและการช่วยเหลือยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

5. ข้อเสนอแนะ เครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนจำเป็นต้องมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบเพื่อสู่เป้าหมายการดูแลเด็กให้เด็กเจริญเติบโตและพัฒนาเต็มศักยภาพเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ โดย

1. คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูน คณะอนุกรรมการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจังหวัดลำพูน คณะอนุกรรมการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาจังหวัดลำพูนและคณะอนุกรรมการคุ้มครองเด็กระดับอำเภอมีบทบาทนำในการดูแลช่วยเหลือเด็ก สร้างทัศนคติเชิงบวกและความตระหนักของการดูแลเด็กแก่หน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน/บุคคล ในจังหวัดลำพูน
2. หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐควรได้รับการ empowerment มีอิสระในการทำงาน เพื่อเป้าหมายการดูแลเด็กอย่างมีคุณภาพ
3. หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน/เด็กและเยาวชน สามารถเข้าถึงบริการได้ง่าย (accessibility)
4. หน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน/เด็ก ได้รับการเสริมทักษะ แนวคิด ทัศนคติเชิงบวก การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความเมตตา กรุณา คุณธรรม จริยธรรม
5. หน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน/เด็ก ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจระบบบริหารจัดการความเสี่ยง มีการค้นหา ช่วยเหลือ และป้องกันปัญหา รายงานอุบัติการณ์โดยผู้รายงานไม่มีความผิด มีการรวบรวมอุบัติการณ์นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ มีการจัดลำดับความรุนแรง/ความสำคัญ ปัญหาเด็กและแนวทางป้องกันแก้ไข
6. หน่วยงาน/องค์กรมีฐานข้อมูล ระบบทะเบียนที่เป็นปัจจุบันพร้อมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ การพัฒนาและเชื่อมโยงระบบสารสนเทศเพื่อลดความซ้ำซ้อน
7. ประชาสัมพันธ์ให้มีการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาเบื้องต้น และแจ้งเหตุแก่หน่วยงาน/ศูนย์ประสานงานที่รับผิดชอบ
8. หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ/ผู้เชี่ยวชาญ สนับสนุนองค์ความรู้ ทักษะ การให้คำปรึกษา และการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถทำงานช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนของตนเองได้ มีการทำความเข้าใจ จัดอบรมแกนนำชุมชนที่มีอยู่แล้ว เช่น อสม./อพม./อสค. เครือข่ายอาสาดูแลเด็กของคณะสงฆ์ เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) แกนนำนักเรียน/นักศึกษา/สามเณร/กลุ่มครอบครัวเด็กที่ประสบปัญหาเดียวกัน/กลุ่มเด็กเสี่ยงและครอบครัว เป็นต้น

9. สร้างและขยายเครือข่ายผู้ดูแลเด็กครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีการสนับสนุน ช่วยเหลือด้านองค์ความรู้ ทักษะการดูแลเด็ก สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ชุมชนมีการประเมินตนเองวิเคราะห์ตนเองหาโอกาสพัฒนาในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็กบนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นและทุนเดิมที่ชุมชนมีอยู่โดยไม่ทำลายทุนเดิม ประสบการณ์เดิม
10. มีการส่งต่อกรณีเด็กมีปัญหาที่ซับซ้อนให้หน่วยงาน/ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือผ่านศูนย์ประสานงาน/ทีมสหวิชาชีพ/แกนนำชุมชน/เครือข่ายผู้ดูแลเด็ก/แกนนำนักเรียนและนักศึกษา
11. มีการสื่อสาร เชื่อมโยง บูรณาการ ระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กระหว่างบุคคล หน่วยงาน ตามสายบังคับบัญชาและ cross functional teams ทั้งภาครัฐ/เอกชน/ชุมชน
12. มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีและรู้จักการป้องกันตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ โดยเด็กและเยาวชนได้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยน มีทักษะชีวิต มีภาวะผู้นำ เห็นคุณค่าในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีส่วนร่วมในการจัดการ การวางแผนดำเนินกิจกรรมตามธรรมชาติของเด็ก เช่น กิจกรรมพี่รักน้อง พี่เตือนน้อง เพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น
13. สนับสนุนและประชาสัมพันธ์การพัฒนาสถาบันครอบครัวโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงเกษตร และอื่น ๆ
14. องค์การศาสนาปลูกฝังค่านิยม ทักษะคติแก่ชุมชน/ครอบครัว/เด็กนักเรียน/นักศึกษา ให้เป็นคนดีมีศีลธรรม โดยโรงเรียนเป็นฐานที่สนับสนุน ครู/อาจารย์ ผู้ปกครองและเพื่อนนักเรียนมีความเข้าใจและช่วยกันดูแลเด็กในโรงเรียนทั้งกลุ่มเด็กปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหา โดยมีทีมสหวิชาชีพและผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา หน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบสนับสนุนเกื้อกูล

บทคัดย่อ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมไทย มีความสลับซับซ้อน มีหลายรูปแบบ เริ่มจาก วัฒนธรรมเดิมที่ไม่มีความเท่าเทียมกัน จนสู่ยุคปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีมีการพัฒนาจนไร้ขอบเขตพร้อม ๆ กับสิ่งชั่วร้ายและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย ภาวะเศรษฐกิจสังคมที่เร่งรีบส่งผลให้ครอบครัวขาดความอบอุ่นเป็นสาเหตุและปัจจัยของสถานการณ์ปัญหาทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตแบบไร้ทิศทาง ไม่มีการเตรียมพร้อมที่จะเป็นครอบครัว มีการหย่าร้างสูง เด็กๆ ไม่ได้ได้รับความอบอุ่นและการเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคม จึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ด้อยคุณภาพ แม้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนมาตลอดแต่เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นเรื่องๆ ปัญหาต่างๆ ของเด็กจึงไม่ได้เบาบางลงแต่กลับทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งภาวะที่เด็กจะเป็นผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ชุมชน ครอบครัว ยังทำหน้าที่ไม่เต็มศักยภาพและไม่มีการประสานเชื่อมโยงกัน บางครั้งองค์กรที่ทำงานเพื่อเด็ก/บุคคลที่เคยให้การช่วยเหลือก็อ่อนพลังไป อาจเนื่องจากขาดการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิมและทันต่อเหตุการณ์/การเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ จึงจำเป็นต้องมีการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนโดยมีการพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนไปพร้อม ๆ กัน

คณะทำงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน โดยการสนับสนุนจากสำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย (สกว.) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2546 ถึง 31 กรกฎาคม 2547 (ขยายเวลาถึงมกราคม 2548) มีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ การสัมภาษณ์ การประชุม การอบรม การจัดกิจกรรม กรณีศึกษา เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงาน/องค์กร/ประชาชน/ครอบครัวและ แก่นนำเด็กและเยาวชน มีการพัฒนาเครือข่ายและขยายประชาคมเด็กโดยเริ่มจากคณะทำงานศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน(สป.พดส.ลพ.) ซึ่งเป็นทีมสหวิชาชีพจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชน/ประชาชน มีการทำงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับพร้อมทั้งการช่วยเหลือเด็กเป็นรายกรณี(ตั้งแต่ พ.ศ. 2545) จากการศึกษาพบว่า 1.ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน(ข้อมูลทุติยภูมิ) จากหน่วยงานและองค์กรที่รับผิดชอบต่างๆ ได้แก่เด็กด้อยโอกาส 34.4% เด็กในครอบครัววิกฤติ 33.31% เด็กพิการ 12.05% เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 7.12% เด็กกับยาเสพติด 4.65% เด็กชนกลุ่มน้อย 3.46% เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม 2.28% เด็กถูกรกรรกรกก่อสร้าง 0.98% เด็กไร้สัญชาติ 0.82% เด็กถูกละเมิด 0.27% เด็กเร่ร่อน 0.37% เด็กทำผิดกฎหมาย 0.12% เด็กในธุรกิจทางเพศ 0.005% เด็กในชุมชนแออัด 0.005% (ไม่มีการรายงานแรงงานเด็กนอกระบบ) 2.ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน(ข้อมูลปฐมภูมิ) โดยความร่วมมือจากคณะสงฆ์และเครือข่ายผู้ดูแลเด็กจังหวัดลำพูน พบว่า เด็กยากจน 78.48% เด็กกำพร้า 38.93% พ่อแม่หย่าร้าง 25% เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 9.60% เด็กพิการ 5.12% เด็กเสี่ยงต่อการถูกละเมิด 4.10% เด็กเข้าแก๊งค์ 2.17% เด็กเร่ร่อน 0.93% เด็กตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ 0.54% เด็กถูกล่อลวง 0.39% และเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน 0.23% พบว่าข้อมูลทุติยภูมิและ

ปฐมภูมิดังกล่าวมีความสอดคล้องกัน ปัญหาส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจน เด็กในครอบครัววิกฤติ เด็กพิการ เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม เด็กถูกละเมิด(เด็กในธุรกิจทางเพศและแรงงานเด็กไม่พบการรายงานจากหน่วยงานภาครัฐ) คณะทำงานโครงการวิจัยฯ มีความเห็นว่าทุกปัญหาของเด็กเป็นเรื่องสำคัญแม้มีตัวเลขการรายงานน้อย จึงจัดปัญหาเด็กที่พบเป็น 6 ประเด็นเพื่อต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การช่วยเหลือและตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่ 1. เด็กถูกทารุณกรรม 2. เด็กในธุรกิจทางเพศ 3. แรงงานเด็ก 4. เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 5. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม 6. เด็กด้อยโอกาสอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของปัญหา(เช่น เด็กยากจน เด็กกำพร้า เด็กต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่)เด็กบางรายมีหลายปัญหาเช่นเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์อาจมีปัญหาความยากจน ถูกละเมิด ถูกทอดทิ้ง หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมร่วมด้วย มีบุคคล/หน่วยงาน/องค์กร/ชุมชนที่ให้ความช่วยเหลือและจัดการปัญหาเบื้องต้นบางประเด็น/บางพื้นที่ การช่วยเหลือบางพื้นที่ขาดความต่อเนื่องและการขับเคลื่อนที่มีพลัง ดังนั้นมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาเครือข่ายประชาคมด้านเด็กโดยมีเป้าหมายเพื่อดูแลเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพร่วมกันโดยมีกระบวนการปรับความสัมพันธ์ มีเวทีร่วมคิด/ร่วมทำ/ร่วมกำหนดแผน/แนวทางยุทธศาสตร์/การเก็บข้อมูล/การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล การรายงานเพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักและองค์กรที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ได้และมีการปฏิบัติการร่วมกันโดยเฉพาะการช่วยเหลือเด็กเป็นรายกรณีให้ครบวงจรโดยการประสานงานของศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน เครือข่ายประชาคมด้านเด็กหรือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงซึ่งมีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้นเป็นอย่างมากหลังจากมีการดำเนินงานโครงการวิจัยเด็กฯร่วมกัน(เดิมเป็นการปฏิบัติตามภาระหน้าที่ไม่มีการติดตามเด็กและครอบครัวว่าจะมีการดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร)เช่น เจ้าหน้าที่ที่มีความเต็มใจเกิดการช่วยเหลือที่รวดเร็ว(ไม่ติดขั้นตอนตามระบบราชการเดิม) ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนให้ความสนใจและร่วมมือ การวัดผลสำเร็จ/ประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลการดูแลเด็ก โดยประเมินจากแนวโน้มของนโยบาย ทุณเดิมในการช่วยเหลือของบุคคล/องค์กร/ชุมชน/องค์กรศาสนา ศักยภาพ/ความรู้/ประสบการณ์และความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กเช่นการอบรมสุขภาพจิตเด็ก พิการและเด็กด้อยโอกาส /พรบ.คุ้มครองเด็กพ.ศ.2546 /การคำนุญษ์/สิทธิเด็ก เป็นต้น ความกระตือรือร้นสนใจและการแสดงความคิดเห็นของเด็ก ๆ ทั้งในกลุ่มเด็กปกติ กลุ่มเด็กเสี่ยง กลุ่มเด็กมีปัญหาในเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น/การจัดกิจกรรม การทำงานของสหวิชาชีพ/การขยายตัว/การเชื่อมโยง/การบูรณาการของประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ความเข้มแข็งจากการสนับสนุนของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูน เช่น การแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชน โดยเฉพาะการก่ออาชญากรรมและเด็กถูกทารุณกรรมซึ่งเป็นปัญหารุนแรง อยู่ในแผนปฏิบัติการวาระสำคัญของจังหวัด(Provincial agenda) (เรื่องเด็กปลอดภัยเสพติด การสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กเน้นเรื่องครอบครัว การสร้างจิตสำนึกให้เด็กเป็นคนดีของสังคม ส่งเสริมเด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์)และหลักการของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน อบต. อบจ. เทศบาล กลุ่มอาชีพ/สตรี โดยมีหน่วยงานเจ้าภาพประกอบด้วย กระทรวงศึกษาธิการ มหาดไทย สาธารณสุข พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เกษตร แรงงาน

Abstract

The problems of Thai children have become more and more complicated as they basically began with the unequal culture. Presently, modern technology, temptations, unsafe environment, social and economic situations and lack of warm family has caused improper direction for those not ready to have a family. Also, as the high risk of divorce contributes to the growing problem, children can become unqualified or unfit to take on the role of being a parent. Although there are solutions to solve the continual juvenile problem, they are not worked out cooperatively, but resolved through a temporary form of resolution. Therefore, the youth problems are not decreasing, as it should be, but rather they are increasing. The involved agencies, community and family do not have much effect on how to deal with the problem in order to work cooperatively. Organizations and other supporters those are helping children cannot always work effectively because of the lack of support from the government, and private sections. Consequently, it is necessary to solve the problems of Thai children to become more efficient and catch up with any issue or change in local area by evaluating situations and process of solving the problems together with developing Lamphun Child Civic Society. The team work of the project on Child Civic Society and their Analysis of Situation And Development Intervention of Children in Lamphun Province supporting by The Thailand Research Fund did participation action research since 1st August 2003-31th July 2004 (extended to January 2005) and collected data by surveys, interviews, meetings, seminars, and activities. The research case studies were worked as a stage for sharing information between government agencies, organizations, citizen, family and child leaders. Child Civic Society has developed and expanded by Lamphun Coordination Center for the Protection of the Rights of Children and Women, the gathered team work from government and private sections which has been worked out since 2002 for helping children following through each case study. The information from the involving agencies and organizations showing that the problems of children who are especially in difficult circumstances (secondary data) can be divided into groups as; being underprivileged 34.4%, living in bad crisis family

33.31%, being crippled 12.05%, children affected by HIV 7.12%, involving with drugs 4.65%, being in minor group 3.46%, having behavioral problem 2.28%, labour child 0.98%, no citizenship 0.82%, being infringed in rights 0.27%, homelessness 0.37%, doing illegal 0.12%, being in sexual business 0.005%, living in slum 0.005% .

Primary data working by The Monk Provincial Governor indicating these following types ; poor 78.48%, orphan 38.93%, being in divorced family 25%, children affected by HIV 9.60%, crippled 5.12%, having risk of getting infringe upon rights 4.10%, gangster 2.17%, homelessness 0.93%, being born in the refused pregnant 0.54%, being deceived 0.39%, and quitting school in the middle of study 0.23%. It was founded out that both primary and secondary data had shared some similar facts. The main of children problems are poverty , living in bad crisis family, crippled, children affected by HIV, having behavioral problems , and being infringed (there was no report from the government agencies for children who were in sexual business). The research work team agreed that all children problems were important even they were shown in minimum statistics. Therefore, the team finally divided children problems into 6 groups for the easy of providing knowledge, and understanding the work of involving agencies as these following; child abuse, children in sexual business, labour child , children affected by HIV, children with behavioral problems , and underprivileged children (like poor, homelessness, orphant, no citizenship, neglect, separately living with parents). Some children have several problems,for example: children affected by HIV could be poor, infringed, neglected or have behavioral problems. Even though there are some organizations and other supporters deal with those problems and manage some basic part of problems, they still have less power and potential to continuously solve the problems in some areas. It is necessary to improve community networks by using process of relationship adjustment, sharing opinion, learning together , doing plan/strategy, collecting data, data analysis /synthesis and reports. Lamphun Coordination Center for the Protection of the Rights of Children and Women and children community networks have more potential to deal with the problems since working together with the

research project. Officers, schools, community and family have increasingly been interested in helping children . To evaluate how the effectiveness and efficiency of helping children is : to consider for the policy (Children Protection Act 2003, Lamphun Provincial Agenda), agencies/organizations/other supporters, potential, knowledge, experiences, and participation of the involving persons and children .The research team has tempted to help the children by strengthening the family / community networks ,working corporately with several agencies such as Ministry of Education, Ministry of Interior, Ministry of Public Health, Ministry of Labour and Ministry of Social Development and Human Security which emphasizing the participation activities between children, family, and community in order to decrease children problems effectively.

สารบัญ

หน้า

Executive Summary

บทคัดย่อ

ก

สารบัญ

ข

สารบัญภาพ

ค

สารบัญตาราง

ง

สารบัญภาคผนวก

จ

บทที่ 1 บทนำ

1

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

19

บทที่ 4 ผลการดำเนินการวิจัย

22

1. กลไกประชามชด้านเด็กจังหวัดลำพูน

22

2. การพัฒนาทักษะที่ได้รับจากการทำงานของประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

23

3. ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

23

3.1 ข้อมูลสถิติภูมิ

23

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

29

3.3 การจัดหมวดหมู่

36

3.3.1 เด็กถูกทารุณกรรม

36

3.3.2 เด็กในธุรกิจทางเพศ

40

3.3.3 แรงงานเด็ก

42

3.3.4 เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

43

3.3.5 เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม

50

3.3.6 เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ

53

3.3.6.1 เด็กยากจน

54

3.3.6.2 เด็กพิการ

54

3.3.6.3 เด็กกำพร้า

55

3.3.6.4 เด็กไร้สัญชาติ / ชนกลุ่มน้อย / ต่างด้าว

55

3.3.6.5 เด็กถูกทอดทิ้ง

55

3.3.6.6 เด็กเร่ร่อน

56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 การประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูน (ความรุนแรงของปัญหา) 57	
1. สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนถูกกระทำ	58
- ปัญหาเด็กถูกละเมิดทางเพศ	58
- ปัญหาเด็กทารกกถูกทอดทิ้ง	59
2. สถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน (เด็กเป็นผู้กระทำ)	59
● สรุปกรณีตัวอย่างในโครงการวิจัยประชาคมเด็กฯ	61
4. หน่วยงาน / องค์กรที่ให้การช่วยเหลือและพัฒนาเด็กจังหวัดลำพูน	63
5. เวทีคืนข้อมูล	84
บทที่ 5 สรุปผล วิจัย และอภิปรายผล	88
เพื่อช่วยเพื่อน	89
โครงสร้างเครือข่ายประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน	90
องค์ประกอบของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	91
บทบาทของบุคคล / หน่วยงาน / องค์กร	92
แผนภูมิการสื่อสารเครือข่ายประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน	93
เด็กถูกทารุณกรรม	94
เด็กในธุรกิจทางเพศ	95
แรงงานเด็ก	96
เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์	96
เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม	97
เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ	97
เป้าหมายการดูแลเด็กและดัชนีชี้วัด	98
บทที่ 6 ข้อเสนอแนะ	99
Flow chart การดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาลูกหลานจังหวัดลำพูน	101
กิตติกรรมประกาศ	102
บรรณานุกรม	103

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 เด็กในภาวะยากลำบาก (ข้อมูลทฤษฎี)	26
ภาพที่ 2 จำนวนเด็กและเยาวชนในอำเภอต่าง ๆ จังหวัดลำพูน	29
ภาพที่ 3 เด็กในภาวะยากลำบาก (ข้อมูลปฐมภูมิ)	31
ภาพที่ 4 ข้อมูลเด็กถูกทารุณกรรมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ	37
ภาพที่ 5 เด็กที่เป็นผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อที่มีอาการ	43
ภาพที่ 6 เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ	44
ภาพที่ 7 เด็กกับยาเสพติดจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ	50
ภาพที่ 8 เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ	52
ภาพที่ 9 คดีเกี่ยวกับเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ	58
ภาพที่ 10 การกระทำความรุนแรงของเด็ก	59
ภาพที่ 11 เปรียบเทียบจำนวนเด็กเป็นผู้เสียหายและเป็นผู้ต้องหา	60
ภาพที่ 12 เพื่อนช่วยเพื่อน	89
ภาพที่ 13 โครงสร้างเครือข่ายประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน	90
ภาพที่ 14 องค์ประกอบของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	91
ภาพที่ 15 บทบาทของบุคคล/หน่วยงาน/องค์กร ในการช่วยเหลือเด็กระยะยาว	92
ภาพที่ 16 แผนภูมิการสื่อสารเครือข่ายประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน	93
ภาพที่ 17 เป้าหมายการดูแลเด็กจังหวัดลำพูน	98
ภาพที่ 18 Flow chart การดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็ก ของหน่วยงาน / องค์กร / ชุมชน / บุคคล	101

สารบัญภาคผนวก

	หน้า
1/1 การสร้างและพัฒนาคลังไปรษณีย์เด็กจังหวัดลำพูน	144
1/2 โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กฯ จังหวัดลำพูน	148
1/3 กิจกรรมการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ	164
1/4 กรอบแนวคิดจากการทำงานของนักพัฒนาด้านเด็กและเยาวชน กรอบเด็กในภาวะยากลำบาก	171
1/5 การช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกระทำรุนแรง	174
ภาพผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนบรรยายเรื่องสถานการณ์ปัญหาสังคมเด็ก	176
ภาพโครงการเด็กไทยร้อยดวงใจห่างไกลอบายมุข	
1/6 รายงานผลการสำรวจสถานการณ์เข้าสู่การค้าประเวณีและการล่วงละเมิด ทางเพศกับเด็ก	177
1/7 ข้อมูลทั่วไปจังหวัดลำพูน	184

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	เครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน
ตารางที่ 2	การพัฒนาทักษะเครือข่ายที่ได้รับจากการทำงานของเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน
ตารางที่ 3	ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) เด็กและเยาวชนอายุ 0-18 ปี
ตารางที่ 4	คดีเกี่ยวกับเด็กที่ถูกละเมิดในพื้นที่จังหวัดลำพูน (ม.ค.-ส.ค.46)
ตารางที่ 5	ความผิดอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเด็กในพื้นที่จังหวัดลำพูน (ม.ค.-ส.ค. 46)
ตารางที่ 6	ข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนถูกกระทำ : โรงเรียน 2546
ตารางที่ 7	ข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนถูกกระทำ : โรงเรียน 2546 (ต่อ)
ตารางที่ 8	ข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำ : โรงเรียน 2546
ตารางที่ 9	ข้อมูลปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบ : โรงเรียน 2546
ตารางที่ 10	ข้อมูลที่ได้รับการรายงานจากโรงพยาบาล ปี 2546
ตารางที่ 11	สรุปประเด็นปัญหาและแหล่งข้อมูล
ตารางที่ 12	จำนวนเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน (อายุ 0-16 ปี)
ตารางที่ 13	จำนวนแบบสำรวจโครงการความร่วมมือฯ กับคณะสงฆ์ 2547
ตารางที่ 14	จำนวนพื้นที่ที่มีการรายงานปัญหาโครงการความร่วมมือฯ กับคณะสงฆ์ 2547
ตารางที่ 15	ข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน
ตารางที่ 16	อาสาสมัครเพื่อเป็นเครือข่ายดูแลเด็ก/เยาวชน
ตารางที่ 17	ข้อมูลเด็กถูกทารุณกรรมในจังหวัดลำพูน
ตารางที่ 18	ข้อมูลเด็กที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิด (คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 2547)
ตารางที่ 19	ข้อมูลสถานบริการต่างๆ ในจังหวัดลำพูน (ม.ค.2546)
ตารางที่ 20	ข้อมูลสถานบันเทิงของจังหวัดลำพูน (ส.ค.-พ.ย. 2544)
ตารางที่ 21	ข้อมูลแรงงานเด็กในระบบจังหวัดลำพูน ปี 2545/2546
ตารางที่ 22	ข้อมูลเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีที่เป็นผู้ป่วยเอดส์และผู้ติดเชื้อที่มีอาการ (มิ.ย.47)
ตารางที่ 23	ข้อมูลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ปี 2546
ตารางที่ 24	ข้อมูลเด็กกับยาเสพติดจังหวัดลำพูน ปี 2546
ตารางที่ 25	ข้อมูลเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมอื่นจังหวัดลำพูน ปี 2546
ตารางที่ 26	จำนวนเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ จังหวัดลำพูน ปี 2546
ตารางที่ 27	คดีเกี่ยวกับเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ ปี 2544- 2547

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 28 เด็กทารกถูกทอดทิ้งในจังหวัดลำพูน ปี 2546-2547	136
ตารางที่ 29 คดีเกี่ยวกับการกระทำรุนแรงของเด็ก ปี 2544-2547	137
ตารางที่ 30 หน่วยงาน/องค์กรที่ให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน	138
ตารางที่ 31 จำนวนวัดในจังหวัดลำพูน จำแนกตามพื้นที่ ปี 2547	142
ตารางที่ 32 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน ปี 2546	143

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน หลายครั้งที่ผ่านมาของสถาบันวิจัยหรือศูนย์ สำนักงานประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำพูน และจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน โดยมีหน่วยงานภาครัฐ/องค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรชุมชนเข้าร่วมประชุม ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งรูปแบบ ความสลับซับซ้อน และมีความรุนแรงมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด โรคเอดส์ การ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การทะเลาะวิวาท มั่วสุม เทียวกลางคืน และการละเมิดสิทธิ เป็นต้น ซึ่งแต่ละปัญหามีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน

หน่วยงานของภาครัฐ/องค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรชุมชน รวมถึงองค์กรศาสนา มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาลำพูนนี้มาโดยตลอดด้วยยุทธศาสตร์ วิธีการ กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งที่ ตัวเด็ก กลุ่มเด็ก กลุ่มองค์กรและสถาบันที่ดูแลเด็ก แต่ดูเหมือนว่าปัญหาต่างๆ ไม่ได้เบาบางลง จากการแลกเปลี่ยนร่วมกับเครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านเด็กในหลายๆ เวทีที่ผ่านมาของ สกว. ได้ข้อสรุปถึงสาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหามาได้เนื่องจากสาเหตุสำคัญคือ 1) ปัญหามีความใหญ่โต และสลับซับซ้อนมากเกินไป 2) การแก้ปัญหามีหลายเหตุขณะที่ต้นเหตุมาจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล จนเกิดความอ่อนแอในชุมชน ครอบครัว และองค์กร ซึ่งมีหน้าที่ต้องดูแลเด็กเหล่านี้ 3) สาเหตุของปัญหาที่รุนแรงเกิดจากการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีข้อบกพร่อง 4) การขาดนโยบายงบประมาณโครงการและกิจกรรมที่มีเอกภาพ 5) คนทำงานด้านเด็กและเยาวชนยังขาดองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่มี ประสิทธิภาพ จากสาเหตุข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดปัญหาที่ขยายใหญ่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นเป็นแบบต่างคนต่างทำ กระจัดกระจาย ขาดความ เชื่อมโยงและความต่อเนื่อง

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหามาแบบใหม่ ทำให้คณะทำงาน ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน มีความเห็นร่วมกันว่าควรจะศึกษาข้อมูล สถานการณ์ และกระบวนการแก้ไขปัญหาลำพูน เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาว่า ความรุนแรงของปัญหายูอยู่ที่ใด การแก้ไขปัญหามีใครทำอะไร ที่ไหน มี ยุทธศาสตร์และกระบวนการทำงานแบบใด ที่สำคัญคือผลที่ได้เป็นอย่างไร มีความยั่งยืนเพียงใด ข้อสรุปดังกล่าวสามารถนำมาเป็นแนวทางให้เกิดการพัฒนา ความร่วมมือ และนำไปสู่การแก้ไข ปัญหาของเด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่างๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบถึงสถานการณ์ และความรุนแรงของปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
2. เพื่อทราบถึงกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน
3. เพื่อสร้างความร่วมมือของหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
4. เพื่อใช้ฐานข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์แล้ว เป็นเครื่องมือในการผลักดัน กิจกรรมการแก้ไขปัญหาค การผลักดันเชิงนโยบายเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาคเด็กและ เยาวชนจังหวัดลำพูนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามวิจัย

1. สถานการณ์ปัญหาคด้านเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร มีสาเหตุ และมีความเชื่อมโยงกัน อยางไร มีความรุนแรงในระดับใด เกิดขึ้นกับกลุ่มใด
 - 1.1 มีเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนที่กำลังประสบปัญหาคมีกี่กลุ่ม อยู่จุดใดของจังหวัด ลำพูน แต่ละกลุ่มมีสถานการณ์ปัญหาคอยางไร
 - 1.2 อะไรคือสถานการณ์ปัญหาคเร่งด่วนของคเด็กและเยาวชนในจังหวัด
 - 1.3 สาเหตุและปัจจัยของสถานการณ์ปัญหาคคืออะไร เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอะไร
 - 1.4 มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งเสริมคเด็กเยาวชนให้มีพฤติกรรมบวค และปกป้องคเด็กเยาวชน จากสถานการณ์ลบ
2. ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่มีอยู่ของหน่วยงาน/องค์กร ในจังหวัด เป็นอยางไร สามารถอธิบายสถานการณ์ปัญหาคได้เพียงพอหรือไม่ อยางไร ระบบการจัดเก็บมีประสิทธิภาพ สามารถนำมาใช้ได้จริงหรือไม่
3. กระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่เป็นอยู่เป็นอยางไร
 - 3.1 มีหน่วยงาน/องค์กรปฏิบัติงานด้านคเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำพูนจำนวนเท่าใด
 - 3.2 หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ มียุทธศาสตร์และกระบวนการทำงานอยางไร
 - 3.3 การปฏิบัติงานของหน่วยงานเหล่านั้น ก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงอยางไรต่อคเด็ก และเยาวชนบ้าง
 - 3.4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคเด็กและเยาวชนอยางไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และ กระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2546 – 31 กรกฎาคม 2547 (ขยายเวลาถึงมกราคม 2548) กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเด็ก/เยาวชน/บุคคล/ครอบครัว/ชุมชนและหน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐ /ภาคเอกชน/องค์กรศาสนาในจังหวัดลำพูน การสร้าง/ขยายและพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน(ภาคผนวก1/1)โดยเริ่มจาก ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสถานการณ์ปัญหา และความรุนแรงของปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน สามารถนำข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ไปขับเคลื่อนผลักดันให้มีการดูแลเด็กอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง
2. ศักยภาพ ประสิทธิภาพ ของกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนเพิ่มมากขึ้น
3. มีการเชื่อมโยง บูรณาการและขยายเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

นิยามศัพท์

1. เด็กและเยาวชน หมายถึง ผู้มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 18 ปี โดยอ้างอิงตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. เด็กในภาวะยากลำบาก ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน บิดามารดาหย่าร้าง ทอดทิ้ง ถูกจำคุก เด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

3. เด็กด้อยโอกาส หมายถึง บุคคลที่อยู่ในสถานะที่ไม่เหมาะสมมีความยากลำบากไม่ได้รับการศึกษาตามควรแก่วัย ขาดโอกาสที่จะได้รับบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ อยู่ในสถานะที่ไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตกอยู่ในสถานะที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางมิชอบ ถูกละเลย และขาดความเอาใจใส่จากสังคมและครอบครัว มี 5 ประเภท คือ

1. เด็กถูกละเมิดสิทธิ มักถูกเอารัดเอาเปรียบด้วยวิธีการต่างๆ
2. เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย ซึ่งถูกทอดทิ้งและขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร
3. เด็กประพฤติตนไม่สมควร ซึ่งมีการกระทำหรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้องหรือเบี่ยงเบนจากหลักเกณฑ์ของสังคม ซึ่งอาจเบี่ยงเบนจากตัวเองหรือสภาพปัญหาครอบครัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมของสังคมเมือง ได้แก่ การตั้งกรรมิในเด็กวัยรุ่น
4. เด็กพิการ ได้แก่ เด็กพิการทุกประเภททั้งทางปัญญาหรือพิการซ้ำซ้อน
5. เด็กที่เป็นหรืออาการสัมพันธ์กับเอดส์หรือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

4. เด็กถูกทารุณกรรม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

5. เด็กในธุรกิจทางเพศ ในที่นี้หมายถึง

1. เด็กที่มีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดทางเพศและเสี่ยงที่จะเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณี
2. เด็กที่หากมีโอกาสจะขายบริการทางเพศก็จะทำ หรือทำเป็นครั้งคราวไม่ได้ยึดเป็นอาชีพ

3. เด็กที่มีอาชีพขายบริการทางเพศอย่างเต็มรูปแบบ

6. แรงงานเด็ก

6.1 แรงงานเด็กในระบบ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 หมายถึง ลูกจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีให้แจ้งการจ้างและสิ้นสุดการจ้างแรงงานเด็ก ให้จัดเวลาพักไม่น้อยกว่าวันละ 1 ชั่วโมง หลังจากลูกจ้างได้ทำงานมาแล้วไม่เกิน 4 ชั่วโมง ติดต่อกัน และภายใน 4 ชั่วโมง ต้องจัดเวลาพักผ่อนย่อยตามที่นายจ้างกำหนดอีกด้วย

6.2 แรงงานนอกระบบ ตามคำนิยามของสำนักงานสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ หมายถึง แรงงานที่ไม่อยู่ในภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการไม่มีโครงสร้างการจ้างงานที่ชัดเจน ขาดสวัสดิการและหลักประกันสังคมไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรและบริการต่างๆ ของรัฐ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ผู้รับงานไปทำที่บ้าน
2. ผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย
3. แรงงานภาคเกษตร

7. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ในที่นี้หมายถึง เด็กที่อาจเป็นผู้ติดเชื้อหรือไม่ติดเชื้อเอชไอวี โดยบิดามารดายังมีชีวิตอยู่/บิดาหรือมารดาเสียชีวิตแล้ว/บิดาและมารดาเสียชีวิตแล้ว

8. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม ในที่นี้หมายถึง

1. เด็กที่กระทำความผิดตามกฎหมาย
2. เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง เด็กที่ประพฤตินิสัยไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพ หรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทาง

กระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

9. เด็กพิการ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอ่ง สติปัญญา หรือจิตใจ ไม่ว่าความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง

10. เด็กเร่ร่อน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง เด็กที่ไม่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดู หรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อน จนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน

11. เด็กกำพร้า ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดา หรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้

12. กลุ่มเด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ เด็กที่มีความต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษก็เช่นเดียวกับเด็กทั่วไปต้องการการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ และจิต ด้านการมีส่วนร่วม ฯลฯ แต่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการในการป้องกันคุ้มครองเด็กกลุ่มนี้ทั้ง 17 กลุ่ม ได้แก่ เด็กกำพร้า เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กที่ถูกล่อลวงเกินทางเพศ เด็กกับสารเสพติด สุราและบุหรี่ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกค้า เด็กพิการ แรงงานเด็ก เด็กในกระบวนการยุติธรรม เด็กพลัดถิ่น เด็กชาวเขา เด็กในชุมชนแออัด เด็กไร้สัญชาติ เด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติหรือสารพิษอันตราย เด็กยากจน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สิทธิเด็ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สรุปได้ตามมาตราต่างๆ

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 5 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา 53 เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 23 ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ชนบทรวมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

มาตรา 24 ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู และสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจแล้วรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดแล้วแต่กรณี เพื่อทราบและให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 25 ผู้ปกครองต้องไม่ควรกระทำการ ดังต่อไปนี้

1. ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือสถานพยาบาล หรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็ก หรือที่สาธารณะ หรือสถานที่ใดๆ โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

2. ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพ หรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

3. จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งที่เป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

4. ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก

5. ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

มาตรา 26 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

1. กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

2. จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งของจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือการรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

3. บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือให้เด็กมีความประพฤติที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด

4. โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีโชฎาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

5. บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้แรงงานเด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

6. ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

7. บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใด เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

8. ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

9. บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

10. จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น

มาตรา 28 ในกรณีเป็นผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพ หรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก หรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตราย หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 29 ผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามหมวด 3 และหมวด 4 จะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้น และแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 โดยมีชักช้า

แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับตัวไว้รักษา พยาบาล ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง จะต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบโดยมิชักช้า หากเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วย เนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรา 29 เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง

มาตรา 32 เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ได้แก่

1. เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า
 2. เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง
 3. เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใดๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิการทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิต หรือโรคประสาท
 4. เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสมอันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล
 5. เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใดอันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติที่เสื่อมเสียในทางศีลธรรมอันดีหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ
 6. เด็กพิการ
 7. เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก
 8. เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก¹

สิทธิเด็ก หมายถึง สิทธิที่เด็กจะได้รับการปกป้องคุ้มครอง และพัฒนาที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 มีสาระสำคัญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็ก 4 ประการ คือ

1. สิทธิในการอยู่รอด เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในอันที่จะมีชีวิตอยู่รอดเพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าต่อไป โดยได้รับอาหารที่มีคุณค่าและเพียงพอ มีบ้านอยู่อาศัย และได้รับการสาธารณสุข

2. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง เป็นสิทธิที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการกระทำทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและจิตใจ การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ รวมทั้งสิทธิในครอบครัว สิทธิที่จะมีชื่อและสัญชาติของตนเอง สิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมจากรัฐในกรณีถูกกล่าวหาและการพิจารณาคดี

3. สิทธิในการพัฒนา เป็นสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาตามขั้นตอนในด้านการศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเล่น การสันติภาพ การกิจกรรมต่างๆ ทางวัฒนธรรม สิทธิที่จะคิด พัฒนาสติปัญญา และนับถือศาสนา

4. สิทธิในการมีส่วนร่วม เป็นสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นและกล่าวถึงชีวิตของตนเองรวมทั้งโอกาสที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม และมีส่วนร่วมตัดสินใจในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

- เด็กมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- เด็กต้องได้รับความคุ้มครองให้พ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบทางเพศ และการทำร้ายทางเพศ
- เด็กมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเด็ก ในทางที่ดี
- เด็กมีสิทธิเสรีภาพในการคบค้าสมาคมและชุมนุมอย่างสันติ
- เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการเอารัดเอาเปรียบด้านรายได้ และการใช้แรงงานที่มีผลเสียต่อเด็กในด้านต่างๆ
- เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันทุกคน
- เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากยาเสพติด รวมทั้งการใช้เด็กในการผลิตและจำหน่ายยาเสพติด
- เด็กต้องไม่ได้รับการทรมานหรือถูกลงโทษในลักษณะที่ทารุณโหดร้าย
- เด็กต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังจากเกิด และมีสิทธิที่จะมีชื่อและมีสัญชาติ (ประเทศไทยขอสงวนมาตรฐานนี้)

- เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ สันทนาการ และมีส่วนร่วมในด้านศิลปวัฒนธรรมที่เหมาะสม
- เด็กมีสิทธิที่จะแสดงออก รวมทั้งแสวงหา ได้รับ หรือบอกข้อมูลและความคิดเห็นใดๆ
- เด็กต้องไม่ถูกแยกจากบิดามารดา
- การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ดีที่สุดของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ
- เด็กมีสิทธิได้รับการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- เด็กต้องได้รับความคุ้มครองมิให้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งในภาวะสงคราม
- รัฐต้องให้การคุ้มครองดูแลเด็กที่ไม่มีพ่อแม่ หรือพลัดพรากจากบ้านเกิดของตน
- เด็กมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว
- เด็กชนกลุ่มน้อย และชนพื้นเมืองมีสิทธิในวัฒนธรรมของตนสามารถพูดภาษาของตน และปฏิบัติศาสนกิจของตนได้
- เด็กที่อยู่ในสถานกักกันมีสิทธิได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และสามารถติดต่อกับครอบครัวได้
- เด็กที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรี
- รัฐต้องเผยแพร่หลักการและบทบัญญัติต่างๆ ในอนุสัญญาฯ นี้ให้รับรู้กันอย่างกว้างขวางด้วยวิธีการที่เหมาะสมและจริงจัง

2. การทารุณกรรมต่อเด็ก (Child abuse)

การกระทำทารุณกรรมเด็ก² หมายถึง การที่เด็กได้รับการปฏิบัติจากผู้ใหญ่ในลักษณะที่ไม่เป็นที่ยอมรับตามจารีตประเพณีของสังคมที่เด็กอยู่ในช่วงเวลานั้น มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่ใช้ในการยอมรับเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

การทารุณกรรมทางร่างกาย³ (Physical abuse) หมายถึง การที่เด็กถูกทำร้ายร่างกายโดยบิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้ดูแลหรือผู้อื่นจนได้รับอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ ได้แก่ การเฆี่ยนตีที่รุนแรง โหดร้าย อันไม่ใช่ลักษณะของการอบรมสั่งสอน และมีผลให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย หรือจิตใจ ผู้ถูกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างร่วมกัน อาจทำให้เด็กถึงแก่ความตาย พิการ บาดเจ็บ ปัญญาอ่อน บอบช้ำทางจิตใจทำให้เด็กเลี้ยงไม่โต เศร้า เก็บกด มองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ผลการเรียนต่ำ กลายเป็นเด็กก้าวร้าว และซึมซับเอาบทบาททารุณที่ตนได้รับไปแสดงกับผู้อื่น

การทารุณทางเพศในเด็ก⁴ หมายถึง การกระทำใดๆ ต่อเด็กโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เด็กเป็นเครื่องมือตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้ใหญ่ โดยที่เด็กยังไม่เติบโตมีวุฒิภาวะ (ซึ่งกำเนิดโดยสังคมและสภาพร่างกาย) เพียงพอที่จะเข้าใจการกระทำเหล่านั้น หรือตกลงยินยอมร่วม และการกระทำนั้นอาจเกิดขึ้นโดยใช้กำลังบังคับข่มขู่ หรือหลอกล่อ ชักชวนให้สิ่งตอบแทน

รูปแบบการทารุณทางเพศ สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. แบ่งตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับเด็ก แบ่งเป็น 2 รูปแบบ
 - 1.1 การทารุณทางเพศที่เกิดขึ้นจากบุคคลภายนอกครอบครัว
 - 1.2 การทารุณทางเพศที่เกิดขึ้นจากบุคคลภายในครอบครัว ผู้กระทำเป็นญาติที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต เรียกว่า incest เช่น แม่กับลูกชาย พ่อ/พ่อเลี้ยง กับลูกสาว

2. แบ่งตามการกระทำ

- 2.1 การร่วมเพศ : ทางช่องคลอด ทวารหนัก ทางปาก ด้วยนิ้วมือหรือองคชาติ
- 2.2 การจับต้องสัมผัสหรือกอดจูบ : อวัยวะเพศ หน้าอก หรือของสงวนอื่นๆ
- 2.3 อนาจาร : การเปิดของลับให้ดู

การป้องกันแก้ไขปัญหาการทารุณกรรม และการปล่อยปละละเลยเด็กซึ่งเป็นการกระทำที่คุกคามต่อสวัสดิภาพของเด็กโดยตรง เพราะสวัสดิภาพของเด็กหมายถึง ความเป็นอยู่ที่ดีในทุกด้านของเด็ก มีการเคลื่อนไหวเรื่องนี้นานมาแล้วทั้งในสังคมอย่างกว้างขวางและในเชิงสหวิชาการหรือสหวิชาชีพ เช่น

แพทย์ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการป้องกัน การช่วยเหลือเด็ก เพราะเด็กที่ถูกทารุณกรรมและปล่อยปละละเลยจะต้องได้รับการรักษาพยาบาลตามอาการเป็นขั้นแรกในทางการแพทย์ ได้จัดไว้เป็น กลุ่มอาการทารุณเด็ก หมายถึง อาการที่เด็กได้รับการทารุณ ทำร้าย ทอดทิ้ง ละเลย ให้ต้องได้รับทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ

ครู เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กจำนวนหนึ่งในแต่ละวัน ดังนั้นการสังเกตพฤติกรรมหรือภาวะอนามัยของเด็กสามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง ถ้าเด็กถูกทารุณกรรมหรือปล่อยปละละเลยครูจะพบร่องรอยและหาสาเหตุเบื้องต้นได้ก่อนจะมีการดำเนินการต่อไป

ตำรวจ เป็นบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายในการสืบสวน สอบสวน จับกุม ซึ่งมักมีโอกาสในกรณีที่เด็กได้รับการทารุณกรรมอย่างโหดร้ายรุนแรงเป็นส่วนใหญ่

บุคลากรทางกฎหมาย ได้แก่ อัยการ ผู้พิพากษา นักกฎหมายและทนายความจะเป็นบุคคลสำคัญในกรณีที่ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิอำนาจในการปกครองดูแลเด็ก การรวบรวมข้อมูลหลักฐานเพื่อพิจารณาตัดสินให้เพิกถอนอำนาจการปกครองเด็กชั่วคราวหรือถาวร มีคำสั่งศาลให้พ่อแม่ไปรับการบำบัดรักษาแล้วแต่ความเหมาะสมเป็นต้น

นักสังคมสงเคราะห์ เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ป้องกันและช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมและปล่อยปละละเลย สามารถวินิจฉัยทางสังคมและครอบครัวที่มีแนวโน้มเสี่ยงต่อการทารุณกรรมได้

เสนอความคิดเห็นในการช่วยเหลือเด็กโดยแยกเด็กจากครอบครัวเพื่อไม่ให้ถูกทำร้ายทารุณในเบื้องต้นได้

นักจิตวิทยาและบุคลากรทางการแพทย์ เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินสภาพร่างกาย และจิตใจของเด็กที่ถูกทารุณกรรม สามารถดูแลและให้การบำบัดรักษาเด็กได้อย่างปลอดภัย

บุคคลในองค์กรเอกชน เป็นบุคคลที่สำคัญในสังคมเกี่ยวข้องกับเรื่องเด็กที่ถูกทารุณกรรม และปล่อยปละละเลย มีการเคลื่อนไหวและรณรงค์อย่างต่อเนื่องตลอดมาซึ่งในองค์กรเอกชนนี้จะมี ทั้ง นักกฎหมาย ผู้ทำงานด้านเด็ก ครู และนักเคลื่อนไหวทางสังคม

3. เด็กทารกถูกทอดทิ้ง

จากสภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน มีทารกจำนวนหนึ่งที่เกิดจากมารดาที่ไม่พร้อมจะเลี้ยงดูเนื่องจากปัญหาต่างๆ ที่พบบ่อยได้แก่ ทารกที่เกิดจากมารดาที่เป็นวัยรุ่น และที่ถูกสามีทอดทิ้งเพราะฝ่ายชายขาดความรับผิดชอบ ส่วนน้อยเกิดจากมารดาที่ไม่สามารถดูแลและป้องกันตนเองได้จึงถูกหลอกหรือถูกข่มขืน ปัญหาเหล่านี้เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ทารกไม่เป็นที่ต้องการ และไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จึงมักเกิดก่อนกำหนด มีน้ำหนักตัวน้อย มีความพิการแต่กำเนิด เมื่อเกิดมาต้องการการบำบัดพิเศษเป็นระยะเวลานาน เมื่อมารดา ยังไม่ได้สัมผัส ไม่มีโอกาสให้นมบุตร จะทำให้มารดาไม่มีความผูกพันกับบุตร และมักทอดทิ้งทารกเหล่านี้ไว้ตามโรงพยาบาลต่างๆ ซึ่งรัฐต้องรับช่วงดูแลเลี้ยงดู เด็กโตอาจถูกทอดทิ้งเพราะบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูเด็กยากจน ซึ่งจะเห็นได้ตามสื่อต่างๆ ว่ามีเด็กถูกนำมาฝากไว้แล้วผู้ปกครองไม่กลับมารับ ผู้รับฝากไม่สามารถติดต่อผู้ปกครองได้ หรือถูกปล่อยให้พลัดหลง นอกจากนี้ยังมีเด็กเป็นกำพร้าซึ่งบิดามารดาเสียชีวิตก่อนวัยอันสมควรด้วยโรคหรือสาเหตุต่างๆ โดยเฉพาะโรคเอดส์ ซึ่งนับวันจะเป็นปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ ⁵

4. แรงงานเด็ก

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

มาตรา 44 ห้ามมิให้นายจ้างจ้างเด็กที่ต่ำกว่า 15 ปี เป็นลูกจ้าง

มาตรา 45 ในกรณีที่มีการจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นลูกจ้างให้นายจ้างปฏิบัติดังนี้

1. แจ้งการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้นต่อพนักงานตรวจแรงงานภายใน 15 วันนับแต่วันที่เด็กเข้าทำงาน
2. จัดทำบันทึกสภาพการจ้างกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเก็บไว้ ณ สถานที่ประกอบกิจการหรือสำนักงานของนายจ้าง พร้อมทั้งจะให้พนักงานตรวจแรงงานได้ในเวลาทำการ
3. แจ้งการสิ้นสุดการจ้างลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้นต่อพนักงานตรวจแรงงานภายใน 7 วันนับแต่วันที่เด็กออกจากงาน

การแจ้งหรือการจัดทำบันทึกตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามแบบอริบตีกำหนด

มาตรา 46 ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กมีเวลาพักหนึ่งวันไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมงติดต่อกันหลังจากที่ลูกจ้างทำงานมาแล้วไม่เกิน 4 ชั่วโมง แต่ใน 4 ชั่วโมงนั้นให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กได้มีเวลาพักตามที่นายจ้างกำหนด

มาตรา 47 ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในระหว่างเวลา 22.00 นาฬิกาถึงเวลา 06.00 นาฬิกา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย

นายจ้างอาจให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และเป็นผู้แสดงภาพยนตร์ละครหรือการแสดงอย่างอื่นที่คล้ายคลึงกันทำงานในระหว่างเวลาดังกล่าวได้ ทั้งนี้ ให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กนั้นได้พักผ่อนตามสมควร

มาตรา 48 ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานล่วงเวลาหรือทำงานในวันหยุด

มาตรา 49 ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. งานหลอม เป่า หล่อ หรือรีดโลหะ
2. งานปั๊มโลหะ
3. งานเกี่ยวกับความร้อน ความเย็น ความสั่นสะเทือน เสียง และแสงที่มีระดับแตกต่างจากปกติ อันอาจเป็นอันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
4. งานเกี่ยวกับสารเคมีที่เป็นอันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
5. งานเกี่ยวกับจุลชีวันเป็นพิษซึ่งอาจเป็นเชื้อไวรัส แบคทีเรีย ราหรือเชื้ออื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
6. งานเกี่ยวกับวัตถุมีพิษ วัตถุระเบิด หรือวัตถุไวไฟ เว้นแต่งานในสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
7. งานขับหรือบังคับรถยกหรือปั้นจั่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
8. งานใช้เลื่อยเดินด้วยพลังไฟฟ้าหรือเครื่องยนต์
9. งานที่ต้องทำไต่ดิน ไต่น้ำ ในถ้ำ อุโมงค์ หรือในปล่องภูเขาไฟ
10. งานที่เกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสีตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
11. งานทำความสะอาดเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ขณะที่เครื่องจักรหรือเครื่องยนต์กำลังทำงาน
12. งานที่ต้องทำบนนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดินตั้งแต่สิบเมตรขึ้นไป
13. งานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 50 ห้ามมิให้นายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในสถานที่ดังต่อไปนี้

1. โรงฆ่าสัตว์
2. สถานที่เล่นการพนัน
3. สถานเอนก รำวง หรือรอกเงย
4. สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายและบริการ โดยมีผู้บ่าวเรอสำหรับปรนนิบัติลูกค้า หรือโดยมีที่สำหรับพักผ่อนหลับนอน หรือมีบริการนวดให้แก่ลูกค้า
5. สถานที่อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 51 ห้ามมิให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างของลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กให้แก่บุคคลอื่น

5. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

เด็กที่อาจเป็นผู้ติดเชื้อหรือไม่ติดเชื้อเอชไอวี โดยบิดามารดายังมีชีวิตอยู่/บิดาหรือมารดาเสียชีวิตแล้ว/บิดาและมารดาเสียชีวิตแล้ว ทั้งนี้พบว่า บิดามักจะเสียชีวิตก่อน ถ้าบิดาและมารดาเสียชีวิตแล้วส่วนใหญ่เด็กจะอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ คือ ตา-ยาย หรือปู่-ย่า ตามลำดับ เด็กบางคนถูกส่งไปอยู่สถานสงเคราะห์เนื่องจากญาติไม่สามารถหรือไม่ต้องการที่จะดูแลเด็ก เด็กอาจอาศัยอยู่ด้วยกันโดยลำพังพี่น้องไม่มีญาติดูแล กรณีที่บิดาและหรือมารดายังมีชีวิตอยู่เด็กต้องเผชิญกับภาวะความเจ็บป่วยของบิดามารดาด้วย เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้งด้าน กายภาพ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ

ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาของโรคเอดส์ต่อเด็กและครอบครัว ครอบครัวของผู้ติดเชื้อส่วนหนึ่งมีปัญหาด้านสังคมจิตวิทยามาก่อน อาจมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวแตกแยก ติดสุรา ติดยาเสพติด อาชญากร เป็นต้น เมื่อมีผู้ติดเชื้อเอดส์เกิดขึ้นในครอบครัวย่อมมีผลกระทบในทางลบต่อครอบครัวเพิ่มขึ้น ความเครียดในครอบครัวมักส่งผลให้ปัญหาทางสังคมเลวร้ายขึ้นอีก เมื่อเด็กพ่อหรือแม่เริ่มเจ็บป่วยส่งผลกระทบต่อครอบครัวในเรื่องค่าใช้จ่ายในการมาพบแพทย์ ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่ายา บางคนเดินทางมาจากต่างจังหวัดเนื่องจากได้รับคำแนะนำจากแพทย์หรือมีความเชื่อถือในแพทย์สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ นอกจากนั้นพ่อแม่อาจต้องขาดรายได้จากการทำงาน การขาดงานบ่อยๆ อาจทำให้เจ้านายไม่พอใจ สงสัยหรือเรียกไปซักถามซึ่งสร้างความไม่สบายใจให้กับพ่อแม่ของเด็กอยู่บ่อยๆ บางครอบครัวต้องกู้หนี้ยืมสิน บางครอบครัวต้องขายที่ดินแปลงสุดท้ายที่มีเพื่อการรักษาลูกและตัวเอง แม้เขาจะรู้ว่าโรคเอดส์รักษาไม่หาย แต่เขามีสิทธิ์ที่จะคิดและคาดหวังให้ลูกและตัวเองอยู่ด้วยกันได้นานที่สุด

ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาโรคเอดส์ต่อเด็กในโรงเรียน ปัญหาเด็กติดเชื้อเอชไอวีในโรงเรียนเป็นประเด็นทางสังคมจิตวิทยาที่เราต้องให้ความสำคัญคงปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะให้เด็กติดเชื้อไปโรงเรียน เนื่องจากหน้าที่ประการสำคัญอันหนึ่งของเด็ก คือ การเรียนหนังสือ การให้ความ

ช่วยเหลือเด็กติดเชื้อโดยผู้บริหารโรงเรียนและครูขาดความเข้าใจต่อโรคเอดส์อาจก่อให้เกิดปัญหา
มากมายโดยเฉพาะกรณีไม่ทราบหลักการที่ดี และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อผู้ป่วย บ่อยครั้งที่มักเน้นการ
ป้องกันไม่ให้เกิดการติดต่ออื่นติดเชื้อจากเด็กผู้ป่วยซึ่งมีโอกาสน้อยมาก ขาดการเน้นการปลูกฝังเจตคติ
ที่ดีเพื่อให้เด็กติดเชื้อสามารถอยู่ร่วมกับเด็กอื่นในโรงเรียนได้อย่างมีความสุขโดยปราศจากความรู้สึก
แบ่งแยก หรือความรังเกียจเดียดฉันท์ การรักษาความลับของเด็กและการรักษาสิทธิของเด็กเป็น
ประเด็นสำคัญที่มักถูกละเลย

ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาโรคเอดส์ต่อเด็กในสถานพยาบาล ครอบครัวผู้ติดเชื้อมีความรู้สึก
ไวต่อการแบ่งแยก (discrimination) จากผู้ให้บริการทางการแพทย์ การมารับบริการระหว่างทาง
เจ็บป่วยบางครั้งอาจต้องประสบกับที่ท่า ท่าทาง หรือคำพูดที่แสดงความรังเกียจ หรือแสดงอาการดู
ถูกจากบุคลากรทางการแพทย์ซึ่งมีหลายระดับ มีความรู้สึกไม่พอใจ น้อยใจ หรือโกรธเคืองให้กับ
ผู้ติดเชื้อและครอบครัวได้เสมอ

ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาโรคเอดส์ต่อเด็กและสังคม นอกจากโรคเอดส์มีผลกระทบต่อเด็ก
พ่อแม่ ครอบครัวโดยตรงแล้ว อาจส่งผลต่อสังคมโดยรวมอีกด้วย บางคนบางครอบครัวถูกสังคม
ประณามและต่อต้าน ต้องย้ายออกจากครอบครัวหรือย้ายออกจากหมู่บ้าน บางคนต้องเก็บตัวอยู่ใน
บ้านเงียบๆ เพียงคนเดียวเพราะไม่ต้องการพบปะผู้คน การที่สังคมตั้งข้อรังเกียจกับผู้ติดเชื้อ ไม่เพียง
ส่งผลกระทบต่อเด็กโดยตรง แต่ยังส่งผลต่อผู้เลี้ยงเด็กอีกด้วย

ปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาโรคเอดส์ต่อเด็กและประเทศชาติ การเสียชีวิตของผู้ใหญ่ที่ติดเชื้อ
เอดส์ทำให้ประชากรในวัยทำงานได้ขาดหายไปจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะมีผลต่อโครงสร้างของประชากร ใน
อนาคตอันใกล้ และทำให้รายได้ประชาชาติลดลง นอกจากนี้เด็กกำพร้าที่เกิดขึ้นจากพ่อแม่ซึ่ง ติด
เชื้อเอดส์เสียชีวิตไปจะกลายเป็นกลุ่มประชากรซึ่งขาดพ่อแม่ที่จะให้การเลี้ยงดู อาจทำให้เด็กขาด
ความสมบูรณ์ทางจิตใจ ร่างกาย และสังคม และอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพประชากรของชาติในอนาคต
ได้ไม่มากนัก

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสังคมจิตวิทยาของโรคเอดส์ต่อเด็ก รัฐและหน่วยงานเอกชน
ควรมีส่วนร่วมในการเตรียมชุมชน โรงเรียน และสถานพยาบาลให้ยอมรับเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวีด้วย
ความเห็นอกเห็นใจ ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหามากำพร้า ควรสนับสนุนส่งเสริมงานวิจัย
ด้านสังคมจิตวิทยาในประเทศไทย โดยเฉพาะงานวิจัยที่มีประโยชน์และสามารถนำมาใช้แก้ปัญหา
ด้านสังคมจิตวิทยาของโรคเอดส์ในประเทศไทยได้⁶

6. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม

เด็กที่กระทำผิดกฎหมายหรือเสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กอาจไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมให้อยู่
ในกฎเกณฑ์ของสังคม มี 3 ส่วน คือ

1. ดื้อดึง ทำทนาย ฝ่าฝืนต่อคำสั่งและกฎเกณฑ์

2. ก้าวร้าว

3.ต่อต้านสังคม ซึ่งนำไปสู่การละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทางทรัพย์สินและร่างกาย

เด็กโตที่มีความประพฤติผิดปกติ กำหนดว่าต้องมีอย่างน้อย 3 อาการเป็นเวลา 1 ปี ดังนี้

1. รังแก ชู่เชิญ คุกคามบ่อยๆ
2. เป็นคนเริ่มต้นการต่อสู้ ลงไม้ลงมือ ใช้กำลังบ่อยๆ
3. เคยใช้อาวุธร้ายแรงในการต่อสู้
4. ดุร้ายรังแกบุคคลอื่น
5. ดุร้ายรังแกสัตว์
6. ขโมยของโดยการใช้กำลังบังคับ
7. บังคับผู้อื่นในกิจกรรมทางเพศ
8. จุดไฟเผาก่อให้เกิดความเสียหาย
9. ทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น
10. นुकบ้านหรือใช้รถยนต์คนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต
11. หลอกลวงคนอื่น
12. ขโมยโดยไม่ใช้กำลังบังคับ
13. เทียวกลางคืนโดยไม่ได้รับอนุญาตบ่อยๆ
14. หนีออกจากบ้านข้ามคืน 2 ครั้งขึ้นไป
15. หนีโรงเรียนบ่อย ครั้งแรกตั้งแต่อายุต่ำกว่า 13 ปี

อาจพบอาการซึมเศร้า ความล้มเหลวทางการศึกษา สัมพันธภาพไม่ดีกับผู้อื่นโดยกลุ่มที่ยังมีสัมพันธภาพกับเพื่อนและปรับตัวเข้ากับเพื่อนในกลุ่มได้ดี รู้สึกผิดไม่เปิดเผยความผิดหรือโทษเพื่อน อาจมีพฤติกรรมต่อต้านสังคมที่ไม่ก้าวร้าว เช่น ขโมยของ หนีโรงเรียน ดื่มสุรา

สาเหตุอาจจากตัวเด็ก ครอบครัว สังคมรอบตัว⁷

7. เด็กในธุรกิจทางเพศ

การที่เด็กและหญิงส่วนใหญ่พอใจที่จะประกอบอาชีพค้าบริการทางเพศทั้งนี้เพราะกลไกการค้าประเวณีในปัจจุบันได้มีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อหลีกเลี่ยงต่อบทลงโทษของกฎหมายบ้านเมือง กลไกการค้าประเวณีที่มีการปรับตัวนั้นเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเด็กผู้หญิงที่มาค้าประเวณี จากเดิมเด็กกับผู้หญิงเป็นเหมือนลูกจ้างก็ถูกควบคุมกักขัง บังคับ ทำร้ายหรือปฏิบัติไม่ดีและได้รับส่วนแบ่งน้อย แต่ปัจจุบันผู้ประกอบธุรกิจนี้จะปฏิบัติต่อเด็กกับผู้หญิงเหมือนเป็นเพื่อนร่วมงานโดยที่ผู้ดูแลจะใช้วิธีกินเปอร์เซ็นต์แทนที่จะไปบริหารจัดการเองทำให้สถานะของหญิงและเด็กที่อยู่ในวงจรของการค้าประเวณีมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และการค้าประเวณีมักจะอยู่ในรูปของการแอบแฝงโดยนำธุรกิจอื่นบังหน้า เช่น การจ้างเด็กกับผู้หญิงเป็นลูกจ้างธรรมดาเสร็จแล้วรู้

เห็นให้เด็กและหญิงเหล่านี้ติดต่อกับแขกเพื่อมาซื้อประเวณี และอนุญาตให้ออกนอกสถานที่ทำงาน โดยแขกที่มาจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการพาเด็กและผู้หญิงเหล่านี้ออกไปในระหว่างชั่วโมงทำงาน เป็นต้น ดังนั้น จึงเกิดการยินยอมพร้อมใจระหว่างผู้ประกอบกิจการและผู้ค้าประเวณี เนื่องจากเด็กและผู้หญิงที่มาค้าประเวณีได้รับประโยชน์มากกว่าเดิม

การเน้นใช้กระบวนการทางกฎหมายเพื่อให้ปัญหาดังกล่าวหมดไปจึงไม่ได้ผล เนื่องจากไม่มีผู้เสียหายให้ข้อมูล หลักฐาน หรือเป็นพยานในการกล่าวโทษ มีหน้าซ้ำกลับกลายเป็นการให้ความร่วมมือปกป้องผู้ประกอบธุรกิจเหล่านี้เสียเอง ผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ค้าบริการและผู้ประกอบธุรกิจนี้เอง ทำให้กลุ่มผู้มาค้าบริการขยายออกไปในหมู่นักเรียนนักศึกษามากยิ่งขึ้น จากเดิมเด็กและหญิงที่มาค้าประเวณีมักจะเป็นเด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือไม่มีงานทำแล้วเข้ามาเพื่อขายแรงงาน หรือค้าประเวณีเท่านั้น ก็ขยายมาสู่นักเรียนนักศึกษามากขึ้น

อย่างไรก็ตามปัญหาเด็กนักเรียนนักศึกษามาค้าบริการทางเพศเพิ่มมากขึ้น หลายฝ่ายยังมองว่าปัญหาหลักยังเป็นเรื่องเศรษฐกิจ และนิสัยฟุ้งเฟ้อ ต้องการเอาอย่างเพื่อนของเด็กกลุ่มนี้ แต่สิ่งที่น่าสังเกตจากการป้องกันปัญหาการค้าบริการทางเพศของเด็กวัยรุ่นนวัยเรียนนั้นคือ กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องความรักและความอบอุ่นจากครอบครัวเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้สามารถป้องกันปัญหานี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่ครอบครัวมีเวลาให้กันน้อยลง การใช้วัตถุแสดงความรักต่อเด็กมากกว่าความรู้สึก ในขณะที่สังคมรอบตัวเด็กเลวร้ายลงทุกขณะไม่ว่าจะเป็นปัญหาสถานบริการ สถานบันเทิงที่เปิดให้เด็กเข้าไปใช้บริการอย่างเต็มที่ ยาเสพติดประเภทต่างๆ ที่มีหลากหลายประเภทและมีหนทางเข้าถึงตัวเด็กได้ง่าย อีกทั้งสภาพสังคมวัตถุนิยมที่คนให้ความสำคัญแก่ความงามภายนอกหรือราคามากกว่าคุณค่าของจิตใจ ดังนั้นเมื่อความชั่วร้ายอยู่รอบตัว แต่ภูมิคุ้มกันอันหมายถึงครอบครัวอ่อนแอลงไป เด็กจึงกลายเป็นเหยื่อของสภาพปัญหาดังกล่าวซึ่งไม่ใช่แต่เพียงปัญหาการค้าบริการทางเพศของเด็กวัยรุ่นนวัยเรียนเท่านั้น หากยังรวมไปถึงปัญหายาเสพติด ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร รวมไปถึงปัญหาเรื่องการเรียนอีกด้วย

จากการสรุปการทำงานตลอดระยะเวลา 20 ปีของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กสรุปว่า ปัจจัยสำคัญที่จะนำมาสู่ปัญหาการค้าบริการทางเพศในสังคมได้ไว้ดังนี้ ประการแรกมาจากปัจจัยรากเหง้าได้แก่วัฒนธรรมดั้งเดิมที่หัวหน้าครอบครัวซึ่งชายมีฐานะเป็นเจ้าของหญิง (ภรรยาและบ่าวไพร่ข้าทาส) และเด็ก กฎหมายในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นมีบทบัญญัติกำหนดโทษทางอาญาทางแพ่งให้รับบุตรภรรยาของผู้ที่ละเมิดกฎหมายได้ ซึ่งแม้ว่าจะมีประมวลกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้ทุกคนมีสถานะทางกฎหมายและสังคมเท่าเทียมกัน แต่ในทางปฏิบัติก็ยังยอมรับต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่

ปัจจัยประการที่สอง คือ โครงสร้างทางสังคมไม่ว่าจะเป็นโดยวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ทศนคติ หรือกฎหมาย ยังส่งเสริมให้ชายได้เปรียบทางเพศ ทำให้ผู้ชายไทยถือลักษณะของความ ล้ำสอนทางเพศเป็นปมเด่นของตนโดยสังคมไทยก็ยอมรับ ผู้ชายไทยจึงไม่ควบคุมตนเองในเรื่องเพศ และสามารถแสวงหาความสุขทางเพศได้โดยอิสระ อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยอื่นที่ก่อให้เกิดการขยาย ตัวของธุรกิจการค้าประเวณีอย่างก้าวกระโดด อาทิปัจจัยธุรกิจบริการ การขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้า มีผลให้ตลาดด้านธุรกิจบริการ เช่น บาร์ ไนต์คลับ สถานอาบอบนวด คาเฟ่ สวนอาหาร โรงน้ำชา ผับ ฯลฯ ขยายตัวควบคู่กันและมีการแข่งขันกันสูง จึงมีการนำการค้าประเวณีมาแอบแฝงเข้าไปใน ธุรกิจบริการเพื่อดึงดูดลูกค้า ขณะเดียวกันสถานค้าประเวณีต่างๆ ดังเดิม เช่น ซ่อง สำนักงานทาง โทรศัพท์ ก็ปรับตัวให้เป็นธุรกิจบังหน้าไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบเพื่อนเที่ยว ร้านคาราโอเกะ สวนอาหาร จึงทำให้ธุรกิจบริการกับธุรกิจค้าประเวณีผนวกเข้ากัน นอกจากนี้ปัจจุบันยังขยายไปสู่โลกออนไลน์ ตามโปรแกรมทางอินเทอร์เน็ตต่างๆ ทางคอมพิวเตอร์ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการพูดคุยตามโปรแกรม ต่างๆ หรือการค้าบริการทางเพศผ่านเว็บไซต์ สำหรับการตรวจสอบติดตามยิ่งเป็นไปได้ยากเพราะ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหรือมาตรการใดๆ ที่จะเข้าไปดูแลในเรื่องนี้ ซึ่งทำได้ยากและเกี่ยวข้อง กับเสรีภาพในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวไปก่อให้เกิดอุปสงค์ขยายตัวอย่าง กว้างขวาง

ปัจจัยนักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติของประเทศไทยจะเน้น จุดขายที่การบริการ และเมื่อธุรกิจการบริการและธุรกิจการค้าประเวณีมารวมตัวกันก็ทำให้เพิ่มอุปสงค์หรือความต้องการให้แก่นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากบางประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลี ญี่ปุ่น ฮองกง และประเทศจากแถบตะวันออกกลาง

ปัจจัยด้านอุปทาน นั่นคือปัจจัยอันเกิดจากครอบครัว ครอบครัวของเด็กจำนวนมากขาดความรัก ความเข้าใจต่อเด็ก เด็กบางคนถูกเลี้ยงดูให้ต้องการบริโภคสินค้าหรือบริการที่เกินตัวซึ่งผลักดันให้เด็กออกไปค้าบริการทางเพศ ในบางกรณีเมื่อเด็กประสบปัญหาไม่ว่าจะถูกละเมิดสิทธิหรือถูกทอดทิ้งจึงหนีออกจากบ้านก็ต้องค้าประเวณีเพื่อเอาตัวรอด ในบางกรณีเด็กอยู่ในครอบครัวที่ละเลย ไม่เอาใจใส่ดูแลใกล้ชิดก็จะหารายได้เพื่อตนจะสามารถใช้จ่ายฟุ่มเฟือย⁸

8. การทำงานแบบทีมสหวิชาชีพ

มีสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องได้แก่

1. บุคลากรด้านกฎหมาย เช่น ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ทนายความ
2. บุคลากรด้านพิทักษ์สิทธิเด็ก เช่น นักสังคมสงเคราะห์
3. บุคลากรด้านการแพทย์ เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา
4. บุคลากรสาขาวิชาชีพอื่นๆ เช่น ครู องค์กรเอกชนและผู้นำชุมชน

ซึ่งการดำเนินงานทางด้านกฎหมายและการฟื้นฟูบำบัดทางการแพทย์ บางครั้งการทำงานในสองลักษณะนี้ไม่ประสานกัน หรือบางครั้งมีความขัดแย้งกัน เนื่องจากทางกฎหมายมุ่งเน้นเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษและพยายามแยกเด็กออกจากครอบครัว ทางการแพทย์และสังคมสงเคราะห์มีจุดประสงค์ต้องการให้ครอบครัวดำรงอยู่ มุ่งเน้นที่การบำบัดผู้กระทำผิด (เด็ก) และปรับสภาพครอบครัว ดังนั้นในการทำงานร่วมกันอาจเกิดความขัดแย้งเกิดขึ้น

การแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการทำงานที่ประสานกัน อาจทำได้ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
2. ใ้บุคลากรในทีมเข้าใจกลไกการทำงานของทีม ให้แต่ละคนมีความเท่าเทียมกัน
3. จัดทำขั้นตอนของการดำเนินงานในการสอบสวนหาข้อเท็จจริง และกำหนดหน้าที่ชัดเจนว่า ใครรับผิดชอบส่วนไหน
4. มีการจัดฝึกอบรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องในทีม เพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากรและให้บุคลากรได้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของบุคลากรสาขาวิชาชีพอื่นด้วย
5. มีการทำความรู้จักกันระหว่างหน่วยงานในต่างสาขาวิชาชีพ⁹

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดลำพูน(ภาคผนวก1/2) ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การสร้างและพัฒนากลไกประชาคมด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
 - 1.1 การประชุมคณะกรรมการ/คณะทำงานอย่างต่อเนื่องเดือนละ 1 ครั้ง (กิจกรรมการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ ภาคผนวก 1/3)
 - 1.2 การประสานความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
 - 1.3 การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจ ทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ การประสานความร่วมมือ การใช้ข้อมูลที่มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเด็ก
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ

- 2.1.1 คณะทำงานโครงการวิจัยฯ ได้วางแผนการเก็บข้อมูลจากหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการนิยาม “เด็กและเยาวชน” หมายถึงผู้มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 18 ปี โดยอ้างอิงตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 2.1.2 ขอความร่วมมือจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ โดยวิธีการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน เน้นข้อมูลเด็กและเยาวชนในช่วงอายุระหว่าง 0-18 ปี และในรอบระยะเวลาตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2545 ถึง 31 สิงหาคม 2546
- 2.1.3 การออกแบบสำรวจข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน (ในภาวะยากลำบาก) โดยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับเด็กในภาวะยากลำบาก (ภาคผนวก 1/4) มาเป็นกรอบในการออกแบบสำรวจข้อมูล ไปยังหน่วยงาน/ องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 54 หน่วยงาน
- 2.1.4 เนื่องจากมีการตอบกลับข้อมูลน้อยจึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในภาวะยากลำบาก และพัฒนาเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน
- 2.1.5 การเก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในภาวะยากลำบาก โดยการประสานงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำพูน ทั้ง 2 เขตพื้นที่ในการกระจายแบบสำรวจข้อมูล ไปยังโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดลำพูน จำนวน 326 โรงเรียน
- 2.1.6 การเก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิด เด็กที่ไม่พร้อมมีบุตร โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเด็กที่เข้ารับการบำบัดยาเสพติด โดยขอความร่วมมือไปยังโรงพยาบาลต่างๆ ในจังหวัดลำพูน
- 2.1.7 ขอข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ จากการสัมภาษณ์และเอกสาร
- 2.1.8 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการระดมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน โดยเชิญหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ เข้าร่วม
- 2.1.9 ประสานงานศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5 ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน (ตารางที่ 12)
- 2.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ
 - 2.2.1 วางแผนเก็บข้อมูลโดยสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูนเสนอให้อาสาสมัครคุมประพฤติจังหวัดลำพูนช่วยเก็บข้อมูลให้ (วันที่ 5 เมษายน 2547)
 - 2.2.2 สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูนเสนอให้ขอความร่วมมือจากเครือข่ายสตรีจังหวัดลำพูนช่วยเก็บข้อมูล โดยได้ร่วมประชุมคณะกรรมการพัฒนา

สตรีจังหวัดลำพูน (กพสจ.) เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัยฯ ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลปัญหาเด็ก/เยาวชนจังหวัดลำพูน โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลวันที่ 29 เมษายน 2547

- 2.2.3 รองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ได้เสนอให้นำเรื่องการเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูนเข้าเป็นวาระการประชุมประจำเดือนของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือช่วยเก็บข้อมูล
- 2.2.4 ปรับแบบสำรวจข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนระดับหมู่บ้าน โดยประสานงานศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดลำพูน (โรงพยาบาลชุมชนและสถานีอนามัย) วันที่ 3 พฤษภาคม 2547 และให้ส่งแบบสำรวจข้อมูลดังกล่าวมายัง
 - 1) กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน
 - 2) ประชาสัมพันธ์โรงพยาบาลลำพูน
 - 3) ผู้ประสานงานของคณะทำงานโครงการวิจัยฯ ภายในวันที่ 31 พฤษภาคม 2547
- 2.2.5 ประสานงานคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนดำเนินการ “โครงการความร่วมมือเพื่อประเมินสถานการณ์เด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบาก โดยคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 2547” จัดประชุม (วันที่ 26 พฤษภาคม 2547) เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ความสำคัญของเด็กและเยาวชน ความร่วมมือระดับชุมชนในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในภาวะยากลำบาก และให้ส่งแบบสำรวจข้อมูลดังกล่าว กลับมายังเจ้าคณะจังหวัดลำพูน ภายในวันที่ 15 มิถุนายน 2547 (กรณีไม่พบเด็กที่มีปัญหาให้ส่งรายงานเป็น Zero report)
- 2.2.6 จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จังหวัดลำพูน 7 มิถุนายน 2547
- 2.2.7 ศึกษากลุ่มเป้าหมายเด็กติดเชื้อเอชไอวี ที่รับยาต้านไวรัสโรคเอดส์จากโรงพยาบาลลำพูน(กุมภาพันธ์ 2546 – สิงหาคม 2547)
- 2.2.8 ศึกษากลุ่มเป้าหมายสามเณรที่มาจากแหล่งต่างๆ ในสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน(14 ตุลาคม 2547)
- 2.2.9 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายอาสาสมัครเฝ้าระวังดูแลเด็กจังหวัดลำพูน(เครือข่ายที่ได้จากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 19 ตุลาคม 2547)
- 2.2.10 การประชุมเวทีประเมินผลโครงการวิจัยประชาคมเด็กฯ 3 จังหวัด (ลำพูน น่าน เชียงราย) 13 พฤศจิกายน 2547
- 2.2.11 รณรงค์ยุติการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี 22 – 26 พฤศจิกายน 2547
- 2.2.12 โครงการรวมพลังเด็กไทยสร้างสังคมคุณภาพจังหวัดลำพูน

- 7 ธันวาคม 2547 โรงเรียนเขตอำเภอเมืองลำพูน ได้แก่ โรงเรียนจักรคำคณาทร /สวนบุญญูปถัมภ์/อุโมงค์วิทยาคม /บ้านแป้นพิทยาคม
- 16 ธันวาคม 2547 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 (อ.ป่าซาง)

2.2.13 โครงการครอบครัวสัมพันธ์ เด็กติดเชื้อเอชไอวี 11 ธันวาคม 2547

2.2.14 การขอข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การจัดระบบข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสำรวจที่ตอบกลับมา นำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบคือ จัดทำเป็นตารางข้อมูลตามประเด็นปัญหาที่ได้ตั้งไว้ โดยพยายามจำแนกเพศ ช่วงอายุ และตามพื้นที่เป็นรายอำเภอ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นได้ทำการบันทึกข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา

4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อจัดระบบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันระหว่างคณะทำงาน/ทีมวิชาการโครงการวิจัยฯ ทีมประสานงานกลางและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยใช้วิธีทางสถิติเชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. การจัดทำรายงาน/จัดประชุมนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ โดยเชิญหน่วยงาน/องค์กรที่ทำงานด้านเด็กเพื่อรับฟังความคิดเห็น/เพิ่มเติมข้อมูลและมีCommitment การดูแลเด็กร่วมกัน

6. การจัดทำรายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานวิจัย

ผลการดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเยาวชนของจังหวัดลำพูน ตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2546–กรกฎาคม 2547 (ขยายเวลาถึงมกราคม 2548)

1. กลไกประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

1.1 องค์ประกอบของกลไกประชคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

- 1.1.1 คณะกรรมการศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน (ศป.พตส.ลพ.) ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ 6 องค์กร องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชน 9 องค์กร ทำหน้าที่เป็นคณะทำงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเยาวชนของจังหวัดลำพูน (ภาคผนวก1/1) โดยมีผู้สนับสนุนเชิงกระบวนการและวิชาการจากทีมประสานงานกลาง
- 1.1.2 เครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน (ตารางที่ 1) ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น16 องค์กร องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชน 19

องค์กร และเครือข่ายย่อยต่าง ๆ เช่น คณะสงฆ์จังหวัดลำพูนมีเครือข่ายได้แก่ วัดในจังหวัดลำพูน/เครือข่ายอาสาดูแลเด็กจังหวัดลำพูนที่คณะสงฆ์ได้เสนอชื่อให้เป็นผู้ดูแลเด็กในพื้นที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูนมีเครือข่ายได้แก่โรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดลำพูน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สำนักงานคุมประพฤติมีอาสาคุมประพฤติ(อสค.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูนเครือข่ายเช่นอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน(ศพค.)สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 และเขต 2 มีโรงเรียนต่าง ๆ / เครือข่ายนักเรียนเขตอำเภอเมือง/ชนบท กลุ่มเด็กปกติ/กลุ่มเด็กเสี่ยง เป็นต้น

1.2 บทบาทและการทำหน้าที่ของกลไก

- หน่วยงาน/องค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนโดยตรง(หน้า 63-83)
- คณะกรรมการ ศป.พดส.ลพ. ดำเนินงานโครงการวิจัยฯ สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ใช้ข้อมูลช่วยขับเคลื่อน ผลักดันและประสานงาน หน่วยงาน องค์กรและประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ
- เครือข่ายประชาคม ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะ การรายงานข้อมูล การสนับสนุน/วางแผนงาน/กิจกรรมโครงการ ความช่วยเหลือ และแนวทางแก้ไขปัญหาลูก
- ทีมประสานงานกลางให้คำปรึกษาวิธีการเก็บข้อมูลเบื้องต้น/คำแนะนำ/ติดตามประเมินผล/ช่วยผลักดันการขับเคลื่อนข้อมูลให้มีผลในทางปฏิบัติ

1.3 การพัฒนาของเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

1.3.1 คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. มีการประชุมอย่างต่อเนื่องเดือนละ 1 ครั้ง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2546 จนถึงปัจจุบัน และมี case conference ทุกเดือน โดยมีการช่วยเหลือเป็นรายกรณี

1.3.2 มีการประชุมดำเนินงานโครงการวิจัยฯ ตามแผนปฏิบัติการ (ภาคผนวก1/3)

1.3.3 ให้ความร่วมมือ ข้อมูล ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและร่วมเป็นกรรมการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูน(คำสั่งจังหวัดลำพูน 541/2547)ประชุมครั้งที่1/2547วันที่ 28 กรกฎาคม 2547 โดยจังหวัดลำพูนได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจังหวัดลำพูน คณะอนุกรรมการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาจังหวัดลำพูน (มีการประชุมคณะอนุกรรมการทั้ง 2 ชุดเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2547) และคณะอนุกรรมการคุ้มครองเด็กระดับ

อำเภอ 8 แห่ง ตามคำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูนที่ 1334/2547 ลงวันที่ 17 สิงหาคม 2547

1.3.4 ร่วมเป็นคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือเด็กและหญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์จังหวัดลำพูน เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่เยาวชนสตรีเพื่อป้องกันการถูกล่อลวงและการเตรียมความพร้อมในการเข้าทำงาน เป็นต้น

1.3.5 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์จังหวัดลำพูน เพื่อสร้างความเข้าใจทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ สนับสนุนโดยมูลนิธิเอเซียและยูเนสโก และหน่วยประสานงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ภาคเหนือตอนบน ประเทศไทย (TRAFCORD) วันที่ 16-18 มิถุนายน 2547 ณ โบทานิคเรสซิเดนซ์ จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 31 คน ประกอบด้วย ตำรวจ 12 คน แพทย์ 2 คน พยาบาล 2 คน นักจิตวิทยา 2 คน นักสังคมสงเคราะห์ 2 คน ทนายความ 2 คน อัยการ 1 คน นักพัฒนาเอกชน/ผู้นำชุมชนและผู้สนใจ 8 คน ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ รับรู้ข่าวสารข้อมูลเพิ่มเติม เข้าใจการทำงานของสหวิชาชีพดีขึ้น ทราบถึงหลักการปฏิบัติของแต่ละวิชาชีพ แนวทางการทำงาน/บทบาทของตนเองชัดเจนขึ้น และได้เครือข่ายการทำงานที่กว้างขวางขึ้น

1.3.6 ประชุมร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อทำความเข้าใจในการประชุมเครือข่ายผู้ดูแลเด็กของคณะสงฆ์ และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

1.3.7 จัดอบรมสิทธิเด็ก/ให้ความรู้/ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาเด็กและ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น/การวางแผนกิจกรรม กลุ่มเด็กปกติเขตอ.เมือง เด็กกลุ่มเสี่ยงในชนบทและเด็กติดเชื่อเอช ไอ วี

2. การพัฒนาทักษะที่ได้รับจากการทำงานของประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

การดำเนินงานโครงการวิจัยฯ การพัฒนาเครือข่ายประชาคมด้านเด็กพร้อมๆ กับการพัฒนาทักษะจากการประชุม การอบรม การประสานงาน การทำกิจกรรม/ปฏิบัติงานร่วมกัน เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ประสบการณ์ ทำให้เกิดการปรับแนวคิด ทักษะคติ การยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกิดความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันเฝ้าระวังและช่วยกันแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนจังหวัดลำพูน (ตารางที่ 2)

3. ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

- ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน ปี 2546 เด็กและเยาวชน อายุ 0-15 ปี ที่ตกเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) (ตารางที่ 3) ข้อมูลบางส่วน เช่น

1) จำนวนซึ่งพบเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม คิดเป็นร้อยละ 0.80 ซึ่งต่ำกว่าความเป็นจริงมาก เนื่องจากปัญหาเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัมในจังหวัดลำพูนเป็นปัญหาสำคัญของภาคเหนือ ซึ่งพบเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม คิดเป็นร้อยละ 10

2) เด็กอายุ 6-12 ปี วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ พบร้อยละ 0.32 ซึ่งต่ำกว่าความเป็นจริงมากเมื่อเทียบกับเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ไม่ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์ร้อยละ 0.55 อาจเป็นความเข้าใจผิดของผู้เก็บข้อมูลเนื่องจากเด็กอายุ ต่ำกว่า 6 ปีจะได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบเกือบหมดเมื่อสำรวจข้อมูลเด็กอายุ 6-12 ปี ว่าได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบต้องย้อนถามประวัติอายุต่ำกว่า 6 ปี จึงจะได้ข้อมูลใกล้เคียงความจริง

- ข้อมูลจากตำราจรรยาบรรณจังหวัดลำพูน ปี 2546 คดีที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ถูกละเมิด (ตารางที่ 4) พบว่า มีทั้งเด็กเป็นผู้กระทำและถูกกระทำ และความผิดอื่นๆ (ตารางที่ 5) พบว่า ความผิดอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเด็กในจังหวัดลำพูนที่พบมากได้แก่ ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ส่วนหนึ่งเกิดจากเด็กหรือกลุ่มวัยรุ่นที่ทะเลาะวิวาท ความผิดฐานมีวัตถุระเบิด ส่วนหนึ่งเกิดจากเด็กที่ใช้พกพาเพื่อใช้ในการกระทำผิด ของกลางส่วนใหญ่เป็นวัตถุระเบิดชนิดทำเอง และความผิดตาม พ.ร.บ.ยาเสพติด

- การใช้แบบสำรวจข้อมูลฯ ตามที่ทีมประสานงานกลางแนะนำ ส่งให้โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา/วิทยาลัย โรงเรียนในสังกัดกรมการศาสนา หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 56 หน่วยงาน ได้รับการตอบกลับ 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34 ซึ่งข้อมูลยังไม่เพียงพอและไม่ครอบคลุม จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน วันที่ 28-29 ตุลาคม 2547 ณ อาคารศุภมิตร อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีผู้เข้าร่วมจำนวน 55 คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานราชการ 13 คน สถาบันการศึกษา 19 คน ภาคเอกชน 2 คน พระสงฆ์ 6 รูป คณะทำงานโครงการวิจัยฯ และทีมประสานกลาง 15 คน เป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการวิจัยฯ และการเก็บข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน มีการแบ่งกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นในประเด็น วิธีการสร้างเครือข่าย และแนวทางการดำเนินงานสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กลุ่มพระสงฆ์และตัวแทนจากโรงเรียนในสังกัดกรมการศาสนา มีการสร้างเครือข่ายเน้นด้านการศึกษา โดยมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุกอำเภอให้การศึกษาก่อสามเณร มีความเห็นว่าสงฆ์ไม่สามารถแยกตัวจากปัญหาสังคมได้ เช่น พฤติกรรมเลียนแบบสังคมตะวันตก บริโภค/วัตถุนิยม มีปัญหาด้านจิตใจ อาจใช้จิตบำบัดเชิงพุทธในการแก้ไข โดยการให้คำแนะนำและให้พ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา สาเหตุของปัญหาจาก 1) การให้เงินหรือสิ่งของแก่เด็กโดยไม่จำเป็น 2) พ่อแม่ปัจจุบันจะเน้นให้ครู/โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการอบรมเด็ก 3) เด็กติดเพื่อน/เชื่อเพื่อน

2. กลุ่มผู้แทนจากหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง เสนอว่า การสร้างเครือข่ายควรมีการสร้าง ความเข้าใจ/แรงจูงใจร่วมกันเพื่อช่วยเหลือเด็ก/เยาวชน สร้างความเชื่อมั่นระหว่างกันและมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะชุมชน หัวใจสำคัญคือความตระหนักในปัญหาเด็กและเยาวชน

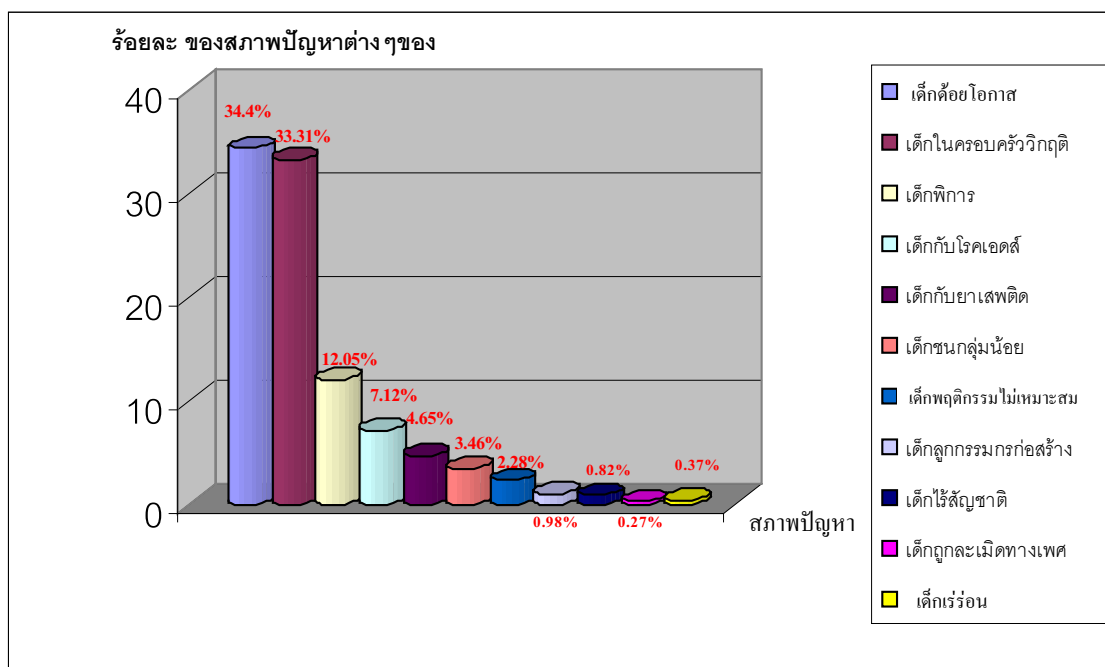
3. สถาบันการศึกษาและสาธารณสุขจังหวัดลำพูนเคยมีโครงการร่วมกันคือ โครงการสุขภาพ จิตสำหรับเด็กพิการและด้อยโอกาสจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2544-2545 จัดอบรมบุคลากรสาธารณสุข อบรมครูในโรงเรียนสังกัด สปช. และเทศบาล 282 แห่ง ดังนั้นแพทย์ พยาบาล อาจารย์ ครู ได้รับการ พัฒนาทักษะการให้ความช่วยเหลือเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส จึงมีทุนเดิมของพื้นที่อาจารย์/ครู สามารถแยกและให้การช่วยเหลือเด็กปกติ เด็กกลุ่มเสี่ยง และเด็กที่มีปัญหาได้ กลุ่มผู้แทนจาก สถาบันการศึกษา จะมีการดูแลเด็กกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาดูแลเด็กเพื่อเข้าถึง สภาพปัญหาของเด็ก มีการเยี่ยมบ้านเด็กอย่างน้อย 1 ครั้งต่อหนึ่งภาคเรียน โดยบางโรงเรียนจะให้ ค่าเดินทางแก่ครู 20 บาทต่อเด็กหนึ่งคน การสร้างเครือข่ายจะแบ่งตามเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 มี โรงเรียนสวนบุญญูปถัมภ์ลำพูน เป็นแม่ข่าย เขต 2 มีโรงเรียนธีรภานุรักษ์บ้านโฮ้งเป็นแม่ข่าย และเสนอ ให้คณะทำงานโครงการวิจัยฯ ปรับแบบสำรวจข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องต่อความเข้าใจในการรายงานข้อมูล โดยประสานงานสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 2 เขต เพื่อกระจายแบบสำรวจที่ปรับจากแบบ สำรวจเดิม จำนวน 326 โรงเรียน ได้รับการตอบกลับจำนวน 205 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 62.88 ประกอบด้วยอำเภอเมืองลำพูน 59 ลี้ 37 แห่ง ป่าซาง 34 แห่ง บ้านโฮ้ง 24 แห่ง แม่ทา 18 แห่งทุ่งหัวช้าง 15 แห่ง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง 11 แห่ง และบ้านธิ 7 แห่ง (ตารางที่ 6,7,8,9) ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่เป็นปัญหาความยากจน ครอบครัวหย่าร้าง ข้อมูลเด็กพิการ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ส่วนเด็กถูกละเมิดและเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมมีการรายงานข้อมูลน้อย

● ข้อมูลจากโรงพยาบาลในจังหวัดลำพูนทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 แห่ง เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ยาเสพติด และอื่นๆ ซึ่งได้รับการรายงานข้อมูลมายังโครงการวิจัยฯ จำนวน 8 แห่ง ไม่ได้รับการรายงานข้อมูล 2 แห่งเป็นโรงพยาบาลเอกชน คิดเป็นร้อยละ 80 (ตารางที่ 10)

การรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน

จากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ สรุปปัญหาเป็น 15 ประเด็น ได้แก่ 1.เด็กด้อยโอกาส จำนวน 7,445 คน(34.4%) 2.เด็กในครอบครัววิกฤติจำนวน 7,210 คน (33.31%) 3.เด็กพิการ จำนวน 2,607 คน (12.05%) 4.เด็กกับโรคเอดส์จำนวน 1,541 คน(7.12%) 5.เด็กกับยาเสพติด จำนวน 1,006 คน(4.65%) 6.เด็กชนกลุ่มน้อยจำนวน 748 คน(3.46%) 7.เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมจำนวน 494 คน(2.28%) 8.เด็กถูกละเมิดหรือถูกทำร้ายจำนวน 213คน(0.98%) 9.เด็กไร้

สัญชาติจำนวน 178 คน(0.82%)10.เด็กถูกละเมิดทางเพศและถูกทารุณจำนวน 79 คน(0.27%)11. เด็กเร่ร่อนจำนวน49 คน(0.37%)12.แรงงานเด็กจำนวน 46 คน(ไม่ได้คิดเนื่องจากเป็นแรงงานในระบบ) 13.เด็กทำผิดกฎหมายจำนวน 25 คน(0.12%) 14.เด็กในธุรกิจทางเพศจำนวน 1 คน(0.005%)15. เด็กในชุมชนแออัดจำนวน 1 คน(0.005%) รวมจำนวน 21,643 คน (ตารางที่ 11 ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 เด็กในภาวะยากลำบาก (ข้อมูลทุติยภูมิ)

แต่มีบางประเด็นปัญหาไม่มีการบันทึกและรายงาน ทั้งที่ในสถานการณ์จริงนั้นมีปรากฏอยู่ จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน วันที่ 22 มกราคม 2547 ณ อาคารศุภมิตร อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มีผู้เข้าร่วมประชุม 32 คน ประกอบด้วยผู้แทนจาก โรงพยาบาลลำพูน โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด สำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด ตำรวจภูธรจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง ศูนย์พันทักษิณติภาพ กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน และเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแต่ละประเด็นปัญหา ดังนี้

1. เด็กในครอบครัววิกฤติ มีการเสนอให้ขอความร่วมมือกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในการเก็บข้อมูล และประสานงานกับงานขึ้นทะเบียนคนจนของกระทรวงมหาดไทย และนำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบกับ

สำนักทะเบียนราษฎรเพื่อป้องกันการซ้ำซ้อน เมื่อได้ชื่อที่อยู่เด็กก็สามารถประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดตามช่วยเหลือ

2. เด็กถูกละเมิดทางเพศ ข้อมูลที่ได้ซ้ำซ้อนกัน เพราะตัวเลขจากตำรวจที่มีการดำเนินคดีจะต้องส่งตัวผู้เสียหายไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลและอาจซ้ำซ้อนกับทางสำนักงานพัฒนาสังคมฯ ด้วย ข้อมูลส่วนที่ยังไม่ได้รวบรวมคือ ข้อมูลจากชุมชน

3. เด็กเป็นผู้กระทำผิดได้รับข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ตำรวจ สถานพินิจ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ยังขาดข้อมูลจากชุมชน

4. เด็กในธุรกิจทางเพศ ไม่ได้รับข้อมูลจากตำรวจ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

5. แรงงานเด็ก ไม่มีตัวเลขแรงงานนอกระบบ เช่น เด็กที่ทำงานในร้านอาหาร ร้านเสริมสวย หรือเด็กที่รับงานไปทำที่บ้าน (ทอผ้า) ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงทั้งด้านสุขภาพอนามัยและด้านอื่นๆ

6. เด็กกับโรคเอดส์ (เด็กติดเชื้อ/ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์อาจจะติดเชื้อหรือไม่ก็ได้ บางคนไม่ได้ตรวจเพราะไม่ต้องการทราบผล ซึ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคล ข้อมูลจากโรงพยาบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นข้อมูลอยู่ในชุดเดียวกันกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

7. เด็กพิการ ส่วนหนึ่งมีชื่ออยู่ที่โรงเรียนแต่ตัวเด็กจะอยู่ที่บ้าน เช่น เด็กที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ หรือปัญญาอ่อนมาก

8. เด็กกับยาเสพติด ควรประสานข้อมูลจากศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดลำพูน (ศตสจ.) ข้อมูลผู้ติดยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการวิวัฒน์พลเมือง มีผู้เลิกได้ และผู้เลิกแล้วกลับไปเสพซึ่งจะทำให้เห็นการเคลื่อนตัวของปัญหา

9. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม ข้อมูลที่ได้ต่ำกว่าความเป็นจริง แสดงให้เห็นว่ายังมีปัญหาซ่อนอยู่มีวิธีอื่นหรือไม่ในการเก็บข้อมูล สำนักงานเขตการศึกษาน่าจะมีข้อมูลด้านนี้ (เพิ่มการติดตามของครูฝ่ายปกครอง)

10. เด็กด้อยโอกาส ไม่มีข้อเสนอแนะแต่อาจจะมีการส่งข้อมูลเพิ่มเติม

11. เด็กไร้สัญชาติ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูนดูแลพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอลี้ อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอแม่ทาและอำเภอบ้านโฮ่ง ส่วนข้อมูลที่ปรากฏในอำเภออื่นนั้นอาจเป็นชาวเขาที่มาจากที่อื่น

12. เด็กเร่ร่อน อาจอยู่ในลักษณะที่มากับผู้ปกครองไม่มีทะเบียนบ้านเป็นหลักแหล่ง หรือไม่ไต่ย้ายทะเบียนบ้านมา บางโรงเรียนมีทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านี้แต่ได้ไม่มาก แต่สำนักงานพัฒนาสังคมฯ ไม่สามารถให้ทุนการศึกษาได้เพราะมีเงื่อนไขว่าเด็กต้องมีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านในจังหวัดลำพูนเท่านั้น

13. เด็กชนกลุ่มน้อย ตัวเลขน่าจะมากกว่านี้โดยเฉพาะอำเภอลี และทุ่งหัวช้าง ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากโรงเรียนไม่เข้าใจคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” จึงไม่มีการรายงานข้อมูลในส่วนนี้

14. เด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง ไม่มีข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

15. เด็กในชุมชนแออัด อาจจะมีการศึกษาว่าชุมชนแออัดอยู่ที่ไหนในอำเภอเมืองลำพูน

ข้อเสนอแนะอื่น

- ควรจะมีการตรวจสอบข้อมูลจากทะเบียนราษฎรว่า จังหวัดมีจำนวนเด็กอายุ 0-18 ปีเท่าไร

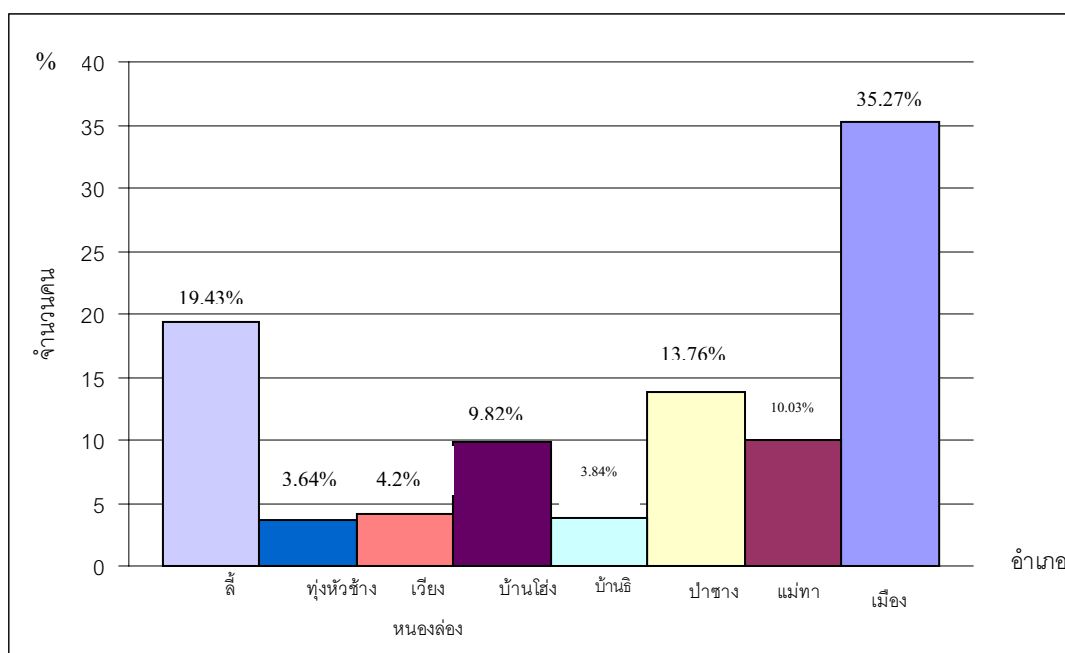
- การขออนุญาตให้ข้อมูลควรมีการชี้แจงให้ชัดเจนว่า จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อะไร
หน่วยงานที่ให้ข้อมูลจะได้ประโยชน์อย่างไร และจังหวัดจะได้ประโยชน์อย่างไร

- การเก็บข้อมูลย้อนหลังอาจจะไม่ได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ แต่อนาคตเมื่อมีความเข้าใจตรงกันแล้วสามารถประสานเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลร่วมกันได้

- สาเหตุของปัญหาเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม คือ 1) ครอบครัวแตกแยกขาดความอบอุ่น 2) ค่านิยมวัตถุ/ฟุ่มเฟือยของเด็ก 3) ประเพณีวัฒนธรรมปัจจุบันที่มีการจัดงานเทศกาลต่างๆ เช่น การแสดงคอนเสิร์ตที่ผู้เข้าชมไม่ต้องใช้บัตรผ่านประตูเพียงแค่อัฒตูป้องเป็ยร์ก็สามารถเข้าชมได้

- การแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนควรดูว่าแต่ละหน่วยงาน/องค์กรมีศักยภาพเพียงใด มีแนวทางแก้ไขอย่างไร เพราะเด็กคนหนึ่งอาจมีหลายปัญหา ดังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน

● ประสานงานศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5 ขออนุญาตให้ข้อมูลเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน ช่วงอายุ 0-18 ปี เพื่อนำมาประกอบข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนเป็นรายบุคคล โดยการสนับสนุนจากนายธวัช เสถียรนาม ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน และได้รับความร่วมมือจากศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5 เป็นอย่างดีแต่ข้อมูลของศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5 ที่มีจะเป็นทะเบียนเด็กอายุ 0-16 ปี ณ เดือนมีนาคม 2547 ที่สามารถแยกข้อมูลระดับหมู่บ้าน บ้านเลขที่ ชื่อ-สกุล อายุ และเลขประจำตัว 13 หลัก จำนวนเด็กทั้งหมด 82,168 คน (ตารางที่ 12 ภาพที่ 2 :อ.เมือง 35.27% อ.ลี 19.43% อ.ป่าซาง 13.76% อ.แม่ทา 10.03% อ.บ้านโฮ้ง 9.82% กิ่งอ.เวียงหนองล่อง 4.20% อ. บ้านธิ 3.84% อ. ทุ่งหัวช้าง 3.64%) เด็กส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอเมืองลำพูน อำเภอลี และอำเภอป่าซาง เพื่อจะใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นฐานในการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูล แต่ไม่สามารถนำมาตรวจสอบและเปรียบเทียบข้อมูลเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากเป็นรายบุคคลตามที่ผู้ประสานงานกลางแนะนำ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูงต้องทำความเข้าใจกับครอบครัว/ชุมชน ต้องมีการจัดอบรมผู้ดำเนินการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้ต้องใช้ระยะเวลา/ผู้เก็บข้อมูลจำนวนมาก ถ้าจะให้ครอบคลุมเด็กทุกคนตามรายชื่อ

ภาพที่ 2 จำนวนเด็กและเยาวชนในอำเภอต่าง ๆ จังหวัดลำพูน (อายุ 0-16 ปี) ศูนย์บริหารการทะเบียน

ภาค 5

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

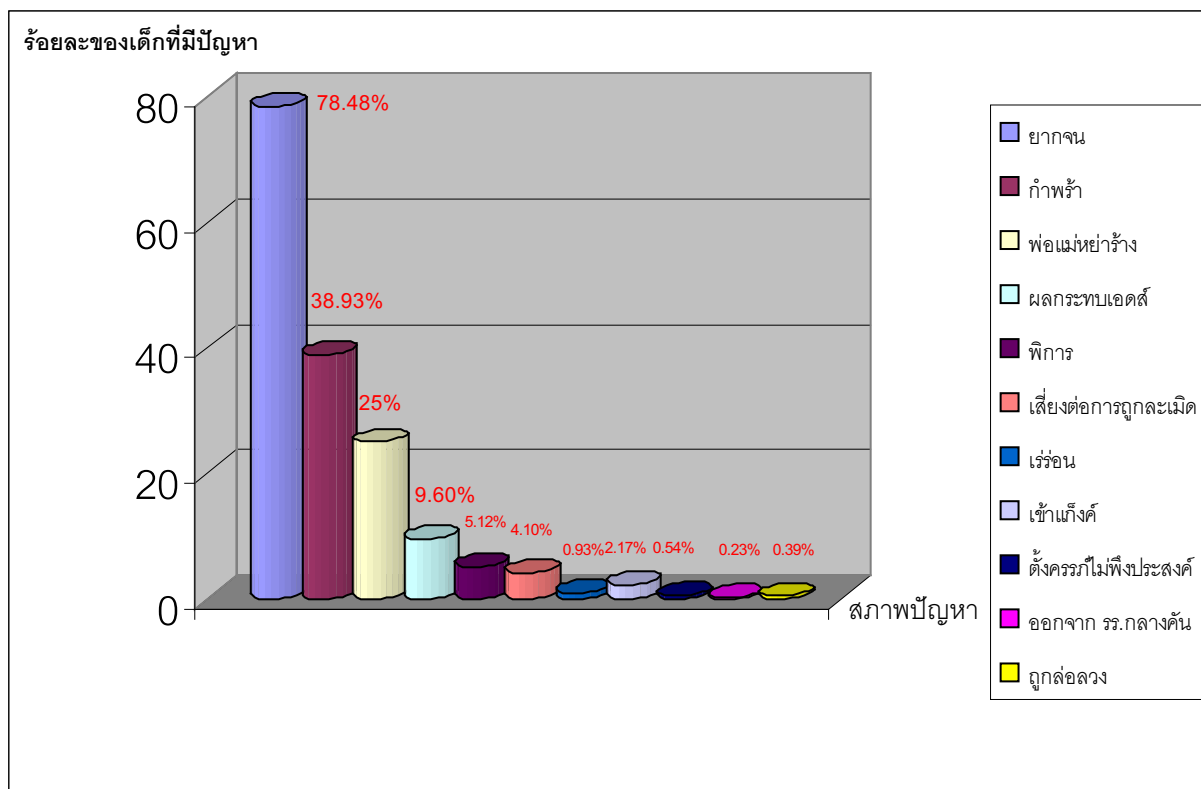
3.2.1 เบื้องต้นสำนักงานคุ้มครองประพฤติจังหวัดลำพูนเสนอให้อาสาสมัครคุ้มครองประพฤติจังหวัดลำพูนช่วยเก็บข้อมูลแต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากอาสาสมัครคุ้มครองประพฤติยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในปัญหาเด็กและเยาวชน ภายหลังทราบว่าสำนักงานคุ้มครองประพฤติจังหวัดได้จัดการอบรมเรื่องสิทธิเด็ก ความสำคัญการเฝ้าระวังป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนเดือนกรกฎาคม 2547 (เดือนสุดท้ายของการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ) ซึ่งไม่ทันเวลา

3.2.2 คณะทำงานโครงการวิจัยฯ ประสานงานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดลำพูน (กพสจ.) เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยร่วมประชุมเพื่อชี้แจงความเป็นมาของโครงการวิจัยฯ การเก็บข้อมูลปัญหาเด็ก/เยาวชนจังหวัดลำพูนและแบบสำรวจข้อมูล ซึ่งมีรายชื่อเด็กของหมู่บ้านต่างๆ วันที่ 29 เมษายน 2547 มีผู้แทนคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอต่างๆ เข้าร่วมประชุมจำนวน 30 คน ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นความสำคัญของการรวบรวม ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนแต่เนื่องจากคณะกรรมการพัฒนาสตรีพิจารณาแบบสำรวจที่นำมาให้กรอกนั้นยากต้องใช้เวลามากจึงไม่รับเป็นผู้เก็บข้อมูลทั้งยังเสนอให้ขอความร่วมมือจากสถานีอนามัยและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) หรือประสานงานผ่านกำนัน/ผู้ใหญ่ที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่โดยตรง

3.2.3 คณะทำงานโครงการวิจัยฯ จึงขอความสนับสนุนจากนายสุรงค์ ปราบโรค รองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เพื่อขอความร่วมมือจากกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในการเก็บข้อมูลโดยนำเป็นวาระการประชุมประจำเดือนของกำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ละอำเภอ โดยปลัดจังหวัดแจ้งว่าการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอและอำเภอแม่ทาจะจัดประชุมวันที่ 3 พฤษภาคม 2547 ส่วนอำเภอเมืองลำพูน บ้านธิ ป่าซาง บ้านโฮ่ง ห่มช้าง และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่องจะจัดประชุมวันที่ 4 พฤษภาคม 2547 ซึ่งคณะทำงานโครงการวิจัยฯ ที่สามารถลงพื้นที่ในวันที่มีการประชุมดังกล่าวมีเพียง 2 คนนอกนั้น ติดตามกิจการหลัก และระยะเวลาดังกล่าวกระชั้นชิดมากไม่สามารถปรับเปลี่ยนสำรวจข้อมูลได้ทัน

3.2.4 ปรับแบบสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในระดับหมู่บ้านโดยแทรกวาระการประชุมของศูนย์สุขภาพชุมชนได้แก่ โรงพยาบาลรัฐทุกแห่งและสถานีอนามัยจำนวน 80 แห่ง มีการรายงานข้อมูลจากอำเภอละ จังหวัดลำพูน 5 หมู่บ้าน ปัญหาที่พบมากที่สุดได้แก่ ปัญหาเด็กกำพร้า แยกเป็นกำพร้าเดี่ยว 33 คน กำพร้าคู่ 11 คน เด็กยากจน 29 คน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จำนวน 6 คน เด็กพิการจำนวน 3 คน และเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน จำนวน 3 คน ซึ่งปัญหาที่พบบ่งชี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนและหน่วยงานต่างๆ

3.2.5 ประสานความร่วมมือกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนดำเนินการ “โครงการความร่วมมือเพื่อประเมินสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบาก โดยคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 2547” สถาบันสงฆ์เป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนเป็นเวลานาน มีศักยภาพสูงสามารถสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของชุมชนทั้งจังหวัด ได้มีการจัดประชุมทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความเป็นมาโครงการ และการเก็บข้อมูลระดับหมู่บ้าน โดยใช้เขตพื้นที่บริการของวัดเป็นหลัก (ศรัทธาวัด) วันที่ 26 พฤษภาคม 2547 ซึ่งได้รับความร่วมมือจากพระสงฆ์ในจังหวัดลำพูนเป็นอย่างดี และได้รับการรายงานข้อมูลกลับมายังโครงการวิจัยฯ จำนวน 98 วัด (ตารางที่ 13) พื้นที่ที่มีการรายงานปัญหา 102 หมู่บ้าน (ตารางที่ 14) จากพื้นที่ 29 ตำบล ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง บ้านธิ ป่าซาง บ้านโฮ่ง ลี้ ห่มช้าง และ กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ส่วนอำเภอแม่ทาไม่ได้รับการรายงานข้อมูล มีรายงานจำนวน 3 ฉบับ ระบุแต่รายชื่อเด็กที่มีปัญหาและปัญหา แต่ไม่ได้เขียนรายละเอียด เช่น บ้านเลขที่ ตำบล อำเภอ และ ใครเป็นผู้รายงาน เช่น เด็กที่มีบิดาต้องโทษ 2 ราย มีการประสานงานเรือนจำโดยตรวจสอบจากนามสกุลของเด็กเพื่อดูความเป็นอยู่ของเด็กเมื่อขาดพ่อ ส่วนข้อมูลเด็กถูกละเมิดซึ่งพบมากที่สุด อ.ลี้ จำนวน 53 ราย ได้ประสานงานเครือข่ายผู้ดูแลเด็กในพื้นที่ และพมจ. เพื่อหามาตรการช่วยเหลือ

ภาพที่ 3 เด็กในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน (ข้อมูลปฐมภูมิ : คณะสงฆ์ 2547)

การรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน (ตารางที่ 15 ภาพที่ 3) พบว่า สถานการณ์ปัญหาที่พบมาก ได้แก่ ปัญหาความยากจน 78.48% เด็กกำพร้า 38.93% พ่อแม่หย่าร้าง 25% เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 9.60% เด็กพิการ 5.12% เสี่ยงต่อการถูกละเมิด 4.10% เข้าแก๊งค์ 2.17% เรื้อรนนอกพื้นที่ 0.93% ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ 0.54% ถูกล่อลวง 0.39% และออกโรงเรียนกลางคืน 0.23% เด็กบางรายมีปัญหามากกว่าหนึ่งปัญหา บางปัญหามีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน เช่น เด็กกำพร้า พ่อแม่หย่าร้าง และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เป็นต้น

จากแบบสำรวจมี 1) เสนอข้อเสนอแนะจากพื้นที่เพื่อเป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนจำนวน 77 คน (ตารางที่ 16) ครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ (ยกเว้นอำเภอแม่ทาไม่ได้รับข้อมูลกลับ) 2) ให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ดังนี้

1. การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา และค่าครองชีพอย่างต่อเนื่อง
2. การฝึกอาชีพเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน
3. มีการช่วยเหลือ/สนับสนุนด้านการเรียนการสอนพิเศษ เล่นดนตรี กีฬา กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้กับเด็กในหมู่บ้าน เพราะถ้าเด็กว่างมักจะไม่อยู่บ้าน ชอบเที่ยว

4. ส่งเสริมให้ผู้ใหญ่เป็นผู้ริเริ่มเป็นผู้นำที่ดีของเด็กและเยาวชน ไม่ควรลงโทษเด็กฝ่ายเดียว ควรดูว่าปัญหานั้นมาจากผู้ใหญ่หรือไม่
5. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านพระพุทธศาสนา บาปบุญคุณโทษ ความกตัญญูต่อบุพการี การใช้จ่ายเงิน เช่น การจัดค่าย การศึกษาดูงานศูนย์บำบัดยาเสพติด
6. ให้ความรักความอบอุ่น ดูแลเอาใจใส่ และมีการติดตามผลโดยตลอด พร้อมทั้งในการช่วยเหลือเมื่อเยาวชนมีปัญหาเป็นที่พึ่งได้ตลอด

3.2.6 การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องสถานการณ์ปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จังหวัดลำพูน : รายละเอียดอยู่ในเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ หน้า 44-48

3.2.7 การศึกษากลุ่มเป้าหมายเด็กติดเชื้อเอชไอวี ที่รับยาต้านไวรัสโรคเอดส์ของโรงพยาบาลลำพูน : รายละเอียดอยู่ในเด็กติดเชื้อเอชไอวี หน้า 43-44

3.2.8 การศึกษากลุ่มเป้าหมายสามเณรที่มาจากแหล่งต่างๆ ในสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน และทีมสหวิชาชีพโรงพยาบาลลำพูน มีสามเณรที่อยู่ในการดูแลของสถานปฏิบัติธรรม จำนวน 30 รูป ส่วนใหญ่เป็นชาวเขามาจากอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย อายุระหว่าง 8-18 ปี อายุเฉลี่ย 13 ปี เรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 16 รูป และมัธยมศึกษา จำนวน 11 รูป ที่โรงเรียนธรรมสาธิต ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง มีเพียง 1 รูปที่เรียนโรงเรียนบ้านม้า ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน แต่มีปัญหาไปโรงเรียนสายและเลิกเรียนเร็วกว่าปกติเพราะต้องกลับมาทำงานที่วัด สามเณรส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้แต่ถ้าเป็นประโยคที่ยาก และต้องตีความนั้นสามเณรจะไม่เข้าใจ มีสามเณรที่เขียนหนังสือไม่ได้ 2 รูป เนื่องจากมาอยู่ได้เพียง 2 เดือน สามเณรส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการมาอยู่ ณ สถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ถึงอย่างไรก็ดีดีกว่าบ้านที่จากมา

สภาพความเป็นอยู่ มีเรือนนอนค่อนข้างคับแคบ หน้าต่งน้อย สามเณรนอนรวมในห้องเดียวกันกับพระพี่เลี้ยง 2 รูป ด้านหลังเรือนนอนเป็นห้องน้ำ/ห้องส้วม เรือนนอนอยู่ติดกับหนองน้ำและคอกหมู(หมู 1 ตัวมีห้าเล็บที่ชาวบ้านนำมาทิ้งไว้เพราะถือว่าเป็นกาลกิณี) มีหมา แมว และแมลงวันมาก

สุขอนามัย น้ำดื่มจากการกรองจากน้ำบาดาล อาหารมื้อเดียวโดยฉันรวมกันจากอาหารที่บิณฑบาต และอาหารที่แม่ครัวจัดเตรียมให้ จากครัวซึ่งเปิดโล่งมีแมลงวันมาก อยู่ใกล้กับที่ทิ้งและกำจัดขยะ มีรถสูบลมนำสิ่งปฏิกูลมาทิ้งบริเวณใกล้กับโรงครัว เมื่อเจ็บป่วยได้รับการดูแลจากพระพี่เลี้ยงโดยจ่ายยาตามที่มีอยู่ ซึ่งได้จากการบริจาค ไม่ได้มีการตรวจสุขภาพและการดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทดสอบความซึมเศร้าของสามเณร โดยใช้แบบทดสอบภาวะซึมเศร้าในเด็ก (Children's Depression Inventory : CDI) พบว่า มีสามเณรอยู่ในภาวะซึมเศร้าจำนวน 8 รูปจากทั้งหมด 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.66 และการประเมินความเครียดของพระพี่เลี้ยง 3 รูป พบว่า มีความเครียดสูงกว่าเกณฑ์ปกติเล็กน้อย 1 รูป มีความเครียดต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ 1 รูป และมีความเครียดอยู่ในเกณฑ์ปกติ 1 รูป

คณะทำงาน ศป.พตส.ลพ. ได้รายงานข้อมูลกับรองเจ้าคณะจังหวัดลำพูน และให้คำแนะนำว่าควรจะมีกิจกรรม 5 ส. สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย อบรมสิทธิเด็กและการดูแลเด็กแก่พระพี่เลี้ยง อบรมทักษะชีวิตเด็กวัยรุ่นและวัยรุ่นเรียนแก่สามเณร การช่วยเหลือเบื้องต้นโรงพยาบาลลำพูนมีการประสานงานสถานีนามัยในพื้นที่เพื่อช่วยดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมความปลอดภัยและสุขอนามัยของสามเณร ศป.พตส.ลพ. จะได้จัดกิจกรรมร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนเพื่อเฝ้าระวังและดูแลช่วยเหลือสามเณรต่อไป

3.2.9 การประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดทำแผนร่วมกันของเครือข่ายอาสาดูแลเด็กจังหวัดลำพูนที่ได้รับการเสนอชื่อจากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน วันที่ 19 ตุลาคม 2547 ณ โรงพยาบาลลำพูน มีผู้เข้าร่วมจากทุกอำเภอจำนวน 50 คน ประกอบด้วยพระสงฆ์ ครู/อาจารย์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สารวัตรกำนัน สมาชิก อบต. อสม. และกรรมการหมู่บ้าน มีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเด็กในพื้นที่ การช่วยเหลือจากชุมชน และทำอย่างไรให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลเด็ก

จากการประชุมสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาที่พบมากได้แก่ เด็กยากจน เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ พ่อแม่หย่าร้าง เด็กพิการ เด็กเสี่ยงต่อการถูกละเมิด เด็กถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้สูงอายุ ยาเสพติด พ่อแม่ต้องโทษ และเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น เที่ยวกลางคืน ยกพวกตีกัน ก้าวร้าว มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

2. การช่วยเหลือของชุมชนได้แก่ การให้เบี้ยยังชีพทุนการศึกษา อาหาร สิ่งของที่เป็นเครื่องนุ่งห่ม ดูแลตกเตียงให้คำแนะนำ ประชุมผู้ปกครองให้ช่วยดูแลเด็ก อบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม/ยาเสพติด ประสานงานหน่วยงานอื่นเพื่อให้การช่วยเหลือ เช่น อบต. อำเภอ คณะสงฆ์จังหวัด และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น

3. การที่จะทำให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลเด็คนั้น ควรมีการรณรงค์สร้างความตระหนัก ความเข้าใจกับชุมชน ให้ความรู้เรื่องการเฝ้าระวังดูแลเด็กและหลายฝ่ายต้องร่วมมือกัน เช่น ผู้นำชุมชน/กรรมการหมู่บ้าน อสม. อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) โรงพยาบาล สถานีนามัย โรงเรียน วัด เป็นต้น โดยใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเริ่มจากใจรักและต้องการช่วยเหลือเด็ก

ศป.พดส.ลพ. ได้จัดส่งรายชื่อเด็กยากจนที่เครือข่ายอาสาดูแลและเฝ้าระวังเด็ก จังหวัดลำพูนบันทึก พร้อมทั้งที่อยู่ให้ พมจ.ลำพูนดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

3.2.10 การประชุมเวทีประเมินผลโครงการวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาลำพูนและเยาวชน 3 จังหวัด (เชียงราย, น่าน, ลำพูน) วันที่ 13 พฤศจิกายน 2547 ณ ห้องประชุมอาคารปฏิบัติการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะทำงานโครงการวิจัยประชาคมเด็ก ฯ จังหวัดลำพูนได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ (สกว.) ว่ามีความน่าสนใจตรงที่สามารถเชื่อมเอาหน่วยงานที่เป็นระบบปกติอยู่มาทำความเข้าใจวิถีชีวิตเชื่อมโยง ซึ่งสำคัญมากเพราะหน่วยงานแต่ละหน่วยงานมีการทำงานที่เน้นเด็กเป็นเป้าหมาย ลำพูนจึงมี Intervention ที่ทำให้หน่วยงานปกติสามารถใช้ความเข้าใจร่วมไปกับการบริหารงานในหน้าที่ด้วยงบประมาณของหน่วยงานและทำให้เกิดระบบการดูแลช่วยเหลือโดยไม่ต้องก่อรูปเป็นองค์กรใหม่ เพียงเป็นการจูนระบบปกติเข้าหากัน ความท้าทายของลำพูนน่าจะอยู่ที่การสร้างความตระหนักในภาคประชาชน คนที่เป็นพ่อแม่ ให้มีการช่วยเหลือกัน เช่น การให้ข้อมูล การแจ้งข่าว การร่วมแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้ข้อมูลเป็นตัวสร้างความตระหนักและน่าจะเชื่อมกันได้ดีกับระบบงานคุ้มครองเด็ก เนื่องจากจังหวัดลำพูนมีระบบการแจ้งเหตุ ระบบการร่วมมือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและระยะยาว

3.2.11 วันที่ 22-26 พฤศจิกายน 2547 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดลำพูนและศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลลำพูนร่วมรณรงค์ติดริบบิ้นขาวเพื่อให้ผู้ชายทุกคนปรับเปลี่ยนทัศนคติและมีส่วนร่วมในการยุติปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรีโดย พมจ.ลำพูนรับผิดชอบติดริบบิ้นขาวผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน เจ้าหน้าที่และผู้มาติดต่องาน ส่วนศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลลำพูน รับผิดชอบติดริบบิ้นขาว เจ้าหน้าที่ ญาติผู้ป่วย และวันที่ 25 พฤศจิกายน 2547 มีการประชุมให้ความรู้การทำงานสหวิชาชีพ ทั้งในและนอกโรงพยาบาลเพื่อช่วยเหลือเด็ก ตัวอย่างกรณีศึกษาเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ เกิดการตั้งครม.โดยไม่พึงประสงค์ก่อนคลอด 3 เดือน พมจ.ดำเนินการส่งไปอยู่บ้านพึงใจ เชียงใหม่เนื่องจากเด็กอับอายไม่สามารถอยู่ในหมู่บ้านได้

3.2.12 โครงการรวมพลังเด็กไทยสร้างสังคมคุณภาพ จัดอบรมสิทธิเด็ก เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการแก้ไขปัญหาลำพูน

1.วันที่ 7 ธันวาคม 2547 แกนนำนักเรียนเขตอำเภอเมืองลำพูน 4 โรงเรียน (โรงเรียนสวนบุญญูปถัมภ์ โรงเรียนจักรคำคณาทร โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม โรงเรียนอนุโมงคิวิทยาคม) จำนวน 96 คน ซึ่งมีประวัติอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา 75.75% ปัญหาที่พบในชุมชนตามความเห็นของเด็กเป็นเรื่อง เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 36.78% เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม 58.67% เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ (เช่น เด็กยากจน เด็กกำพร้า เด็กต่างด้าว) 47.06%

2.วันที่ 16 ธันวาคม 2547 แกนนำนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 ลำพูน จำนวน 80 คน มีประวัติอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา 28.74% ปัญหาที่พบในชุมชนตามความเห็น

ของเด็กเป็นเรื่องเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 31.65% เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม 20.83% แรงงานเด็ก 12.50% เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ (เช่น ยากจน กำพรว้า ไร้สัญชาติ ต่างด้าว) 86.30%

นักเรียนทั้งในเขตอ.เมืองและอ.ป่าซางได้มีการเสนอความคิดเห็นและวางแผน 3 ประเด็น 1.ในฐานะแกนนำนักเรียนจะมีวิธีการเพื่อให้เพื่อนในโรงเรียนและชุมชนมีความรู้เช่นเดียวกันโดย จัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ แข่งขันตอบปัญหา ทำแผ่นพับ วรรณคดี จัดตั้งชมรมและเครือข่ายนักเรียน ตั้งกระทู้ถามแล้วให้ส่งคำตอบมาที่ตู้รับฟังความคิดเห็นหน้าห้องคณะกรรมการนักเรียน ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนแกนนำอื่น ๆ เช่น หัวหน้าห้องโดยอาจใช้ชั่วโมง home room

2.การป้องกันตนเองจากการกระทำรุนแรงโดยมีสติ หลีกเลี้ยงสถานการณ์ ปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนเล่าเรื่องให้ผู้ใหญ่ที่ไว้วางใจ แต่งกายมิดชิด ไม่ไปในที่ลับตาคน ไม่ไปไหนคนเดียวแต่ไปเป็นกลุ่มจะไปที่ไหนขออนุญาตผู้ปกครองและไปกับคนที่ไว้วางใจได้ ไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้า

3.เมื่อพบเห็นเด็กถูกกระทำรุนแรงจะมีวิธีการช่วยเหลือโดยตั้งสติ ช่วยเหลือ(ในกรณีที่สามารช่วยเหลือได้) แจ้งผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ที่สุด ตำรวจ รปภ. สังคมสงเคราะห์ ศูนย์พึ่งได้

* อาจารย์ที่มากับนักเรียนและเป็นผู้สังเกตการณ์เห็นความสำคัญเรื่องสิทธิเด็ก การวางแผนกิจกรรมของเด็ก อาจารย์จะสนับสนุนในการขยายผลต่อที่โรงเรียนต่อไป

แผน/กิจกรรมที่เด็กคิดว่าจะช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ของเด็กในชุมชน ได้แก่

- 1.กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์
- 2.การให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง
- 3.กิจกรรมที่ทำให้เด็กได้แสดงออก เช่น ร้องเพลง ดนตรี ศิลปะ กีฬา
- 4.จัดค่ายเยาวชนให้เด็ก ๆ มีความคิดสร้างสรรค์สังคม เด็ก ๆ มีโอกาสเสนอและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

- 5.กิจกรรมเพื่อชุมชน เช่น ทำขนม พัฒนาวัด
- 6.สร้างเครือข่ายป้องกันปัญหาเด็กและเรื่องยาเสพติด
- 7.สร้างงานให้เด็กเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นรายได้เสริม
- 8.กิจกรรม " พี่เตือนน้อง " โดยมีอาสาสมัครช่วยสนับสนุนหรือให้ความร่วมมือแลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกันกับเด็กในชุมชนโดยมีการทำความคุ้นเคย ต่อเนื่องระยะยาวเพื่อที่จะปัญหาที่แท้จริงของน้อง ๆ พร้อมมีการติดตามประเมินผลชีวิตของน้อง ๆ

9.ตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา

10.จัดอบรมโรคเอดส์เพื่อให้เด็กมีความรู้และไม่รังเกียจเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

11.จัดค่ายอบรมคุณธรรม

แกนนำเด็กนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยเด็กจะเน้นเรื่อง 1. การส่งเสริมให้เด็กยากจน/เด็กกำพรว้า มีความเป็นอยู่ดีขึ้น เช่น ฝึกอาชีพ

2. ผู้ปกครอง/อาจารย์ให้ความรักความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็นของเด็ก 3. กิจกรรม เช่น "พี่รักน้อง" เป็นต้น

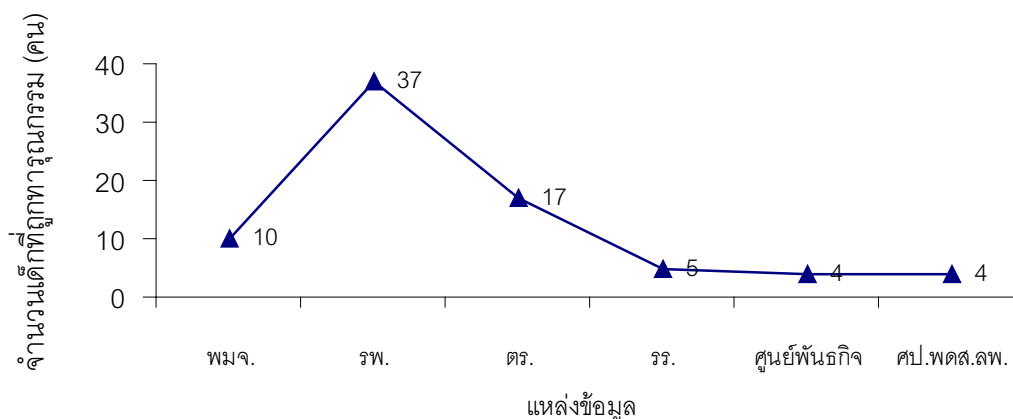
3.2.13 โครงการครอบครัวสัมพันธ์เด็กติดเชื้อเอชไอวี วันที่ 11 ธันวาคม 2547 เพื่อส่งเสริมความรัก ความเข้าใจ ความอบอุ่นระหว่างเด็กติดเชื้อเอชไอวี และครอบครัวจำนวน 27 ครอบครัว (62 คน) โดยมีกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ จากนั้นจัดกลุ่มผู้ปกครองเพื่อให้เกิดเครือข่ายสัมพันธ์ทำความรู้จักกัน มีการให้คำแนะนำ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปรึกษาซึ่งกันและกัน ผู้ปกครองมีการแลกเปลี่ยนที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ ครอบครัวและเด็กติดเชื้อต้องการให้มีกิจกรรมพบปะกันแบบนี้สม่ำเสมอ

3.3 การจัดหมวดหมู่ จากการเก็บข้อมูลหัตถ์ (ภาพที่ 1) และปฐมภูมิ (ภาพที่ 3) พบว่า มีความสอดคล้องกัน ปัญหาเด็กส่วนใหญ่เป็นเรื่อง เด็กยากจน เด็กในครอบครัววิกฤติ เด็กพิการ เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม (เช่น เด็กกับยาเสพติด เด็กทะเลาะวิวาท) เด็กถูกทารุณกรรม ส่วนปัญหาเด็กในธุรกิจทางเพศ และแรงงานเด็กซึ่งมีความเชื่อมโยงอย่างมากกับการค้ามนุษย์ ไม่พบการรายงานจากหน่วยงานภาครัฐ แต่มีรายงานเด็กในธุรกิจทางเพศจากกลุ่มสตรีและเยาวชน 1 ราย ปัญหารุนแรงที่ควรได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วนได้แก่ปัญหาเด็กถูกทารุณกรรมและการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชน คณะทำงานโครงการวิจัยประชาคมเด็กฯ มีความเห็นว่าทุกปัญหาของเด็กเป็นเรื่องสำคัญแม้มีตัวเลขทางสถิติน้อยมาก จึงได้จัดปัญหาเด็กเป็นหมวดหมู่ 6 ประเด็น เพื่อง่ายต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจ การช่วยเหลือ และตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ 1. เด็กถูกทารุณกรรม 2. เด็กในธุรกิจทางเพศ 3. แรงงานเด็ก 4. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 5. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม (เด็กกับยาเสพติด เด็กกระทำความผิดทางอาญา เด็กตั้งครุฑไม่พึงประสงค์) 6. เด็กด้อยโอกาสอื่นๆ (เช่น เด็กยากจน เด็กกำพร้า เด็กต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กหนีออกจากบ้าน เด็กช่วยเหลือเลี้ยงครอบครัว เด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เป็นต้น)

3.3.1 เด็กถูกทารุณกรรม

- ข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดลำพูน โรงพยาบาล ตำรวจ โรงเรียน ศูนย์พันธกิจสันติภาพ และศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน (ศป.พดส.ลพ.) จากแหล่งข้อมูลจะรวบรวมเฉพาะกรณีที่เด็กถูกละเมิดมาแล้วและขอความช่วยเหลือ หรือแจ้งความเพื่อดำเนินคดี (ตารางที่ 17 ภาพที่ 4) เด็กที่ถูกทารุณกรรมและได้รับบาดเจ็บจะมารับการรักษาในโรงพยาบาลทำให้มีสถิติจากการรายงานสูงกว่าที่อื่น แต่การแจ้งความหรือเอาผิดต่อผู้กระทำความผิดมักมีน้อย อาจยอมความหรือไม่ต้องการแจ้งความ ทำให้จำนวนเด็กที่ถูกละเมิดที่รายงานของโรงพยาบาลและตำรวจต่างกัน และเดิมการ

ทำงานของโรงพยาบาลเป็นไปตามภาระหน้าที่ที่มีการประสานงานกับพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์น้อย

ภาพที่ 4 ข้อมูลเด็กที่ถูกทารุณกรรมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2546

- นอกจากนี้มีการเก็บข้อมูลโดยขอความร่วมมือจากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนเกี่ยวกับเด็กที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิด (ตารางที่ 18) แต่แบบสำรวจไม่ได้เน้นให้รายงานเด็กถูกละเมิดเนื่องจากเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน สิทธิเด็ก ชุมชนไม่ยอมรับในการเปิดเผยข้อมูล เป็นเรื่องที่ควรจะปกปิด มีเด็กที่เสี่ยงต่อการละเมิดโดยเฉพาะที่ได้รับรายงานจากอำเภอโดยรวม 41 ราย ทางร่างกาย 24 ราย ทางเพศ 17 ราย ซึ่งจัดเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงควรมีการสำรวจและหาข้อเท็จจริงในพื้นที่ เบื้องต้นได้สรุปรายงานกราบเรียนให้เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เพื่อให้พระสงฆ์และเครือข่ายพระสงฆ์ช่วยเหลือ

- คณะทำงานโครงการวิจัยฯ ได้ศึกษาโครงการส่งเสริมศักดิ์ศรีเด็กไทย จังหวัดลำพูน ปี 2544 ซึ่งดำเนินการโดยศูนย์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เป็นข้อมูลจากครูแนะแนวโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดลำพูนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 57 แห่ง แบ่งออกเป็น อำเภอเมืองลำพูน 22 แห่ง อำเภอป่าซาง 6 แห่ง อำเภอลี้ 10 แห่ง อำเภอบ้านโฮ่ง 5 แห่ง อำเภอแม่ทา 5 แห่ง อำเภอทุ่งหัวช้าง 3 อำเภอบ้านธิ 3 แห่ง และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง 3 แห่ง พบว่า ปัญหาการละเมิดทางเพศและการทารุณกรรมนั้น เด็กที่อยู่กับพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงจะถูกทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น แสดงความรังเกียจ ด่าว่า และทุบตีทำร้ายร่างกาย เด็กที่ถูกละเมิดและเสี่ยงต่อการถูกละเมิดทางเพศ เนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ต้องอยู่กับญาติที่เป็นผู้ชาย เด็กอยู่กับพ่อเลี้ยง และเด็กที่ชอบเที่ยวกลางคืน บุคคลที่ละเมิดต่อเด็กส่วนใหญ่จะเป็นคนใกล้ชิด คนที่เด็กไว้วางใจ พ่อเลี้ยง ญาติพี่น้อง และคน ในชุมชน ผลจากการดำเนินงานโครงการวิจัยประชาคมด้านเด็กฯ ได้วางเป้าหมายโดยยึด

เด็ก เป็นศูนย์กลาง ปัจจุบันจึงมีการทำความเข้าใจกันเพื่อให้เด็กได้รับการดูแลทั้งกาย จิต วิญญาณ และสังคมโดยทีมสหวิชาชีพได้มีความพยายามให้มีการดูแลเด็กแบบครบวงจรอย่างเป็นระบบ ป้องกันมิให้เกิดการกระทำซ้ำแต่เด็กมักจะต้องการอยู่กับครอบครัวเดิม จะทำอย่างไรให้เด็กอยู่ในครอบครัวได้?

- ตัวอย่างกรณีศึกษาจาก case conference โดย ศป.พดส.ลพ.

กรณีศึกษาที่ 1 เด็กหญิงฟ้าถูกละเมิดทางเพศจากพ่อเลี้ยง เมื่อมีการจับกุมดำเนินคดีแก่พ่อเลี้ยงแม่ของน้องฟ้าเข้าข้างสามี ไม่ยอมให้ความร่วมมือ ชูน้องฟ้าไม่ให้เอาเรื่องกับพ่อเลี้ยง และกลับคำให้การในชั้นศาลพ่อเลี้ยงจึงไม่ได้รับโทษ แต่ครอบครัวก็ถูกสังคมลงโทษคือคนในชุมชนต่อว่า ร้านค้าไม่ยอมขายของให้ จึงต้องย้ายออกชุมชนเดิมมาเช่าห้องพักอยู่ร่วมกัน พ่อเลี้ยงติดยาเสพติดและไม่ทำงาน ส่วนแม่น้องฟ้าต้องทำงานรับจ้างหาเลี้ยงครอบครัว นักสังคมสงเคราะห์ของสำนักงานพัฒนาสังคมฯ เกรงว่าน้องฟ้าจะถูกกระทำซ้ำ และเสี่ยงต่อการเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีเนื่องจากแม่น้องฟ้าเคยขายบริการทางเพศมาก่อน จึงพยายามให้ความช่วยเหลือแต่ไม่ได้รับความร่วมมือ แม่สอนน้องฟ้าว่าคนที่มาช่วยเหลือครอบครัวจะทำให้ครอบครัวแตกแยก แม่น้องฟ้ารักสามีมากเพราะที่ผ่านมากถูกสามีทำร้ายร่างกายจนสลับญาติจะนำตัวส่งโรงพยาบาลก็ไม่ไป

ศป.พดส.ลพ. ได้ข้อคิดจากกรณีนี้ว่า การช่วยเหลือเด็กในกรณีที่มีผู้ปกครองอยู่กับเด็กจะสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง แต่ถึงแม้จะไม่ได้ได้รับความร่วมมือ ศป.พดส.ลพ. ก็พยายามช่วยโดยประสานกับโรงเรียนซึ่งคาดหวังว่า ครูจะช่วยเฝ้าระวัง แม่ของน้องฟ้าจะเกรงใจและรับฟังครูบ้าง

กรณีศึกษาที่ 2 เด็กหญิงเอ (นามสมมุติ) อายุ 14 ปี บิดาเสียชีวิต แม่ไปทำงานต่างประเทศ อาศัยอยู่กับป้าและลุงเขย ถูกละเมิดจากลุงเขยตั้งแต่อายุ 11 ปี โดยที่ป้าและคนในครอบครัวไม่ทราบเรื่อง ลุงจะละเมิดเวลาที่ไม่มีคนอยู่บ้านและขู่ว่า ถ้าบอกคนอื่นจะฆ่าหมกห้องน้ำน้องเอจึงไม่กล้าบอกใคร เมื่อแม่น้องเอกลับมาเยี่ยมบ้านลุงเขยขอร่วมหลับนอนด้วย แม่น้องเอสงสัยพฤติกรรมของลุงเขยจึงสอบถามน้องเอ ซึ่งในครั้งแรกน้องเอไม่กล้าบอก แม่พยายามพูดคุยจนน้องเอยอมเล่าให้แม่ฟังว่าถูกลุงเขยละเมิดตั้งแต่น้องเอเรียนอยู่ชั้น ป.6 จึงได้แจ้งความเพื่อเอาผิดกับลุงเขย แต่ป้าไม่เชื่อพยายามขอให้ยอมความโดยเสนอเงินให้จำนวนหนึ่ง ลุงเขยของน้องเอเป็นหัวหน้าในพื้นที่ได้ขอให้สมาชิก อบต. สจ. ช่วยประกันตัว แม่น้องเอเกรงว่า ลุงเขยจะได้รับการประกันตัวและไม่ถูกดำเนินคดีจึงขอความช่วยเหลือจาก ศป.พดส.ลพ. ติดตามความก้าวหน้าของคดี ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งว่า กรณีเด็กที่ถูกละเมิดอายุต่ำกว่า 15 ปีไม่สามารถยอมความหรือถอนฟ้องได้ ต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. (องค์กรพัฒนาเอกชน/เครือข่ายองค์กรชุมชน) ได้ติดตามเยี่ยมบ้านและให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว ปัจจุบันนี้แม่น้องเอกลับมาอยู่บ้านคอยดูแลน้องเอซึ่งมีสุขภาพจิตดีและไม่มีปัญหาเรื่องการเรียนลุงเขยต้องโทษจำคุก 20 ปี

กรณีศึกษาที่ 3 เด็กหญิงบี (นามสมมุติ) อายุ 15 ปี ถูกละเมิดจากคนรู้จักและอยู่ใกล้บ้าน และแจ้งความไว้ที่ สภ.อ.เมืองลำพูน ได้ขอความช่วยเหลือจาก ศป.พตส.ลพ. ติดตามความก้าวหน้าของคดี ศป.พตส.ลพ. ได้ทำหนังสือประสานไปยังกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน และนำเรื่องเข้าหารือในการประชุมประจำเดือน เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าร่วมประชุมแจ้งว่าได้ออกหมายจับและประกาศจับแล้ว อยู่ระหว่างการติดตามจับกุมผู้ต้องหา แต่เนื่องจากการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมมีหลายขั้นตอนทำให้การจับกุมผู้กระทำผิดล่าช้า

กรณีศึกษาที่ 4 นางสาวจี (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี เป็นคนจังหวัดอื่นแต่มาเรียนที่สถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูนถูกละเมิดจากคนรู้จัก ตำรวจจับกุมผู้กระทำผิดได้แต่น้องจีมีอาการเครียด เกร็ง และชักต้องให้จิตเวชโรงพยาบาลดูแล ศป.พตส.ลพ. ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ให้ช่วยติดตามความคืบหน้าของการดำเนินคดี จึงประสานกับอาจารย์ที่ปรึกษาของน้องจี ทราบว่า ผู้ต้องหาอายุ 24 ปี ได้รับการประกันตัวในชั้นศาล และพยายามที่จะให้น้องจีถอนฟ้องโดยอ้างว่า ถ้าตนเองต้องติดคุกจะฆ่าตัวตาย อาจารย์ที่ปรึกษาได้หาข้อมูลทราบว่า ฝ่ายชายมีอาชีพรับจ้าง ถ่อแพอยู่ที่อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ภรรยาทำงานอยู่ที่นครฯ กำลังตั้งครรภ์ และเคยทำแบบนี้กับนักศึกษาสถาบันเดียวกับน้องจีมาแล้ว 4 ราย แต่ไม่มีใครแจ้งความ ศป.พตส.ลพ. ได้ประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อติดตามคดีซึ่งอยู่ในชั้นศาล และทนายความเพื่อให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย ปัจจุบันน้องจีได้พักการเรียน และไปอยู่กับแม่ที่กรุงเทพฯ ซึ่ง ศป.พตส.ลพ. จะได้ติดตามความก้าวหน้าของคดีต่อไป

กรณีศึกษาที่ 5 เด็กหญิงศรี (นามสมมุติ) อายุ 14 ปี ถูกบิดาทำร้ายร่างกาย น้องศรีเรียนอยู่ชั้น ม.2 ครอบครัวมีฐานะยากจน น้องต้องไปรับจ้างเดินเป็นทางเครื่องที่ตลาด (กาดนัด) เมื่อได้เงินมาก็แบ่งให้พ่อ แต่ก็ได้โดนพ่อทำร้ายร่างกายเป็นประจำ ชาวบ้านไม่กล้าที่จะเข้าไปช่วยเหลือเกรงว่าจะถูกพ่อของน้องศรีทำร้าย องค์การพัฒนาเอกชน/องค์กรชุมชนในพื้นที่รับอาสาหาแนวทางช่วยเหลือ โดย ศป.พตส.ลพ. จะได้ติดตามความก้าวหน้าและช่วยเหลือต่อไป

กรณีศึกษาที่ 6 เด็กชายหนึ่งถูกผู้ปกครองทำร้ายทุบตีอย่างรุนแรง นักสังคมสงเคราะห์ได้ประสานกับโรงพยาบาลล่งหน่า นำเด็กไปตรวจบาดแผลและรับการรักษา ประสานกับโรงเรียนในด้านการเรียนและพฤติกรรมของเด็ก เยี่ยมบ้านเพื่อหาข้อเท็จจริง ให้คำแนะนำผู้ปกครองและให้ความช่วยเหลือครอบครัวเด็กเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้

● คณะทำงาน ศป.พตส.ลพ. ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้มีการช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กที่ประสบปัญหาและถูกกระทำรุนแรง โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ/ประสานงาน(ภาคผนวก1/5) ดังนี้

- 1) สถานีตำรวจภูธรทุกแห่ง โทรศัพท์ 191
- 2) สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน โทรศัพท์ 1507 ,0-5351-1141
- 3) กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน โทรศัพท์ 0-6671-8462, 0-7179-2389

- 4) ศูนย์พันธกิจสันติภาพ โทรศัพท์ 0-5351-1655, โทรสาร 0-5356-0985
- 5) เหตุฉวน เหตุร้าย หน่วยกู้ชีพโรงพยาบาลลำพูน โทร. 1669
- 6) ศูนย์พึ่งได้/ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน
โทรศัพท์ 0-5356-3635-9 ต่อ 0, 314, 315, 210, 167, 197, 188 และ 165

3.3.2 เด็กในธุรกิจทางเพศ

ไม่มีการรายงานจากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ ส่วนข้อมูลจากองค์กรพัฒนาเอกชนมีจำนวน 1 คน และคณะสงฆ์มีจำนวน 1 คนเท่านั้น แต่คณะทำงานโครงการวิจัย มีความเห็นว่าพื้นที่จังหวัดลำพูนมีปัญหาเรื่องเด็กในธุรกิจทางเพศซึ่งเป็นปัญหาแอบแฝงต้องใช้เวลาในการแก้ไข โดยเฉพาะค่านิยมและทัศนคติของทุกคนที่เกี่ยวข้อง จึงหาข้อมูลเพิ่มเติมโดย

1. พิจารณาข้อมูลสถานบริการต่างๆ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2546 (ตารางที่19) มีสถานบริการประเภทต่างๆ จำนวน 104 แห่ง พบมีหญิงที่ให้บริการทางเพศจำนวน 92 คนแต่ไม่ได้ระบุอายุของหญิงที่ให้บริการ ไม่มีรายงานชายที่ให้บริการทางเพศ รูปแบบของการค้าประเวณีได้มีการปรับเปลี่ยนตามกระแสสังคมตลอดเวลาเพื่อหลบเลี่ยงกฎหมาย

2. ศึกษารายงานผลการสำรวจสถานการณ์การเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีและการล่วงละเมิดทางเพศกับเด็ก จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2544 โดยแสวง ใจรังสี กลุ่มเยาวชนรักเพื่อนลำพูน โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน สนับสนุนโดยมูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก ECPAT FOUNDATION โดยการสัมภาษณ์ และจากกรณีศึกษาต่างๆ (ภาคผนวก1/6) พบว่า

- 2.1 การเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีของเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนมีสาเหตุดังต่อไปนี้

- 2.1.1 ค่านิยมทางวัตถุและสินค้าฟุ่มเฟือย
- 2.1.2 ยาเสพติด
- 2.1.3 เศรษฐกิจ สังคม และครอบครัวแตกแยก
- 2.1.4 สาเหตุอื่นๆ เช่น ถูกชักชวน รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และสมัครใจ

- 2.2 กลุ่มประชากรเด็กที่เข้าสู่การค้าประเวณีและมีความเสี่ยงสูงที่จะเข้าสู่การค้าประเวณีซึ่งแยกเป็นกลุ่มตามลำดับของโอกาสที่จะเข้าสู่กระบวนการดังนี้

- 2.2.1 กลุ่มเด็กเลิฟ และนักร้องในร้านอาหาร สวนอาหาร คาราโอเกะหรือสถานบันเทิงอื่นๆ
- 2.2.2 เด็กเที่ยว
- 2.2.3 กลุ่มเด็กเสีย
- 2.2.4 กลุ่มเด็กมีปัญหา แยกตามลำดับตามโอกาสที่จะมีการค้าประเวณีสูง ดังนี้
 - เด็กติดยาเสพติด มีโอกาสสูงมากที่จะค้าประเวณี ซึ่งมีการขายตัวแลกยา

- เด็กครอบครัวแตกแยก
- เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์
- เด็กถูกทอดทิ้ง
- เด็กใจแตกจากปัญหาสังคมทำให้เด็กอยากเที่ยว อยากลอง ตามเพื่อนและจากสื่อลามก

2.2.5 กลุ่มเด็กหอพัก

2.2.6 กลุ่มเด็กเรียนที่ไม่มีทักษะการดูแล/ป้องกันตนเอง

2.3 ประเภทหรือสภาพหรือลักษณะการดำเนินการของสถานบริการในจังหวัดลำพูน (ตารางที่ 20) แยกเป็นประเภทหรือลักษณะได้ดังนี้

2.3.1 ร้านอาหารหรือสวนอาหาร

2.3.2 ร้านราคาโอเคะ

2.3.3 บาร์ ผับ ไนต์คลับ ดิสโก้เธค

2.3.4 ตลาดนัดโค-กระบือ

2.3.5 เกสเฮ้าส์ โรงแรม โมเต็ล และรีสอร์ท

2.3.6 ร้านเหล้าตอง ยาตอง

2.3.7 สถานที่ตามฤดูกาล/เทศกาล เช่น ฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตลำไย สถานบริการหรือแหล่งนัดพบเพื่อขายบริการอาจเป็นหน้าบริษัทรับซื้อลำไยหรือร้านเหล้าตองที่เปิดขายหน้าบริษัทรับซื้อลำไย แม้แต่งงานปอยหรืองานบุญงานประจำปี/สถานบริการอินเทอร์เน็ตก็อาจมีการค้าประเวณี¹⁰ (รายละเอียดภาคผนวก 1/6)

- ตัวอย่างกรณีศึกษาจาก case conference โดย ศป.พตส.ลพ.

กรณีศึกษาที่ 1 น้องจำ เรียนอยู่ชั้น ม.2 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน มีพฤติกรรมชอบเที่ยว (ทั้งกลางวันและกลางคืน) ไม่ตั้งใจเรียน โดนทางโรงเรียนภาคทัณฑ์เนื่องจากเวลาเรียนไม่พอ เพื่อนบ้านใกล้เคียงเล่าว่า น้องจำจะออกจากบ้านประมาณ 20.00 น. จะกลับบ้านประมาณ 23.00 น. และกลางวันก็จะหนีเที่ยวไม่ไปโรงเรียน แม่สอนก็ไม่ฟังบางครั้งก็ทำร้ายแม่ตนเอง ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อหนีไปทิ้งให้อยู่กับแม่ ซึ่งแม่ต้องรับภาระเลี้ยงดูลูก 2 คน และยายน้องจำ โดยการรับจ้างทอผ้า มีรายได้วันละ 200 บาท ครั้งหลังทางโรงเรียนจะทำโทษในกรณีชู้สาว และค้าประเวณี ซึ่งมีเพื่อนกลุ่มเดียวกันอีก 4 คน น้องจำจึงไม่ยอมไปโรงเรียน ปัจจุบันน้องจำไม่ได้เรียนหนังสือแล้ว และพฤติกรรมเรื่องเที่ยวเตร่ยังเหมือนเดิม กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูนให้คำปรึกษาแนะนำและพยายามนำน้องจำมาตรวจว่ามีความผิดปกติของพฤติกรรมหรือไม่ที่โรงพยาบาล

กรณีศึกษาที่ 2 น้องเอ๋ เคยร่วมกิจกรรมโครงการองค์กรพัฒนาเอกชนลำพูนมาก่อนเป็นเด็กดี พ่อแม่มีอาชีพรับจ้าง เมื่อจบ ม.6 ก็ไปเรียนต่อที่ จ.เชียงใหม่ ต้องการสิ่งของฟุ่มเฟือย เช่น มือถือต่างๆ ที่ครอบครัวมีฐานะยากจน ปัจจุบันน้องเอ๋ กลายเป็น “เด็กเสีย” โดยที่พ่อแม่ไม่ทราบเรื่อง

ศป.พดส.ลพ. มีความเห็นว่า การทำงานเชิงรุกเพื่อป้องกันปัญหาดีกว่าการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วโดยเฉพาะเรื่องพฤติกรรมไม่เหมาะสม

3.3.3 แรงงานเด็ก

ไม่มีรายงานแรงงานเด็กนอกระบบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่คณะทำงานโครงการวิจัยฯ เห็นว่าแรงงานเด็กเป็นเรื่องสำคัญเพราะอาจมีเรื่องการละเมิดสิทธิ การทารุณกรรมเข้าไปเกี่ยวข้อง สถิติเกี่ยวกับแรงงานเด็กในระบบจังหวัดลำพูน พ.ศ.2545 มีการรับแรงงานเด็กเข้าทำงาน 10 กิจกรรม ได้แก่ เกษตรกรรม ผลิตภัณฑ์กระดาศะ สถานีบริการน้ำมัน ผลิตภัณฑ์ประดับ เจริญในเพชร/พลอย ผลิตภัณฑ์ผ้าลูกไม้ ร้านอาหาร ผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนรถยนต์ ผลิตภัณฑ์ผ้าสำเร็จรูป ขั้วรถ/เด็กทำยรถ มีแรงงานเด็กจำนวน 46 คน พ.ศ.2546 มีการรับแรงงานเด็กเข้าทำงานลดลงเหลือเพียง 3 กิจกรรมคือ สถานีบริการน้ำมัน เจริญในเพชร/พลอย และผลิตภัณฑ์ผ้าสำเร็จรูป มีแรงงานเด็กในระบบจำนวนเท่ากับพ.ศ.2545 คือ 46 คน (ตารางที่ 21)

ไม่มีการรายงานข้อมูลกรณีเด็กที่ทำงานในร้านอาหาร คาราโอเกะ ร้านหมูกระทะ รับจ้างขายของหน้าร้าน ทำงานบ้าน/เลี้ยงเด็ก แรงงานในภาคเกษตรกรรม เช่น เลี้ยงสุกร สอนลำไย ไร่ฮ้อย ไร่สับปะรด เป็นต้น อาจจะเป็นเพราะไม่ทราบเกี่ยวกับกฎหมายแรงงานหรือต้องการหลีกเลี่ยงกฎหมาย

บริษัทที่จดทะเบียนถูกต้อง โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมจะไม่จ้างแรงงานเด็กและแรงงานต่างด้าวเพราะมีเงื่อนไขหลายประการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน ส่วนคนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานจะมีปัญหาเรื่องการพิสูจน์อายุ เพราะไม่มีเอกสารหลักฐาน

นอกจากนี้มีข้อมูลคนต่างด้าว ที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่และทำงานในประเทศ พ.ศ.2546 (สำนักงานจัดหางานจังหวัดลำพูน)

ชาย	699	คน	เป็นเด็ก	10	คน
หญิง	404	คน	เป็นเด็ก	20	คน
รวม	1,073	คน	เป็นเด็ก	30	คน

ประเภทกิจการที่ทำงานของคนต่างด้าวเช่นกรรมกรทั่วไป ผู้รับใช้ในบ้าน ลูกจ้างในฟาร์ม และลูกจ้างในแปลงเพาะปลูก เป็นต้น

จากสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ทั่วไปมีเด็กยากจนที่ต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวเพื่อความอยู่รอดโดยไม่มีใครดูแลถึงความเหมาะสม ความเป็นธรรม ตัวอย่างที่พบในโรง

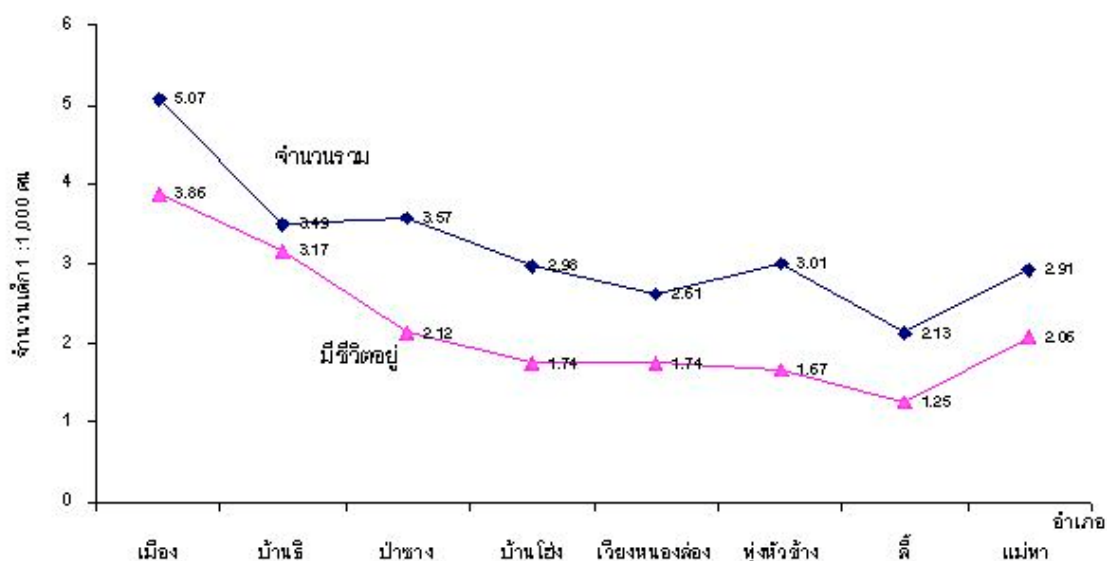
เรียนแห่งหนึ่งมีเด็กฝาแฝดชาย 1 คู่ ไปรับจ้างแบกหอนอกเวลาเรียน บางครั้งต้องหยุดเรียน ศป.พดส.ลพ. ได้ประสานให้โรงเรียนจัดส่งรายชื่อเด็กด้วยโอกาสแก่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูนเพื่อให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและมอบองค์การเอกชนในพื้นที่เพื่อติดตามและเยี่ยมครอบครัว

3.3.4 เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

จากการศึกษาของโครงการวิจัยฯ มีรายงานข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ 1) เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งมีการรายงานข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน และเด็กติดเชื้อ เอชไอวี ที่ได้รับยาต้านไวรัสในโรงพยาบาลลำพูน 2) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

3.3.4.1 เด็กติดเชื้อเอชไอวี

(1) ข้อมูลเด็กติดเชื้อเอชไอวี จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน (ตารางที่ 22) ภาพที่ 5) พบมากในอำเภอเมืองลำพูน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากโรงเรียน (ตารางที่9)

ภาพที่ 5 เด็กที่เป็นผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อที่มีอาการ(จำนวนรวมและเด็กที่ยังมีชีวิตรอดอยู่)

(2) ข้อมูลเด็กติดเชื้อเอชไอวี โครงการ HAART โรงพยาบาลลำพูน (โครงการให้ยาต้านไวรัสโรคเอดส์ในเด็ก)

จากการศึกษารายงานการวิจัยผลกระทบทางกาย จิตวิทยาสังคมของเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวีจากมารดาในโครงการ HAART โรงพยาบาลลำพูน โดยแพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ์ และแพทย์หญิงอัจฉรา ฟองคำ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ป่วยเด็กติดเชื้อที่มี CD₄count น้อยกว่า 15 % และได้รับยาต้านไวรัสโรคเอดส์ ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2546 – สิงหาคม 2547 มีผู้ป่วยเด็กจำนวน 34

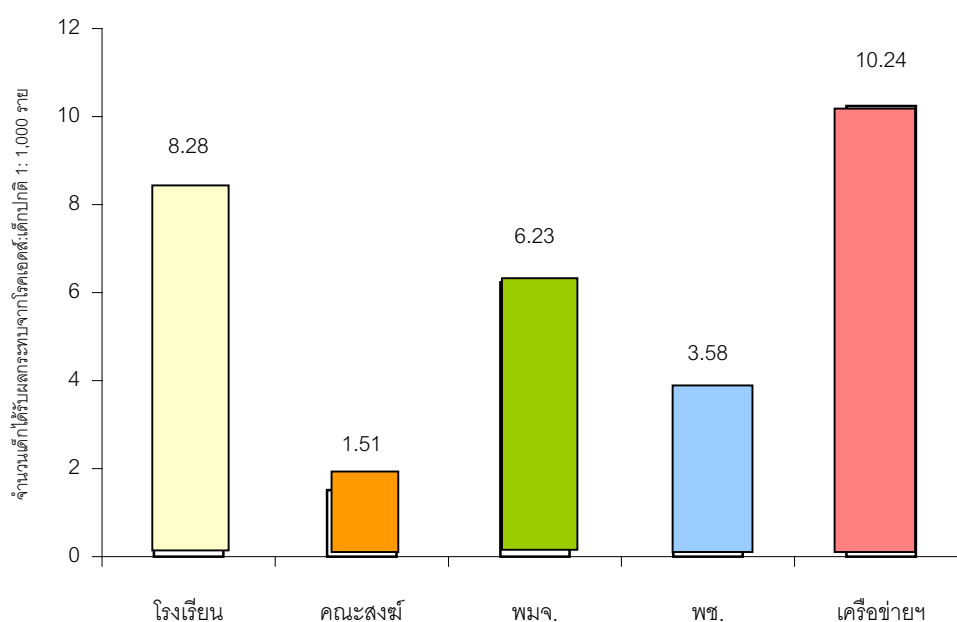
ราย เด็กชาย 20 ราย เด็กหญิง 14 ราย อายุเฉลี่ย 8.53 ปี เป็นเด็กที่อยู่ อ.เมืองลำพูน 11 ราย อ.ป่าซาง 3 ราย อ.บ้านโฮ่ง 5 ราย อ.แม่ทา 2 ราย กิ่งอ.เวียงหนองล่องลำพูน 2 ราย อ.ลี้ 3 ราย อ.บ้านธิ 2 ราย อ.ดอยเต่าเชียงใหม่ 3 ราย อ.สารภีเชียงใหม่ 1 ราย และอ.เมืองเชียงใหม่ 2 ราย พบว่าครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่ฐานะยากจน ร้อยละ 64 ของเด็กถูกลี้นงโดยผู้อื่น ร้อยละ 40.6 ของครอบครัวที่ดูแลเด็กติดเชื้อเอชไอวี ได้รับผลกระทบจากการไม่ยอมรับ/ รังเกียจที่โรงเรียน มีเด็ก 4 รายที่ไม่ได้ไปโรงเรียน และต้องศึกษาเองที่บ้านเพราะมีปัญหาไม่ยอมรับที่โรงเรียน ความช่วยเหลือที่ได้รับจากหน่วยงานรัฐ ชุมชน และองค์กร เอกชน คิดเป็นร้อยละ 55.9 33.3 และ 0 ตามลำดับ¹¹

(3) ตัวอย่างกรณีศึกษาจาก case conference โดยคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ.

กรณีศึกษาที่ 1 น้องมุก(ติดเชื้อจากแม่)อายุ 3 ปี เรียนอยู่เด็กเล็กพ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ อาศัยอยู่กับยาย น้องมุกไม่ได้ไปเรียน 2 สัปดาห์เนื่องจากเปลี่ยนครูประจำชั้นใหม่ ครูประจำชั้นบอกว่า อสม. ในพื้นที่ไม่พอใจที่น้องมุกเรียนโรงเรียนเดียวกับลูกของตนเองและไม่ให้น้องมุกไปเรียน ศป.พดส.ลพ. ได้ประสานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เครือข่ายองค์กรชุมชนในพื้นที่หาข้อมูลเพิ่มเติมและทำความเข้าใจกับครู น้องมุกได้ไปเรียนในสัปดาห์ต่อมาโดยมีผู้ปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด ครูประจำชั้นบอกว่าที่ไม่ให้ไปเรียนเพราะน้องมุกหกล้มมีบาดแผลจึงให้หยุดเพื่อรักษาบาดแผลให้หายก่อน

3.3.4.2 เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

(1) ข้อมูลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ที่รวบรวมได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน คณะสงฆ์จังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และเครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัด (ตารางที่ 23 ภาพที่ 6) ซึ่งพบมากในอำเภอเมืองลำพูน

ภาพที่ 6 เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จากแหล่งข้อมูลต่างๆ พ.ศ. 2546

(2) การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สถานการณ์ปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จังหวัดลำพูน” วันที่ 7 มิถุนายน 2547 ณ โรงพยาบาลลำพูน เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ผ่านมา ประสบการณ์การทำงาน แนวทางการแก้ไขปัญหา และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดลำพูน มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 36 คน ประกอบด้วย

1. ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 14 คน
2. ผู้แทนเทศบาลตำบล	จำนวน 4 คน
3. ผู้แทนเทศบาลเมืองลำพูน	จำนวน 1 คน
4. ผู้แทนเครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัดลำพูน	จำนวน 2 คน
5. ผู้แทนจากโรงพยาบาลลำพูน	จำนวน 3 คน
6. ผู้แทนจากมูลนิธิรักษ์เด็ก	จำนวน 2 คน
7. ทีมประสานงานกลางและวิทยากร	จำนวน 5 คน
8. คณะทำงานโครงการวิจัยฯ	จำนวน 5 คน

• มีผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก 6 อำเภอ ยกเว้นอำเภอบ้านธิ และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ได้แก่

- อำเภอเมืองลำพูน : เทศบาลเมืองลำพูน เทศบาลตำบลบ้านแป้น อบต.เหมืองง่า อบต.บ้านกลาง อบต.ประตูป่า และ อบต.ป่าสัก
- แม่ทา : เทศบาลตำบลทาสบเส้า อบต.ทาปลาตุก อบต.ทาสบเส้า และ อบต.ทากาศ
- ป่าซาง : เทศบาลตำบลป่าซาง เทศบาลตำบลม่วงน้อย และอบต.แม่แรง
- บ้านโฮ่ง : อบต.หนองปลาทราย
- ลี้ : อบต.ป่าไผ่ อบต.ดงดำ และอบต.ก่อ
- ห่มข้าว : อบต.บ้านปวง

• มีการแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ในแต่ละพื้นที่ จำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ที่ได้รับข้อมูลจากตัวแทนที่เข้าร่วมประชุมจำนวน 916 คน ซึ่งบางพื้นที่ยังไม่มีกรรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจน บางพื้นที่เป็นข้อมูลเก่าไม่ใช่ว่าปัจจุบัน บางพื้นที่อาจมีการช่วยเหลือ เช่น การให้เบี้ยยังชีพ การทุนการศึกษา การให้ความรู้ การส่งเสริมอาชีพ และการติดตามเยี่ยมบ้านโดยมีคณะกรรมการติดตามดูแลช่วยเหลือ บางพื้นที่ไม่เคยมีโครงการช่วยเหลือเลย ปัจจุบันอยู่ระหว่างการถ่ายโอนภารกิจจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งบประมาณยังอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- แบ่งกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นโดยผู้เข้าร่วมออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) อำเภอเมืองลำพูน 2) อำเภอแม่ทา 3) อำเภอป่าซางและบ้านโฮ้ง 4) อำเภอลี้และทุ่งหัวช้าง

อำเภอเมือง

1. หน่วยงานที่ช่วยเหลือได้แก่ เครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัดลำพูน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น(เทศบาล อบต.) โรงพยาบาลลำพูนซึ่งให้การช่วยเหลือในด้าน ทุนการศึกษา เบี้ยยังชีพ ประสานงานส่งต่อด้านการช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน
2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานได้แก่ ขาดคนรับผิดชอบโดยตรง งบประมาณไม่เพียงพอและขาดการประสานงาน
3. แนวทางและข้อเสนอแนะ
 - ให้ผู้บริหารแต่ละหน่วยงานจัดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง
 - ให้มีหน่วยงานหลักในการประสานงานระหว่างหน่วยงานในการช่วยเหลือเด็ก
 - มีการส่งเสริมอาชีพให้กับเด็ก (ในช่วงเวลาว่าง)
 - หน่วยงานหลัก (ระดับจังหวัด) จัดหาวิทยากรที่มีความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการยอมรับแก่เด็กผู้ได้รับผลกระทบในการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข
 - ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นร่วมกันระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือเด็กได้รับผลกระทบ

อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ้ง

1. หน่วยงาน/องค์กรเอกชน/ชุมชน/ที่ให้การช่วยเหลือเด็กกระทบเอดส์ เช่น
 - องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยเหลือด้านเบี้ยยังชีพ ทุนยังชีพ และเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ
 - สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูนช่วยเหลือด้านเบี้ยยังชีพ
 - หน่วยงานเอกชน(กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน) ให้ความรู้และเยี่ยมเยียน
 - ชุมชนยังไม่ได้ให้การช่วยเหลือ
2. ปัญหาอุปสรรคการทำงานได้แก่ งบประมาณน้อยไม่เพียงพอ วิธีการจัดการ เงื่อนไขในการคัดกรองผู้รับการสงเคราะห์มีมากเกินไป
3. แนวทางการทำงาน และข้อเสนอแนะอื่นๆ
แนวทางการทำงาน

- ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ขึ้นทะเบียนเพื่อรับการช่วยเหลือ
 - ตั้งคณะกรรมการเอดส์ระดับตำบลเพื่อคัดกรองผู้ขึ้นทะเบียนตามความเป็นจริง
 - เมื่อคัดกรองแล้วทำการเบิกจ่ายเงิน
 - ออกเยี่ยมเยียนให้กำลังใจและประเมินผล
- ข้อเสนอแนะ
- คณะกรรมการเอดส์ระดับตำบลควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำเข้าแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ได้รับงบประมาณ
 - ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็ก
 - ควรจะมีหน่วยงานช่วยเหลือด้านสุขภาพจิตของเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์โดยเฉพาะ

อำเภอสี อำเภอทุ่งหัวช้าง

1. การให้การช่วยเหลือ
 - ช่วยเหลือเบี้ยยังชีพแก่ผู้ติดเชื้อและที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์
 - ช่วยเหลือด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
 - จัดกิจกรรมให้ความรู้พิษภัยของโรคเอดส์ และแนวทางการป้องกัน
2. ปัญหาอุปสรรค
 - งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำกัด
 - สังคมไม่ยอมรับต่อผู้ติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์
 - ผู้ติดเชื้อไม่แสดงตัวต่อองค์กรข้อมูลจึงไม่ชัดเจน
3. แนวทางการทำงานขององค์กร
 - ประสานจัดเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบันให้ชัดเจน
 - จัดสรรงบประมาณในการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง
 - จัดทำแผนรองรับเพื่อของบประมาณจากรัฐ
 - ประสานงานเครือข่ายในชุมชน เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาล และองค์กรที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมโดยจุดมุ่งหมายคือ ผู้ติดเชื้อและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

อำเภอแม่ทา

1. หน่วยงานที่ช่วยเหลือได้แก่ อบต. สถานีอนามัย โรงพยาบาลแม่ทา กิ่งกาชาดอำเภอแม่ทา ให้การช่วยเหลือด้านเบี้ยยังชีพ ทุนการศึกษา เงินสงเคราะห์ครอบครัว นมและอาหารกลางวัน

2. ปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้แก่ งบประมาณน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจ การไม่ยอมรับของสังคม ผู้ติดเชื้อไม่ยอมเปิดเผยตนเอง และกลุ่มวัยรุ่น/เยาวชนมีทัศนคติที่ต่างกันโดยมีวัฒนธรรมต่างชาติดลละเลยไม่รู้จักป้องกันตนเอง

3. แนวทางการทำงานคือ ประสานความร่วมมือหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ให้มีส่วนร่วม โดยเริ่มจากครอบครัว โรงเรียน สถานีนามัย โรงพยาบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อบรรมให้ความรู้ มีนักจิตวิทยาเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมด้านกีฬาและนันทนาการอย่างต่อเนื่อง

4. เครือข่ายที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ได้แก่ กลุ่มเพื่อนวัยรุ่นอำเภอแม่ทา เครือข่ายที่ควรเพิ่มคือ เครือข่ายป้องกันและให้ความรู้ต่อกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มเสี่ยง

สรุปเป็นภาพรวมดังนี้

1. หากมีการช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จะมีการให้เบี่ยงชีฟ ทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน การส่งเสริมอาชีพ การให้ความรู้ และการติดตามเยี่ยมบ้าน

2. ปัญหาอุปสรรคในการช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ที่พบได้แก่ 1) หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ/เอกชน และชุมชนยังไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหา 2) ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย 3) งบประมาณไม่เพียงพอ 4) ข้อมูลไม่ชัดเจน 5) คนในชุมชนไม่ยอมรับ/แสดงความรังเกียจ 6) การไม่เปิดเผยตนเองของครอบครัวเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

3. แนวทางการดำเนินงานได้แก่ 1) รวบรวมข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อวางแผนทางช่วยเหลือ 2) จัดหางบประมาณเพิ่มเติมในการช่วยเหลือ 3) สร้างการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือโดยเริ่มจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์

4. เครือข่ายที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ได้แก่ เครือข่ายผู้ติดเชื้อ และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง

● การตอบแบบสอบถาม มีผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายผู้ติดเชื้อฯ ตอบแบบสอบถามจำนวน 10 องค์กร จาก 19 องค์กร คิดเป็นร้อยละ 52.63 ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาร่วมประชุม 19 แห่ง มีการรวบรวมข้อมูลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 17 แห่งคิดเป็นร้อยละ 89.47 (ไม่มีการรวบรวมข้อมูล 2 แห่ง)

2. ปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ในหมู่บ้าน

2.1 เด็กยากไร้ จำนวน 120 คน

2.2 เด็กที่ช่วยเหลือตนเองได้/มีคนช่วยเหลือ จำนวน 100 คน

นอกเหนือจากนี้ไม่มีคำตอบ

3. มีองค์กรที่ตอบว่าเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ในพื้นที่อยู่แบบไม่มีศักดิ์ศรี เช่น ถูกดูหมิ่นเหยียดหยามออกจากคนในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม จำนวน 6 แห่งจากทั้งหมด 10 แห่งคิดเป็นร้อยละ 60

4. บุคคลที่มีศักยภาพพอจะดูแลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ในพื้นที่ได้แก่ ญาติ พี่น้อง ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส อสม. อบต. ครู พระสงฆ์ องค์กรพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่อนามัย
5. มีพื้นที่ที่มีกองทุนช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จำนวน 6 แห่ง พื้นที่ที่มีทุนยังชีพสำหรับเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จำนวน 7 แห่ง และพื้นที่ที่มีงานร่วมด้วยช่วยกัน เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จำนวน 2 แห่ง

(3) ตัวอย่างกรณีศึกษาจาก case conference โดยคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ.

กรณีศึกษาที่ 1 น้องแมว อายุ 14 ปี เรียนอยู่ชั้น ม.2 พ่อเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ แม่มีสามีใหม่ อยู่ที่ยางใหม่อาศัยอยู่กับปู่-ย่า (ปู่เป็นโรคสมองฝ่อ) ย่าอายุ 84 ปี ไม่สามารถควบคุมดูแลน้องแมว ได้ น้องแมวชอบเที่ยวกลางคืนขาดเรียนบ่อยจนไม่มีสิทธิสอบ แต่ครูได้ช่วยเหลือสอนซ่อมให้สามารถ สอบได้วุฒิ ร.บ.ม.1 เพื่อใช้สมัครเรียนต่อที่โรงเรียนอื่น และแนะนำให้เรียนที่ กศน. น้องแมวจะทำงาน สักระยะหนึ่งก่อนแล้วค่อยไปเรียน เมื่อออกจากโรงเรียนน้องแมวก็นอนอยู่บ้านเพื่อนชาย ทำงานที่ร้าน หมูกระทะแห่งหนึ่ง ตัวแทนองค์กรเอกชนและองค์กรชุมชนได้เยี่ยมบ้านน้องแมวทราบว่า น้องอยาก เรียนต่อจึงได้ให้เบอร์โทรศัพท์เพื่อนัดหมายหาหรือเรื่องเรียนต่อ ครูที่โรงเรียนได้นัดหมายน้องแมวแล้ว แต่น้องไม่มา ในที่สุดน้องได้ติดต่อมายัง ศป.พดส.ลพ. เพื่อขอความช่วยเหลือเรื่องการทำแท้ง เนื่องจากสามีไม่ยอมรับเป็นพ่อเด็ก ย่าต้องการให้ทำแท้งเพราะว่าไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ คณะ งาน ศป.พดส.ลพ. ได้หารือและให้คำแนะนำว่า ไม่สามารถทำแท้งได้ ถ้าน้องไปทำแท้งเองน้องจะ มีความผิดด้วย หากน้องอายุเพื่อนบ้านและไม่สามารถเลี้ยงดูได้จะประสานขอความช่วยเหลือจาก สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด โดยให้เตรียมหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตร ประชาชน มาติดต่อขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งน้องก็ไม่นำหลักฐานมาติดต่อ ศป.พดส.ลพ. ได้ประสาน เครือข่ายชุมชนในพื้นที่ติดตามดูแล ปัจจุบันนี้น้องแมวคลอดบุตรแล้วเป็นผู้ชาย มีญาติขอรับเลี้ยง เป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งการจดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรมนั้นต้องทำที่สำนักงานพัฒนาสังคมฯ มีคณะกรรมการรับบุตรบุญธรรมประจำจังหวัดดูแล กรณีนี้ต้องติดตามเรื่องของการจดทะเบียนรับบุตร บุญธรรมว่าทำถูกต้องแล้วหรือไม่ โดยเครือข่ายชุมชนในพื้นที่จะช่วยติดตามเรื่องให้

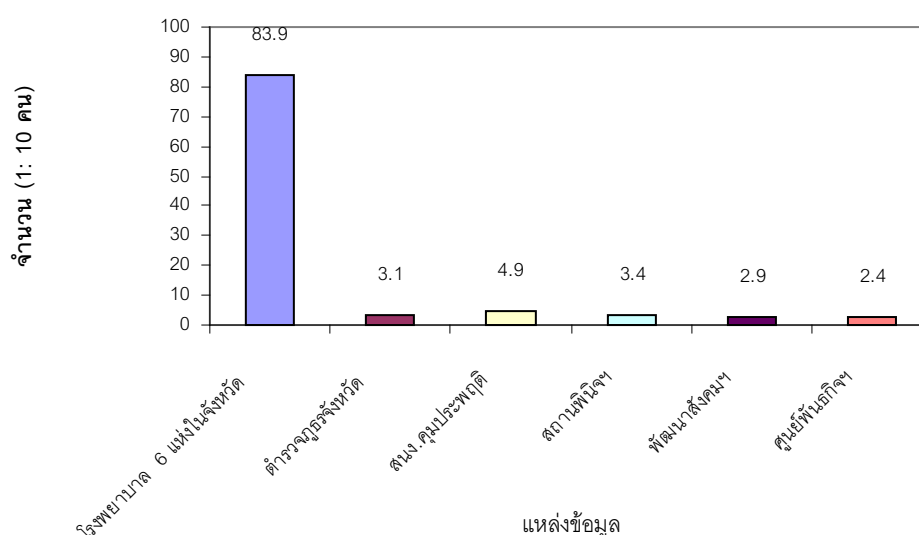
กรณีศึกษาที่ 2 น้องหนู อายุ 14 ปี เรียนอยู่ชั้น ม.3 พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์อาศัยอยู่กับ ลุงแต่มีนิสัยชอบเที่ยวไม่ช่วยทำงานบ้าน จึงมีปัญหากับป้าได้ย้ายไปอยู่กับยายซึ่งมีสามีใหม่ไม่ สามารถเลี้ยงดูได้ น้องหนูจึงมาอยู่บ้านเพื่อนที่เรียนด้วยกันแต่ก็ทนทนสายไม่ช่วยทำงานบ้าน มีพฤติกรรมซู้สาวคือ คบเพื่อนชายที่อยู่ใกล้บ้านสร้างความเดือดร้อนให้พ่อแม่ของเพื่อน จึงย้ายมา อยู่บ้านเพื่อนรุ่นพี่ที่อยู่กับยายซึ่งแก่มาแล้ว และพากันเที่ยวเตร่ไม่ยอมไปโรงเรียนจนไม่มีสิทธิสอบ ซึ่งทางโรงเรียนจะให้ออก ครู/ศป.พดส.ลพ. ได้ไปเยี่ยมบ้านที่น้องหนูอาศัยอยู่ทราบจากยายว่า ไม่สามารถดูแลได้ น้องหนูอยากเรียนต่อ ศป.พดส.ลพ. ได้ประสานโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26

รับน้องหนูเข้าเรียน ซึ่งต้องอยู่ประจำไม่สามารถออกข้างนอกได้ถ้าไม่มีผู้ปกครองไปรับ น้องหนูขอออกจะไปเรียน กศน. โรงเรียนไม่ยอมให้ออกเพราะเป็นการศึกษาภาคบังคับ คณะครูได้ให้คำปรึกษาคู่แลน้องเป็นอย่างดีจนจบ ม.3 ช่วงปิดเทอมน้องพักอยู่กับนักพัฒนาเอกชนช่วยทำงานบ้าน/ขายของ แต่มักหนีเที่ยวจนที่สุดก็ย้ายไปเช่าหอพักอยู่ลำพัง ไม่ไปสมัครเรียนอ้างว่าจะทำงานแล้วเรียนที่ กศน. ภายหลังทราบจากเครือข่ายในพื้นที่ว่า น้องหนูอยู่กับผู้ชายและไม่ได้ทำงาน

ศป.พดส.ลพ. เห็นว่าถึงแม้น้องจะมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมแต่ก็สามารถช่วยเหลือตนเองได้ระดับหนึ่ง การที่จะให้ความช่วยเหลือได้สำเร็จนั้นจะต้องได้รับความร่วมมือจากน้องด้วย

3.3.5 เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม

1. สถานการณ์เด็กกับยาเสพติด ข้อมูลจากโรงพยาบาล ตำรวจภูธรจังหวัด สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ สถาบันวิจัย จังหวัด และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (ตารางที่ 24) จากนโยบายของรัฐบาลที่ให้โอกาสผู้เสพยาเป็นผู้ป่วยจึงมีผู้ที่เข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาลเป็นจำนวนสูงมากเมื่อเทียบกับเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม (ภาพที่ 7) เป็นชายมากกว่าหญิง อายุมากกว่า 15 ปี อาจจะมีตัวเลขซ้ำซ้อนกัน เช่น ระหว่างตำรวจกับโรงพยาบาล ตำรวจกับสำนักงาน คุมประพฤติจังหวัด เป็นต้น

ภาพที่ 7 เด็กกับยาเสพติดจากแหล่งข้อมูลต่างๆ พ.ศ. 2546

- ตัวอย่างกรณีศึกษา case conference โดยคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ.

กรณีศึกษาที่ 1 น้องป๊อง (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี ค้ายาบ้า เริ่มจากต้องการเงินเพื่อใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ซึ่งขณะนั้นเรียนอยู่ชั้นปวช. 1 (สถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน) เห็นนักศึกษาที่

เรียนที่เดียวกันค้ายาบ้าและมีรายได้ดี จึงอยากทำบ้างโดยสอบถามผู้เสพยาซื้อขายมาจากไหน เมื่อทราบก็ไปติดต่อเพื่อเป็นช่าง ครั้งแรกยังไม่ได้รับการยอมรับจากเอเยนต์ที่ติดต่อเท่าไร แต่เมื่อไปบ่อยขึ้นก็ได้ของมาส่งแต่ยังไม่มากนัก (30 เม็ด ราคา 30 บาท/เม็ด) จึงต้องลงทุนเองก่อน (ถ้ามีความสนิทมากขึ้นก็จะมีเครดิตให้ถึง 3 คอก/ครั้ง คอกละ 200 เม็ด) เอเยนต์นัดไปรับของครั้งละไม่เกิน 4 ราย (ช่าง) สถานที่มีทั้งที่บ้าน ที่สาธารณะ เช่น ป่าช้า สวนสุขภาพ ถนนสายหลังโรงพยาบาลลำพูน สระน้ำข้างโรงเรียนเวียงยอง เป็นต้น นำมาขายให้ผู้เสพซึ่งจะชอบผู้ค้าหน้าใหม่เพราะคิดว่าจะได้ของใหม่/สูตรใหม่ ขายราคา 80-100 บาท ได้กำไรครั้งประมาณ 1,500 บาท/30เม็ด 1 คอกใช้เวลาขาย 1 สัปดาห์ ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นเด็กสถาบันเดียวกัน เด็กอื่นมีบ้างไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นชาย (80%) และหญิง (20%) แต่น้องป๋องไม่เสพเพราะกลัวขาดทุนและได้กำไรน้อย เงินที่ได้ฝากธนาคาร เทียวเธค ผับ บาร์ (ทั้งเชียงใหม่และลำพูน) ซื้อของสุร่ยสุร่าย ค่าประมาณ 8 เดือนก็เลิกเพราะเห็นรถเรือนำนักโทษไปขึ้นศาลกลัวว่าตนเองจะต้องตกอยู่ในสภาพนั้น กลัวพ่อแม่เสียใจ หลังจากเลิกค้า เอเยนต์ส่งจดหมายมาถามว่า ทำไมถึงเลิก ตอบว่า พ่อแม่และคนอื่นเริ่มสงสัย จึงขอเลิกชั่วคราว เมื่อเลิกค้ายาบ้าก็หันมาเล่นเกมอินเทอร์เน็ตไม่ยอมเข้าเรียนจนต้องออกจากโรงเรียนทำให้พ่อแม่และพี่เสียใจมาก น้องรู้สึกผิดจึงเลิกเล่นเกมและตั้งใจเรียนต่อ กศน. ปัจจุบันเรียนจบ ปวส. และเป็นแกนนำกลุ่มเยาวชน ศป.พดส.ลพ. ให้ความเห็นว่าเด็กสามารถปรับตัวและเลิกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ เนื่องจากได้รับกำลังใจจากพ่อแม่และพี่

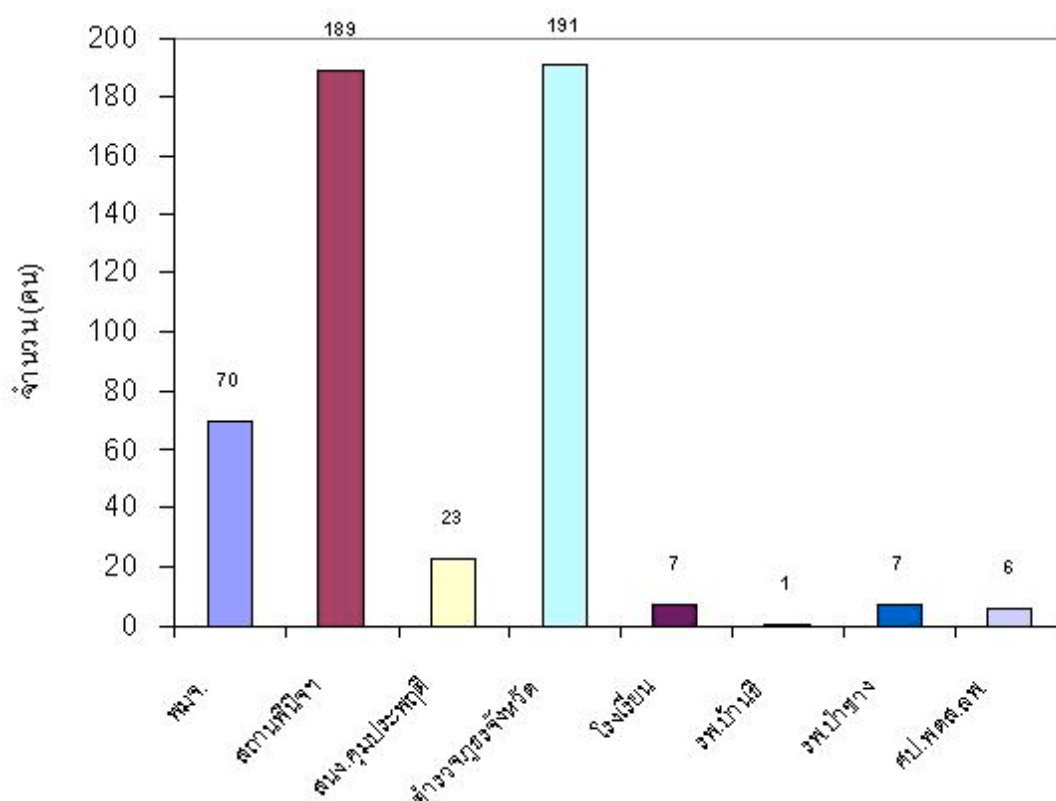
กรณีศึกษาที่ 2 น้องคอม (นามสมมุติ) อายุ 16 ปี น้องเริ่มเสพยาบ้าตอนเรียนอยู่ชั้น ม.3 เพราะเห็นพี่ๆ เสพเลยลองเพราะคิดว่าลองครั้ง 2 ครั้งคงไม่ติด แต่น้องก็ติด และค้าด้วย ต้นทุนเม็ดละ 30 บาทนำมาขาย 80-100 บาท ช่วงที่ขายจะมีเงินเยอะมากจะเที่ยวเตร่ เล่นเกม ไม่สนใจการเรียนทำให้ผลการเรียนแย่ง เมื่อพ่อแม่ทราบเรื่องก็ไม่ได้ด่าว่าแต่ร้องไห้และถามว่าทำไมถึงทำ น้องจึงรู้สึกผิดที่ทำให้พ่อแม่เสียใจจึงคิดที่จะเลิก มีเพื่อนๆ ที่โรงเรียนชวนทำกิจกรรมกลุ่มและคอยให้กำลังใจตลอดมา ปัจจุบันเลิกแล้ว และเป็นนักกิจกรรมของสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ เป็นตัวอย่างของเด็กที่เลิกค้าและเสพยาได้เนื่องจากพ่อแม่และเพื่อนให้กำลังใจ

2. เด็กกับพฤติกรรมไม่เหมาะสมอื่นนอกเหนือจากยาเสพติด เช่น ทำร้ายร่างกาย ชกกลุ่ม อาวุธปืน/ระเบิด ลักทรัพย์ พยายามฆ่า ตั้งครมไม่พึงประสงค์ เป็นต้น

ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด โรงเรียน สถานพินิจฯ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด ตำรวจภูธรจังหวัด โรงพยาบาล และ ศป.พดส.ลพ. (ตารางที่ 25) ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเด็กที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมพบจำนวนมากจากรายงานของตำรวจ สถานพินิจฯ สำนักงานคุมประพฤติ ส่วนใหญ่เป็นชายมากกว่าหญิง อายุมากกว่า 15 ปี ตัวเลขของโรงพยาบาลซึ่งมีหน้าที่ในการบำบัดรักษาพฤติกรรมผิดปกติโดยตรงมีน้อยมาก (ภาพที่ 8) เนื่องจากผู้

ใหญ่มีความเห็นว่าเด็กเป็นผู้กระทำผิด ไม่ใช่การเจ็บป่วย และเด็กโตแล้วไม่ยอมมาับการรักษา เพราะเด็กไม่คิดว่าตนเองผิดปกติ

เด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ โดยที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่ทราบจะมีปัญหาในกรณีที่มารับการตรวจ วินิจฉัยที่โรงพยาบาลเมื่อต้องมีการแจ้งผลชันสูตร ตามสิทธิผู้ป่วยจะต้องให้บิดา มารดาและผู้ปกครองเป็นผู้อนุญาต และถ้าเกิดกรณีที่เด็กตั้งครรรค์โดยไม่พึงประสงค์อาจทำให้เด็กอยู่ในโรงเรียน/ชุมชน ของตนเองไม่ได้ เกิดปัญหาการทำแท้ง/ทารกถูกทอดทิ้ง/ทำร้ายตัวเอง/หนีออกจากบ้าน กรณีเด็กเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้ละเมิดทางเพศจะมีปัญหาในการจัดการเนื่องจากเป็นเด็กอายุน้อยไม่พร้อมที่จะใช้ชีวิตครอบครัว บางคนมาจากต่างจังหวัดและอยู่หอพักเนื่องจากจังหวัดลำพูนมีนิคมอุตสาหกรรม เด็กไม่ได้สนใจ/ไม่มีความรู้/ไม่มีวุฒิภาวะเรื่องเพศศึกษาและ safe sex ดังนั้นควรมีการป้องกันและช่วยเหลือแบบครบวงจรอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 8 เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมอื่นจากแหล่งข้อมูลต่างๆ พ.ศ. 2546

- ตัวอย่างกรณีศึกษา case conference โดยคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ.

กรณีศึกษาที่ 1 นายเอ็ม (นามสมมุติ) อายุ 17 ปี พ่อมีภรรยาใหม่ ไม่มีเวลาให้ น้องเรียนไม่จบ ม.3 ออกมาทำงานหาเลี้ยงตนเอง รับจ้างเป็นเด็กทำยรถ เด็กปั๊ม ทำงานเวลากลางวัน กลางคืน จะรวมกลุ่มกันเที่ยว ดื่มเหล้า เพื่อนที่รวมกลุ่มจะเป็นเพื่อนที่มีปัญหาทางบ้านคล้ายๆ กัน น้องบอก

ว่าไม่มีใครเข้าใจเขาเหมือนเพื่อนที่มีปัญหาล้ายกัน เมื่อเที่ยวกันเป็นกลุ่มก็มีเรื่องกับกลุ่มอื่นมองหน้ากันก็ทะเลาะกันได้ (ดื่มเหล้า)

กรณีศึกษาที่ 2 นายบอล (นามสมมติ) อายุ 17 ปี เด็กต่างจังหวัดมาทำงานอยู่บริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน กลางวันทำงานกลางวันจะเที่ยวกับเพื่อนส่วนใหญ่จะเช่า CD มาดู ไปเที่ยวตามร้านอาหาร คาราโอเกะ ย่านนิคมอุตสาหกรรม และจังหวัดเชียงใหม่ วันที่เกิดเหตุน้องกับเพื่อนอีก 2 คน (มอเตอร์ไซด์ซ้อน 3) ไปเที่ยวเชียงใหม่ ขับรถกลับตามถนนเชียงใหม่-ลำพูน (ต้นยาง) เวลาประมาณ 23.00 น. ผ่านบ้านป่าเส้ามีวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งขับรถมอเตอร์ไซด์ตามมาปราดและลงจากรถมาทำร้ายร่างกายอาวุธที่ใช้คือ มีด และขวาน ตนเองกับเพื่อนต่อสู้ทำร้ายฝ่ายตรงข้ามเหมือนกัน แต่ตนเองบาดเจ็บคือโดนฟันที่มือซ้าย และศีรษะ ส่วนอีกคนโดนฟันที่หลัง ส่วนฝ่ายตรงข้ามก็โดนฟันไปเหมือนกัน ปัจจุบันน้องกลับไปอยู่บ้านเดิมของตนเองแล้ว

ตัวอย่างทั้ง 2 กรณีไม่ได้นำเรื่องเข้าประชุม ศป.พดส.ลพ. เนื่องจากติดต่อน้องไม่ได้การแก้ปัญหาลักษณะนี้ต่อไปควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับที่อยู่บ้าน/โรงเรียน เบอร์โทรศัพท์ของเด็กและครอบครัวถึงแม้จะแยกกันอยู่ก็ตาม

กรณีศึกษาที่ 3 น้องไก่อ เรียนอยู่ชั้น ม.4 อยู่กับพ่อแม่ พ่อทำงานรับจ้างแบกหาม ติดเหล้าและยาบ้า ทะเลาะกับแม่เป็นประจำ แม่ต้องรับภาระครอบครัว ทำงานเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาดูแลลูก น้องไก่อมีแฟนเป็นคนต่างหมู่บ้านไม่ได้เรียนหนังสือ ติดต่อกันทางโทรศัพท์โดยมีรุ่นพี่ที่เชียงใหม่เป็นคนพามาพบกับแฟนและมีเพศสัมพันธ์กัน แม่น้องไก่อทราบเรื่องไม่กล้าแจ้งความเพราะอายเพื่อนบ้าน จึงได้ประสานองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อปรึกษาหารือ ตัวแทนองค์กรเอกชนได้ให้คำปรึกษาแก่น้องไก่อ เรื่องการเรียน ผลเสียที่จะเกิดขึ้น การป้องกันตนเองซึ่งน้องไก่อมีพฤติกรรมดื้อรั้นตั้งใจเรียนแต่ภายหลังน้องไก่อมีแฟนอีกหลายคน และตั้งครมไม่ฟังประสงค์ แม่จึงให้แต่งงานกับแฟนคนปัจจุบันซึ่งอายุไล่เลี่ยกันไม่ได้เรียนหนังสือทำงานรับจ้างแบกหามที่เดียวกับพ่อน้องไก่อ น้องไก่อพยายามที่จะทำแต่แม่ไม่ให้ทำ ปัจจุบันน้องไก่อคลอดบุตรแล้ว (คลอดก่อนกำหนด) แต่ยกให้แม่เลี้ยงลูกแทน

คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. ประสานให้ผู้แทนองค์กรเอกชนแนะนำให้น้องไก่อคุมกำเนิดและติดตามพัฒนาการและดูแลลูกน้องไก่อ

กรณีศึกษาที่ 4 เด็กนักเรียนโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งทะเลาะวิวาท ครูฝ่ายปกครองให้ผู้ปกครองเด็กมาเซ็นลาออกจากโรงเรียนทันที คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. จะได้ประสานขอเท็จจริงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเด็กน่าจะได้รับโอกาสทางการศึกษาทุกคน

กรณีศึกษาที่ 5 เด็กนักเรียนชั้น ป.6 จัดแข่งขันของทุกบ้านในหมู่บ้านยกเว้นบ้านตนเอง เมื่อมาอยู่โรงเรียนก็ขโมยของเพื่อน บ้านพักอาจารย์ทุกหลัง คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. แนะนำให้

อาจารย์นำเด็กมาตรวจรักษาที่กลุ่มงานจิตเวชโรงพยาบาลลำพูนโดยให้บริการแบบ one stop service สามารถประสานได้โดยตรงทางโทรศัพท์

กรณีศึกษาที่ 6 เด็กนักเรียนโรงเรียนประจำสำหรับเด็กด้อยโอกาสแห่งหนึ่งถูกล่อลวงโดยชายที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ (ครูโรงเรียนอื่น) โทรมและมารับออกไปข้างนอกหลอกให้เด็กกลุ่มหลง ครูดักเตือนก็ไม่เชื่อฟัง เด็กหนีออกจาก โรงเรียนและโดนรถชนได้รับบาดเจ็บชายดังกล่าวไม่มาดูแลแต่เด็กก็ไม่สำนึกผิดและเลิกพฤติกรรม ปัจจุบันเด็กย้ายไปเรียนที่อื่นแล้วส่วนชายดังกล่าวได้ย้ายมาสอนที่โรงเรียนในเมือง คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. ได้แจ้งผู้อำนวยการโรงเรียนให้เฝ้าระวังพฤติกรรมดังกล่าวและเห็นว่าเด็กควรได้รับการคำปรึกษาจากจิตแพทย์

3.3.6 เด็กด้อยโอกาสอื่นๆ

นอกเหนือจากเด็กถูกทารุณกรรม เด็กในธุรกิจทางเพศ แรงงานเด็ก เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม ยังมีเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของเด็กที่ควรได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง(ตารางที่ 26) ได้แก่ เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เด็กไร้สัญชาติ เด็กทารกถูกทอดทิ้ง เด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เด็กต้องช่วยทำงานหาเลี้ยงครอบครัว เด็กต่างด้าว และเด็กเคยหนีออกจากบ้าน แหล่งข้อมูลจากโรงเรียน จัดหางานจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพฯ สำนักงานพัฒนาสังคมฯ โรงพยาบาลลำพูน และศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจน เด็กพิการ และเด็กกำพร้า หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3.3.6.1 เด็กยากจน

ความยากจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กขาดโอกาสทางการศึกษา จากสถิติการสำรวจข้อมูลโรงเรียนทุกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กรุงเทพมหานครและกระทรวงมหาดไทยปี 2545 พบว่า จากจำนวนเด็กนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายรวมทั้งสิ้น 10,109,070 คน มีอัตราการออกจากสถานศึกษากลางคันถึงจำนวน 203,053 คน (ร้อยละ 2.01) ทั้งนี้สาเหตุสำคัญของการออกจากสถานศึกษากลางคันพบว่ามาจากปัญหาความยากจนสูงเป็นอันดับหนึ่ง จากการศึกษาของโครงการวิจัยฯ (ตารางที่ 26) พบว่า ข้อมูลปี 2546 จากการสำรวจโรงเรียนที่ตอบกลับมาพบมีเด็กยากจน 4,873 คน จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 1,077 คน จากมูลนิธิ ซีซีเอฟ 920 คน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด 683 คน ข้อมูลจากการสำรวจของคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนในปี 2547 พบว่ามีเด็กยากจน 1,014 คน และมีเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน 3 คน (ตารางที่ 15)

3.3.6.2 เด็กพิการ

ศูนย์ข้อมูลคนพิการ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ (2546) ระบุว่า มีเด็กพิการประเภทต่างๆ อายุ 0 – 18 ปี ทั่วประเทศที่ได้รับการจดทะเบียนจำนวน 69,797 คน แต่เด็กพิการที่เข้ารับการจดทะเบียนตามกฎหมายยังมีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนที่มีอยู่ทั่วประเทศ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2539 พบว่าครึ่งหนึ่งของผู้พิการไม่รวมอายุ 0 – 5 ปี มีสาเหตุพิการมาแต่กำเนิด รองลงมาคือ อุบัติเหตุส่วนมากเกิดจากการจลาจล และจากการเจ็บป่วย และผู้พิการชายและหญิงมีสาเหตุความพิการต่างกันโดนผู้พิการชายมีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุจากการจลาจลเป็นอันดับหนึ่ง ขณะที่ผู้พิการหญิงมากกว่าครึ่งพิการมาแต่กำเนิด ซึ่งการตรวจและค้นหาความพิการในระยะแรกเริ่มนั้นยังทำได้จำกัด ทำให้เด็กพิการมีสภาพความพิการรุนแรงขึ้นหรือมีอาการแทรกซ้อนมากขึ้น ในปี 2544 มีคนพิการร้อยละ 1.8 ของประชากรไทย ร้อยละ 76 ไม่มีการศึกษาหรือมีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา น้อยกว่าครึ่งหนึ่งมีงานทำและคนพิการที่มีงานทำมีรายได้เพียง 2 ใน 3 ของคนปกติ แม้คนพิการที่จดทะเบียนกับกรมประชาสงเคราะห์จะได้รับความช่วยเหลือบางประการแต่กระบวนการจดทะเบียนก็ซับซ้อนและยุ่งยาก ทำให้ทะเบียนคนพิการมีรายชื่อผู้พิการต่ำกว่าความเป็นจริง ผู้ที่มีความพิการมากจนไม่สามารถทำงานได้จะได้รับเงินอุดหนุนเดือนละ 500 บาท จากการศึกษาศึกษาของโครงการวิจัยฯ พบว่า ข้อมูลจากศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดมีเด็กพิการ 2,607 คน จากโรงเรียน 327 คน จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 23 คน จากสำนักงานพัฒนาชุมชน 7 คน ข้อมูลจากคณะสงฆ์จังหวัดมีเด็กพิการ 67 คน

3.3.6.3 เด็กกำพร้า

ข้อมูลจากโครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : ปัจจัยคัดสรรด้านครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูระหว่างเดือนกันยายน – ธันวาคม 2544 พบว่า มีเด็กกำพร้าหรือเด็กที่อยู่กันตามลำพังไม่มีพ่อแม่ผู้ปกครองอาศัยอยู่ด้วยสูงถึง 8.2 เปอร์เซ็นต์ จากการสุ่มสำรวจตัวอย่างเด็กและเยาวชนไทยทั้งสิ้น 9,488 คน โดยพบเด็กกำพร้ามากที่สุดในพื้นที่ภาคเหนือ และน้อยที่สุดในภาคกลางและภาคใต้ จากการศึกษาศึกษาของโครงการวิจัยฯ (ตารางที่ 26) พบว่า ข้อมูลในปี 2546 จากการสำรวจโรงเรียนพบว่า มีเด็กกำพร้า 1,656 คน จากสำนักงานพัฒนาชุมชน 783 คน จากกลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน 25 คน จากข้อมูลของคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนในปี 2547 มีเด็กกำพร้า 503 คน (ตารางที่ 15)

3.3.6.4 เด็กไร้สัญชาติ เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กต่างด้าว

เด็กไร้สัญชาติในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กลุ่มชาวเขาและชนกลุ่มน้อยอื่นๆ กองประสานราชการ กรมการปกครองพบว่า มีกระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ รวม 20 จังหวัดโดยเฉพาะภาคเหนือของประเทศไทย ปี 2545 มีชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ 900,000 คน ในหมู่บ้าน 1,600 แห่งทั่วประเทศ คนกลุ่มนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่อยู่บนพื้นที่สูงภาคเหนือนับว่ายากจนที่สุดประมาณครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและหน่วยงานราชการไม่สามารถเข้าถึงได้ จึงไม่ได้รับ

บริการขั้นพื้นฐานที่สำคัญ¹²²) กลุ่มบุตรหลานของผู้อพยพมีการประเมินว่ามีแรงงานต่างชาติในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแรงงานชาวพม่ามากที่สุดกว่า 700,000 – 800,000 คน 3) คนไทยซึ่งไร้สัญชาติไทยอยู่ในกลุ่มของคนเร่ร่อนและคนไทยตามแนวชายแดนบุตรของคนเร่ร่อนระบุสัญชาติไม่ได้จะกลายเป็นเด็กไร้สัญชาติซึ่งจะประสบปัญหาการรับบริการจากรัฐ เช่น การศึกษา สาธารณสุข และอื่นๆ จากการศึกษาของโครงการวิจัยฯ (ตารางที่ 26) พบว่าข้อมูลจากโรงเรียนมีเด็กชนกลุ่มน้อย 724 คน ข้อมูลเด็กไร้สัญชาติจากโรงเรียน/ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา 178 คน ข้อมูลจากจัดหางานจังหวัดมีเด็กต่างด้าว 30 คน

3.3.6.5 เด็กถูกทอดทิ้ง

ข้อมูลจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พบว่าในช่วง ต.ค. 2546 – ก.ย. 2546 มีเด็กทารกถูกทอดทิ้งซึ่งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ให้การสงเคราะห์ทั้งสิ้น 1,975 คน ทั้งนี้เป็นเด็กที่ถูกทิ้งที่โรงพยาบาล 945 คน ในที่สาธารณะ 388 คน ผู้รับจ้างเลี้ยง/บุคคลอื่น 488 คน และอื่นๆ 153 คน จากการสืบค้นสาเหตุของการทอดทิ้งเด็กพบว่า เด็กที่ถูกทอดทิ้งในปัจจุบันเกิดจากแม่ที่เป็นวัยรุ่นวัยเรียนเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะนักศึกษาที่ยังเรียนไม่จบ สาวโรงงานที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ และกลุ่มวัยรุ่นที่ติดยาเสพติด จากการศึกษาของโครงการวิจัยฯ (ตารางที่ 26) พบว่า ข้อมูลจากโรงเรียนมีเด็กถูกทอดทิ้ง 34 คน จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด 18 คน และจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของจังหวัด 2 คน

3.3.6.6 เด็กเร่ร่อน

ผลจากการสำรวจในปี 2540 ขององค์กรเอกชนพัฒนาเด็กด้อยโอกาสพบว่ามีเด็กเร่ร่อนอย่างน้อย 14,000 – 16,000 คนทั่วประเทศและมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอีก 15–20 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากมีประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยซึ่งเด็กที่ติดตามครอบครัวมาส่วนหนึ่งจะเป็นเด็กเร่ร่อนออกขอทานตามสถานที่ต่างๆ เช่น สะพานลอย ย่านศูนย์การค้า หรือแหล่งสถานเริงรมย์ จากการศึกษาของโครงการวิจัยฯ พบว่า ข้อมูลจากโรงเรียนพบมีเด็กเร่ร่อน 37 คน จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด 7 คน(ตารางที่ 26) ข้อมูลจากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 12 คน (ตารางที่ 15)

- ตัวอย่างกรณีศึกษาจาก case conference โดยคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ.

กรณีศึกษาที่ 1 น้องซี อายุ 2 ขวบ พ่อแม่ติดคุกข้อหาขายเสพยา อาศัยอยู่กับทวดอายุ 70 ปี ทวดเป็นห่วงว่าจะไม่สามารถหาเงินให้น้องซีเรียนหนังสือได้ จึงขอความช่วยเหลือมายัง ศป.พดส.ลพ. ซึ่งได้ประสานงานไปยัง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูนเพื่อช่วยเหลือ เครือข่ายองค์กรชุมชนในพื้นที่ได้ไปเยี่ยมบ้าน และให้น้องซีเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

กรณีศึกษาที่ 2 น้องนนท์ อายุ 15 ปี เรียนอยู่ ม.3 พ่อเสียชีวิต อยู่กับแม่ที่พิการและมีอาการทางประสาท ต้องกินยาเป็นประจำ น้องต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและแม่ โดยวันหยุดจะได้รับจ้างบรรจข้าวเกรียบใส่ถุงได้วันละ 100 บาท น้องเป็นเด็กเรียนดี ต้องการทุนการศึกษา องค์การพัฒนาเอกชนได้ประสานงานโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ แต่น้องไม่สามารถไปเรียนได้และไม่ต้องการอยู่ประจำ เพราะไม่มีใครดูแลแม่ ศป.พดส.ลพ. ประสานงานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูนเพื่อช่วยเหลือ

กรณีศึกษาที่ 3 น้องดา อายุ 2 ขวบ พ่อแม่ติดคุกคดียาเสพติด อยู่กับยายที่ร้อคำพิพากษาคดียาเสพติด เครือข่ายองค์กรชุมชนได้เยี่ยมบ้าน และประสานสถานีนามัยในพื้นที่เยี่ยมบ้านและตรวจสอบพัฒนาการเด็ก น้องดามีพัฒนาการปกติ ส่วนเรื่องการดูแลนั้น ถ้ายายได้รับคำพิพากษาว่าต้องโทษจำคุก ย่าจะมารับน้องไปดูแล ซึ่งปัจจุบันน้องก็ไปๆ มาๆ ระหว่างย่าและยาย และมีตัวแทนองค์กรชุมชนอาสาที่จะติดตามดูแลเรื่องนี้

กรณีศึกษาที่ 4 ครอบครัวหนึ่งฐานะยากจนมีลูกพิการทุกประเภท 2 คน เวลาไปทำงานก็จะขังลูกไว้ในห้องพัก ชาวบ้าน หน่วยงานต่างๆ ที่ทราบเรื่องก็ให้การช่วยเหลือแต่ไม่ทราบว่าพ่อแม่ใช้เงินอย่างไร เพราะจะนำเด็กมาขอความช่วยเหลืออยู่ตลอดและมักอ้างว่าไม่เคยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานใดๆ เลย คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. มอบนักสังคมสงเคราะห์ติดตามดำเนินการต่อเพื่อให้เด็กสามารถอยู่กับครอบครัวได้อย่างมีความสุขตามควร

กรณีศึกษาที่ 5 เด็กทารกคนหนึ่งถูกทอดทิ้งในที่สาธารณะได้รับการช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน ซึ่งสามารถหาแม่ของเด็กให้นำลูกกลับไปเลี้ยงดูได้แต่เมื่อติดตามเพื่อช่วยเหลือต่อแต่ไม่พบแม่และลูก คนในครอบครัวรับรองว่าจะพาแม่และลูกไปพบเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานแต่ก็ไม่ได้มาติดต่อเป็นเวลา 2 เดือน เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับความร่วมมือในการทำงานจากครอบครัวคือตา เนื่องจากตาเป็นข้าราชการระดับสูงอายุที่จะเกษียณ และรับไม่ได้ที่ลูกสาวตั้งครภโดยไม่มีผู้รับผิดชอบ

กรณีศึกษาที่ 6 ของศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลลำพูน : สามเณรอายุ 8 ปี ป่วยมาได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลลำพูนด้วยเรื่องไม่รู้สึกรู้สตัวได้รับการวินิจฉัยสุดท้ายว่าเป็นโรคใช้สมองอักเสบ แต่พบมีร่องรอยถูกทำร้ายร่างกายโดยการเขียนตีจากสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน พยาบาลในหอผู้ป่วยหนักมีความห่วงใยสามเณรในสถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ว่าจะมีความเสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรม จึงได้รายงานแก่คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ทีมสหวิชาชีพโรงพยาบาลลำพูน และผู้แทนโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ได้ลงสำรวจข้อมูลในพื้นที่ซึ่งถือว่าเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงเนื่องจากเด็กไม่ได้อยู่กับบิดามารดาและเป็นชาวเขา (รายละเอียดอยู่ในการศึกษากลุ่มเป้าหมายสามเณรที่มาจากแหล่งต่างๆ หน้า 32-33)

กรณีศึกษาที่ 7 ศป.พดส.ลพ. ได้รับการประสานว่ามีเด็กหญิงอายุ 1 ขวบ บิดามารดาเสียชีวิตซึ่งศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพได้ 4 วันโดยมีพ่ออุปการะเป็นชาวญี่ปุ่นที่มีภรรยาเป็นคนไทยเพิ่งสังเกตเห็นว่าเด็กมีอวัยวะเพศบวมแดงเกิดความกังวลใจมากกว่าเด็กถูกละเมิดมาก่อนหรือไม่ มีการประสานให้เด็กได้พบสูตินรีแพทย์โดยตรงไม่ผ่านขั้นตอน เช่น การทำบัตร แพทย์ได้ตรวจร่างกายและสันนิษฐานว่าน่าจะเกิดจากการดูแลรักษาอวัยวะเพศไม่ถูกสุขลักษณะแต่ก็มีการเก็บวัตถุพยานเพื่อส่งตรวจครบและนัดมาฟังผล พบว่า ไม่มีปัญหาช่องคลอดละเมิด ครอบครัวอุปการะมีความสบายใจและคิดว่าต่อไปถ้าจะรับเด็กเล็กควรมีการตรวจสุขภาพเด็กก่อน

* กลุ่มเด็กด้อยโอกาสกลุ่มใหญ่นี้ ถ้ามีการพบเห็นที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือสามารถติดต่อ พมจ. ลำพูนได้โดยตรง ศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลลำพูนและศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน

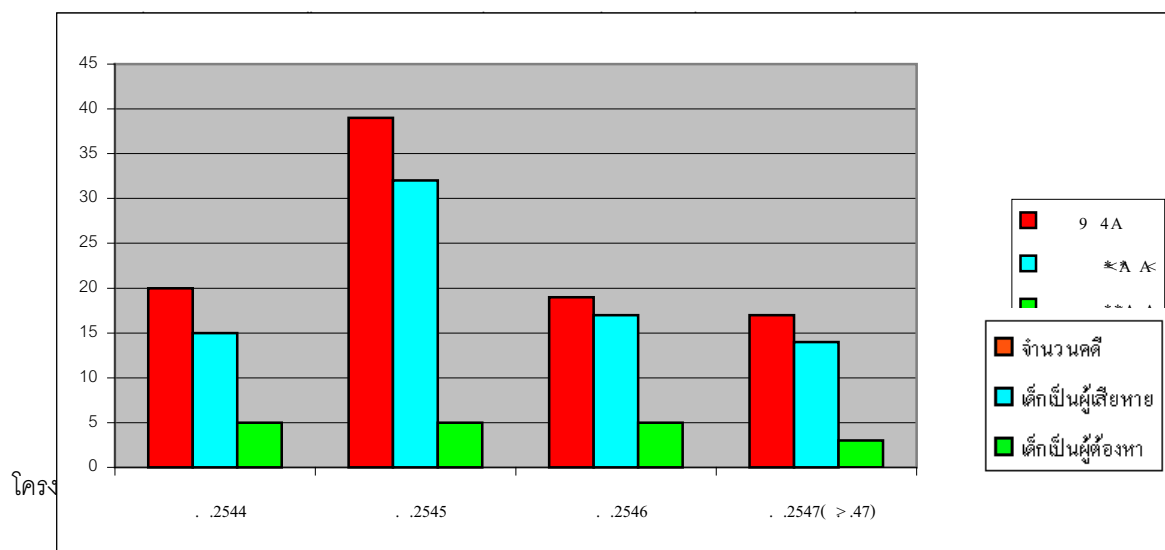
3.4 การประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูน ครั้งที่ 1/2547

วันที่ 28 กรกฎาคม 2547 โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ได้มีการทบทวนสาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพิจารณาสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนโดยสรุปว่า สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในปัจจุบันเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงและมีผลกระทบต่องสังคมส่วนรวมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรมต่างๆ ในจังหวัดลำพูน ปัญหาการมั่วสุมเกี่ยวกับยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ ซึ่งนำไปสู่การรวมกลุ่มไม่ว่าจะเป็นแก๊งค์ซามูไร แก๊งค์มอเตอร์ไซด์และการทะเลาะวิวาทต่างๆ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเด็กถูกรังแกเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งปัญหาเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กถูกทารุณกรรม และเด็กทารกถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

1. สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนถูกรังแก (เด็กถูกรังแก)

1.1 ปัญหาเด็กถูกละเมิดทางเพศ จากสถิติการสืบพยานเด็ก (ตามพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2542) พบว่า

- ปี 2544 มีจำนวนคดี 20 คดี เด็กเป็นผู้เสียหาย 15 ราย เด็กเป็นผู้ต้องหา 5 ราย
- ปี 2545 มีจำนวนคดี 39 คดี เด็กเป็นผู้เสียหาย 32 ราย เด็กเป็นผู้ต้องหา 5 ราย
- ปี 2546 มีจำนวนคดี 19 คดี เด็กเป็นผู้เสียหาย 17 ราย เด็กเป็นผู้ต้องหา 5 ราย

ตัวเลขนี้เป็นคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเท่านั้น ในความเป็นจริงยังมีเด็กอีกมากมายที่อาจประสบปัญหาถูกล่วงละเมิดทางเพศ อาจมีการใกล้ชิดหรือสัมผัสโดยเฉพาะกรณีที่ถูกล่วงละเมิดโดยบิดา บิดาเลี้ยง หรือคนใกล้ชิดในครอบครัว เนื่องจากผู้กระทำผิดบางครั้งเป็นหัวหน้าครอบครัว หรือผู้หาเลี้ยงครอบครัว หากถูกดำเนินคดีครอบครัวจะเดือดร้อน หรือเด็กกลัว อับอายจึงเก็บความลับไว้กับตนเอง บ่อยครั้งพบว่าเด็กจะเปิดเผยเรื่องราวก็ต่อเมื่อสายไปเสียแล้ว เช่น เด็กถูกบิดาเลี้ยงล่วงละเมิดจนตั้งครรภ์ หรือทราบเมื่อเด็กติดเชื้อแล้ว เพราะในความเป็นจริงของสังคมไทย เรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่องน่ากลัวและอับอายเป็นอย่างมากสำหรับเด็กไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชาย มักจะไม่ยอมเปิดเผยเรื่องราวจนกว่าจะถูกสถานการณ์บีบบังคับจนถึงที่สุด

1.2 ปัญหาเด็กทารกถูกทอดทิ้ง สภาพปัญหาเด็กทารกถูกทอดทิ้งในลำพูนแม้จะมีตัวเลข

ไม่มากนักแต่ก็แสดงให้เห็นว่า

ภาพที่ 9 คดีเกี่ยวกับเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ พ.ศ. 2544-

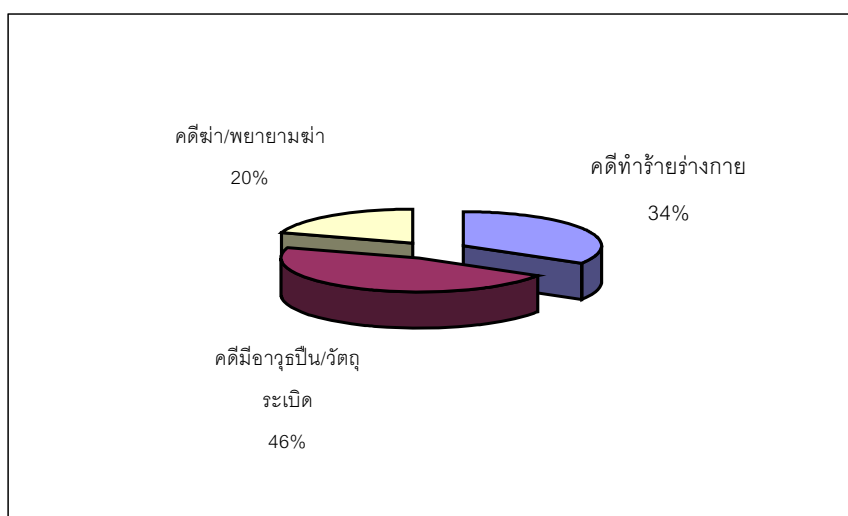
เป็นหนึ่งในสถานการณ์ของเด็ก

และเยาวชนที่ไม่อาจละเลยได้ ทั้ง

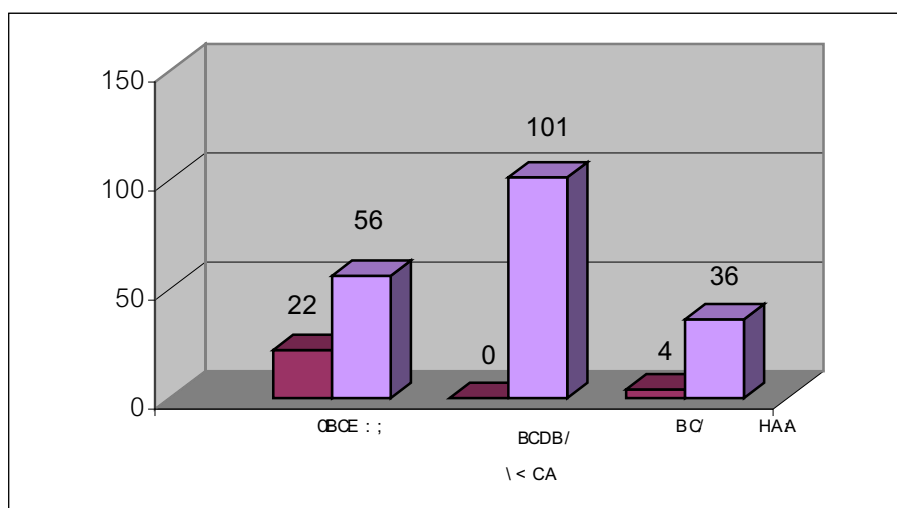
ที่เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่รอด ได้รับการปกป้องคุ้มครอง การส่งเสริม/พัฒนา และมีส่วนร่วมตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แต่ยังมีเด็กบางคนถูกระทำจากมารดา ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 28) พบว่ามีเด็กทารกถูกทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล 2 ราย ทิ้งไว้ในที่สาธารณะ 2 ราย ทิ้งไว้กับผู้รับจ้างเลี้ยง 5 ราย และมอบเด็กให้กับสถานสงเคราะห์ 4 ราย รวม 13 ราย ซึ่งได้ดำเนินการทั้งในการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีการรณรงค์ ส่งเสริม ให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็กในโรงเรียน การปลูกจิตสำนึกผู้นำเยาวชนในโครงการเยาวชนต่างๆ รวมทั้งการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุโดยการส่งเด็กเข้ารับการอุปการะที่สถานสงเคราะห์ การจัดหาครอบครัวบุญธรรม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมกันพิจารณาหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาต่อไป

2. สถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน (เด็กเป็นผู้กระทำ)

ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรมต่างๆ ในจังหวัดลำพูน เช่น ปัญหาการมั่วสุมเกี่ยวกับยาเสพติด การมั่วสุมทางเพศ ซึ่งนำไปสู่การรวมกลุ่มไม่ว่าจะเป็นแก๊งค์ชาบูไร แก๊งค์มอเตอร์ไซด์ และการทะเลาะวิวาทต่างๆ ปัจจุบันมีจำนวนและความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จากสถิติการสืบพยานเด็กที่มีคดีเกี่ยวกับการกระทำรุนแรงของเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี คดีทำร้ายร่างกาย มีอาวุธปืน/วัตถุระเบิด ฆ่าหรือพยายามฆ่าผู้อื่น ในรอบ 4 ปี (ตารางที่ 29 ภาพที่ 10,11) พบว่า ปี 2546 มีจำนวนคดีร้ายร่างกายและคดีมีอาวุธปืน/วัตถุระเบิดเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าเมื่อเทียบกับคดีที่เกิดขึ้นใน ปี 2544 และปี 2545 แต่ละปีจะมีจำนวนเด็กที่เป็นผู้ต้องหาเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 10 การกระทำความรุนแรงของเด็ก พ.ศ. 2544-2547

ภาพที่ 11 เปรียบเทียบจำนวนผู้เสียหายและผู้ต้องหาที่เป็นเด็กในคดีเกี่ยวกับความรุนแรง พ.ศ. 2544-2547

จะเห็นได้ว่า คดีต่างๆ ที่เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งคดีทำร้ายร่างกายที่ส่วนใหญ่เด็กเป็นผู้กระทำซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มกัน ทะเลาะวิวาทหรือก่อเหตุในเทศกาลต่างๆ ของจังหวัดลำพูนที่จัดขึ้นบ่อยครั้งต่อสถิติเพิ่มมากขึ้นช่วงเทศกาลต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อมีการจัดให้มีดนตรีซึ่งจะมีการทะเลาะวิวาทเป็นประจำ ก่อให้เกิดปัญหาการพกพาอาวุธปืน/วัตถุระเบิดที่เด็กอ้างว่าเพื่อป้องกันตนเอง แต่เมื่อเกิดเหตุทะเลาะวิวาทก็เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรงบางครั้งเป็นอันตรายถึงชีวิตนอกเหนือจากการได้รับบาดเจ็บ เมื่อมีการดำเนินคดีทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีตราบาปติดตัวไปตลอดชีวิตจากการ

กระทำผิดไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ควรมีการกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไข

เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขดังกล่าว คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูนจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจังหวัดลำพูน และคณะกรรมการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาจังหวัดลำพูน โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนเป็นประธานคณะกรรมการทั้ง 2 ชุด และได้จัดการประชุมของคณะกรรมการทั้ง 2 คณะ ครั้งที่ 1/2547 วันที่ 23 กันยายน 2547 โดยมีข้อเสนอและเน้นประเด็นสำคัญเพื่อเป็นแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กจังหวัดลำพูน ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้และความรักความผูกพันในครอบครัวที่ประสบปัญหา เช่น ค่ายครอบครัว ในกลุ่มครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ในการดูแลลูก และสร้างแนวร่วมการแก้ไขปัญหาในครอบครัวที่มีปัญหา

2. การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ การเตรียมความพร้อมสำหรับการมีครอบครัว การเตรียมความพร้อมก่อนมีบุตรในครอบครัวที่จะเริ่มต้นและครอบครัววัยรุ่น

3. การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ เพิ่มทักษะแก่เด็กในสถานศึกษาในเรื่องต่างๆ อาทิ เช่น ทักษะการปฏิเสธ การป้องกันตนเอง สิทธิเด็ก เป็นต้น

4. การประสานเครือข่ายการทำงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมและบูรณาการโครงการต่างๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเพื่อเด็กและเยาวชนให้ได้มากที่สุด

5. เรื่องข้อมูลและการรายงานเป็นสิ่งจำเป็นทั้งการนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ และการรวบรวมข้อมูลของเด็กทั้งในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่ประสบปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

6. การรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการคุ้มครองเด็ก และเพื่อให้เด็กและผู้ปกครองได้ทราบถึงสิทธิของตนเอง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตและเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มีการให้ข้อมูลจากสารวัตรนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีจำนวน 1 คนในจังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 พบนักเรียน นักศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพและวัยโดยมีพฤติกรรม เช่น หลบหนีเรียน เทียบเต๋ากลางลัน ดื่มของมึนเมา ทะเลาะวิวาท ประพฤติตนในทำนองชั่วช้า ซึ่งได้ดำเนินการประสานงานกับสถานศึกษาและผู้ปกครองเด็ก พร้อมทั้งให้การอบรมตักเตือน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 จะจัดโครงการเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาร่วมแสดงแนวทางแก้ไขปัญหา นักเรียน นักศึกษา จำนวน 67 คน วันที่ 15 กันยายน 2547 มีการเสนอสิ่งดึงดูดความสามารถด้านต่างๆ และเว็บไซต์เด็กดีลำพูนดอทคอม

สรุปตัวอย่างกรณีศึกษาในโครงการวิจัยประชาคมเด็ก

เด็กถูกทารุณกรรม(หน้า38 – 39)

กรณีที่ 1 เด็กถูกละเมิดทางเพศโดยพ่อเลี้ยงแต่มารดาไม่ร่วมมือทางคดีเพราะรักสามีมาก ศป.พดส.ลพ. ได้ประสานกับโรงเรียนเพื่อจะให้คุณครูมีการเฝ้าระวังเพราะหวังว่าผู้ปกครองจะเกรงใจคุณครูบ้าง แผนที่จะดำเนินการต่อ คือ ศึกษาพื้นฐานของแม่ว่ามีลักษณะพึงพาหรือไม่ จะช่วยเหลืออย่างไรได้บ้าง

กรณีที่ 2. เด็กถูกละเมิดทางเพศโดยลุงเขย เนื่องจากแม่ไปทำงานต่างจังหวัด ศป.พดส.ลพ. ช่วยเหลือเรื่องคดี ลุงเขยต้องโทษจำคุก 20 ปี แม่กลับมาอยู่กับลูก ซึ่งปัจจุบันได้เรียนหนังสือตามปกติและมีสุขภาพจิตดี

กรณีที่ 3. เด็กถูกละเมิดทางเพศโดยคนรู้จักใกล้บ้าน อยู่ระหว่างการติดตามจับกุมผู้ต้องหา และการฟื้นฟูสุขภาพจิตเด็ก

กรณีที่ 4. เด็กถูกละเมิดทางเพศโดยคนรู้จัก ปัจจุบันเด็กพักการเรียนกลับไปอยู่กรุงเทพกับมารดา คดีอยู่ในชั้นศาล

กรณีที่ 5. เด็กถูกทารุณทางกายโดยบิดา ชุมชนในพื้นที่อาสาช่วยดูแลเด็ก พมจ. ให้บิดาทำทัณฑ์บนไว้ต่อหน้าสหวิชาชีพ

กรณีที่ 6. เด็กถูกทารุณทางกายโดยผู้ปกครองมีการฟื้นฟูสภาพทางกายและจิตของเด็กและผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้

เด็กในธุรกิจทางเพศ (หน้า 41)

กรณีที่ 7 เด็กเที่ยว กรณีที่ 8 เด็กเสีย

แรงงานเด็ก (หน้า 42)

กรณีที่ 9 เด็กรับจ้างแบกหอนนอกเวลาเรียน ขาดเรียนบ่อย ๆ พมจ. ดำเนินการช่วยเหลือแล้ว

เด็กติดเชื้อ HIV(หน้า44)

กรณีที่ 10 เด็กอายุ 3 ปี ถูกรังเกียจที่โรงเรียน ศป.พดส.ลพ. ได้ดำเนินการช่วยเหลือ โดยประสาน พมจ. เขตพื้นที่การศึกษา และเครือข่ายองค์กรชุมชนให้ทำความเข้าใจกับโรงเรียนแล้ว

เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์(หน้า 48 – 49)

กรณีที่ 11 เด็กตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ปัจจุบันคลอดแล้ว ญาติขอรับลูกเป็นบุตรบุญธรรม

กรณีที่ 12 เด็กเที่ยวเตร่ไม่เรียนหนังสือ ศป.พดส.ลพ. ประสานให้เรียนที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 จวบจน ม.3 ปัจจุบันน้องไปทำงานและไม่เรียนต่อแล้ว

เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม (หน้า 50 – 53)

เด็กกับยาเสพติด กรณีที่ 13 เด็กเลิกค้ายาได้ เนื่องจากกรรณเจอนำนักโทษไปขึ้นศาลจึงกลัวว่าตนเองจะตกอยู่ในสภาพนั้น พ่อ แม่ และพี่ให้กำลังใจ จนเรียนจบ ปวส. และเป็นแกนนำกลุ่มเยาวชนด้วย

กรณีที่ 14 เด็กเลิกค้าและเสพยาบ้า พ่อแม่ และเพื่อนให้กำลังใจ ปัจจุบันเป็นนักกิจกรรมของสถาบันการศึกษา

เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมอื่น ๆ กรณีที่ 15 เด็กติดสุราและทะเลาะวิวาท กรณีที่ 16 เด็กเที่ยวกลางคืนและทำร้ายร่างกายกัน กรณีที่ 17 เด็กทะเลาะวิวาท กรณีที่ 19 เด็กลักขโมย กรณีที่ 20 เด็กถูกล่อลวงโดยครูที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

เด็กด้อยโอกาสอื่นๆ (หน้า 56 -57)

กรณีที่ 21 และ 22 เด็กยากจน บิดามารดา ต้องโทษคดียาเสพติด ศป.พดส.ลพ.ประสาน พมจ. และองค์กรชุมชนในพื้นที่ช่วยเหลือแล้ว

กรณีที่ 23 เด็กยากจน กำพร้าพ่อ แม่พิการ พมจ.ช่วยเหลือแล้ว

กรณีที่ 24 เด็กยากจนและพิการ พมจ.ช่วยเหลือแล้ว

กรณีที่ 25 เด็กทารกถูกทอดทิ้ง พมจ. ตามแม่พบแล้วแต่เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากครอบครัว (เมื่อไปติดตามไม่พบแม่และลูก)

กรณีที่ 26 สามเณร ชาวเขาป่วยมานานโรงพยาบาลแต่พรอຍເສີຍนตี ได้ประสานรองเจ้าคณะจังหวัดและติดตามดูแลสามเณร ที่อยู่ในสถานปฏิบัติธรรมที่เหลืออีก 30 รูป

กรณีที่ 27 เด็กกำพร้าทั้งบิดามารดา ปัจจุบันอาศัยอยู่กับครอบครัวอุปการะ

จากกรณีตัวอย่างทั้งหมด เป็นเด็กที่เกิดปัญหาแล้วจะช่วยเหลือและแก้ไขได้ระดับหนึ่ง ถ้าได้รับความร่วมมือจากครอบครัว และคนใกล้ชิดจะมีโอกาสสำเร็จมากขึ้น เช่น กรณีมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม การบำบัดรักษาต้องอาศัยครอบครัวบำบัด ซึ่งผลการรักษายังไม่ดีเท่าที่ควร

4. หน่วยงาน/องค์กรที่ให้การช่วยเหลือและพัฒนาเด็กจังหวัดลำพูน (ตารางที่ 30)

4.1 หน่วยงานภาครัฐ

1. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูน ดำเนินการให้การช่วยเหลือ 1) ครอบครัวผู้ติดเชื้อ ได้แก่ ทุนสงเคราะห์ครอบครัว 2,000บาท/ปี/ครอบครัว ทุนประกอบอาชีพ 5,000 บาท/ปี 2) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ได้แก่ เงินสงเคราะห์ 1,000-2,000 บาท/ปี 3) การสงเคราะห์เด็ก ได้แก่ ทุนการศึกษา 1,000-2,000 บาท/ปี 4) การสงเคราะห์ครอบครัวเด็ก โดยให้ทุนประกอบ

อาชีพเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อน 1,000-2,000 บาท/ปี นอกจากนี้มีการให้ความรู้ ทักษะในการป้องกันตนเอง และการเตรียมความพร้อมเยวสตรีก่อนการทำงาน

2. ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดลำพูน ให้บริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยการทำกายภาพบำบัดที่ศูนย์ฯ วันจันทร์ พุธ ศุกร์ และออกให้บริการสำหรับพื้นที่ห่างไกล วันอังคาร และพฤหัสบดี จัดการศึกษาให้กับเด็กพิการทุกประเภทโดยจัดระบบส่งต่อไปยังโรงเรียนเรียนร่วม ศูนย์การศึกษาเฉพาะทาง และศึกษาสงเคราะห์ด้านอาชีพ ติดตามดูแลเด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรัง รวมทั้งการบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและครูที่สอนเด็กพิการ

ปัญหาอุปสรรค

1. เด็กพิการที่มารับบริการจากศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ครอบครัวมีฐานะยากจน มาขอค่าใช้จ่ายค่าเลี้ยงดูจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ซึ่งไม่มีการจัดสรรงบประมาณในส่วนนี้

2. เจ้าหน้าที่ฟื้นฟูสมรรถภาพยังมีน้อย

3. การเดินทางของเจ้าหน้าที่และผู้ใช้บริการ

3. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน ให้การช่วยเหลือเด็กและเยวชน ดังนี้

1. การสงเคราะห์เด็ก

1.1 ภายในครอบครัว หมายถึงการให้ความช่วยเหลือเด็กและครอบครัวของเด็กที่ประสบความเดือดร้อน โดยมุ่งเสริมสร้างความมั่นคงในครอบครัว ให้ครอบครัวสามารถเลี้ยงดูได้เองตามควรแก่อัตภาพ ไม่ต้องแยกเด็กออกจากครอบครัวโดยไม่จำเป็น

เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ ต้องมีอายุไม่เกิน 18 ปี ได้แก่ เด็กกำพร้า อนาคตา เด็กพิการ เด็กที่บิดา/มารดาเจ็บป่วยร้ายแรง เด็กที่บิดา/มารดาต้องโทษอยู่ในเรือนจำ เด็กที่เกิดนอกสมรส เด็กที่ถูกละเมิดทางร่างกาย/จิตใจ เด็กที่ถูกทารุณ

วิธีการช่วยเหลือ

1. ช่วยเป็นเงินค่าเลี้ยงดู ค่าพาหนะ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ สำหรับเด็กตามความจำเป็น เช่น ทุนการศึกษา 1,000 บาท/ปี ทุนประกอบอาชีพสำหรับครอบครัว ให้กลุ่มอาชีพ โดยสมาชิกเริ่มตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปให้กลุ่มละ 20,000 – 40,000 บาท
2. ให้การสงเคราะห์เกี่ยวกับเครื่องอุปโภคบริโภค อุปกรณ์การศึกษา
3. ให้การสงเคราะห์ด้านคำแนะนำปรึกษาปัญหาต่างๆ ในครอบครัว

1.2 การสงเคราะห์เด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ หมายถึง การช่วยเหลือเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่ เด็กพิการ เด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งมีครอบครัวทดแทนขอรับเด็กไปอุปการะ โดยได้รับเงินช่วยเหลือจากทางราชการ เดือนละ 1,000 บาท

1.3 การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม หมายถึง การจัดหาครอบครัวทดแทนให้กับเด็กที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้

1.4 การส่งเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือเด็กที่ประสบความเดือดร้อน และไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ หรือเด็กที่ถูกทอดทิ้งในโรงพยาบาลหรือตามที่สาธารณะ

1.5 การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็ก เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กครบวงจร

2. การสงเคราะห์เยาวชน

2.1 การให้คำแนะนำปรึกษาแก่เยาวชนและบิดามารดา บิดามารดาของเยาวชนที่ประสบความเดือดร้อนเกี่ยวกับความประพฤติหรือพฤติกรรมของบุตร มาขอรับคำปรึกษาแนะนำ

2.2 การช่วยเหลือด้านเงินสงเคราะห์ครอบครัว เยาวชนที่ครอบครัวประสบปัญหาด้านค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอในด้านการศึกษา สามารถขอรับการช่วยเหลือได้

2.3 การส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอาชีพที่ศูนย์ฝึกอาชีพ เยาวชนที่ขาดโอกาสด้านการศึกษา สามารถขอรับการฝึกอาชีพหลักสูตรต่างๆ (เช่น หลักสูตรคอมพิวเตอร์ธุรกิจ การโรงแรม ตัดเย็บเสื้อผ้าชาย-หญิง การดูแลผู้ป่วย ผู้สูงอายุ และทารก ฯลฯ) ได้ที่ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีจังหวัดลำปาง เชียงราย ลำพูน ซึ่งการฝึกอาชีพไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ศูนย์ฯ จะจัดที่พักอาหารให้ รวมทั้งอุปกรณ์การเรียน สิ่งของใช้ที่จำเป็นให้ตลอดหลักสูตร

2.4 การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ นอกจากการฝึกอาชีพที่ศูนย์ฝึกอาชีพแล้ว ยังมีโครงการฝึกอาชีพในพื้นที่ เช่น โครงการเย็บผ้าหมอนวม โครงการทำขนมไทย ฯลฯ ตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีในชนบท ผู้เรียนจะได้รับเบี้ยเลี้ยงในการฝึกอาชีพ หลังเรียนจบจะสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพภายในชุมชน โดยการสนับสนุนงบประมาณในการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ

2.5 การช่วยเหลือเยาวชนที่ประสบปัญหาการถูกละเมิดสิทธิ เยาวชนที่ถูกละเมิดทางเพศ เช่น ถูกข่มขืน การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น จะได้รับการช่วยเหลือโดยการตรวจรักษาด้านร่างกาย และการฟื้นฟูสภาพจิตใจ โดยการส่งไปที่บ้านพักเด็กและครอบครัว การย้ายสถานศึกษา การปรับเปลี่ยนด้านการฝึกอาชีพ เป็นต้น

2.6 การติดตามผลและการเยี่ยมบ้าน เยาวชนที่ประสบความเดือดร้อนและได้รับการช่วยเหลือ จะมีการติดตามผลภายหลังโดยการเยี่ยมบ้าน เพื่อติดตามว่าเยาวชนสามารถใช้ชีวิตได้เป็นอย่างดีเป็นสุขตามอัตภาพ

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูนมีนักสังคมสงเคราะห์ 3 คน จากจำนวนทั้งหมด 8 คน อยู่ที่โรงพยาบาลลำพูน 2 คน ศูนย์ฝึกอาชีพสตรีจังหวัดลำพูน 2 คน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน 1 คน

ปี 2546 มีการดำเนินการเครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) โดยมีอาสาสมัครฯ หมู่บ้านละ 1 คน (คัดเลือกจาก อสม.) มีการอบรมการเป็น อพม. ให้ความรู้เกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ การจัดสวัสดิการสังคม และการเขียนโครงการ บทบาทของ อพม. คือการเก็บข้อมูลด้านสวัสดิการสังคม เช่น เด็กด้อยโอกาส คนพิการ การซื้อไปเฝ้าระวังในพื้นที่ จังหวัดลำพูนมี 562 หมู่บ้าน

ปี 2547 มีการดำเนินการศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน นำร่องอำเภอละ 1 ศูนย์ฯ มีการบริหารจัดการในรูปของคณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนซึ่งประกอบด้วยตัวแทนชุมชน และตัวแทนเครือข่ายครอบครัวเป็นสมาชิก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล มีบทบาทหน้าที่ 1) สำรวจศึกษาปัญหา 2) เฝ้าระวัง ป้องกัน แก้ไขปัญหาและให้คำแนะนำ 3) พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งครอบครัว โดยใช้กระบวนการประชาคมเป็นกลไก มีการประสานเครือข่ายครอบครัว หน่วยงานรัฐ/เอกชน มีกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มก่อนสมรส กลุ่มครอบครัวปกติ และกลุ่มครอบครัวที่มีปัญหา ซึ่งแต่ละศูนย์ฯ นั้นจะมีรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ ทำสำรวจข้อมูลพื้นฐานครอบครัวเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนาครอบครัว/ชุมชน ส่วนตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง นำข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์พบว่า ปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนได้แก่ ปัญหาเยาวชนกับความรุนแรง จึงจัดทำโครงการสำหรับเยาวชนก่อนสมรส เพื่ออบรมให้ความรู้และมีการศึกษาดูงานที่เรือนจำ เพื่อให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรง

4. ศูนย์เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหากการค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การอบรมวิชาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเยาวชนสตรีที่มีฐานะยากจน ประสบปัญหาความเดือดร้อน และเยาวชนสตรีที่กำลังประสบปัญหาชีวิตที่เสี่ยงชีวิตจากโรคเอดส์ในภาคเหนือ
2. เพื่อเป็นการป้องกันการถูกล่อลวงมิให้ไปประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสม

3. เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และสนองนโยบายของรัฐบาลตามเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
4. เพื่อให้การฝึกทักษะอาชีพให้แก่เด็กนักเรียนในพื้นที่ เช่น โรงเรียนวัดสันตอันธง โรงเรียนวัดพันตาเก็น และโรงเรียนบ้านก้อง เป็นต้น ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองได้ต่อไป

คุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึก คือ เป็นสตรีที่อายุระหว่าง 15 ปีขึ้นไป และมีภูมิลำเนาในเขตภาคเหนือ

หลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพภายในศูนย์ฯ ได้แก่

1. หลักสูตร 3 เดือน แผนกเคหะบริการ (โภชนาการ การดูแลบ้าน และการประดิษฐ์ดอกไม้) รับไม่จำกัดวุฒิการศึกษา

2. หลักสูตร 1 ปี แผนกคอมพิวเตอร์ธุรกิจ แผนกช่างซ่อมคอมพิวเตอร์ แผนกช่างซ่อมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า รับวุฒิการศึกษา ม.3 ขึ้นไป

3. หลักสูตร 3 ปี (ปวช.) โครงการร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลำพูน ธุรกิจท่องเที่ยวและการโรงแรม สาขาการโรงแรม รับวุฒิการศึกษา ม.3 ขึ้นไป

หลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพแผนกต่างๆ ที่จัดสอนประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นอกจากนี้มีการฝึกทักษะให้กับเด็กนักเรียนโรงเรียนต่างๆ ได้แก่ ช่างซ่อมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ พิมพ์ดีด การช่างประดิษฐ์ และโภชนาการ

การอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการอบรมให้ความรู้ด้านครอบครัวศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเพิ่มความรู้และเสริมประสบการณ์แก่ผู้เข้ารับการอบรมวิชาชีพ ได้แก่

1. การวางแผนครอบครัว
2. การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีไทย
3. ปัญหายาเสพติด
4. โรคเอดส์และโรคที่เกิดจากเพศสัมพันธ์
5. การทำงานในระบบอุตสาหกรรม
6. สิทธิมนุษยชน
7. สิทธิสตรีและการปฏิบัติตนให้พ้นจากการถูกล่วงละเมิด
8. กฎหมายประกันสังคม
9. การให้บริการของรัฐ
10. ศีลธรรมและจริยธรรม

บริการที่ได้รับขณะเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพ

1. จัดที่พักอาศัยพร้อมอาหาร เครื่องแต่งกายของใช้ส่วนตัวที่จำเป็นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
2. จัดบริการทางการแพทย์สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ และหากเกิดการเจ็บป่วยมากจะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาล
3. บริการด้านสังคมสงเคราะห์ โดยจัดทำประวัติ ทดสอบเชาวิปัญญา ให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือ รวมทั้งการเยี่ยมบ้านของผู้เข้ารับการอบรมวิชาชีพด้วย
4. การจัดสนทนาการ จัดให้มีวิทยุ โทรทัศน์ ห้องสมุด การกีฬา การแสดงดนตรี การฉายภาพยนตร์ จัดทัศนศึกษาสถานนอกสถานที่และกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นวันสำคัญประจำปี เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสร่วมกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
5. จัดบริการด้านการเรียนสายสามัญร่วมกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
6. บริการค่าพาหนะเดินทางกลับภูมิลำเนา

การช่วยเหลือเมื่อสำเร็จการฝึกอบรม ได้แก่ ติดต่อจัดหางานให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และติดตามผลเพื่อให้การช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ

ภารกิจพิเศษ เป็นที่รับตัวชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539

ติดต่อสมัครได้ที่

1. ที่ว่าการอำเภอทุกอำเภอ
2. สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดที่มีภูมิลำเนาอยู่
3. องค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล
4. ศูนย์เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ

เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2547 ปัจจุบันมีสตรีเข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 41 คน มีการฝึกทักษะให้แก่นักเรียนจำนวน 322 คน

5. สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน การคุ้มครองแรงงานเด็กและหญิง

1. คุ้มครองการใช้แรงงานเด็กโดยจัดส่งเจ้าหน้าที่ออกตรวจสภาพการทำงานของเด็กหากพบว่ามีผลกระทบความผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 เช่น การใช้แรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี หรือมีการทารุณกรรม กักขังหน่วงเหนี่ยวเด็ก หรือให้เด็กทำงานที่มีลักษณะอันตราย จะต้องดำเนินการตามกฎหมาย
2. การป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในส่วนภูมิภาคโดยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือแรงงานหญิงและเด็กขึ้น ณ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดทั่วประเทศอบรมอาสาสมัครแรงงานประจำหมู่บ้าน เพื่อสอดส่องดูแลพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม พร้อมทั้งการอบรมเตรียมความพร้อมในการทำงานแก่เด็กที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน

3. การเผยแพร่ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาระงาณเด็กแก่ประชาชนทั่วไป เป็นการป้องกันการหลอกลวง ชักนำระงาณเด็กไปทำงานในทางที่ไม่ถูกต้อง เสื่อมเสียหรือถูกเอาเปรียบ และเตรียมความพร้อมให้เด็กที่จะเข้าสู่ตลาดระงาณ อีกทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่และสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายคุ้มครองระงาณ วินัยในการทำงาน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงาน ตลอดจนเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาระงาณเด็กให้มากขึ้น กระทรวงระงาณจึงได้จัดอบรมเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองระงาณจังหวัด และเจ้าหน้าที่ประจำรถเพื่อให้ความรู้และทราบแนวปฏิบัติของโครงการเผยแพร่ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาระงาณเด็ก พร้อมทั้งได้มอบรถโดยสารขนาด 12 ที่นั่งพร้อมอุปกรณ์ประชาสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วยโทรทัศน์ วีดีทัศน์ กล้องถ่ายภาพ และเอกสารเผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายระงาณ สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ระงาณเด็กควรได้รับความรู้ ในเรื่องการใช้ระงาณเด็กอย่างไม่เป็นธรรม

4. การส่งเสริมและพัฒนาเด็กในสถานประกอบกิจการเพื่อสร้างโอกาสและทางเลือกแก่ระงาณเด็กในสถานประกอบกิจการ ให้ได้รับการศึกษาสายสามัญให้สูงขึ้น หรือได้เพิ่มพูนความรู้และทักษะฝีมือในการทำงานและอาชีพ ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม แก่ระงาณเด็กในสถานประกอบกิจการ จึงได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตระงาณเด็ก ด้วยการจัดตรวจสุขภาพให้แก่ระงาณเด็กในสถานประกอบกิจการ จัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติและจัดทัศนศึกษา

6. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน ติดตามคดีตามกระบวนการยุติธรรม ดูแลเด็กที่ถูกคุมประพฤติ บำบัดฟื้นฟูเพื่อให้เด็กกลับตนเป็นคนดีโดยการให้คำแนะนำตักเตือน การสืบเสาะข้อเท็จจริง/เยี่ยมบ้านศึกษาสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก/ครอบครัว/ชุมชน/โรงเรียน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาคดี การไกล่เกลี่ยรอมชอม

อาสาสมัครคุมประพฤติจังหวัดลำพูน (อ.ส.ค.) พ.ศ. 2537 มีการอบรมและแต่งตั้ง อ.ส.ค. 2 รุ่น พ.ศ. 2542 อบรมและแต่งตั้งเพิ่มเติม 1 รุ่น และพ.ศ. 2546 รับโอนจากกรมราชทัณฑ์ 1 รุ่น ปัจจุบันมี อ.ส.ค. ครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอจำนวน 141 คน โดยคัดเลือกจากผู้นำชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป

ปัจจุบันมีเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ จำนวน 95 คน อำเภอเมืองลำพูน 25 คน บ้านธิ 8 คน ป่าซาง 13 คน บ้านโฮ้ง 6 คน ห้วยห้วช้าง 3 คน ลี้ 8 คน กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง 1 คน จังหวัดเชียงใหม่ 10 คน และจังหวัดเชียงราย 5 คน ความผิดที่กระทำได้แก่ พ.ร.บ.อาวุธปืนและวัตถุระเบิด ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ ข่มขืนโดยประมาท และยาเสพติด โดยครึ่งหนึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่อยู่ในโรงเรียนอีกครึ่งหนึ่งเป็นเยาวชนที่ทำงานแล้ว เน้นการทำงานเป็นเครือข่าย คือ อาสาสมัครคุมประพฤติ สถาบันการศึกษา ครอบครัว และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการปรับพฤติกรรม การปฐม

นิเทศ การอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การให้ความรู้ครอบครัว การจัดค่าย “ครอบครัวเปี่ยมรัก พุ่มพักบุญ” กรณีที่เด็กไม่มารายงานตัวตามกำหนดจะมีการออกหนังสือเตือน และมีการติดตามโดยเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ อ.ส.ค. เริ่มดูแลเด็กที่ถูกคุมประพฤติเดือนสิงหาคม 2547 โดยการเยี่ยมบ้าน และเขียนรายงานพฤติกรรมเด็ก

7. ศูนย์ประสานงาน งานสารวัตรนักเรียนและนักศึกษาจังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 มีสารวัตรนักเรียนและนักศึกษาปฏิบัติงานจำนวน 1 คน สังกัดสำนักงานการลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก ดังนี้

1. ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานการคุ้มครองสิทธิเด็ก และการป้องกันแก้ไขปัญหาความประพฤตินักเรียน นักศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกิจกรรมการส่งเสริมความประพฤตินักเรียน นักศึกษา
3. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการดำเนินงานด้านศักยภาพนักเรียน นักศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน
4. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

8. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 เป็นโรงเรียนประจำ เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้บริการจังหวัดลำพูน และพื้นที่ใกล้เคียง ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ เปิดรับเด็กด้อยโอกาส เช่น ยากจน ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ได้รับผลกระทบจากยาเสพติด ถูกละเมิด และเด็กชนกลุ่มน้อย สวัสดิการสำหรับผู้เรียนคือ ไม่เสียค่าเล่าเรียน มีที่พัก อาหาร ชุดนักเรียน/ชุดพล และสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ การเรียนการสอนจะมีการแนะแนวการศึกษาต่อ การให้โอกาสไปสอบ มีโควตาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ กิจกรรมพิเศษ ได้แก่ ค่ายคุณธรรมจริยธรรม การจัดงานตามเทศกาลต่างๆ เช่น คริสต์มาส งานปีใหม่ การแข่งกีฬา และจัดกิจกรรมชุมนุมต่างๆ เช่น ดนตรีพื้นเมือง

9. ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน ฝึกอาชีพและฝึกฝีมือแรงงานชายและหญิงอายุ 15 ปีขึ้นไป แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. การฝึกเตรียมเข้าทำงาน เป็นการฝึกอาชีพให้แก่เยาวชนและกลุ่มเป้าหมายที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อ แรงงานใหม่ ผู้ว่างงาน แรงงานภาคเกษตร ทหารก่อนปลดประจำการให้มีความรู้ทักษะฝีมือในอาชีพต่างๆ เพื่อนำไปประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม ระยะเวลาฝึก 2-10 เดือน เมื่อสำเร็จการฝึกจะได้รับวุฒิบัตรพัฒนาฝีมือแรงงาน (วพร.) หลักสูตรที่เปิดสอนได้แก่ ช่างไม้เครื่องเรือน ช่างไม้ก่อสร้าง ช่างประกอบโครงอลูมิเนียม ช่างเชื่อมไฟฟ้าด้วยมือ ช่างกลึง ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องทำความเย็นและเครื่องปรับอากาศ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่าง

ซ่อมคอมพิวเตอร์ พนักงานเทคโนโลยีและสารสนเทศฯ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี (ระดับต้น) และช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม เมื่อจบการฝึกอาชีพในศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน จะมีการส่งฝากฝึกในสถานประกอบการตามระยะเวลาที่กำหนดในแต่ละสาขาช่าง ถ้าผ่านการฝากฝึกแล้วถือว่าสำเร็จการฝึกหลักสูตรการฝึกเตรียมเข้าทำงาน และได้รับวุฒิบัตรจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน แต่ถ้าจบฝึกเฉพาะการฝึกในศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน จะได้รับใบรับรองผ่านการฝึกอาชีพ

เปิดรับสมัครที่ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน มีการสอบข้อเขียน โดยอาศัยความรู้พื้นฐาน (ตามที่กำหนดแต่ละสาขาช่าง) และความรู้ทั่วไป และมีการสอบสัมภาษณ์ ด้านบุคลิกภาพ ความตั้งใจฝึกอาชีพ เน้นการนำความรู้ไปประกอบอาชีพ

การฝึกอาชีพ มีการปฐมนิเทศผู้รับการฝึกอาชีพ ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ และออกกำลังกายทุกวันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 08.30 – 16.30 น. เว้นวันหยุดราชการ และวันหยุดนักขัตฤกษ์

ค่าใช้จ่าย

1. ค่าใช้จ่ายส่วนตัว และค่าอาหารระหว่างการฝึกอาชีพ
2. ค่าบำรุงหอพัก เฉพาะแรกเข้าฝึก จำนวน 300 บาท (สำหรับผู้เข้าพัก)
3. ค่าใช้จ่ายในการฝึกอาชีพ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูนจะเป็นผู้สนับสนุนทั้งด้านวัสดุฝึกและวิทยากร

2. การฝึกยกระดับฝีมือแรงงาน ให้แก่แรงงานในสถานประกอบการ ผู้ถูกเลิกจ้าง จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะฝีมือเฉพาะด้านเพื่อสร้างโอกาสในการมีงานทำ/ปรับรายได้หรือค่าจ้างให้สูงขึ้น ระยะเวลาฝึก 12-90 ชั่วโมง โดยจะฝึกในวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 08.30-16.30 น. และวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 17.00-20.00 น. เมื่อสำเร็จการฝึกจะได้รับวุฒิบัตรยกระดับฝีมือแรงงาน หลักสูตรที่เปิดสอนได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี (ชุดตามสมัยนิยม) การประกอบอาหารว่าง การจัดดอกไม้สด การบำรุงรักษารถยนต์ การซ่อมรถจักรยานยนต์ การทำชุดม้านั่งสนามด้วยปูนซีเมนต์ ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานเพื่อการทำงาน ภาษาญี่ปุ่น คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น เทคนิคการซ่อมและปรับปรุงไมโครคอมพิวเตอร์ การติดตั้งคอมพิวเตอร์ระบบเครือข่ายท้องถิ่น (LAN) การสร้างเว็บเพจด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และการใช้โปรแกรมตกแต่งภาพด้วย Photo Shop

10. สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน ร่วมรับฟังการสอบสวน พิจารณาสำนวนคดีส่งฟ้องหรือไม่ส่งฟ้อง ให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดีแก่ประชาชนผู้ยากไร้โดยจัดหาทนายอาสาให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ให้คำปรึกษาทางด้านกฎหมาย และให้ความรู้กับประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นที่ประชาชนควรรู้

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.) จังหวัดลำพูน ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน คุ้มครองเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน และความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป สำหรับในต่างจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) มีสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนจังหวัดทุกจังหวัดทั้งราชอาณาจักร โดย สคช. จังหวัดเป็นส่วนราชการหนึ่งของสำนักงานอัยการจังหวัด กิจกรรมที่ผ่านมาเป็นการให้ความรู้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียนเกี่ยวกับ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก โครงการสอนกฎหมายให้น้องเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา

11. ศาลจังหวัดลำพูนแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว เริ่มมีผู้พิพากษาสมทบ ปี 2546 โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีครอบครัว มีบุตรหรือมีประสบการณ์การทำงานด้านเด็ก ซึ่งจะมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบให้แก่ผู้สมัคร มีการสอบ และสอบประวัติของผู้สมัคร จากนั้นจึงทำการคัดเลือก บทบาทของผู้พิพากษาสมทบคือ ร่วมเป็นองค์ประชุมในการพิจารณาคดี เพราะเป็นคนท้องถิ่นมีความเข้าใจสภาพท้องถิ่นเป็นอย่างดี การพิจารณาคดี ประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 ท่าน ผู้พิพากษาสมทบชาย 1 ท่าน และผู้พิพากษาสมทบหญิง 1 ท่าน และดูแลเด็กที่ได้รับการพิพากษาต้องโทษในสถานพินิจ และที่รอลงอาญา โดยการติดตามเยี่ยมเด็กที่สถานพินิจเชียงใหม่/ที่บ้าน ให้คำปรึกษาแก่เด็กและครอบครัว ปัจจุบันจังหวัดลำพูนมีผู้พิพากษาสมทบจำนวน 26 คน

12. ตำรวจ กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน มีสถานีตำรวจภูธร 11 สถานี มีกำลังตำรวจทั้งสิ้น 1,128 นาย สถานีตำรวจภูธรอำเภอมีพนักงานสอบสวน 5 นาย สถานีตำรวจภูธรตำบล 3 นาย แต่ละตำบลจะมีตำรวจชุมชนประจำตำบล (ตชต.) มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยประจำตำบล ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมของชุมชน เช่น การให้ความรู้ด้านกฎหมาย ยาเสพติด การจราจร แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ (ชมส.) มีหน้าที่อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อทราบข้อมูลความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้าม เมื่อมีการจับกุมเด็กที่กระทำผิดประสานงานสถานพินิจฯ ภายใน 24 ชั่วโมง ถ้าเด็กไม่มีผู้มาประกันตัว สถานพินิจฯ จะนำเด็กไปฝากที่สถานพินิจเชียงใหม่และทำการผลักดันฟ้อง ประสานงานทีมสหวิชาชีพเพื่อไต่สวนคดี ทำการสอบสวน ทำสำนวนส่งให้อัยการเพื่อพิจารณาฟ้องศาลต่อไป กรณีเด็กเป็นผู้เสียหายรับแจ้งความ สอบปากคำลงบันทึกประจำวัน ประสานทีม สหวิชาชีพเพื่อให้การช่วยเหลือ พนักงานสอบสวนทุกคนต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนด และได้รับใบประกอบวิชาชีพ

พดส.ตร. คือ ศูนย์พิทักษ์เด็ก เยาวชน และสตรี ของตำรวจมีหน้าที่ รับผิดชอบปราบปราม โสเภณีเด็ก การใช้แรงงานเด็ก และพิทักษ์แก้ไขปัญหาลูกและเยาวชน มีศูนย์ฯ อยู่ที่กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน

13. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ดำเนินงานด้านการคดี ด้านการป้องกันแก้ไข พื้นฟู และสงเคราะห์ตลอดจนประเมินผลเด็กและเยาวชน เด็กที่ศาลตัดสินว่ามีความผิด กรณีที่เด็กถูกจับกุมและไม่มีใครมาประกันตัว สถานพินิจก็จะดูแลและส่งไปยังสถานพินิจจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อศาลนัดสอบปากคำสถานพินิจจะไปรับเด็กมาเพื่อสอบปากคำ กรณีที่เด็กได้รับการประกันตัวจะมาทำการผลัดฟ้องได้ไม่เกิน 90 วัน ซึ่งจะมีพนักงานสืบเสาะทำหน้าที่หาข้อเท็จจริงเยี่ยมบ้านเพื่อดูสภาพแวดล้อมที่เด็กอยู่ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาคดี ส่วนเด็กที่ศาลตัดสินแล้วนั้น คดีที่เกิดขึ้นก่อนปี 2546 เด็กจะอยู่ในการดูแลของสถานพินิจ คือ ต้องมารายงานตัวที่สถานพินิจจังหวัดลำพูน หรือจังหวัดอื่นที่มีการทำเรื่องโอนไปเพื่อความสะดวกของเด็ก นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมกลุ่ม เช่น การจัดค่ายทักษะชีวิตให้กับเด็ก กรณีที่เด็กไม่มีรายงานตัว อาจเป็นเพราะลืมบ้านอยู่ไกลได้รับข้อมูลล่าช้า ต้องหาคดีใหม่/ต้องโทษในเรือนจำเพราะอายุเกิน 18 ปี หรือต้องหาคดีใหม่ซึ่งต้องไปรายงานตัวที่สำนักงานคุมประพฤติ การติดตาม ได้แก่ โทรติดตาม ส่งจดหมายเตือนและออกเยี่ยมบ้าน ส่วนคดีที่เกิดขึ้นปี 2546 นั้นเด็กจะอยู่ในการดูแลของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน ปัญหาอุปสรรค คือ ไม่มีสถานที่สำหรับจัดตั้งสถานแรกรับเด็ก ต้องนำเด็กไปฝากไว้ที่สถานพินิจจังหวัดเชียงใหม่ ไม่สะดวกต่อการเดินทางไปเยี่ยมของญาติและผู้พิพากษาสมทบ การนัดพบเด็กค่อนข้างยากเนื่องจากเด็กมีเวลาว่างไม่ตรงกันบางส่วนเป็นนักเรียน บางส่วนทำงาน หรือย้ายไปอยู่ที่อื่น และขาดงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรม

สถานพินิจฯ มีนักสังคมสงเคราะห์ 2 คน ลาศึกษาต่อ 1 คน บทบาทหน้าที่ ให้คำปรึกษาและนำแกเด็กและครอบครัว หาข้อมูลทางสังคม/ครอบครัว และจัดโปรแกรมบำบัด เช่น สำหรับผู้ติดยาเสพติด กลุ่มที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิด เป็นต้น

14. เรือนจำจังหวัดลำพูน ให้การช่วยเหลือดูแลเด็กที่อยู่กับแม่ในเรือนจำ ปัจจุบันมีเด็กที่อยู่กับแม่ในเรือนจำ 1 คน เพศหญิง อายุ 1 ปี มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในพื้นที่เพื่อตรวจรักษาดูแลเด็ก ให้ความรู้แก่มารดาเรื่องการเลี้ยงดูบุตร จัดภาระงานให้แม่มีเวลาเลี้ยงลูกได้เต็มที่ ส่วนหญิงที่ตั้งครรภ์นั้นมีพยาบาลคอยดูแล

15. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีเทศบาลเมืองลำพูน 1 แห่ง เทศบาลตำบล 13 แห่ง อบต. 44 แห่ง สภาตำบล 2 แห่ง มีผู้รับผิดชอบงานด้านเด็กโดยตรงไม่ครบทุกแห่ง แต่อาจจะมีฝ่ายสวัสดิการที่ดูแลเรื่องนี้ มีการจัดกิจกรรมเป็นครั้งคราว เช่น จัดงานวันเด็ก วันเยาวชนแห่งชาติ การแข่งกีฬา ด้านยาเสพติด เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น

- เทศบาลเมืองลำพูน มี 15 ชุมชน ให้การช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 32 คน เด็กพิการ โดยให้เบี้ยยังชีพ 500 บาท/เดือน จัดกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติดทุกปี ดำเนินการโครงการครอบครัวสุขสันต์ (ส.ค.-ก.ย. 2547) เป็นกิจกรรมร่วมกันระหว่างครอบครัวในเขตเทศบาลโดยการพาไปทัศนศึกษาที่สวนสัตว์เชียงใหม่ บ่อสร้างอำเภอสันกำแพง เป็นต้น และได้รับการสนับสนุนจาก

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในเขตชุมชนเมือง มีการจัดค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนทุกชุมชน

- องค์การบริหารส่วนตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน สนับสนุนด้านกีฬา/การแข่งขันกีฬาเยาวชน จัดกิจกรรมวันเด็กทุกปี ปี 2547 จัดร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำพูน เขต 1 ดำเนินการโครงการค่ายจัดระเบียบบัสสังคมในสถานศึกษาร่วมกับตำรวจชุมชนสัมพันธ์ มีนักเรียนจาก 5 โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 117 คน ให้ความรู้ ฝึกระเบียบให้กับเด็ก และกิจกรรมการแสดงของเด็ก ดำเนินการโครงการวิจัย “ผักพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง สู่กระบวนการเรียนรู้ ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” โดยสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนในพื้นที่โรงเรียนละ 100,000 บาท

- องค์การบริหารส่วนตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา มีการจัดกิจกรรมวันเด็กทุกปี การแข่งกีฬาด้านยาเสพติดทุกปี การจัดงานวันเยาวชนแห่งชาติ มีการประกวดร้องเพลง เต้นแอโรบิคและคำขวัญวันเยาวชนแห่งชาติ สนับสนุนนักกีฬาในการแข่งขันนอกพื้นที่ เช่น ทีมฟุตบอล ทีมวอลเลย์บอล ปี 2546 ร่วมกับสถานีอนามัยทาปลาดุก สถานีอนามัยทาทุ่ง และอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน จัดค่ายพัฒนาคุณภาพเยาวชน

- องค์การบริหารส่วนตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา ให้การช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ในรายที่เปิดเผยตัว เด็กพิการรายละ 300/เดือน ให้ทุนการศึกษาเด็ก 11 รายๆ ละ 1,000 – 2,000 บาท จัดการแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติดทุกปี ให้เครือข่ายเยาวชนตำบลทากาศเสนอแผนกิจกรรมมายัง อบต. โดยพ.ศ. 2547 ได้เสนอจัดค่ายเยาวชนพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำและร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง ให้การสนับสนุนการเล่นกีฬา/อุปกรณ์กีฬา จัดการแข่งขันกีฬาระดับตำบลทุกปี จัดกิจกรรมวันเด็ก ปี 2546 ดำเนินโครงการค่ายพุทธบุตรอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาทุกโรงเรียนในตำบล

16. โรงพยาบาลลำพูน เป็นโรงพยาบาลทั่วไปขนาด 409 เตียง การดูแลเด็กอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานกุมารเวชกรรมทั้งด้านการส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสภาพ โดยมีการดูแลเป็นทีมสหวิชาชีพ ประกอบด้วย กุมารแพทย์ 4 คน ทันตแพทย์ ๓ คน แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา 2 คน นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด โภชนาการ เวชกรรมสังคม และมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก เช่น ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน ทำงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับ มีศูนย์ฟิฟได้ ที่ชั้น 5 อาคาร 50 ปีอนุสรณ์โรงพยาบาลลำพูน (ภาคผนวก 1/5)

4.2 ภาคเอกชนและองค์กรชุมชน ได้แก่

1. องค์กรพุทธศาสนา วัดในจังหวัดลำพูนมีจำนวน 454 วัด ครอบคลุมพื้นที่ทุกตำบล (ตารางที่ 31)

2. สถาบันการศึกษาของพระสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ลำพูน เริ่มเปิดดำเนินการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 เป็นต้นมา เปิดสอนระดับอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน เอกสังคมศึกษา คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เอกศาสนา และประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มีนิสิตที่สำเร็จการศึกษาจำนวน 4 รุ่น

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน ประจำปีการศึกษา 2546 (ตารางที่ 32) ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่าบำรุงการศึกษาเทอมละ 150 บาท โรงเรียนมีหนังสือให้ยืมเรียน

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ของพระสงฆ์จังหวัดลำพูน จำนวน 2 โรงเรียนคือ

1. โรงเรียนเมธีวุฒิกิจ อำเภอเมืองลำพูน เปิดสอนระดับชั้น ม.1 – ม.6 เปิดรับบรรพชิตและฆราวาสชาย
2. โรงเรียนธรรมสาธิตศึกษา อำเภอป่าซางลำพูน เปิดสอนระดับชั้น อนุบาล – ม.6 เปิดรับบรรพชิต และฆราวาสทั้งชายและหญิง

3. สำนักศาสนศึกษาในจังหวัดลำพูน เปิดสอนนักธรรม บาลี หรือธรรมศึกษา สำหรับบรรพชิตและประชาชนทั่วไป ซึ่งจะมีการเปิดสอบปีละ 1 ครั้ง ผู้ที่จะสอบธรรมศึกษาได้นั้นต้องมีความรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป วุฒิที่ได้คือ ธรรมศึกษาตรี โท และเอก พระสงฆ์/สามเณรทุกรูปต้องเรียนนักธรรม มีการเปิดสอบปีละ 1 ครั้ง วุฒิที่ได้ คือ นักธรรมตรี โท และเอก พระสงฆ์/สามเณรที่จะสอบบาลี เปรียญธรรม (ปร.)1-2 ต้องสอบได้นักธรรมโทขึ้นไป มีการเปิดสอบปีละ 1 ครั้ง พระสงฆ์/สามเณรที่จะสอบบาลี ปร.3 ต้องสอบได้นักธรรมเอก ปร.5 เทียบเท่ากับ ม.6 และ ปร.9 เทียบเท่ากับปริญญาตรี

อำเภอเมืองลำพูน ได้แก่

1. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย(โรงเรียนเมธีวุฒิกิจ)
2. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย(โรงเรียนหอบปริยัติศึกษา)
3. สำนักศาสนศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย(เรือนจำจังหวัดลำพูน)
4. สำนักศาสนศึกษาวัดหัวขัว
5. สำนักศาสนศึกษาวัดต้นแก้ว
6. สำนักศาสนศึกษาวัดกมลรัชชยาราม
7. สำนักศาสนศึกษาวัดสันป่าสัก
8. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านม้า
9. สำนักศาสนศึกษาวัดดอนแก้ว
10. สำนักศาสนศึกษาวัดทุ่งยาว
11. สำนักศาสนศึกษาวัดหนองหล่ม

12. สำนักศาสนศึกษาวัดเขตวัน (หนองหมู)
13. สำนักศาสนศึกษาวัดป่าเล่า
14. สำนักศาสนศึกษาวัดป่าเหว
15. สำนักศาสนศึกษาวัดชัยสถาน
16. สำนักศาสนศึกษาวัดศรีบุญยืน
17. สำนักศาสนศึกษาวัดเหมืองง่า
18. สำนักศาสนศึกษาวัดประดู่ป่า
19. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านแจ่ม
20. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านไร่

อำเภอป่าซาง ได้แก่

1. สำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธบาทตากผ้า
2. สำนักศาสนศึกษาวัดหนองเจดีย์
3. สำนักศาสนศึกษาวัดนางข้าวน้อยเหนือ
4. สำนักศาสนศึกษาวัดป่าเหียง
5. สำนักศาสนศึกษาวัดท่าช้าง
6. สำนักศาสนศึกษาวัดท่าช้าง
7. สำนักศาสนศึกษาวัดหนองเงือก
8. สำนักศาสนศึกษาวัดป่าสีเสียด

อำเภอลี้ ได้แก่

1. สำนักศาสนศึกษาวัดพวงคำ
2. สำนักศาสนศึกษาวัดน่ายหิน
3. สำนักศาสนศึกษาวัดนากลาง
4. สำนักศาสนศึกษาวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม
5. สำนักศาสนศึกษาวัดแม่ตื่น
6. สำนักศาสนศึกษาวัดแม่หวางต้นผาง

อำเภอบ้านโฮ่ง ได้แก่

1. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านโฮ่งหลวง
2. สำนักศาสนศึกษาวัดบ้านโฮ่งหลวง
3. สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยห้า
4. สำนักศาสนศึกษาวัดป่าปวย
5. สำนักศาสนศึกษาวัดสันเจดีย์

6. สำนักศาสนศึกษาวัดทุ่งม่าน
7. สำนักศาสนศึกษาวัดพระเจ้าตนหลวง
8. สำนักศาสนศึกษาวัดศรีเตี้ย
9. สำนักศาสนศึกษาวัดปทุมสรากรม
10. สำนักศาสนศึกษาวัดสันเจดีย์ริมปิง

อำเภอแม่ทา ได้แก่

1. สำนักศาสนศึกษาวัดท่าศาลา
2. สำนักศาสนศึกษาวัดท่าป่าสัก
3. สำนักศาสนศึกษาวัดท่าร้องเรือ
4. สำนักศาสนศึกษาวัดท่ากาศ
5. สำนักศาสนศึกษาวัดหาดอยแซ่
6. สำนักศาสนศึกษาวัดท่าสบเมย

อำเภอทุ่งหัวช้าง ได้แก่

1. สำนักศาสนศึกษาวัดทุ่งหัวช้าง
2. สำนักศาสนศึกษาวัดทุ่งเป็ด
3. สำนักศาสนศึกษาวัดแม่แสม
4. สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยห้าง

อำเภอบ้านธิ ได้แก่

1. สำนักศาสนศึกษาวัดดอนแก้ว
2. สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยปิง
3. สำนักศาสนศึกษาวัดห้วยยาบ
4. สำนักศาสนศึกษาวัดปากกกอง
5. สำนักศาสนศึกษาวัดป่าตาล

4. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดลำพูน เปิดสอนพระพุทธศาสนาให้กับเด็กและเยาวชนทั่วไป เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และวิชาการทางพระพุทธศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชน สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างพระพุทธศาสนากับประชาชนโดยอาศัยเด็กและเยาวชนเป็นสื่อกลาง ให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น โดยวัดที่เปิดสอนจะส่งนักเรียนเข้าสอบธรรมศึกษา เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนา รายละเอียด 20 บาท สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละศูนย์ฯ จำนวนศูนย์ฯ ที่สามารถรวบรวมข้อมูลได้มีเพียง 26 ศูนย์ฯ ดังนี้

1. อำเภอเมืองลำพูนมีจำนวน 9 ศูนย์ ได้แก่ วัดพระธาตุหริภุญชัย วัดป่าปวย วัดบ้านไร่ วัดสันป่าสัก วัดป่าเล้า วัดเหมืองง่า วัดกมลรัชชาราม (บ่อแก้ว) วัดบ้านแจ่ม และวัดสันเจดีย์ริมปิง
2. อำเภอป่าซางมีจำนวน 4 ศูนย์ ได้แก่ วัดหนองเงือก วัดช้างข้าวน้อยเหนือ วัดป่าสีเสียด และวัดหนองเจดีย์ (ธรรมสาริต)
3. อำเภอแม่ทามีจำนวน 4 ศูนย์ ได้แก่ วัดทาสบเมย วัดทาปลาตุก วัดทาป่าสัก และวัดทาร่องเรือ
4. อำเภอบ้านโฮ้งมีจำนวน 4 ศูนย์ ได้แก่ วัดบ้านโฮ้งหลวง วัดทุ่งม่าน วัดห้วยห้า วัดสันเจดีย์
5. อำเภอลี้มีจำนวน 5 ศูนย์ ได้แก่ วัดพระพุทธรูปห้วยดัม วัดห้วยหิน วัดแม่หวางต้นผาง วัดนากลาง วัดพวงคำ

5. ค่ายคุณธรรมจริยธรรม การจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยมุ่งเน้นที่เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมตามพระพุทธศาสนา รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตของตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รู้จักเสียสละ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนร่วม ได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนามีความมั่นใจยิ่งขึ้นในความ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี วัดที่มีคณะวิทยากรและสถานที่จัดค่ายถาวร ได้แก่ วัดพระธาตุทรายทอง อำเภอเมือง วัดพระธาตุดอยเวียง อำเภอบ้านธิ และวัดพระพุทธรูปตากผ้า อำเภอป่าซาง ส่วนวัดดอยแดน อำเภอบ้านโฮ้ง และค่ายพุทธบุตรจังหวัดลำพูนนั้นมีคณะวิทยากร แต่ไม่มีสถานที่สำหรับจัดค่าย จึงใช้สถานที่ของโรงเรียนต่างๆ ที่ประสานความร่วมมือมา ส่วนใหญ่จะเป็นการอบรมให้กับนักเรียนโรงเรียนต่างๆ แต่ยังขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อ

6. คริสตจักรลำพูน ดำเนินโครงการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสโดยมีกิจกรรมด้านการศึกษา ได้แก่ การสอนพิเศษวิชาต่างๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สอนวิชาชีพ เช่น คหกรรม งานประดิษฐ์ ดนตรี (ไทย/สากล) คอมพิวเตอร์ และสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จิตวิญญาณ กิจกรรมด้านสุขภาพ สังคม และจิตวิญญาณ มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลรักษาตนเอง การพัฒนาอารมณ์ มีเด็กและเยาวชนที่อยู่ใกล้โบสถ์เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 200 คน โดยวันเสาร์จัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับอนุบาลและประถมศึกษา วันอาทิตย์จัดกิจกรรมสำหรับเด็กมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ครู/อาจารย์ที่สอนเป็นสมาชิกของโบสถ์

ศูนย์พันธกิจสันติภาพ ให้การช่วยเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ยากจน เสี่ยงต่อการถูกละเมิด เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ได้รับผลกระทบจากยาเสพติด และเด็กเร่ร่อน การช่วยเหลือจะมี 2 ลักษณะคือ 1) เด็กอยู่ร่วมกับครอบครัวจะช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา (ค่าเทอม ค่าหอพัก ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน) 2) เด็กพักอยู่ในศูนย์พันธกิจสันติภาพ มีการช่วยเหลือโดยให้ที่พัก อาหาร ทุนการศึกษา มีรถรับ-ส่งไปโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนในเขตเทศบาลเนื่องจากค่าเทอม

ไม่แพง มีทุนอาหารกลางวัน มีชุดนักเรียนแจก มีการเรียนการสอนที่ค่อนข้างได้มาตรฐาน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลประตูลี้ โรงเรียนสันป่ายางหนอง โรงเรียนสันป่ายางหลวง และโรงเรียนเวียงยอง (อำเภอเมืองลำพูน) นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเด็ก เช่น กิจกรรมสันตนาการ ทักชะชีวิต ให้ข้อมูลความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และงานประดิษฐ์ต่างๆ ศูนย์ฯ จะรับเด็กอายุ 5 ปีขึ้นไป แต่ถ้ามีความจำเป็นก็สามารถรับเด็กที่อายุต่ำกว่านี้ได้ โดยมีผู้ดูแลเป็น นักจิตวิทยา 1 คน นักกฎหมาย 1 คน มีเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม 2 คน พี่เลี้ยงเด็กหญิง 1 คน พี่เลี้ยงเด็กชาย 1 คน และเจ้าหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิต 2 คน โดยการสนับสนุนงบประมาณจากพ่อ แม่อุปการะ

7. มัสยิดอัลอันซอรี (ลำพูน) ช่วยเหลือครอบครัวมุสลิม โดยให้บริการเช่าที่พักอาศัยราคาถูก สำหรับครอบครัวมุสลิมที่มีฐานะยากจนหรือเป็นคนต่างจังหวัดที่มาทำงานในลำพูน และให้การช่วยเหลือแก่ผู้เดินทางที่ไม่มีที่พักอาศัย แต่ชุมชนมุสลิมในจังหวัดลำพูนมีน้อย และไม่ค่อยมีปัญหา

8. เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่มีมานาน ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบมีความซับซ้อนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชน ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสังคมจนยากต่อการแก้ไข จึงได้พยายามหาแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน โดยเริ่มจากสถาบันวิจัยหรือศูนย์ร่วมกับโครงการวัยรุ่นป้องกันเอดส์ (ไทยัพ) ได้จัดค่ายเพื่อนเยาวชน เมื่อวันที่ 19-21 เมษายน 2544 มีตัวแทนกลุ่มเยาวชนต่างๆ เข้าร่วมทั้งหมด 6 กลุ่ม หลังจากนั้นมีการจัดเวทีหารือและแลกเปลี่ยนการดำเนินการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนอีกหลายครั้ง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน รวมทั้งความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในส่วนของเด็กและเยาวชนได้มีการจัดตั้ง “เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน” ขึ้น โดยการรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่างๆ ทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การหนุนช่วยซึ่งกันและกัน การดำเนินงานของเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนที่ผ่านมาได้มีการดำเนินงานในระดับเครือข่าย และระดับกลุ่ม มีการดำเนินงานร่วมกับชุมชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทำให้เกิดการเชื่อมประสานกิจกรรมของกลุ่ม และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดมา ปัจจุบันมีสมาชิก 22 กลุ่ม ในพื้นที่อำเภอเมืองลำพูน แม่ทา บ้านธิ ป่าซาง ลี้ และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง

วัตถุประสงค์ของเครือข่าย

1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเด็ก และเยาวชนในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อขยายผลให้เกิดการเชื่อมประสานและหนุนเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มเด็ก และเยาวชนจังหวัดลำพูน

3. เพื่อให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้มองเห็นความสำคัญของการพัฒนา และแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

มีแนวทางการทำงาน คือ การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้งเยาวชนกับเยาวชนและเยาวชนกับชุมชน การสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายฯ มีเงื่อนไข คือ 1) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 2) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และ 4) สามารถพัฒนาศักยภาพ/ป้องกัน/แก้ไขปัญหาเยาวชน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะเสนอโครงการที่จะดำเนินการเพื่อพิจารณาร่วมกันในการประชุมประจำเดือนของเครือข่ายฯ ปัจจุบันเครือข่ายฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

จุดแข็งของเครือข่าย

1. กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันในชุมชน จึงทำให้เข้าใจและใกล้ชิดกับปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี
2. มีโครงสร้างการทำงานของเครือข่ายที่ชัดเจนที่สามารถรองรับการจัดการภายในเครือข่ายได้โดยมีผู้แทนจากกลุ่มต่างๆ เข้ามาเป็นคณะทำงานและมีพี่เลี้ยง/ที่ปรึกษาที่ดี
3. การทำกิจกรรมของกลุ่ม/เครือข่ายจะเน้นเรื่องการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วมกับชุมชน คือ ต้องมีการเชื่อมประสานกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรม และมีการสรุปบทเรียนการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน
4. เครือข่ายสามารถเชื่อมกับกลุ่มหน่วยงานหรือองค์กรท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการให้การสนับสนุนและทำงานร่วมกัน
5. มีการประชุมประจำเดือนของเครือข่ายเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีการสับเปลี่ยนสถานที่ประชุมระหว่างที่สถาบันวิจัยหรือวิทยุชัช และสัญจรไปตามกลุ่มเด็กและเยาวชนต่างๆ ในพื้นที่

จุดอ่อนของเครือข่าย

1. กลุ่มเด็กและเยาวชนแต่ละกลุ่มส่วนใหญ่ ยังขาดกระบวนการการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นและการพัฒนากลุ่มอย่างยั่งยืน
2. คณะทำงานเครือข่าย/แกนนำกลุ่มยังต้องการการเสริมสร้างศักยภาพ และทักษะในการดำเนินกิจกรรม

แนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย

1. เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชนกับชุมชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเยาวชนและชุมชน
2. สนับสนุนกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มเยาวชนกับชุมชน

3. การประสานความร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชนจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆในชุมชน
4. การหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
5. พัฒนาระบบการการสืบทอดกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มีความยั่งยืน
6. เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

9. ชมรมนักสืบสายน้ำลุ่มน้ำลี้ การดำเนินกิจกรรมโครงการนักสืบสายน้ำของชมรมนักสืบสายน้ำในโรงเรียนเครือข่ายลุ่มน้ำลี้โดยการสนับสนุนจากโครงการนักสืบสายน้ำมูลนิธิโลกสีเขียว (ปี 2542-2543) และ AusAID (ปี 2544-2545) มีกิจกรรมรณรงค์ให้เกิดจิตสำนึกต่อการดูแลรักษาลำน้ำ เช่น กิจกรรมการสำรวจลำน้ำด้วยวิธีการทางชีวภาพหรือวิธีการสำรวจสัตว์เล็กน้ำจืด การให้ความรู้แก่เยาวชนในการดูแลลำน้ำ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในการที่จะร่วมกันดูแลรักษาลำน้ำของชุมชนลุ่มน้ำลี้เป็นไปในวงกว้างและเป็นกระแสต่อเนื่อง
2. เพื่อให้นักเรียนเยาวชนที่ผ่านการอบรมดูแลและสำรวจลำน้ำด้วยวิธีการสำรวจสัตว์เล็กน้ำจืดในสังกัดกรมสามัญศึกษาได้แสดงศักยภาพและร่วมกิจกรรมการเฝ้าระวังลำน้ำลี้และลำน้ำสายอื่นอย่างต่อเนื่อง
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเยาวชนได้ถ่ายทอดความรู้และรับรู้โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
4. เพื่อชุมชนและนักเรียนเกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนลุ่มน้ำลี้ด้วยกัน และสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันในลักษณะร่วมเป็นเครือข่าย “ชมรมนักสืบสายน้ำลุ่มน้ำลี้”

ยุทธศาสตร์ : ใช้นักเรียนแกนนำที่ผ่านการอบรมตามโครงการนักสืบสายน้ำและคณาจารย์ที่เป็นที่ปรึกษาชมรมนักสืบสายน้ำแต่ละโรงเรียนในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ทั้ง 8 โรงเรียนเป็นกุญแจนำไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นในชุมชน เช่น นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียนระดับประถมศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย โรงเรียนเขตลุ่มน้ำลี้ แบ่งเป็น 3 โซนดังนี้

1. โซนต้น ประกอบด้วย โรงเรียนไม้ตะเคียน โรงเรียนบ้านปวง โรงเรียนทุ่งหัวช้างวิทยาคม อำเภอทุ่งหัวช้าง โรงเรียนบ้านนาทราย โรงเรียนนาทรายวิทยาคม โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา อำเภอลี้
2. โซนกลางน้ำ ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านแม่แดด โรงเรียนบ้านแม่ทย โรงเรียนวัดบ้านปวง โรงเรียนแม่ตืนวิทยา อำเภอลี้ และโรงเรียนธีรกานต์บ้านโอง อำเภอบ้านโอง

3. โชนปลายน้ำ ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านต้นผึ้ง โรงเรียนบ้านท่าช้าง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง โรงเรียนบ้านดงหลวง โรงเรียนบ้านโสมรัตนวิทยา อำเภอบ้านโสม โรงเรียนน้ำดิบวิทยาควม โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 อำเภอป่าซาง

10. กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ.2530 โดยการสนับสนุนของข้าราชการและผู้นำชุมชนจังหวัดลำพูน กิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ จัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน การส่งเสริมอาชีพ เช่น การทอผ้าด้วยมือ การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ สิ่งประดิษฐ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ให้ความรู้ด้านสุขภาพ เช่น โรคเอดส์ เพศศึกษา ยาเสพติด อนามัยเจริญพันธุ์ การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เช่น ภาวะผู้นำ ทักษะในการป้องกันตนเอง เป็นศูนย์ประสานแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน มีโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวจำนวน 15 โรงเรียนเป็นโรงเรียนในอำเภอเมือง ป่าซาง แม่ทา บ้านธิ บ้านโสม และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง นอกจากนี้ยังให้คำปรึกษา ความช่วยเหลือที่פקแก่ผู้ถูกละเมิดและมีการสนับสนุนกลุ่มเด็กและเยาวชน ปัจจุบันมีสมาชิก 23 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพ 13 กลุ่ม กลุ่มดนตรีพื้นเมือง 2 กลุ่ม และกลุ่มพัฒนาตนเอง/สังคม 8 กลุ่ม

จุดแข็งเป็นองค์กรในพื้นที่มีเครือข่ายและความร่วมมือจากท้องถิ่น

จุดอ่อน การสร้าง/พัฒนาบุคลากร กลุ่ม ที่จะดำเนินการลักษณะนี้มีน้อย อาจเพราะคนที่จะมาทำงานแบบนี้ต้องมีใจรัก มีจิตสำนึก มีความพร้อมทางด้านครอบครัวและฐานะทางสังคม

โอกาสพัฒนา สามารถค้นหา พัฒนาบุคลากร กลุ่ม องค์กรได้ครอบคลุมพื้นที่ทุกอำเภอ

11. เครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัดลำพูน ปัจจุบันมีสมาชิก 22 กลุ่ม ประกอบด้วยอำเภอเมือง 14 กลุ่ม อำเภอบ้านธิ 2 กลุ่ม อำเภอแม่ทา 1 กลุ่ม อำเภอป่าซาง 1 กลุ่ม อำเภอบ้านโสม 1 กลุ่ม อำเภอศีล 1 กลุ่ม อำเภอทุ่งหัวช้าง 1 กลุ่ม และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง 1 กลุ่ม กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชุมชนเกี่ยวกับโรคเอดส์ การเฝ้าระวังให้กำลังใจ การรวบรวมข้อมูล มีการทำความเข้าใจกับชุมชนและโรงเรียนถ้ามีปัญหาการไม่ยอมรับ รังเกียจ

จุดแข็ง มีความเข้าใจ และผูกพันซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันเท่าที่จะทำได้

จุดอ่อน คนที่รวมตัวกันมีปัญหาเรื่องสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

โอกาสพัฒนา ควรจะมีการสนับสนุนจากชุมชน/หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างจริงจัง ซึ่งต้องอาศัยทั้งงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้

12. มูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน (CCF) ให้การช่วยเหลือเด็กยากจนอายุ 5-18 ปี จำนวน 920 คน โดยการให้ทุนการศึกษา ระดับอนุบาล 1,000 บาท/คน/เดือน ระดับประถมศึกษา 1,200 บาท/คน/เดือน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1,500 บาท/คน/เดือน มัธยมศึกษาตอนปลาย 2,500 บาท/คน/เดือน

13. มูลนิธิศุภนิมิตประเทศไทย จังหวัดลำพูน เริ่มดำเนินการปี 2532 พื้นที่อำเภอบ้านธิ ปัจจุบันให้การช่วยเหลือเด็กยากจน และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จำนวน 105 คน โดยให้ทุนการศึกษาและการพัฒนาครอบครัว มีเกณฑ์การคัดเลือกเด็กเข้าโครงการ ดังนี้ 1) ต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านธิ 2) เป็นเด็กยากจนขาดแคลนทุนทรัพย์ 3) ตั้งใจเรียนและอยู่ในระบบโรงเรียน จะรับสมัครเด็กเข้าโครงการตั้งแต่อายุ 5 ปี แต่ไม่เกิน 12 ปี 6 เดือน จะให้ทุนการศึกษาจนเด็กเรียนจบแต่จะยุติเมื่อเด็กออกจากระบบโรงเรียนหรือมีความประพฤติไม่เหมาะสม การให้ทุนการศึกษาระดับประถมศึกษา 500-800 บาท/ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 1,000 บาท/ปี ตอนปลาย 1,500 บาท/ปี อาชีววะ/อุดมศึกษา 2,000 บาท/ปี ทุนอาหารกลางวัน 1,000 บาท/ปี แจกนมให้เด็ก (เสาร์/อาทิตย์) การส่งเสริมอาชีพครอบครัว เช่น เลี้ยงวัว จักสาน และแจกข้าวสารอาหารแห้งเครื่องอุปโภคสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

ปัญหาอุปสรรค คือ ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาเนื่องจากต้องทำงานหารายได้ ขาดการติดตามข้อมูล คณะทำงานบางส่วนยังขาดแนวคิดเพื่อส่วนรวม

14. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 48 พรรษา จัดตั้งโดยมูลนิธิร่วมน้ำใจด้านภัยเอดส์เป็นโรงเรียนประจำหญิงล้วน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน (สช.) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เปิดสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี เมื่อจบการศึกษาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการศึกษาแบบให้เปล่าไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเรียน มีที่พัก อาหาร ชุดนักเรียนให้ฟรี ปัจจุบันเปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีนักเรียนจำนวน 147 คน

คุณสมบัติของผู้เรียน

1. เป็นเด็กหญิงที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า
2. มีอายุระหว่าง 11-18 ปีบริบูรณ์
3. มีสัญชาติไทย
4. กำพร้าทั้งบิดาและมารดา กำพร้าบิดาหรือมารดา
5. ขาดแคลนทุนทรัพย์ / ขาดโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน

15. มูลนิธิรักษ์เด็ก ปี 2547 ให้การช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์จังหวัดลำพูน มีโครงการนำร่อง 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดเหมืองกวั๊ก และโรงเรียนวัดสันคะยอม ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอลำพูน ซึ่งมีเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์เข้าร่วมโครงการ จำนวน 38 คน โดยให้ทุนยังชีพ 50,000 บาท/โรงเรียน ทุนฝึกทักษะอาชีพ 15,000 บาท/โรงเรียน ซึ่งโรงเรียนวัดสันคะยอมดำเนินกิจกรรม การทำดอกไม้จันทร์ น้ำสมุนไพร และขนมไทย จำหน่าย ส่วนโรงเรียนวัดเหมืองกวั๊กได้ดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงปลา และทำการเกษตร นอกจากนี้ยังสนับสนุนการจัดกิจกรรม

ครอบครัวล้มพันธ์ หรือ “ค่ายสายรุ้งทองแสง” จำนวน 300,000 บาท มีเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 80 คน

16. สมาคมพัฒนาเด็กจังหวัดลำพูน เริ่มดำเนินการปี 2546 โดยคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดลำพูน ซึ่งปัจจุบันมี 101 ศูนย์ฯ เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเป็นพี่เลี้ยง กิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ การรณรงค์/ระดมทุนเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชน เช่น การจัดผ้าป่า การทำเสื้อสมาคมฯ จำหน่าย การจัดกิจกรรมวันเด็กร่วมกับชุมชนต่างๆ มอบทุนการศึกษาโดยคัดเลือกจากอำเภอๆ ละ 5 คน ทุนละ 500 บาท คณะกรรมการมีการประชุมอย่างต่อเนื่องทุกเดือน ทุกคนทำกิจกรรมด้วยใจไม่มีค่าเบี่ยงเบียน ค่าเดินทาง

ปัญหาอุปสรรค ไม่มีงบประมาณสำหรับดำเนินงานกิจกรรม สมาคมยังไม่เป็นที่รู้จักของประชาชน คณะกรรมการต้องการพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการดำเนินงาน ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก และการช่วยเหลือเบื้องต้นเมื่อได้รับการร้องขอความช่วยเหลือ

17. สภานายความจังหวัดลำพูน ให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย เมื่อเด็กเป็นผู้ต้องหาจะมีการว่าความให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (ทนายขอแรง) เป็นพี่เลี้ยงเด็ก คอยกับเด็ก สอบปากคำเด็ก ให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย

18. ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน (ศป.พดส.ลพ) เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2545 ประกอบด้วยบุคลากรหลากหลายวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย ตำรวจ องค์การพัฒนาเอกชนและผู้นำชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) คัดกรองสิทธิเด็กและสตรี 2) เพื่อรณรงค์เผยแพร่ความรู้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหา 3) เป็นศูนย์ประสานความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อเป็นการเฝ้าระวังและป้องกันการละเมิดสิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน โดยมีการทำงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับ คณะกรรมการ ศป.พดส.ลพ. มีการประชุม และทำ case conference ทุกเดือน เดือนสิงหาคม 2546 – ตุลาคม 2547 ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดลำพูน มีการช่วยเหลือเป็นรายกรณีตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2546 ถึงปัจจุบัน จำนวน 43 ราย ประเด็นปัญหาต่างๆ เช่น เด็กถูกละเมิด เด็กในเรือนจำ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กยากจน ครอบครัวแตกแยก เด็กกำพร้า เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม เป็นต้น เด็กบางคนมีหลายปัญหา นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือด้านอื่น เช่น การติดตามดำเนินคดี สิทธิในการดูแลบุตร เป็นต้น

5. เวทีคืนข้อมูล(เสนอผลการดำเนินงานโครงการวิจัยฯเพื่อรับฟังความคิดเห็น เพิ่มเติมข้อมูลและแสดงความมุ่งมั่นที่จะดูแลเด็กร่วมกัน)

คณะทำงานโครงการวิจัยฯ จัดการประชุมนำเสนอผลการดำเนินโครงการวิจัยฯ วันที่ 20 ตุลาคม 2547 ณ โรงพยาบาลลำพูน รับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมข้อมูลและแสดงความมุ่งมั่นที่จะดูแล

แลเด็กร่วมกันระหว่างหน่วยงาน/องค์กรที่ทำงานด้านเด็กในจังหวัดลำพูน มีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้แทนจากโรงพยาบาลลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขาจังหวัด ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ตำรวจภูธรจังหวัด สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด สำนักงานคุมประพฤติจังหวัด อาสาสมัครคุมประพฤติจังหวัด โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 มูลนิธิรักษเด็ก คณะทำงานโครงการวิจัยฯ และทีมประสานงานกลางเป็นต้น

ผู้แทนส่วนใหญ่เป็นคนละคนกับการประชุมครั้งที่ผ่านๆ มา แต่ทุกคนมีความตั้งใจที่จะร่วมเป็นเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนมีการเตรียมข้อมูล กรณีตัวอย่างพร้อมที่จะนำเสนอ แต่ละหน่วยงานองค์กรมีการจัดการปัญหาของเด็กได้ในระดับหนึ่ง คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. จะช่วยเหลือสนับสนุน ประสานงาน ให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็นในส่วนที่หน่วยงานองค์กรจัดการเองไม่ได้หรือต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย

โรงพยาบาลลำพูน ถือว่าหน้าที่การดูแลเด็กเป็นงานประจำและต้องมีการทำงานเชิงรุก อาจใช้กิจกรรมที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความรัก ความห่วงใยระหว่างแม่และลูก เช่น การรณรงค์ส่งเสริมให้แม่ทุกคนในจังหวัดลำพูนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างแม่ลูก โดยเฉพาะในสถานประกอบการที่แม่ต้องมีการทำงานเป็นผลัด ต้องทำงานล่วงเวลา อยู่หอพักเป็นคนต่างถิ่น อายุน้อย วุฒิภาวะยังไม่มากไม่พร้อมจะมีลูกและครอบครัว มีเวลาให้ลูกน้อยมาก

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 เป็นโรงเรียนประจำเปิดสอนระดับชั้น ป.1-ม.6 มีเด็กอยู่ในความดูแลประมาณ 900 กว่าคน ส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจนขาดโอกาสทางการศึกษา เด็กกำพร้าพ่อแม่ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กชาวเขา สภาพเด็กติดลบมีการประสานงานหน่วยงานต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิด มีเด็กไปกลับประมาณ 20 คน อยู่ใกล้โรงเรียน ปัญหาที่พบปัจจุบันคือ เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม กระทำผิดและเสี่ยงต่อการกระทำผิด อาจารย์ได้พยายามสอดส่อง ดูแลทั้งเด็กที่มีปัญหาและกลุ่มเสี่ยง กรณีตัวอย่างที่จัดการได้ยาก เช่น

- 1) เด็กหนีโรงเรียนออกไปเที่ยวตอนกลางคืนกลับมาตอนเช้ามืดซึ่งเป็นเวลาที่เด็กต้องออกกำลังกายตอนเช้าเพื่อไม่ให้อาจารย์จับได้ พบได้ในเด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย
- 2) เด็กถูกละเมิดโดยครูโรงเรียนอื่นซึ่งติดต่อเด็กทางโทรศัพท์มือถือ อาจารย์ตักเตือนเด็กและยึดมือถือแต่เด็กไม่เชื่อและหนีออกไปข้างนอกอีกหลายครั้ง
- 3) เด็กชอบลักขโมยของ อาจารย์ให้โอกาสเด็กโดยไม่ไล่เด็กออก และหารีอกับมารดาของเด็กเพื่อหาทางแก้ไขแต่เด็กก็ยังมีพฤติกรรมดังกล่าวอยู่

คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. แนะนำให้มีการนำเด็กมาตรวจที่กลุ่มงานจิตเวชโรงพยาบาลลำพูนประสานโดยตรงผ่านโทรศัพท์ไม่ต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ ของโรงพยาบาล และจะมีการจัดกิจ

กรรมโครงการร่วมกันระหว่างโรงพยาบาลลำพูนและโรงเรียนเพื่อกระตุ้นเด็กให้มีความตระหนักในคุณค่าของตนเอง มีทักษะในการดูแลตนเอง แต่ต้องขอข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของโรงเรียน ซึ่งอาจารย์จะประสานให้ ข้อมูลเมื่อโรงเรียนเปิดภาคเรียน

ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดลำพูน สำหรับเด็กพิเศษ 9 ประเภท ดูแลเงินอุดหนุนที่รัฐบาลช่วยเหลือเด็กพิการหวัละ 2,000 บาท ซึ่งปัจจุบันมีเด็กพิการที่ได้รับการช่วยเหลือ 100 คน มีปัญหาว่าเด็กพิการส่วนใหญ่พ่อแม่ยากจนและหย่าร้าง กรณีตัวอย่างที่พบ

1) ญาติอุ้มเด็กพิการมาขอรับเงินค่าเลี้ยงดู โดยบอกว่าพ่อแม่เด็กหย่าร้าง จึงได้แนะนำให้ไปติดต่อที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

2) เด็กพิการปัญญาอ่อนพ่อแม่ยากจนเวลาออกไปทำงานจะขังเด็กไว้ในห้อง ซึ่งกรณีนี้มีหลายหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ เช่น ตั้งกล่องรับบริจาคไว้ที่ตลาดจตุจักรลำพูน ให้เงินสงเคราะห์เงินทุนประกอบอาชีพของพ่อ และออกรายการโทรทัศน์ แต่เงินที่ได้จากการช่วยเหลือไม่พอใช้จ่ายคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. เห็นว่าควรจะมีการหาข้อเท็จจริงว่ามีการนำเด็กมาอ้างเพื่อหารายได้หรือไม่ที่ประชุมได้ขอให้นักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ติดตาม

3) ผู้พิการสูงอายุใช้เด็กเป็นเครื่องมือโดยการอุ้มเด็กและถ่ายรูปนำไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ เมื่อได้เงินมาก็เก็บไว้ใช้เอง

คณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. มีความเห็นว่า นอกจากการสงเคราะห์เบื้องต้นแล้วต้องเสริมด้านจิตใจด้วย โดยใช้ทีมสหวิชาชีพและมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดลำพูน และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ดูแลเด็กที่ถูกดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมโดยให้โอกาสเด็กที่กระทำผิดเล็กน้อย สำนึกผิดและสามารถกลับตัวได้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 63 เด็กที่กระทำผิดระวางโทษไม่เกิน 3 – 5 ปี เป็นความผิดเล็กน้อย เด็กสำนึกผิดและสามารถกลับตัวได้ โดยพิจารณาจาก อายุ ประวัติ การศึกษา สภาพแวดล้อม สภาพะแห่งจิต และนิสัย ซึ่งใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีการประชุมกลุ่มครอบครัว ประกอบด้วยครอบครัวผู้กระทำผิด ครอบครัวผู้เสียหาย อัยการ ตำรวจ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ถ้าสามารถตกลงยอมความกันได้ อัยการเสนอยกฟ้องไม่ต้องขึ้นศาล แต่เด็กอยู่ในความดูแลของสถานพินิจต้องมารายงานตัวและบริการสาธารณะประโยชน์

สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน ทำหน้าที่สืบเสาะข้อเท็จจริง ควบคุมดูแล สอดส่องพฤติกรรมของเด็ก เพิ่งมีการดำเนินการ 2 ปี

ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน มีจำนวน 1,128 คน มีกฎหมายอาญาที่ต้องดูแลมาก มีผู้ผ่านการอบรมทีมสหวิชาชีพ (ค่านุश्य) 12 คน แต่ สป.พตส.ลพ. ยังไม่ได้ติดตามขยายผล ถ้าจะจัดอบรมทีมสหวิชาชีพที่ต้องใช้เวลาหลายวัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการขึ้นเวร

ศาลจังหวัดลำพูนแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว โดยผู้พิพากษาสมทบทำหน้าที่ร่วมพิพากษาและอบรมเด็ก โดยเด็กจะต้องมารายงานตัวทุกเดือน แต่ผู้พิพากษาบางท่านอาจจะมีควมอึดอัดใจในการทำงานเนื่องจากไม่ได้มองเด็กเป็นผู้กระทำผิด

ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน ฝึกฝีมือแรงงานให้กับวัยรุ่นที่จบ ม.3 /ออกจากระบบการศึกษา

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวชาชาวเขาจังหวัดลำพูน ดูแลพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอแม่ทา อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอลี้ และอำเภอทุ่งหัวช้าง มีชาวเขาจำนวน 38,000 คน ดำเนินการให้ความรู้ โครงการเร่งด่วนตามนโยบายกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการสร้างเครือข่ายและเติมฝันให้กับเยาวชน มีการระดมปัญหาจากเยาวชนทุกหมู่บ้านเพื่อการแก้ไขปัญหาได้ตรงความต้องการ แรงงานเด็กไม่เข้ามาในเมืองส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตรกรรม

ปัญหาเด็กและเยาวชนชาวเขา

1. ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา บางคนเรียนจบมัธยมศึกษาหางานทำไม่ได้
2. เด็กและเยาวชนมีค่านิยมเปลี่ยนไปอายุที่จะบอกสัญชาติ หมู่บ้าน ปิดบังตนเอง อายุที่จะพูดเรื่องจากพูดจากภาษาไทยไม่ชัดและพยายามทำตัวให้ทันสมัยตลอดคือพยายามลืมและทิ้งวัฒนธรรมเดิม
3. เด็กและเยาวชนมองเห็นค่าของเงินสำคัญกว่าการเรียนจะหนีโรงเรียน เช่น ไปรับจ้างตีเครื่องเงินได้ค่าแรงวันละ 50 บาท
4. มีครอบครัวและแต่งงานก่อนวัยอันควรโดยไม่มีการงานทำและมักแต่งงานกันเองในหมู่บ้าน ทำให้มีปัญหารื่องค่าครองชีพตามมา

มูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน (CCF) ตั้งอยู่ที่ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูน ดูแลและสงเคราะห์ครอบครัวเด็กโดยจำกัดจำนวน และดำเนินการที่ละหมู่บ้าน

มูลนิธิรักษ์เด็ก เมื่อเริ่มดำเนินการได้รับเงินสนับสนุนจากต่างประเทศให้ทำเรื่องเด็กในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งใจจดทะเบียนมูลนิธิที่ลำพูนแต่แหล่งทุนขอให้ตั้งสำนักงานที่เชียงใหม่ ถ้าเสนอแผนงานโครงการเพื่อการสนับสนุนในพื้นที่ลำพูนมักไม่ได้รับความสนใจ ปี 2547 ได้รับเงินสนับสนุนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเรื่องเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน ให้การสงเคราะห์ สนับสนุนเด็ก/เยาวชน มีเครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) หมู่บ้านละ 1 คน ช่วยชี้เป้าเฝ้าระวัง และเครือข่ายแม่บ้านทุกหมู่บ้าน แต่ยังไม่ได้สร้างความตระหนักเรื่องความ

สำคัญด้านเด็กและประโยชน์จากการเก็บข้อมูล มักจะรวมกันเฉพาะกิจ เช่น งานวัด งานศพ งานเดิน ขบวนต่างๆ แต่งชุดสวยงาม

กรณีปัญหา : เด็กที่พ่อแม่ทำงานนิตยภัตอุตสาหกรรมกลางวันฝากเด็กไว้ที่สถานเลี้ยงเด็กตอนเย็นจะซังเด็กไว้ในหอพักเนื่องจากต้องไปทำงานนอกเวลาทำให้เกิดปัญหาเรื่องสวัสดิภาพและความปลอดภัยของเด็ก อบต.บ้านกลาง ซึ่งเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมมีหอพัก 300 กว่าแห่ง ระยะแรกการฝากเลี้ยงเด็กไม่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย แต่ภายหลังเมื่อเด็กสนิทสนมกับคนเลี้ยง มารดามักทิ้งเด็กให้คนเลี้ยงรับผิดชอบทั้งภาระเรื่องการรักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็ก ศป.พดส.ลพ. จะประสานงานความร่วมมือกับ อบต. บ้านกลาง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จัดทำโครงการ Day & Night Care สำหรับครอบครัวที่ต้องอยู่เวร บ่าย – ดึก ในโรงงาน และสนับสนุนให้โรงงานในนิคมอุตสาหกรรมมีมุมส่งเสริม”นมแม่”

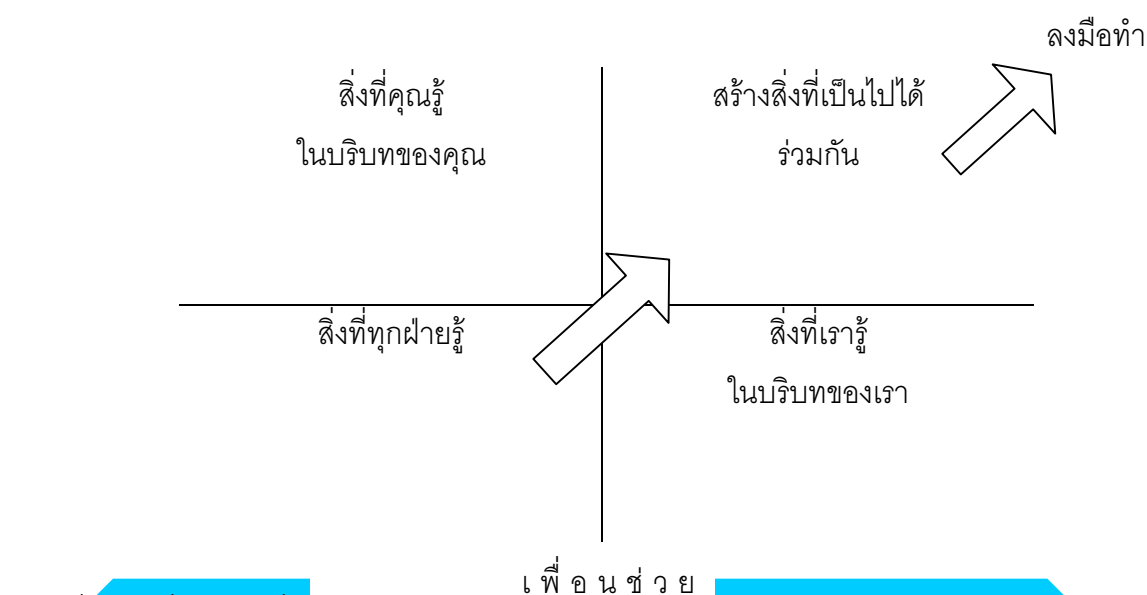
นอกจากนี้ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า การขยายเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนตลอดเวลาจะช่วยให้เป้าหมายการดูแลเด็ก เพื่อให้มีการเจริญเติบโตเต็มศักยภาพเป็นสิ่งจำเป็นและจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้ใหญ่ทุกคนในสังคมที่ตระหนักและรู้คุณค่าของการดูแลเด็กจะสามารถชักชวนเพื่อให้สมาชิกของเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนเต็มทุกพื้นที่ ทุกครอบครัว โดยอาศัยความเข้มแข็งของภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนและที่สำคัญที่สุดคือ กลุ่มเด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ

บทที่ 5

สรุปผล วิจัยและอภิปรายผล

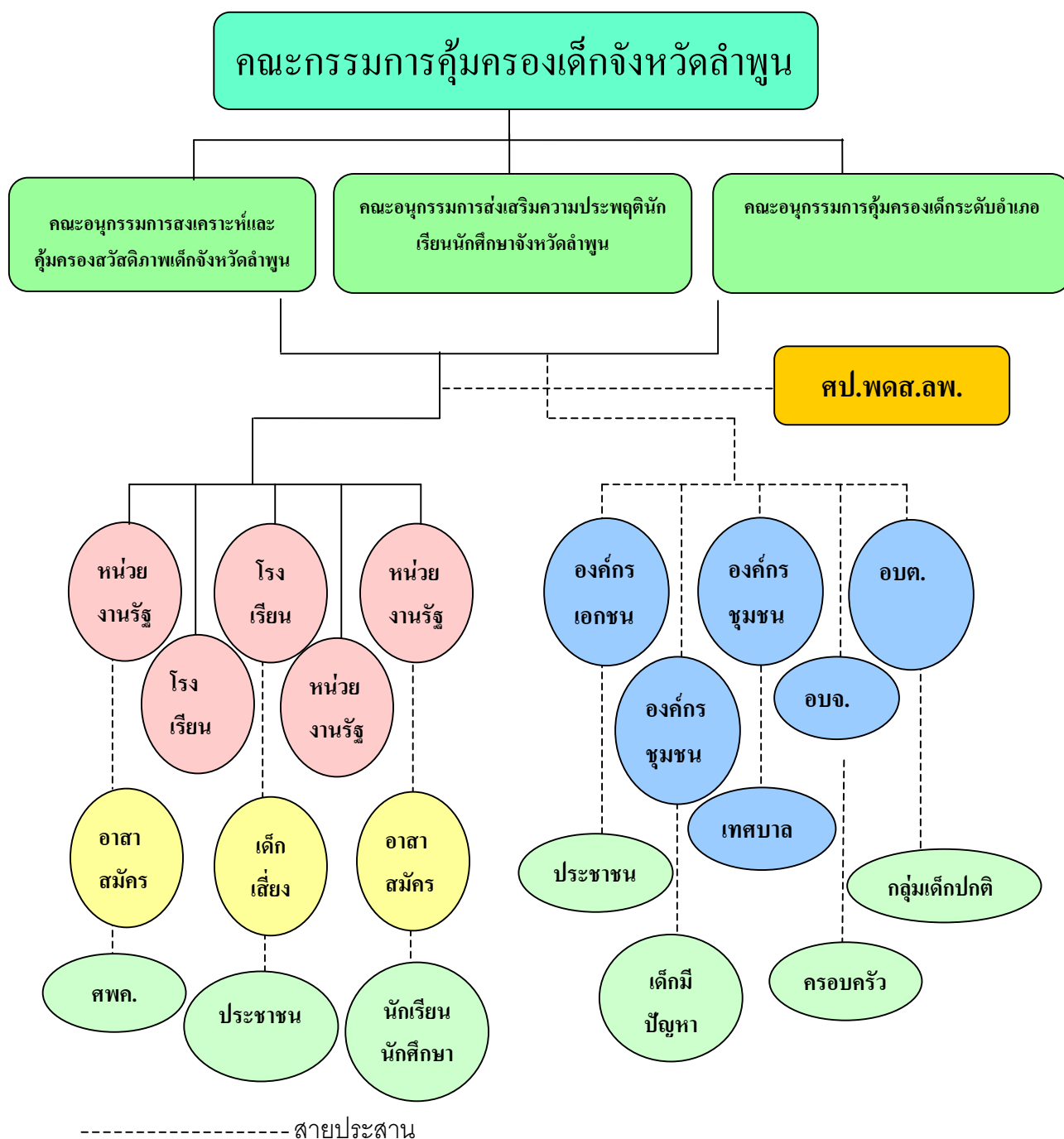
จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมยุคปัจจุบันเป็นตัวกระตุ้น/สร้างแรงกดดันในการดำเนินชีวิตของบุคคล มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายโดยเฉพาะปัญหาความแตกแยกของครอบครัว ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกับเด็กอย่างต่อเนื่องมีครอบครัวที่ไม่สามารถให้การดูแลบุตรหลานตนเองได้ ครอบครัวที่มีปัญหาความยากจนทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยต้องออกมาใช้ชีวิตอยู่ตามลำพังก่อให้เกิดปัญหาสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ไม่ได้รับการศึกษาตามระบบ เด็กเสี่ยงต่อการติดสารเสพติด การกระทำผิดศีลธรรม/กฎหมาย และเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต ปัจจุบันมีองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การดูแลเด็กกลุ่มนี้อยู่แต่ยังไม่สามารถทดแทนบทบาทของครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์หรือดูแลให้ครอบคลุมปริมาณเด็กทั้งหมดได้¹³ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงและขยายเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน ทราบสถานการณ์ มีการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็กจังหวัดลำพูน โดยการทำงานที่ผ่านมาการดูแลเด็กเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ เฉพาะเรื่องที่มีความเชี่ยวชาญ ไม่ได้เน้นการทำงานร่วมกับผู้อื่น เมื่อเผชิญปัญหาจะมีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นเรื่องๆ ซึ่งจะแก้ไขปัญหาเด็กได้ระดับหนึ่งแต่ถ้าจะให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือและแก้ปัญหาลูก โดยทีมสหวิชาชีพนี้จะได้ผลดีแม้แต่ละหน่วยงาน/บุคคล จะมีบทบาทหน้าที่ ความคิดเห็นแตกต่างกัน (ยิ่งมีความแตกต่างมากยิ่งมีความสร้างสรรค์มาก) โดยยึดเอาผลประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ กรณีตัวอย่างเด็กถูกละเมิดทางเพศเดิมไม่มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทำให้เด็กถูกซักถามข้อมูลหลายครั้งก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจเด็กเป็นอย่างมาก การมีทีมสหวิชาชีพมาดูแลและประสานงานทำให้เด็กไม่ต้องเกิดความบอบช้ำทางด้านจิตใจ ได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นและวางแผนการช่วยเหลือระยะยาว ศป.พดส.ลพ. เกิดจากการรวมตัว/เชื่อมโยงกันอย่างไม่เป็นทางการโดยบุคลากรสายอาชีพต่างๆ ซึ่งมีความสมัครใจ ความมุ่งมั่น ความจริงใจ จริงจัง มีพื้นฐานการดูแลประสบการณ์การช่วยเหลือเด็กมาก่อน ลักษณะที่ไม่เป็นทางการจะเอื้อต่อการเรียนรู้และการสร้างความรู้ใหม่ๆ มากกว่าโครงสร้างที่เป็นทางการ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทำให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึก สร้างความรู้และความเข้าใจได้มากกว่าการเรียนรู้จากหนังสือหรือการฝึกอบรมตามปกติ¹⁴ ผู้แทนหน่วยงานราชการ ภาค เอกชนและประชาชนที่เกี่ยวข้องซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) เข้าร่วมเป็นคณะทำงานโครงการวิจัยฯ ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ (ภาคผนวก 1/1) แม้ว่าแนวคิด หลักการ วิธีการ กระบวนการอาจยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร แต่สิ่งที่มีความเห็นร่วมกันคือ ถ้ามีกรณีเด็กที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือและอยู่ในวิสัยที่ทีมสหวิชาชีพช่วยเหลือได้ก็จะดำเนินการทันที นั่นคือมีการทำงานวิจัย การเรียนรู้และปฏิบัติการไปพร้อมๆ กัน บางครั้งผู้เข้าร่วมประชุมอาจจะมีการสลับเปลี่ยนแทนกันเสมอๆ เมื่อมีผู้เข้าร่วมประชุมรายใหม่ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจ แต่เป็นสิ่งที่ดีเนื่องจากทำให้มีเครือข่ายในการดูแลเด็กเพิ่มขึ้น เป้าหมายสุดท้ายคือ ทุกๆ

คนในสังคมมีการดูแลตนเอง ครอบครัว และชุมชน การทำงานร่วมกัน(เพื่อนช่วยเพื่อน¹⁵)ทำให้บทบาทของแต่ละหน่วยงาน/องค์กรมีความชัดเจนขึ้น เกิดแรงจูงใจและความมั่นใจในการทำงานที่ตนเองรับผิดชอบ ให้โอกาสเด็ก ช่วยเหลือเด็กตามภารกิจ/บทบาทหน้าที่ มีการประสานเพื่อทำงานร่วมกัน จากการที่คณะทำงานโครงการวิจัยฯ ได้ช่วยเหลือเด็กเป็นรายกรณีไปด้วยทำให้เห็นว่า การจะดูแลเด็กในระยะยาวอย่างยั่งยืนนั้น ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ในจังหวัดลำพูนความรู้ของชุมชนด้านโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกถ่ายทอดผ่านกลไกสถาบันศาสนาเป็นหลัก คณะสงฆ์จังหวัดลำพูนและเครือข่ายพระสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับการดูแลช่วยเหลือเด็กเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ถ้ามีการเพิ่มองค์ความรู้ผ่านกลไกสถาบันศาสนาเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเนื่องจากวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดลำพูนยังผูกพันอยู่กับวัดเป็นอย่างมาก วัดเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวบ้าน จากการประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดทำแผนร่วมกันของเครือข่ายอาสาดูแลเด็กจังหวัดลำพูนเมื่อเดือนตุลาคม 2547 นั้น เมื่อมีการประเมินแนวคิด การมีส่วนร่วมและทุนเดิม เช่น มีการดูแลช่วยเหลือเด็กโดยการให้เบี้ยยังชีพ ทุนการศึกษา อาหาร ค่าแนะนำ เป็นต้น สามารถสะท้อนภาพในทางบวกแม้ว่าจะเป็นผู้แทนจากแต่ละพื้นที่จึงควรสร้างความตระหนัก/การประสานงาน/ให้ความรู้/เพิ่มพูนศักยภาพให้แกนนำชุมชน เช่น อสม. อพม. ศพด. แกนนำนักเรียน/นักศึกษา/กลุ่มเด็กปกติ เด็กเสี่ยง และเด็กมีปัญหา เพื่อให้เห็นความสำคัญของการดูแลเด็ก และมีการรายงานข้อมูลโดยไม่เป็นการเพิ่มงาน/ภาระแก่อาสาสมัครดังกล่าว (แผนภูมิโครงสร้างเครือข่ายประชาคมเด็ก : ภาพที่ 13 องค์ประกอบของ ศพด. : ภาพที่ 14 บทบาทของบุคคล/หน่วยงาน/องค์กร: ภาพที่ 15 การสื่อสารเครือข่ายประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน : ภาพที่ 16)

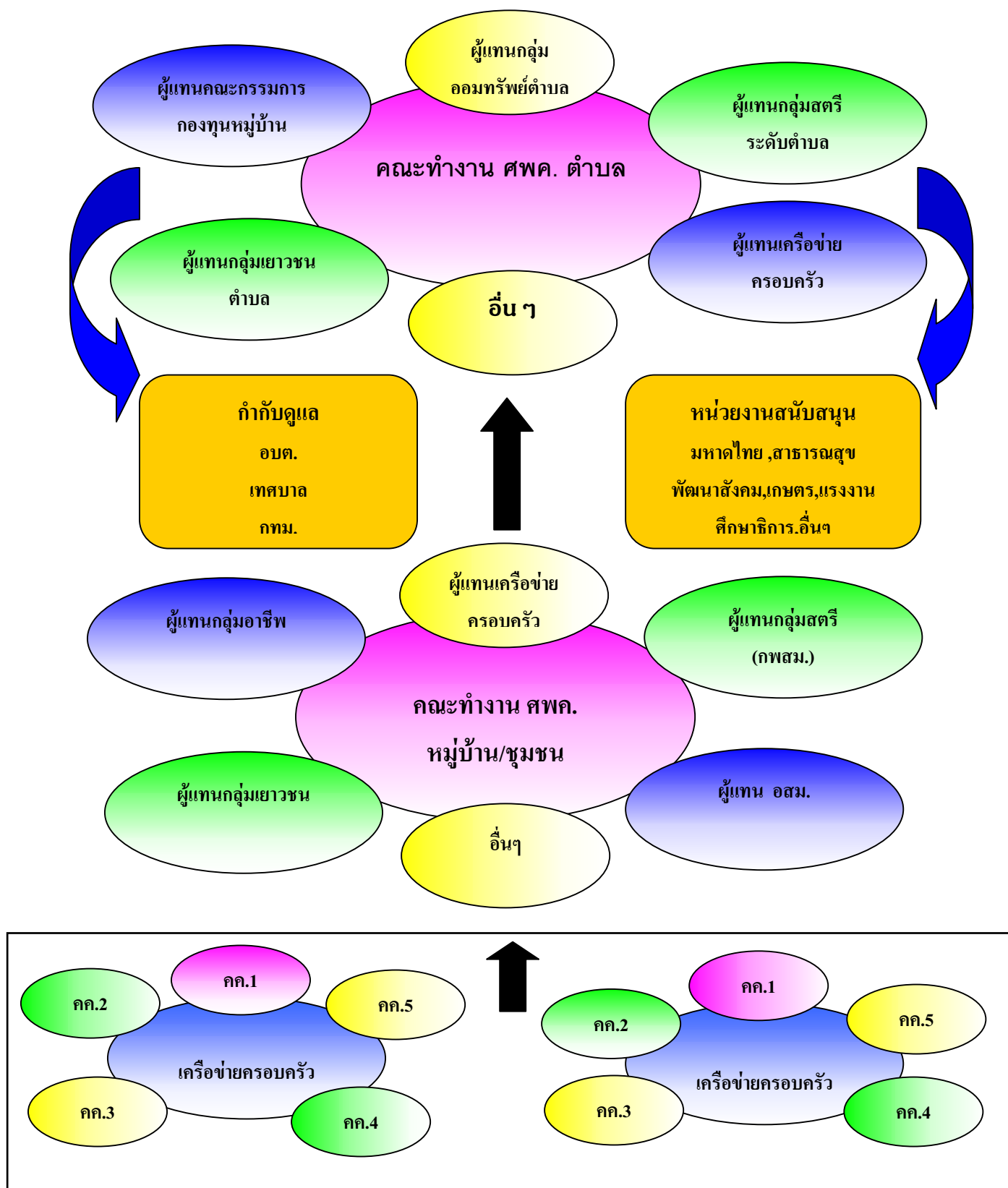
ภาพที่ 12 เพื่อนช่วยเพื่อน

โครงสร้างเครือข่ายประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน

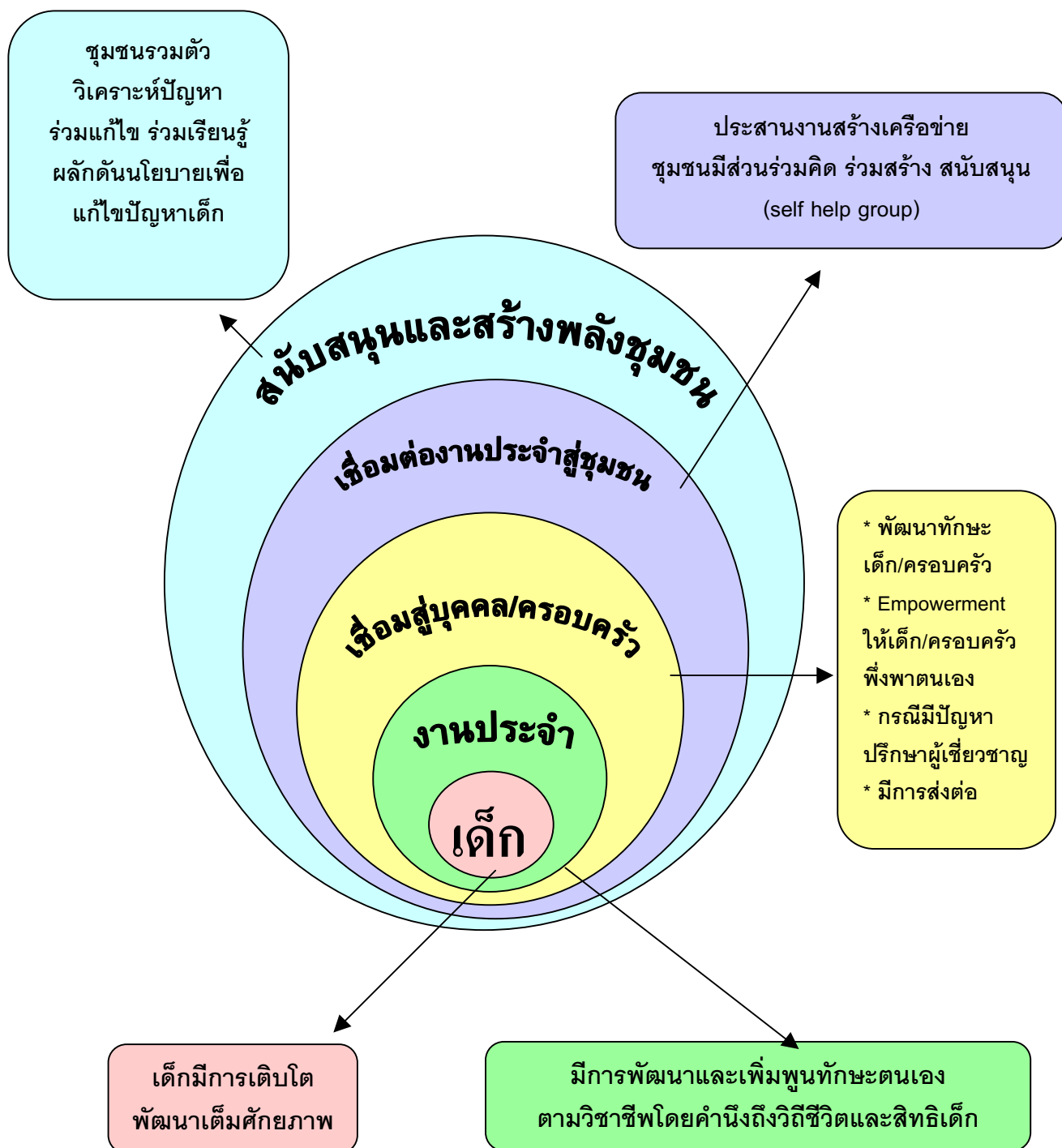
ภาพที่ 13 โครงสร้างเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

องค์ประกอบของคณะทำงาน
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ภาพที่ 14 องค์ประกอบ

บทบาทของบุคคล/หน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐ/เอกชน
ในการช่วยเหลือเด็กเฉพาะหน้าและระยะยาวจังหวัดลำพูน

ภาพที่

แผนภูมิการสื่อสารเครือข่ายประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน

ขยาย

ภาพที่ 16 แผนภูมิการสื่อสารเครือข่ายประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน

สรุปผลการศึกษาเป็น 6 ประเด็น ดังนี้ เด็กถูกละเมิดทางเพศ แรงงานเด็ก เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม และเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ (เด็กยากจน เด็กกำพร้า เด็กพิการ เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กไร้สัญชาติ เด็กต่างด้าว เด็กเร่ร่อน เด็กชนกลุ่มน้อย เป็นต้น)

เด็กถูกละเมิดทางเพศ

ปัญหาเด็กที่ถูกกระทำทารุณจัดเป็นปัญหาเร่งด่วนทางสังคมที่ทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน การทารุณกรรมเด็กในรูปแบบต่างๆ เช่น การละเลย การทอดทิ้ง การทำร้ายร่างกาย การล่วงเกินทางเพศ การทำร้ายด้านอารมณ์จิตใจ ก่อให้เกิดผลเสียต่อเด็กทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึก โดยเฉพาะความภาคภูมิใจลดลง ขาดความมั่นใจในตนเอง เกิดภาวะซึมเศร้า พยายามฆ่าตัวตาย ปัญหาการปรับตัว ปัญหาการเรียน ปัญหาติดยาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการก่ออาชญากรรมรวมถึงการเป็นผู้กระทำความรุนแรงต่อผู้อื่นเมื่อเติบโตขึ้น ปัจจุบันมีเด็กที่ถูกทารุณกรรมเป็นจำนวนมากทั่วประเทศ ในประเทศไทยไม่ทราบความชุกแน่นอน¹⁶ จากกรณีศึกษา/ตัวอย่างของ ศป.พดส.ลพ. พบว่าเด็กถูกละเมิดโดยคนใกล้ชิด คนที่เด็กไว้วางใจ พ่อเลี้ยง ญาติพี่น้อง คนในชุมชน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาโครงการส่งเสริมศักดิ์ศรีเด็กไทย จังหวัดลำพูน ปี 2544 จากรายงานการศึกษาส่วนใหญ่พบว่าผู้กระทำกรณืทำร้ายร่างกายส่วนใหญ่เป็นบิดามารดา (แท้หรือเลี้ยง) รองลงมาเป็นญาติ ส่วนกรณีล่วงเกินทางเพศส่วนใหญ่ผู้กระทำเป็นบุคคลที่เด็กรู้จัก รองลงมาเป็นบุคคลในครอบครัวและคนแปลกหน้าตามลำดับ มีเด็กเพียงครึ่งเดียวได้รับการช่วยเหลือสาเหตุสำคัญน่าจะเป็นจากการที่ผู้กระทำเป็นบุคคลในครอบครัวทำให้การช่วยเหลือที่ต้องเข้าแทรกแซงครอบครัวจะมีผลกระทบต่อตัวเด็กด้วย ในปัจจุบันการช่วยเหลือโดยการแทรกแซงครอบครัวเด็กยังไม่สามารถวางระบบหรือมาตรการที่แก้ไขปัญหาได้ ทั้งยังไม่มีหลักป้องกันที่เพียงพอที่จะให้เด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องเชื่อถือว่า จะได้รับการช่วยเหลือที่ดีและมีผลกระทบต่อเด็กน้อยที่สุด¹⁶

การเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิของโครงการวิจัยฯ ได้ตัวเลขที่น้อยกว่าความเป็นจริง จากการประชุมของคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ. เห็นว่าในสังคมไทยมักไม่เปิดเผยเรื่องราวจนกว่าจะถูกสถานการณ์บีบบังคับ เช่น บาดเจ็บรุนแรง ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล บางรายได้รับเงินก็จะยอมความ ในสหรัฐอเมริกาพบว่าสาเหตุการเสียชีวิตของเด็กจากการถูกทำร้ายภายในบ้านเป็นสาเหตุการเสียชีวิต 10 อันดับแรก และประมาณว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมมีจำนวนมากกว่าการรายงานอย่างน้อย 10 เท่า¹⁶ อุบัติการณ์ที่มีการรายงานมักเป็นกลุ่มเด็กที่ได้รับความรุนแรงจนต้องนำส่งโรงพยาบาล เด็กที่ถูกกระทำรุนแรงบางรายไม่ได้นำไปตรวจรักษา เด็กบางรายที่ถูกนำส่งโรงพยาบาลก็ไม่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเด็กที่ถูกกระทำทารุณแต่ให้การวินิจฉัยเป็นเรื่องอุบัติเหตุในเด็ก¹⁷

ปัญหาเด็กถูกละเมิดทางเพศเป็นปัญหาที่คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูนเห็นว่า เป็นปัญหาที่รุนแรง เด็กที่ตกเป็นเหยื่อมักเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น ปัญญาอ่อน พิการ ทางกาย เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในสภาพครอบครัวที่อยู่ไกล เด็กอาศัยอยู่ตามลำพังกับบิดาหรือญาติผู้ใหญ่มีสมาชิกชายอาศัยอยู่ในบ้าน การใช้สารเสพติดหรือดื่มสุราในครอบครัวจะเพิ่มโอกาสเสี่ยงต่อการกระทำทารุณทางเพศ นอกจากนี้การข่มขู่เด็กและการติดสินบนเด็กเป็นสิ่งที่พบได้บ่อย primary prevention การป้องกันเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชายควรได้รับการสอนให้รู้จักป้องกันตนเองทางด้านเพศ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมถึงการคบเพื่อนและการป้องกันสารเสพติด โดยมีโปรแกรมการสอนในรูปรายบุคคลและรายกลุ่มให้รู้จักลักษณะของการสัมผัสที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม รู้จักที่จะปฏิเสธ รู้จักวางแผนร่างกายที่เป็นส่วนตัว รู้จักกลอุบายล่อลวงของผู้ใหญ่ รู้จักการขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นที่สามารถไว้วางใจได้ ส่วนกรณีเด็กที่ถูกกระทำทารุณทางเพศแล้วควรมี secondary prevention ป้องกันปัญหาทางจิตใจอารมณ์ และผลกระทบด้านร่างกายในระยะยาว เช่น ปัญหาการตั้งครรภ์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ บางรายต้องเสียชีวิต ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก เช่น ประวัติการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการใช้สารเสพติดขณะกระทำทารุณต่อเด็ก การดำเนินงานแก้ไขและช่วยเหลือจะต้องประกอบด้วยทีมสหวิชาชีพทั้งกุมารแพทย์ แพทย์สาขาที่เกี่ยวข้องต่างๆ จิตแพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ ครู เจ้าหน้าที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก นักกฎหมาย ตามบทบาทหน้าที่ มีการประชุมหารือและการติดตามที่ดีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาถูกกระทำทารุณซ้ำ¹⁷

เด็กในธุรกิจทางเพศ

ผู้ทำงานในธุรกิจทางเพศเป็นแหล่งที่สำคัญในการติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งมีราคาถูกทั้งในจังหวัดลำพูนและจังหวัดใกล้เคียง การที่ภาคเหนือมีการติดเชื้อเอชไอวีสูงที่สุดเนื่องจากเป็นทางผ่านของหญิงสาวจากพม่า มีหญิงและเด็กพม่าประมาณ 20,000 คน และอีก 10,000 คนถูกพาเข้าเมืองไทยทุกปี ภาคเหนือยังเป็นภาคที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจที่มาเที่ยวชอง ประกอบกับความต้องการหญิงบริการทางเพศที่มีมากอยู่แล้วในท้องถิ่น จึงเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการติดเชื้อมากขึ้น ปัจจัยสำคัญอื่นที่ทำให้ผู้หญิงเข้าสู่ธุรกิจทางเพศเช่น การศึกษาต่ำ ค่าแรงงานคนงานหญิงต่ำกว่ามาตรฐาน รายได้ภาคเกษตรกรรมต่ำ ธุรกิจทางเพศจึงเป็นงานที่ทำรายได้สูงสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้ใดๆ และไร้การศึกษา สังคมชนบทจึงยอมรับได้หากเด็กและหญิงสาวจะเข้ามาทำงานบริการทางเพศเนื่องจากเธอมักจะยอมสละตัวเองเพื่อช่วยเหลือครอบครัว

จากการศึกษาของโครงการวิจัยฯ พบว่า มีการรายงานข้อมูลจากองค์กรพัฒนาเอกชน 1 ราย และจากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 1 รายไม่มีการรายงานจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งๆ ที่ในสถานการณ์จริงมีปรากฏอยู่ การรายงานข้อมูลเป็นไปได้ยากเนื่องจากในปัจจุบันมีการปรับตัวโดยการนำธุรกิจอื่นบังหน้าไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบเพื่อนเที่ยว ร้านคาราโอเกะและสวนอาหารเป็นต้นการใช้กระบวนการ

การทางกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาไม่ได้ผลเนื่องจากไม่มีผู้เสียหายให้ข้อมูลหลักฐานหรือพยานในการกล่าวโทษ⁸ ในการป้องกันปัญหานี้ primary prevention¹⁷ บัณฑิตจากครอบครัวของเด็ก ครอบครัวจำนวนมากขาดความรัก ความเข้าใจต่อเด็ก เด็กบางคนถูกเลี้ยงดูให้มีความต้องการบริโภคสินค้าหรือบริการที่เกินตัวซึ่งผลักดันให้เด็กค้าบริการทางเพศ บางกรณีเมื่อเด็กประสบปัญหาไม่ว่าจะถูกละเมิดสิทธิหรือถูกทอดทิ้งจึงหนีออกจากบ้านจะต้องค้าประเวณีเพื่อเอาตัวรอด⁸

แรงงานเด็ก

กลุ่มนายจ้างไม่ยอมรับว่ามีวิธีการลดต้นทุนสินค้าโดยใช้แรงงานเด็กและแรงงานอพยพ แต่ความเป็นจริงคือ แรงงานเด็กยังมีอยู่ทั่วไปในกรุงเทพฯ องค์การพัฒนาเอกชนประเมินว่ามีแรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่า 12 ปี ประมาณ 500,000 คนที่ทำงานในภาคการค้าและอุตสาหกรรมทั่วประเทศ¹⁸ จากการศึกษาของโครงการวิจัยฯ ไม่มีข้อมูลแรงงานนอกระบบแต่ภาพที่ปรากฏทั่วไปอาจอยู่ในรูปแบบของเด็กทำงานบ้าน/เลี้ยงเด็ก ทำงานในร้านอาหาร ขายของหน้าร้าน และแรงงานในภาคเกษตร เป็นต้น ตัวอย่างกรณีศึกษาของ ศป.พดส.ลพ. นั้น เด็กฝาแฝดที่รับจ้างแบกหอนนอกเวลาเรียนซึ่งเป็นเด็กยากจนที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว ถ้าหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าไปตรวจสอบนายจ้างก็จะไม่จ้างเด็ก แต่สภาพเศรษฐกิจยุคปัจจุบันภาครัฐยังไม่สามารถที่จะช่วยเหลือคนยากจนทุกๆ คนโดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในวัยเรียนให้ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องทำงานหาเงินเลี้ยงชีพ

เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

ข้อมูลจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 29 กันยายน 2547) พบว่า ขณะนี้ทั่วโลกมีผู้ติดเชื้อเอชไอวี ประมาณ 40 ล้านคน เป็นผู้ใหญ่ 37 ล้านคน เป็นเด็ก 3 ล้านคน ในประเทศไทยคาดว่าจะมีผู้ติดเชื้อเอชไอวี พ.ศ. 2549 จะมีประมาณ 1,109,000 คน เป็นเด็ก 53,400 คน ซึ่งจะทำให้มีเด็กกำพร้าและเด็กถูกทอดทิ้งเพิ่มขึ้น เด็กและเยาวชนมีโอกาสติดเชื้อเพิ่มขึ้นเนื่องจากเริ่มมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่ 14-15 ปี โดยมีการติดเชื้อจากเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนกันเองไม่ใช่การซื้อบริการ การป้องกันไม่ถูกต้องเนื่องจากเด็กไม่ใช่วัยรุ่น ค่านิยมทางเพศที่เปลี่ยนไป มีวัฒนธรรมเอาอย่างกัน เช่น การตั้งแก๊งค์และมีเซ็กซ์แล้วถือเป็นความภาคภูมิใจ เป็นต้น จากการศึกษาปี 2544 พบว่าโรคเอดส์เป็นสาเหตุอันดับหนึ่งที่ทำให้ชายและหญิงไทยเสียชีวิตก่อนวัยอันควร คนหนุ่มสาวคือ กลุ่มเสี่ยงที่สำคัญต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ กระทรวงสาธารณสุขพบว่า เยาวชนไทยมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้นและมีเพียงร้อยละ 28 เท่านั้นที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ และร้อยละ 5 ที่ได้รับการป้องกันโรคเอดส์ การดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ระยะสุดท้ายต้องใช้เงินและเวลามาก สมาชิกในครอบครัว เด็กต้องแบ่งเวลาเพื่อดูแลผู้ป่วยและทำงานหาเงินเป็นค่าใช้จ่าย ทำให้เด็ก ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน และเมื่อบิดามารดาเสียชีวิตแล้วเด็กกำพร้าโรคเอดส์อาจต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร¹²

จากการศึกษาของโครงการวิจัยฯ พบว่า เด็กติดเชื้อเอชไอวีที่รับยาต้านไวรัสมีเด็ก 4 คน จาก 34 คนที่ไม่ได้ไปโรงเรียนเพราะมีปัญหาจากการไม่ยอมรับที่โรงเรียน ศป.พตส.ลพ. ได้ช่วยเหลือโดยประสานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้เด็กสามารถเข้าเรียนได้ 1 คนเพราะเป็นเด็กเล็ก (อายุ 3 ปี) ส่วนเด็กอีก 3 คนเป็นเด็กโตต้องรอปีการศึกษาใหม่ เด็กได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ 55.9 % ชุมชน 33.3 % และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนอาจเพราะเข้าไม่ถึงหรือไม่ได้อยู่ในกลุ่มเป้าหมาย เด็ก/ครอบครัวปิดบังตนเองแต่มาเปิดเผยเมื่อมารับยาต้านไวรัสกับโรงพยาบาลเพราะคิดว่าโรงพยาบาลสามารถเก็บความลับของตนได้ และได้พบกลุ่มเด็กและครอบครัวที่ประสบปัญหาเดียวกันมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เด็กโตจะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและการดูแลสุขภาพด้วย จากการรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิ ทุตติภูมิ และจากการจัดประชุม/เวทีแลกเปลี่ยนของ ศป.พตส.ลพ. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายอาสาดูแลเด็ก แกนนำนักเรียนพบว่าสถานการณ์ปัญหาเด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์เป็นปัญหาที่หน่วยงาน/องค์กร/ประชาชน/นักเรียน เห็นว่าสำคัญ พบทุกพื้นที่เพียงแต่บางพื้นที่ยังไม่มีข้อมูลชัดเจน บางพื้นที่มีการช่วยเหลือ เช่น ให้นักเรียน เบี้ยยังชีพ การส่งเสริมอาชีพ บางพื้นที่ไม่เคยมีการช่วยเหลือเลย ชุมชนมีความรู้เรื่องโรคเอดส์ไม่เพียงพอทำให้ไม่เข้าใจธรรมชาติของการเจ็บป่วยและผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติ การอยู่ร่วมกับผู้ป่วย ไม่ยอมรับ/แสดงความรังเกียจ กิจกรรม/โครงการเกี่ยวกับกองทุนเอดส์ส่วนใหญ่เน้นบทบาทในการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ทั่วไป ส่วนน้อยที่ดูแล/ช่วยเหลือผู้ป่วยและครอบครัวโดยตรง ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการแก้ปัญหาโรคเอดส์ การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยและครอบครัว¹⁹

เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม

มี 2 ลักษณะคือ 1) กระทำผิดคนเดียว แยกตนเอง มีประวัติถูกทอดทิ้งตั้งแต่เด็กหรือเคยถูกระงับโทษและถูกลงโทษรุนแรงมาก่อน มองผู้อื่นเป็นศัตรู ขอบรังแกผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ที่อ่อนแอกว่า 2) กระทำผิดเป็นกลุ่มจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนวัยใกล้เคียงกันพอสมควร มักมีประวัติเลวร้ายดุด่าแบบตามใจ พ่อแม่อ่อนแอไม่สามารถชี้แนะและควบคุมพฤติกรรมเด็กได้ ผลเสียต่อเด็กโดยตรงเป็นเรื่องการเรียน การงาน การอยู่ร่วมในสังคม/ชุมชน²⁰ จากการศึกษาค้นคว้าของโครงการวิจัยฯ พบว่า เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมเป็นปัญหาการมีวุ่นวาย/ทางเพศ แก๊งค์ การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย มีอาวุธปืนวัตถุระเบิด พยายามฆ่า เป็นต้น พบมีจำนวนมากและทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูนเล็งเห็นความสำคัญจึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจังหวัดลำพูน คณะกรรมการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาจังหวัดลำพูนและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กระดับอำเภอร่วมกันรับผิดชอบ โดยคณะทำงาน ศป.พตส.ลพ. มีส่วนร่วมเป็นกรรมการทุกคณะจึงมีข้อมูล ความคิดเห็น ช่วยเหลือเด็ก และเป็น Facilitator

เด็กด้อยโอกาสอื่นๆ

เด็กด้อยโอกาสอื่นๆ เช่น เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กไร้สัญชาติ เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กต่างด้าว เด็กทารกกถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เป็นต้น จากการประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็ก จังหวัดลำพูน และ สป.พดส.ลพ. ให้ความสำคัญประเด็นต่างๆ เหล่านี้เป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นกลุ่มใหญ่แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนที่ไม่อาจละเลยได้ การช่วยเหลือต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมากซึ่งในอนาคตศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจะมีความสำคัญมากในการสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้มแข็งแม้จะต้องใช้เวลานาน ประชาคมเด็กจังหวัดลำพูนและเครือข่ายซึ่ง

ภาพที่ 17 เป้าหมายการดูแลเด็กจังหวัดลำพูน

ดัชนีชี้วัดคุณภาพ“ผลกระทบ”/“ผลลัพธ์”การดูแลเด็กจังหวัดลำพูนต้องใช้เวลาอันยาวนานจึงจะวัดความสำเร็จได้จำเป็นต้องวัด“ผลลัพธ์ระหว่างทาง”แต่จากการประเมินโดยดูแนวโน้มของนโยบาย/ความร่วมมือ/ศักยภาพ ทุนเดิมการช่วยเหลือของบุคคล/องค์กรต่าง ๆ ความกระตือรือร้น/สนใจของเด็กๆ ทั้งเด็กนักเรียน เขตอำเภอเมือง/ชนบท/วัดที่มีสามเณรจากแหล่งต่าง ๆ และโอกาสการเชื่อมโยง/

บทที่ 6

บทที่ 6

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดลำพูนนั้น เครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูนจำเป็นต้องมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง(ภาพที่ 13) อย่างเป็นระบบเพื่อสู่เป้าหมายการดูแลเด็ก(ภาพที่ 17) โดย

1. คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัดลำพูน คณะอนุกรรมการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจังหวัดลำพูน คณะอนุกรรมการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาจังหวัดลำพูนและคณะอนุกรรมการคุ้มครองเด็กระดับอำเภอมีบทบาทนำในการดูแลช่วยเหลือเด็ก สร้างทัศนคติเชิงบวกและความตระหนักของการดูแลเด็กแก่หน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน/บุคคล ในจังหวัดลำพูน
2. หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐควรได้รับการ empowerment มีอิสระในการทำงาน เพื่อเป้าหมายการดูแลเด็กอย่างมีคุณภาพ
3. หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน/เด็กและเยาวชน สามารถเข้าถึงบริการได้ง่าย (accessibility)
4. หน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน/เด็ก ได้รับการเสริมทักษะ แนวคิด ทัศนคติเชิงบวก การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความเมตตากรุณา คุณธรรม จริยธรรม
5. หน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน/เด็ก ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจระบบบริหารจัดการความเสี่ยง²¹ มีการค้นหา ช่วยเหลือ และป้องกันปัญหา รายงานอุบัติการณ์โดยผู้รายงานไม่มีความผิด มีการรวบรวมอุบัติการณ์นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ มีการจัดลำดับความรุนแรง/ความสำคัญปัญหาเด็กและแนวทางป้องกันแก้ไข (Flow chart การดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็กเฉพาะหน้าของหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน/บุคคล ภาพที่ 18)
6. หน่วยงาน/องค์กรมีฐานข้อมูล ระบบทะเบียนที่เป็นปัจจุบันพร้อมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ การพัฒนาและเชื่อมโยงระบบสารสนเทศเพื่อลดความซ้ำซ้อน

7. ประชาสัมพันธ์ให้มีการช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาเบื้องต้น และแจ้งเหตุแก่หน่วยงาน/ศูนย์ ประสานงานที่รับผิดชอบ

8. หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ/ผู้เชี่ยวชาญ สนับสนุนองค์ความรู้ ทักษะ การให้คำปรึกษา และการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถทำงานช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนของตนเองได้ มีการทำความเข้าใจ จัดอบรมแกนนำชุมชนที่มีอยู่แล้ว เช่น อสม./อพม./อสค. เครือข่ายอาสาดูแลเด็กของคณะสงฆ์ เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) แกนนำนักเรียน/นักศึกษา/สามเณร/กลุ่มครอบครัวเด็กที่ประสบปัญหาเดียวกัน/กลุ่มเด็กเสี่ยงและครอบครัว เป็นต้น

9. สร้างและขยายเครือข่ายผู้ดูแลเด็กครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีการสนับสนุน ช่วยเหลือด้านองค์ความรู้ ทักษะการดูแลเด็ก สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ชุมชนมีการประเมินตนเองวิเคราะห์ตนเองหาโอกาสพัฒนาในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็กบนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นและทุนเดิมที่ชุมชนมีอยู่โดยไม่ทำลายทุนเดิม ประสบการณ์เดิม

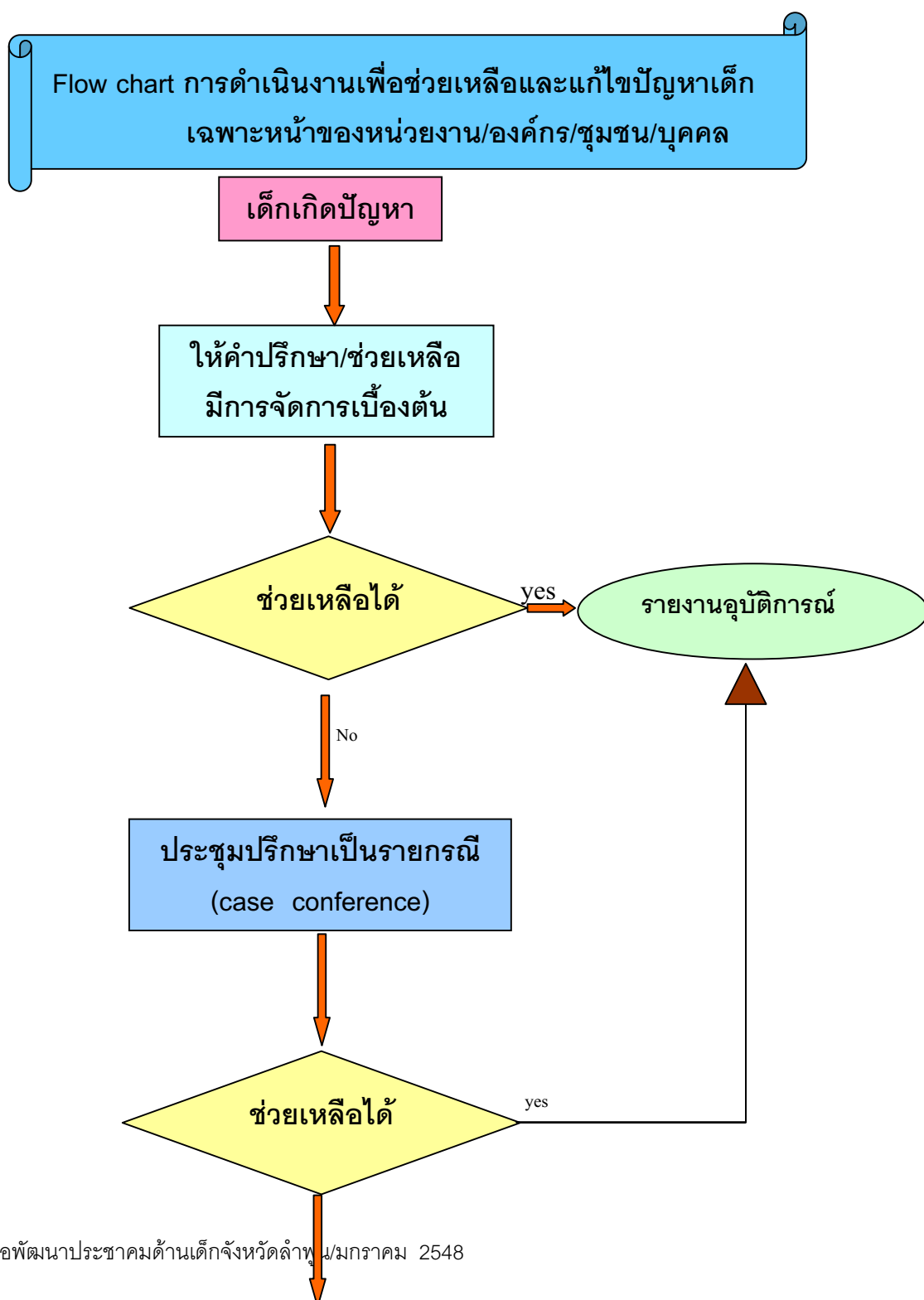
10. มีการส่งต่อกรณีเด็กมีปัญหาที่ซับซ้อนให้หน่วยงาน/ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือผ่านศูนย์ประสานงาน/ทีมสหวิชาชีพ/แกนนำชุมชน/เครือข่ายผู้ดูแลเด็ก/แกนนำนักเรียนและนักศึกษา

11. มีการสื่อสาร เชื่อมโยง บูรณาการ ระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กระหว่างบุคคล หน่วยงาน ตามสายบังคับบัญชาและ cross functional teams ทั้งภาครัฐ/เอกชน/ชุมชน(ภาพที่ 16)

12. มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีและรู้จักการป้องกันตนเองจากภัยอันตรายต่าง ๆ โดยเด็กและเยาวชนได้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยน มีทักษะชีวิต มีภาวะผู้นำ เห็นคุณค่าในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีส่วนร่วมในการจัดการ การวางแผนดำเนินกิจกรรมตามธรรมชาติของเด็ก เช่นกิจกรรมพี่รักน้อง พี่เตือนน้อง เพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น

13. สนับสนุนและประชาสัมพันธ์การพัฒนาสถาบันครอบครัวโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงเกษตร และอื่น ๆ

14. องค์กรศาสนาปลูกฝังค่านิยม ทักษะคติแก่ชุมชน/ครอบครัว/เด็กนักเรียน/นักศึกษา ให้เป็นคนดีมีศีลธรรม โดยโรงเรียนเป็นฐานที่สนับสนุน ครู/อาจารย์ และเพื่อนนักเรียนช่วยดูแลเด็กในโรงเรียน ทั้งกลุ่มเด็กปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหา โดยมีทีมสหวิชาชีพและผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา หน่วยงาน/องค์กรที่รับผิดชอบสนับสนุนเกื้อกูล

No

ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ/ทีมสหวิชาชีพ/เครือข่ายประชา
๘

ภาพที่ 18 Flow chart การดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาเด็กเฉพาะหน้าของหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน/
กิตติกรรณประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการ สกว.ฝ่าย 4และผู้ทรงคุณวุฒิจากสกว.ทีมประสานงานกลางที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ นายแพทย์อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล และนายแพทย์วรารุณ สุรพฤกษ์สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลที่ให้ความรู้เรื่องการพัฒนาคุณภาพและการสร้างเสริมสุขภาพ หน่วยงาน/องค์กร/ประชาชน/นักศึกษา/แกนนำนักเรียน/กลุ่มเด็กและเยาวชน/ครอบครัว/คณะทำงานศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน/เครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน/โรงพยาบาลลำพูน ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

บรรณานุกรม

1. วิชา มหาคุณ. ประเด็นด้านจิตสังคม. ใน : วันดี วราวิทย์, ประพุทธ ศิริบุญ, สุรางค์ เจียมจรรยา,
บรรณาธิการ. ตำรากุมารเวชศาสตร์. (ฉบับเรียบเรียงใหม่เล่ม 3) กรุงเทพฯ : โฮลิสติก แพบลิชชิง จำกัด; 2541 : 578 – 613.
2. โยเซฟ ชือเพียรธรรม. การกระทำทารุณกรรมเด็ก. ใน : วันดี วราวิทย์, ประพุทธ ศิริบุญ, สุรางค์ เจียมจรรยา, บรรณาธิการ. ตำรากุมารเวชศาสตร์. (ฉบับเรียบเรียงใหม่เล่ม 3) กรุงเทพฯ : โฮลิสติก
ก
แพบลิชชิง จำกัด ; 2541 : 600 – 1.
3. วันเพ็ญ บุญประกอบ. ภาวะเร่งด่วนในจิตเวชเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์ ; 2534 : 95
114.
4. เบญจพร ปัญญา. การทารุณทางเพศในเด็ก. ใน : เบญจพร ปัญญา, บรรณาธิการ. ทารุณ
กรรม
ทางเพศในเด็ก : การตรวจประเมินและการบำบัดรักษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ; 2543 : 1-11
5. วันดี วราวิทย์. เด็กถูกทอดทิ้ง. ใน : วันดี วราวิทย์, ประพุทธ ศิริบุญ, สุรางค์ เจียมจรรยา,
บรรณาธิการ. ตำรากุมารเวชศาสตร์. (ฉบับเรียบเรียงใหม่เล่ม 3) กรุงเทพฯ : โฮลิสติก แพบลิชชิง
จำกัด ; 2541 : 589 - 94.
6. ชิษณุ พันธุ์เจริญ. การให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจและสังคม. ใน : ชิษณุ พันธุ์เจริญ, ทวี ชาติ
พิทย
สุนนท์, อุสา ทิสยากร, บรรณาธิการ. โรคเอดส์ในเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย ; 2545 : 325 – 31.

7. อลิสา วัชรสินธุ.ความผิดปกติของความประพฤติ. ใน : จิตเวชเด็ก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 2546 : 71-9.
8. สุจิตรา แก้วสินวล. ปัญหาการค้าบริการทางเพศของเด็กวัยรุ่นวัยเรียน การปรับตัวของธุรกิจการค้าประเวณีในเมืองไทย. ใน : จูไรรัตน์ แสนใจรักษ์, บรรณาธิการ. เด็กไทยวัยกึก. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด ; 2547 : 61-73.
9. ศรีเวียง ไพโรจน์กุล. การทำงานแบบทีมสหวิชาชีพเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณทางเพศ. ใน : เบญจพร ปัญญา, บรรณาธิการ. ทารุณกรรมทางเพศในเด็ก : การตรวจประเมินและการบำบัดรักษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 2543 : 88-9.
10. แสง ใจรังสี. สถานการณ์การเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีและการล่วงละเมิดทางเพศกับเด็กจังหวัดลำพูน. 2544.
11. พรพรรณ วรรณฤทธิ์, อัจฉรา พงศ์คำ. การประเมินผลกระทบทางกาย จิตวิทยาสังคม ของเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี ที่รับยาต้านไวรัสในโครงการ HAART โรงพยาบาลลำพูน. วารสารโรคเอดส์ ; 17 : 1-7
12. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทีมงานองค์การสหประชาชาติ ประจำปีประเทศไทย. รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทย . 2547.
13. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับเด็กด้อยโอกาส. โรงพิมพ์ ร.ส.พ. 2543.
14. อนุวัฒน์ ศุภชุตกุล. ว่าด้วยชุมชนนักปฏิบัติ. ใน : อนุวัฒน์ ศุภชุตกุล, บรรณาธิการ. การจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล. นนทบุรี : สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล; 2547:44-51.
15. อนุวัฒน์ ศุภชุตกุล. ว่าด้วยเพื่อนช่วยเพื่อน. ใน: อนุวัฒน์ ศุภชุตกุล, บรรณาธิการ. การจัดการความรู้เพื่อคุณภาพที่สมดุล. นนทบุรี: สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล; 2547:44-51.
16. วณิดา เปาอินทร์, ตะวันชัย จิระประมุขพิทักษ์. อุบัติการณ์การทำทารุณกรรมเด็กที่ค้นพบโดยครูในสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วารสารกุมารเวชศาสตร์ 2547; 43 : 177-80.
17. รัตโนทัย พลับรู้อาร. กุมารแพทย์กับปัญหาการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก. กุมารเวชสาร 2547; 11 : 33-41.
18. สุรนุช ธงศิลา. ไศกนาฏกรรมสยาม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว . 2545.
19. จุฑาพร ทับเพชร, ทศนีย์ ศีลาวรรณ, สุชีพ มนต์กระโทก. ศักยภาพในการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกับผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อเอชไอวีของแกนนำสุขภาพชุมชน. วารสารโรคเอดส์ 2547; 16:192-8.

20. วันเพ็ญ บุญประกอบ.ความประพฤติดีดปกติหรือพฤติกรรมแปรปรวน. ใน:มนตรี ตูจันดา,วินัย สุวดี, อรุณ วงษ์จิราษฎ์, ประอร ชวลิตอำรง, พิภพ จิรปัญญา, บรรณาธิการ. กุมารเวชศาสตร์ เล่ม 1.กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์ ;2540 : 110-3
21. อนุวัฒน์ ศุภชติกุล. ระบบบริหารความเสี่ยงในโรงพยาบาล. นนทบุรี : สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล. 2543.

ตารางที่ 1 เครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

ระยะเริ่มต้นโครงการวิจัยฯ	ปัจจุบัน
องค์กรภาครัฐ	
1. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน 2. สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน 3. โรงพยาบาลลำพูน 4. สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน 5. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 6. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	1. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน และเครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) 2. สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน 3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและเครือข่าย ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 4. โรงพยาบาลลำพูน 5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลำพูน (2 เขตพื้นที่) 6. สำนักงานสถิติจังหวัดลำพูน 7. ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน 8. ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูน 9. ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดลำพูน 10. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 11. สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน 12. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน 13. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน 14. ศาลจังหวัดลำพูนแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวโดยผู้พิพากษาสมทบ 15. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน 16. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรชุมชน/อื่น ๆ	
1. สถาบันวิจัยหรือศูนย์ 2. วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน 3. กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน	1. สถาบันวิจัยหรือศูนย์ 2. วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน 3. กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน

4. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ	4. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ
5. ศูนย์ประสานงานองค์การพัฒนาเอกชนประจำจังหวัด	5. ศูนย์ประสานงานองค์การพัฒนาเอกชนประจำจังหวัดลำพูน
6. โรงเรียนร่วมน้ำใจ	6. มูลนิธิรักษ์เด็ก 7. มูลนิธิรักษ์ไทย
7. เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน	8. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 48 พรรษา (ร่วมน้ำใจ)
8. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	9. โรงเรียนเทคโนโลยีหมู่บ้านครู ภาคเหนือ 10. โรงเรียนเมธีวุฒิมิตร
9. วัดท่าขาม อ.เมืองลำพูน	11. เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
	12. เครือข่ายผู้ติดเชื้อ 13. เครือข่ายครอบครัวเด็กติดเชื้อ HIV
	14. คณะสงฆ์จังหวัดลำพูนและเครือข่ายได้แก่ วัดในจังหวัดลำพูน และเครือข่ายอาสาดูแลเด็กจังหวัดลำพูน
	15. มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จังหวัดลำพูน
	16. สมาคมพัฒนาเด็กจังหวัดลำพูน 17. สภานายความจังหวัดลำพูน
	18. เครือข่ายนักเรียน 19. ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

ตารางที่ 2 การพัฒนาทักษะที่ได้รับจากการทำงานของเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน

ผลที่ได้รับ กระบวนการ	ปรับแนวคิด ความเข้าใจ	พัฒนา ทักษะ	แลกเปลี่ยน เรียนรู้	วางแผน แบ่งงาน	วิเคราะห์ สังเคราะห์	จัดทำ รายงาน
1. ประชุมคณะทำงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ประชุมคณะกรรมการ ศป.พดส.ลพ.	✓	✓	✓	✓	✓	
3. การเก็บข้อมูล	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. การวิเคราะห์ข้อมูล	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. เวทีประชาคม	✓	✓	✓		✓	
6. เวทีเฉพาะประเด็น	✓	✓	✓		✓	
7. ประชุมกลุ่มย่อย เฉพาะกิจ	✓			✓		✓
8. การอบรมเชิงปฏิบัติการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9. ประสานงานโดยตรง	✓		✓	✓		
10. ร่วมกิจกรรมหน่วยงาน/ องค์กรต่างๆ ในพื้นที่	✓	✓	✓		✓	
11. ร่วมประชุม/เวที นอกพื้นที่ จ.ลำพูน	✓	✓	✓		✓	
12. การทำงานร่วมกับ ทีมประสานงานกลาง	✓	✓	✓		✓	✓

ตารางที่ 3 ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) เด็กและเยาวชนอายุ 0-18 ปี ที่ตกเกณฑ์ จปฐ. ประจำปี 2546

ที่	ตัวชี้วัด	จำนวนที่ สำรวจ (คน)	จำนวนที่ไม่ บรรลุเป้าหมาย (คน)	คิดเป็น ร้อยละ	อำเภอ								หมายเหตุ
					เมือง ลำพูน	ดู่ ดู่	ทุ่งหัว ช้าง	ป่าซาง	บ้านธิ	กิ่งอ.เวียง หนองล่อง	แม่ทา	บ้าน โฮ่ง	
1	เด็กแรกเกิดที่น้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม	1,986	6	0.80	-	4	2	-	-	-	-	-	จปฐ. ข้อ 3
2	เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ไม่ได้รับวัคซีนครบตาม เกณฑ์	1,986	11	0.55	-	3	4	1	-	-	3	-	จปฐ. ข้อ 4
3	เด็กแรกเกิดที่ไม่ได้กินนมแม่อย่างน้อย 4 สัปดาห์	1,528	79	5.17	6	7	6	8	2	-	42	8	จปฐ. ข้อ 5
4	เด็กแรกเกิด 0-5 ปี กินอาหารเหมาะสม/ เพียงพอ	11,749	41	0.35	2	14	11	1	-	-	12	1	จปฐ. ข้อ 6
5	เด็ก 6-15 ปี ได้กินอาหารถูกต้องครบถ้วน	36,328	105	0.28	2	43	31	4	1	2	12	10	จปฐ. ข้อ 7
6	เด็ก 6-12 ปี วัคซีนป้องกันโรคครบ	25,038	81	0.32	1	33	17	4	5	2	4	15	จปฐ. ข้อ 8
7	เด็ก 3-5 ปี รับบริการเตรียมความพร้อม	7,179	106	1.48	4	41	32	3	3	4	19	-	จปฐ. ข้อ 20
8	เด็ก 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี	36,328	356	0.98	5	133	154	17	4	1	37	5	จปฐ. ข้อ 21
9	เด็กจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อ มัธยม	2,858	249	8.71	61	61	29	23	3	10	45	17	จปฐ. ข้อ 22
10	เด็กจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้ฝึกอบ รมด้านอาชีพ	200	61	30.5	1	23	12	5	2	4	8	6	จปฐ. ข้อ 23

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 4 คดีเกี่ยวกับเด็กที่ถูกละเมิดในพื้นที่จังหวัดลำพูน เดือนมกราคม – สิงหาคม 2546

ที่	ข้อหา	เด็กเป็น ผู้เสียหาย (คน)	ผู้ใหญ่/เด็ก เป็นผู้ต้องหา (คน)
1.	กระทำอนาจารเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี	1	1
2.	กระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่า 15 ปี หนองเหนียวกักขัง	1	1
3.	พาเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี เพื่อการอนาจาร	2	2
4.	พรากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไปจากบิดามารดาฯ	4	4
5.	พรากเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ไปจากบิดามารดาฯ	1	1
6.	พรากผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 15 ปี และชำเราเด็กฯ	1	1
7.	ข่มขืนกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี	7	7
8.	ข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่น	1	1
9.	ร่วมกันข่มขืนกระทำชำเราอันเป็นลักษณะการโหมหนิง	1	-
	รวม	19	18

ที่มา : ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 5 ความผิดอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเด็กในพื้นที่ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน เดือนมกราคม – สิงหาคม 2546

ที่	ความผิด	จับกุม (ราย)	ผู้ต้องหา (คน)
1.	ความผิดตาม พ.ร.บ.ยาเสพติด	29	29
2.	ความผิดตาม พ.ร.บ.สถานบริการ (จำหน่ายสุราให้กับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี)	21	21
3.	ความผิดฐานชักจูงหรือส่งเสริมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร	1	1
4.	ความผิดฐานช่องโจร	1	11
5.	ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เกิดขึ้น 115 ราย	74	140
6.	ความผิดฐานมีวัตถุระเบิด เกิดขึ้น 25 ราย	-	30

ที่มา : ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 6 ข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนถูกระทำ : โรงเรียน ปี 2546

อำเภอ	จำนวน		1. เด็กในครอบครัววิกฤติและถูกละเมิดสิทธิ										สถานภาพทางครอบครัว				
	ชาย	หญิง	1.1เด็กในครอบครัววิกฤติ		1.2 เด็กถูกทารุณ		1.3 เด็กถูกละเมิดทางเพศ		1.4 เด็กในธุรกิจทางเพศ		1.5 แรงงานเด็ก		พ่อแม่หย่าร้าง	อยู่กับพ่อแม่	อยู่กับญาติ	กำพร้า	อื่นๆ
			วิกฤติเศรษฐกิจ	วิกฤตสัมพันธ	ทางร่างกาย	ทางจิตใจ	ลวนลามอนาจาร	ข่มขืนกระทำชำเรา	การค้าเด็ก	โสเภณีเด็ก	ถูกเอาเปรียบแรงงาน	การค้าแรงงานเด็ก					
1. เมือง	3,649	3,664	745	64	1	2	2	-	-	-	-	-	485	2,641	246	279	104
2. แม่ทา	767	750	467	8	-	-	-	1	-	-	-	-	69	614	40	47	2
3. ป่าซาง	1,682	1,822	1,481	63	-	-	-	2	-	-	-	-	336	1,481	172	202	92
4. บ้านธิ	345	338	128	71	-	-	-	1	-	-	-	-	100	447	49	50	50
5. บ้านโฮ้ง	1,146	1,099	497	84	-	-	-	-	-	-	-	-	246	1,330	171	128	14
6. กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	310	297	124	19	-	-	-	-	-	-	-	-	60	205	33	31	4
7. ห้วยซ้าง	747	662	171	1	-	-	-	-	-	-	-	-	74	686	10	31	12
8. อื่น	2,673	2,906	1,260	138	-	-	-	-	-	-	-	38	326	1,731	190	145	9
รวม	11,319	11,538	4,873	448	1	2	2	4	-	-	-	38	1,678	8,992	901	896	286

ตารางที่ 7 ข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนถูกกระทำ : โรงเรียน ปี 2546 (ต่อ)

อำเภอ	เด็กถูกกระทำ											สถานภาพทางครอบครัว				
	2. เด็กถูกปล่อยปละละเลย											พ่อแม่หย่าร้าง	อยู่กับพ่อแม่	อยู่กับญาติ	กำพร้า	อื่นๆ
	2.1 เด็กถูกทอดทิ้ง		2.2 เด็กกำพร้า		2.3 เด็กเร่ร่อนในเมือง (เด็กไทย)				2.4 เด็กในชุมชนแออัด	2.5 เด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง	2.6 เด็กชนกลุ่มน้อย					
	เด็กแรกเกิดที่ รพ.	ที่อื่นๆ	กำพร้าเดี่ยว	กำพร้าคู่	ขายของ	เก็บขยะ	ขอทาน	อื่นๆ (ระบุ)								
1. เมือง	-	5	527	201	-	-	-	-	1	56	127	138	129	172	52	94
2. แม่ทา	-	1	57	12	-	-	-	-	-	-	62	10	2	5	26	4
3. ป่าซาง	-	2	290	40	-	-	-	-	-	-	505	38	121	48	98	6
4. บ้านธิ	-	-	32	18	-	-	-	-	-	-	-	1		5	-	-
5. บ้านโฮ้ง	-	-	122	34	-	-	-	-	-	2	2	1	2	4	-	-
6. กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	7	-	60	15	-	-	-	1	-	3	16	13	8	14	2	3
7. พุ่งหัวซาง	-	-	82	21	-	-	-	-	-	2	-	3	7	2	17	32
8. ลิ้น	1	17	113	32	-	-	-	-	-	-	12	26	11	33	32	19
รวม	9	25	1,656		-	-	-	1	1	63	724	230	280	283	227	158

ตารางที่ 8 ข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำ : โรงเรียน ปี 2546 (ต่อ)

อำเภอ	เด็กเป็นผู้กระทำ										สถานภาพทางครอบครัว				
	1. เด็กกระทำผิด			2. มีพฤติกรรมทางเพศที่มีปัญหา			3. มีวัสดุ		4. มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม		พ่อแม่	อยู่กับ	อยู่กับ	กำพร้า	อื่นๆ
	ทางเพศ	ทางอาญา	ทางแพ่ง	ติดเชื้จากเพศ สัมพันธ์	ตั้งครรรภ์ไม่ พึงประสงค์	การ ทำแท้ง	เสพยา เสพติด	ในสถาน บันเทิง	ยกพวกตีกัน	แก๊งค์กวนเมือง/ ทำลายข้าวของ	หย่า ร้าง	พ่อแม่	ญาติ		
1. เมือง	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	4	-	-	-
2. แม่ทา	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ป่าซาง	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. บ้านธิ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. บ้านโฮ้ง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. กิ่ง อ.เวียง หนองล่อง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7. หุ่นช้าง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. ลิ้น	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	5	-	-	2	-	-	-	1	1	-	4	-	-	-

ตารางที่ 9 ข้อมูลปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบ : โรงเรียน ปี 2546 (ต่อ)

อำเภอ	1. เด็กที่ได้รับผลกระทบ จากโรคเอดส์										สถานภาพทางครอบครัว				
			2. เด็กพิการ		3. เด็กด้อย	4. เด็กย้ายถิ่น/	5. เด็กเรื้อรอน(ต่างด้าว)				พ่อแม่	อยู่กับ	อยู่กับ	กำพร้า	อื่นๆ
	ติดเชื้อเอดส์	กำพร้าเอดส์	ร่างกาย	สมอง	โอกาส	เด็กไร้สัญชาติ	ขอทาน	ขายของ	เก็บขยะ	อื่นๆ (ระบุ)	หย่าร้าง	พ่อแม่	ญาติ		
1. เมือง	32	271	20	68	393	28	-	-	-	2	66	118	111	57	20
2. แม่ทา	-	43	14	59	602	1	-	-	-	15	36	193	17	23	5
3. ป่าซาง	5	155	11	27	1,444	43	-	-	-	10	53	171	47	70	10
4. บ้านธิ	-	37	4	3	150	-	-	-	-	-	-	7	1	-	-
5. บ้านโฮ่ง	11	70	18	16	596	3	-	-	-	5	6	6	23	10	
6. กิ่ง อ.เวียง หนองสรวง	5	30	8	5	99	-	-	-	-	4	8	58	20	4	1
7. พงษ์หัวช้าง	-	10	7	7	594	-	-	-	-	-	15	71	3	-	28
8. ลิ้น	1	64	24	36	98	2	-	-	-	1	54	51	41	42	7
รวม	54	680	327		3,976	77	-	-	-	37	238	675	499	206	71

ตารางที่ 10 ข้อมูลที่ได้รับการรายงานจากโรงพยาบาล ปี 2546

สภาพปัญหา	ข้อมูลที่ได้รับการรายงานจากโรงพยาบาล : จำนวน (คน)								รวม
	ทุ้งหัว ช้าง	ป่าซาง	แม่ทา	บ้านธิ	ลี้	ลำพูน	บ้านโฮ่ง	หริภุญชัยฯ (เอกชน)	
1. เด็กถูกละเมิด									
1.1 ทางเพศ: ลวนลาม อนาจาร	-	6	-	-	-	1	-	-	7
1.2 ทางเพศ: ข่มขืนกระทำชำเรา	-	9	3	1	-	15	-	-	28
1.3 ทำร้ายร่างกาย	-	-	-	-	-	1	-	-	1
2. เด็กไม่พร้อมมีบุตร									
2.1 แท้งโดยธรรมชาติ	-	15	5	-	-	-	-	-	20
2.2 ทำแท้ง	-	2		1					3
2.3 การตกเลือด	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์									
3.1 โรคเอดส์	-	13	1	-	-	-	-	-	14
3.2 โรคเพศสัมพันธ์อื่นๆ	-	6	-	-	-	-	-	-	6
4. นำบำบัดยาเสพติด	85	375	308	23	6	42	66	-	905
5. อื่นๆ									
5.1 พยายามฆ่าตัวตาย	-	-	-	1	-	8	-	-	9

ตารางที่ 11 สรุปประเด็นปัญหาและแหล่งข้อมูล

ประเด็น	แหล่งข้อมูล	จำนวน (คน)
1. เด็กในครอบครัววิกฤติ	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ 6. สป.พดส.ลพ.	7,210
2. เด็กถูกละเมิดทางเพศและถูกทารุณ	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. โรงพยาบาล 3. โรงเรียน 4. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ 6. สป.พดส.ลพ.	79
3. เด็กทำผิดกฎหมาย	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน 3. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน	25
4. เด็กในธุรกิจทางเพศ	1. กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน	1
5. แรงงานเด็ก	1. สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานฯ	46
6. เด็กกับโรคเอดส์	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. สาธารณสุขจังหวัด 5. ศูนย์ส่งเสริมช่วยเหลือฯ	1,541
7. เด็กพิการ	1. ศูนย์การศึกษาพิเศษ 2. โรงเรียน 3. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 4. พัฒนาชุมชนจังหวัด	2,607
8. เด็กกับยาเสพติด	1. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด 2. โรงพยาบาล 3. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 4. คู่มือประพฤติกจังหวัด 5. ศูนย์พันธกิจสันติภาพ 6. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน	1,006

ประเด็น	แหล่งข้อมูล	จำนวน (คน)
9. เด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสม	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. โรงพยาบาล 3. โรงเรียน 4. คู่มือประพฤติกจังหวัด 5. ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน 6. สถานพินิจฯ จังหวัดลำพูน	494
10. เด็กด้อยโอกาส	1. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2. พัฒนาชุมชนจังหวัด 3. โรงเรียน 4. ศูนย์ส่งเสริมฯ ชาวเขาฯ	7,445
11. เด็กไร้สัญชาติ	1. โรงเรียน 2. ศูนย์ส่งเสริมฯ ชาวเขาฯ	178
12. เด็กเร่ร่อน	1. พัฒนาชุมชนจังหวัด 2. โรงเรียน 3. ศป.พดส.ลพ.	49
13. เด็กชนกลุ่มน้อย	1. โรงเรียน	748
14. เด็กถูกกรรมกรก่อสร้าง	1. โรงเรียน	213
15. เด็กในชุมชนแออัด	1. โรงเรียน	1

ตารางที่ 12 จำนวนเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน (อายุ 0-16 ปี) จำแนกเป็นรายอำเภอ

อำเภอ	จำนวน (คน)
เมือง	28,984
แม่ทา	8,245
ป่าซาง	11,306
บ้านธิ	3,152
บ้านโฮ่ง	8,067
เวียงหนองล่อง	3,448
ทุ่งหัวช้าง	2,988
ลี้	15,969
รวม	82,168

ที่มา : ศูนย์บริหารการทะเบียนภาค 5
ณ วันที่ 19 มีนาคม 2547

ตารางที่ 13 จำนวนแบบสำรวจโครงการความร่วมมือฯ กับคณะสงฆ์ 2547

พื้นที่	จำนวนแบบสำรวจ (วัด)		
	พื้นที่ที่รายงานว่าไม่มีปัญหา/Zero report	พื้นที่ที่มีการรายงานปัญหา	รวม
1. อำเภอเมือง	4 วัด	21 วัด	25 วัด
2. อำเภอบ้านธิ	6 วัด	7 วัด	13 วัด
3. อำเภอป่าซาง	2 วัด	10 วัด	12 วัด
4. กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	6 วัด	6 วัด	12 วัด
5. อำเภอบ้านโฮ่ง	2 วัด	19 วัด	21 วัด
6. อำเภอลี้	3 วัด	9 วัด	12 วัด
7. อำเภอทุ่งหัวช้าง	-	3 วัด	3 วัด
รวม	23 วัด	75 วัด	98

ตารางที่ 14 จำนวนพื้นที่ที่มีการรายงานปัญหาโครงการความร่วมมือฯ กับคณะสงฆ์ 2547

พื้นที่	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
1. อำเภอเมือง	7	25
2. อำเภอบ้านธิ	1	7
3. อำเภอป่าซาง	5	14
4. กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	3	8
5. อำเภอบ้านโฮ่ง	5	22
6. อำเภอสี	5	14
7. อำเภอทุ่งหัวช้าง	3	12
รวม	29	102

ตารางที่ 15 ข้อมูลปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากจังหวัดลำพูน (คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 2547)

อำเภอ	เพศ		มีปัญหา (สภาพปัญหา)														
	ช.	ญ.	ยาก จน	พิการ (ระบุ)	กำพร้า		พ่อแม่ หย่า ร้าง	ผลกระทบ โรคเอดส์	เสี่ยงต่อการถูกละเมิด		เร่ร่อน นอก พื้นที่	ถูกล่อลวง		เข้าแก๊งค์		ตั้งครวมี่ไม่ พึงประสงค์	ออกจาก รร. กลางคืน (ระบุชั้น)
					เดี่ยว ว	คู่			ร่างกาย	ทางเพศ		ค้า ประเวณี	เสพยา	ตีกัน	รถชิง		
เมือง	137	132	216	7	65	49	31	29	0	0	0	1	2	2	3	1	1
บ้านธิ	19	17	34	4	7	10	9	16	0	1	0	0	0	0	0	0	0
ป่าซาง	68	64	119	4	38	19	46	19	2	2	0	0	0	0	0	0	1
บ้านโฮ้ง	243	252	400	36	104	31	136	34	2	4	0	0	1	0	0	2	1
เวียงหนองล่อง	44	35	62	1	9	7	9	6	0	0	11	0	0	1	0	1	0
ทุ่งหัวช้าง	43	40	50	6	24	4	35	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0
ลี้	109	89	133	9	95	41	57	16	24	17	1	0	1	13	9	3	0
รวม	1,292		1,014	67	503		323	124	53		12	5		28		7	3

ตารางที่ 16 อาสาสมัครเพื่อเป็นเครือข่ายดูแลเด็ก/เยาวชนโครงการความร่วมมือฯ กับคณะสงฆ์ 2547

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1.	พระอธิการสุปรีชา ธมมสุนทร	วัดหนองหนาม ต.หนองหนาม อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5357-3572, 0-7188-8211
2.	พระอธิการภาณุวัฒน์ ปิยธมโม	วัดหนองไฮ ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5358-4388, 0-9557-8027
3.	พระกำพล มหาปญโญ	วัดสันป่าเหียง ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5350-3042, 0-1998-2215
4.	พระอธิการจำเริญ จิตตวุฑโฒ	วัดกัวมีน ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน	0-6192-4142
5.	พระครูกัลยาณธรรมนิวิฐ สุภาวงศ์	129 หมู่ 7 ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน	
6.	พระอธิการอดิเรก อธิปญโญ	วัดปากล่อง ต.น้ำดิบ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน	0-9838-7360
7.	พระครูวิจิตรธรรมาดา อุ่นเมืองใจ	วัดทุ่งม่าน ต.ป่าพลู อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน	0-5355-0475
8.	พระครูเกรียงศักดิ์ ธนุตสโล	วัดครุฑเวฬุวัน ต.หนองปลาทราย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน	0-5397-8123, 0-1029-3524
9.	นางพิมพ์า มีสอน	บ้านสันดอนหอม ต.บ้านปวง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน	0-5359-6034
10.	นายสิงห์คำ ชัยวงศ์	50 ซอย 3 บ้านศรีบุญยืน ต.เหมืองง่า อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5353-2836, 0-9553-6711
11.	นายจันทร์ จักรแก้ว	138 ถนนเรียบคลองปิงห่าง บ้านศรีบุญยืน ต.เหมืองง่า อ.เมือง จ.ลำพูน	
12.	นายอาทิตย์ เขียวเจริญ	24/4 หมู่ 5 ต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน	0-6911-9569
13.	นายอดุลย์ ชมภู (ผู้ใหญ่บ้าน)	บ้านหนองหนาม-บ้านถ้ำ-กอลุง ต.หนองหนาม อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5359-8221, 0-1287-4306
14.	นายบุญมี กรรณไทย (ผู้ใหญ่บ้าน)	บ้านหนองเหียงหมู่ 5 ต.หนองหนาม อ.เมือง ลำพูน	0-7183-4708
15.	นายมงคล อุประใจ	5/1 หมู่ 6 ต.หนองหนาม อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5357-3841, 0-1951-8431
16.	นายวร ผัดลัก	76/1 หมู่ 16 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5359-8344
17.	นางเป็ง ผัดลัก	76/1 หมู่ 16 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5359-8344
18.	นายสมบุญ สติวรรณ	17 หมู่ 4 ต.ประตูป่า อ.เมือง จ.ลำพูน	
19.	นายศรีนวล ศรีวรรณ	14 หมู่ 9 ต.เหมืองง่า อ.เมือง จ.ลำพูน	
20.	นายสุวิช ศรีวิชัย	บ้านหนองไฮ หมู่ 14 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5359-7091
21.	นายดี ธรรมเจริญ (ผู้ใหญ่บ้าน)	87 หมู่ 1 ต.หนองช้างค้ำ อ.เมือง จ.ลำพูน	0-9262-3184
22.	นายนิรินทร์ อินคำ	111 หมู่ 1 ต.หนองช้างค้ำ อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5354-1489, 0-1706-9219

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
23.	นางยวง หลักปัญญา	230 บ้านหลุก หมู่ 8 ต.เหมืองง่า อ.เมือง จ.ลำพูน	
24.	นางเดือนเพ็ญ จิตธรรม	31/4 บ้านริมเหมืองเหนือ หมู่ 6 ต.หนองช้างคืน อ.เมือง จ.ลำพูน	
25.	นายสมศักดิ์ สุริยะวงศ์	72/1 บ้านริมเหมืองเหนือ หมู่ 6 ต.หนองช้างคืน	
26.	นายยงยุทธ สุรินตะ	47 หมู่ 2 ต.หนองนาม อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5352-1566, 0-7919- 0574
27.	นายวิฑูรย์ หิรัญรัตน์	76 หมู่ 2 ต.หนองนาม อ.เมือง จ.ลำพูน	0-7188-2116
28.	นายบุญเลื่อน สังข์พันธ์	ผู้ใหญ่บ้านสันป่าเหียง ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน	0-5350-3365, 0-1289-2982
29.	นางมุกดา พันธุ์ศรีนวล	55/3 หมู่ 8 ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน	0-9631-9704
30.	นายสุวิทย์ ทิวทองอยู่	36/3 หมู่ 8 ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน	0-1030-7736
31.	นายยวง หลวงเหล็ก	บ้านร้องธาร (ท่าลี่) หมู่ 3 ต.วังผาง กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	
32.	นายสมพล ตกจุมนา	บ้านเหล่าแมว หมู่ 7 ต.วังผาง กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	
33.	นายดอน อังกาสีทธิ	บ้านกลางทุ่ง หมู่ 9 ต.วังผาง กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	
34.	นายเนตร ทนุโฆหาร	195 หมู่ 3 บ้านหนองยวง ต.หนองยวง กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	0-5350-4060
35.	นายสว่าง อินตะปัน	บ้านวังหาง หมู่ 4 ต.วังผาง กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง จ.ลำพูน	0-5350-5143, 0-9557-0927
36.	นายประพันธ์ ดู่ดง	49/1 หมู่ 7 ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน	0-5357-8265, 0-9432-7304
37.	นายทองคำ สุภาวงศ์ (ผู้ใหญ่บ้าน)	บ้านศรีเตี้ย ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน	0-5357-8900, 0-6195-9102
38.	นายสมบัติ ผนวรณ์ไทย(อบต.)	ต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน	0-5357-8534
39.	นายถนอม คัมภีร์	162/4 บ้านห้วยกาน หมู่ 1 ต.บ้านโฮ่ง อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน	
40.	นายเวทย์ ไชยพูน	216/2 บ้านห้วยกาน หมู่ 1 ต.บ้านโฮ่ง อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน	0-5355-0587, 0-6179-9439
41.	นางบุญเรือง ปาสุพันธ์	53/1 หมู่ 3 บ้านห้วยหละ ต.ป่าพลู อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน	0-1699-1021
42.	นางทัศนดา วงศ์จันทร์ทิป	หมู่ 3 บ้านห้วยหละ อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน	
ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์

43.	นางจันทร์เพ็ญ วงศ์พรหมมิน	36/3 หมู่ 6 บ้านแม่หาด ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-1020-3924
44.	นายสอน ดินทิศ	หมู่ 2 บ้านป่าพลู ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-9953-2445
45.	นายเกรียงศักดิ์ นุมาเลา	บ้านห้วยโทก หมู่ 11 ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	
46.	นายณัฐพงษ์ แสงหงษ์	บ้านห้วยโทก หมู่ 11 ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-1020-5553
47.	นางเพ็ญศรี อุดสม	88/1 หมู่ 1 บ้านวังหลวง ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-6657-7212
48.	นายญาณสิทธิ์ ณะลำพูน	บ้านทุ่งม่าน ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-7175-0031
49.	นางพิลลย สิริวงค์	บ้านห้วยกองเหลา ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	
50.	นางจันทร์ฉาย ไชยมาลา	39 หมู่ 1 บ้านม่วงโตน ต.เหล่ายาว อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-5357-8603, 0-1322-2171
51.	นายบุญเมือง บุญมายอง	194 หมู่ 1 บ้านม่วงโตน ต.เหล่ายาว อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	
52.	นางกัณหา มุขรัตน์	บ้านหนองปลาทราย ต.หนองปลาทราย อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-5397-8052
53.	นางวิไลย์ อินทร์แก้ว	บ้านห้วยสะแล ต.หนองปลาทราย อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-9556-5729
54.	อาจารย์ยุพิน ฉางกัณหา	โรงเรียนบ้านหนองสูง ต.หนองปลาทราย อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-5397-8011, 0-9265-6248
55.	นายแทน ยะยอง	บ้านเหล่ายาว ต.เหล่ายาว อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-5357-8179
56.	นายอนันต์ จินาจันทร์	บ้านเหล่ายาว ต.เหล่ายาว อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-5357-8857
57.	นายศรีทน พอสุยะ	บ้านหนองเขียด ต.หนองปลาทราย อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	0-7179-8643
58.	กำนันประดิษฐ์ ศรีวิชัย	บ้านเกาะทุ่งม่าน ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	
59.	นายเกษม พงษ์ธรรม	บ้านห้วยแพ่งใต้ ต.ป่าพลู อ.บ้านไผ่ จ.ลำพูน	
60.	นายอภิรักษ์ กัณทะวงศ์	187/1 หมู่ 7 ต.ป่าไผ่ อ.ลี้ จ.ลำพูน	0-4041-1759
61.	นางพรพิมล เตชะศรี	187 หมู่ 7 ต.ป่าไผ่ อ.ลี้ จ.ลำพูน	0-5353-6260, 0-6731-8129
62.	อาจารย์สมเพชร ใจสุยะ	157 หมู่ 5 ต.ลี้ อ.ลี้ จ.ลำพูน	0-9192-4519
63.	นายบุญธรรม กัณหาพันธ์	250/2 หมู่ 7 ต.ม่วงน้อย อ.ป่าซาง จ.ลำพูน	0-9552-8460
64.	นายพลวัฒน์ ผันอินทร์	บ้านก้อทุ่ง ต.ก้อ อ.ลี้ จ.ลำพูน	
65.	นายประดิษฐ์ มหานิล	บ้านก้อทุ่ง ต.ก้อ อ.ลี้ จ.ลำพูน	
66.	นายอมร ตุ่นผืน	บ้านก้อทุ่ง ต.ก้อ อ.ลี้ จ.ลำพูน	
ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
67.	นายกิตติศักดิ์ อภัยวาทีน	38 หมู่ 11 บ้านสันป่าสัก ต.น้ำดิบ	0-9555-1016

		อ.ป่าซาง จ.ลำพูน	
68.	นางตูปคำ คำภีลย์	178/2 หมู่ 4 ต.บ้านเรือน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน	
69.	นางสายสุณีย์ ขวพงศ์(อาจารย์ใหญ่)	โรงเรียนเหล่าป่าก้อย ต.น้ำดิบ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน	0-5350-8574, 0-7174-6868
70.	นายอินคำ ชมภูพลอย	1/3 หมู่ 4 บ้านปากล้อง หมู่ 4 ต.น้ำดิบ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน	0-1531-5549
71.	นายเมืองดี ศุภวัฒน์ภิญโญ	1 หมู่ 13 ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน	0-5350-1626, 0-6659-0371
72.	นายอุทัย ปัญญาใหญ่	60 หมู่ 13 ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน	0-6670-0397
73.	นายบุญเย็น สายก้อน	บ้านใหม่ หมู่ 20 ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน	0-7178-2717
74.	นายบุญฤทธิ์ ใจยาใหญ่	บ้านป่าเปา หมู่ 2 ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน	0-5398-4803
75.	นางสาวอภิญญา ปัญญาใหญ่	บ้านป่าปี-เตาปูน หมู่ 7 ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน	0-5350-1570
76.	นายสุเทพ ศรีนวลใหญ่	บ้านหลวง หมู่ 3 ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน	0-5350-1122, 0-1022-3710
77.	นางคำเฟย แม่นวงศ์	บ้านดอยเวียง หมู่ 9 ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ	

ตารางที่ 17 ข้อมูลเด็กที่ถูกทารุณกรรมในจังหวัดลำพูน ปี 2546 จำแนกรายอำเภอ

อำเภอ	เด็กและเยาวชน อายุ 0-16 ปี (คน) (ทะเบียนภาค 5)	แหล่งข้อมูล					
		พัฒนา สังคมฯ	โรงพยาบาล	ตำรวจ	โรงเรียน	ศูนย์ พันธกิจฯ	ศป.พดส. ลพ.
เมืองลำพูน	28,984	2	10	8	2	3	1
บ้านธิ	3,152	-	2	2	1	-	1
ป่าซาง	11,306	1	19	2	2	1	2
บ้านโฮ่ง	8,067	-	1	-	-	-	-
เวียงหนองล่อง	3,448	2	-	-	-	-	-
ทุ่งหัวช้าง	2,988	1	1	1	-	-	-
ลี้	15,969	1	-	-	-	-	-
แม่ทา	8,245	3	4	4	-	-	-
รวม	82,168	10	37	17	5	4	4

ตารางที่ 18 ข้อมูลเด็กที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิด (คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน 2547)

อำเภอ	จำนวนเด็กที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิด	
	ทางร่างกาย	ทางเพศ
เมืองลำพูน	0	0
บ้านธิ	0	1
ป่าซาง	2	2
บ้านโฮ่ง	2	4
เวียงหนองล่อง	0	0
ทุ่งหัวช้าง	0	1
ลี้	24	17
แม่ทา	0	0
รวม	28	25

ตารางที่ 19 ข้อมูลสถานบริการต่างๆ ในจังหวัดลำพูน สํารวจเมื่อเดือนมกราคม 2546

ที่	ประเภท	จำนวน (แห่ง)	พนักงานในสถานบริการ			
			ชาย		หญิง	
			ทั้งหมด	ให้บริการ ทางเพศ	ทั้งหมด	ให้บริการ ทางเพศ
1.	สำนักประเวณี (ช่อง)	6	6	-	57	52
2.	โรงแรม	14	20	-	4	-
3.	บังกะโล	2	4	-	4	-
4.	ผับ	2	26	-	6	-
5.	คาราโอเกะ	33	31	-	101	-
6.	นวดแผนโบราณ	3	3	-	31	-
7.	ร้านอาหาร/สวน อาหาร	44	26	-	102	40
	รวม	104	116	-	305	92

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน

อำเภอ	จำนวนสถานบันเทิงและแหล่งบริการเรีงรมย์								รวม	หมายเหตุ
	ร้านอาหารประเภท 1	คาราโอเกะ	บาร์,ผับ,คลับ ดิสโก้เธค	ตลาดนัด โค-กระบือ	เกส เฮ้าส์, โรงแรม	ร้านเหล้าตอง ยาดอง	สถานที่ตาม ฤดูกาล	อื่นๆ เช่น ร้าน อินเทอร์เน็ต		
เมืองลำพูน	371	102	14	-	8	466	2	5	965	สำรวจครั้งหลังลดลง
บ้านธิ	142	54	-	-	9	161	ไม่สามารถระบุได้	2	368	สำรวจครั้งหลังลดลง
ป่าซาง	302	96	-	-	26	641	8	2	1,075	สำรวจครั้งหลังลดลงใน พื้นที่เดิมแต่เพิ่มพื้นที่อื่น
บ้านโฮ้ง	275	88	2	-	13	342	2	-	722	
ลี้	86	63	2	-	6	204	3	เรือนแพ/แพ ท่องเที่ยว 8	372	สำรวจครั้งหลังลดลง
แม่ทา	52	30	-	-	4	201	-	-	287	สำรวจครั้งหลังลดลง
ทุ่งหัวช้าง	2	1	-	-	-	84	-	-	87	สำรวจครั้งหลังลดลง เหลือร้านอาหารประเภท หนึ่ง 1 แห่ง
กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	36	24	-	1	3	169	5	-	238	
รวม	1,266	458	18	1	69	2,268	20	14	4,114	

ตารางที่ 21 ข้อมูลแรงงานเด็กในระบบจังหวัดลำพูน จำแนกตามประเภทกิจการ ปี 2545-2546

ประเภทกิจการ ที่แจ้งมีการใช้แรงงานเด็ก	ปี 45			ปี 46		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1. เกษตรกรรม (เลี้ยงสุกร)	1	-	1	-	-	-
2. ผลิตรถจักรยานยนต์	-	1	1	-	-	-
3. สถานีบริการน้ำมัน	3	3	6	2	1	3
4. ผลิตเครื่องประดับ	-	13	13	-	-	-
5. เจียรไนเพชร/พลอย	1	2	3	-	1	1
6. ผลิตผ้าลูกไม้	-	3	3	-	-	-
7. ร้านอาหาร	2	-	2	-	-	-
8. ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์	-	1	1	-	-	-
9. ขับรถ/เด็กทำรถ	3	-	3	-	-	-
10. ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป	-	13	13	-	42	42
รวม	10	36	46	2	44	46

ที่มา : สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 22 ข้อมูลเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่เป็นผู้ป่วยเอดส์ และผู้ติดเชื้อที่มีอาการ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน ณ เดือนมิถุนายน 2547

อำเภอ	เด็กและเยาวชน อายุ 0-16 ปี (ทะเบียนภาค 5)	เด็กที่เป็นผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อที่มีอาการ			
		จำนวนรวม	ต่อเด็ก 1,000 คน	มีชีวิตอยู่	ต่อเด็ก 1,000 คน
เมืองลำพูน	28,984	147	5.07	112	3.86
บ้านธิ	3,152	11	3.49	10	3.17
ป่าซาง	11,306	40	3.54	24	2.12
บ้านโฮ่ง	8,067	24	2.98	14	1.74
เวียงหนองล่อง	3,448	9	2.61	6	1.74
ทุ่งหัวช้าง	2,988	9	3.01	5	1.67
ลี้	15,969	34	2.13	20	1.25
แม่ทา	8,245	24	2.91	17	2.06
รวม	82,168	298	3.63	208	2.53

ตารางที่ 23 ข้อมูลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ จำแนกตามแหล่งข้อมูล ปี 2546

อำเภอ	เด็กและเยาวชน อายุ 0-16 ปี (ทะเบียนภาค 5)	แหล่งข้อมูล				
		โรงเรียน	คณะสงฆ์	พมจ.	พช.	เครือข่าย ผู้ติดเชื้อ จังหวัดลำพูน
เมือง	28,984	271	29		127	
บ้านธิ	3,152	37	16		15	
ป่าซาง	11,306	155	19		30	
บ้านโฮ่ง	8,067	70	34		35	
เวียงหนองล่อง	3,448	30	6		21	
ทุ่งหัวช้าง	2,988	10	4		2	
ลี้	15,969	64	16		19	
แม่ทา	8,245	43	-		45	
รวม	82,168	680	124	512	294	841

ตารางที่ 24 ข้อมูลเด็กกับยาเสพติดจังหวัดลำพูน ปี 2546

ที่มา	จำนวน					พื้นที่									
	รวม	ชาย	หญิง	<15ปี	>15 ปี	เมือง	แม่ทา	ป่าซาง	บ้านธิ	บ้านโฮ่ง	กิ่ง อ.เวียงฯ	ทุ่งหัวช้าง	ลี้	อื่นๆ	
1.โรงพยาบาลลำพูน	42	39	3	11	31	38	-	3	1	-	-	-	-	-	
2. โรงพยาบาลหริภุญชัยฯ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3. โรงพยาบาลทุ่งหัวช้าง	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4. โรงพยาบาลป่าซาง	375	357	18	6	369	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5. โรงพยาบาลแม่ทา	308	295	13	5	303	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6. โรงพยาบาลบ้านธิ	23	21	2	3	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7. โรงพยาบาลลี้	6	4	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8. ตำรวจภูธรจังหวัดฯ	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9. สนง.คุมประพฤติจังหวัด	49	46	3	-	49	12	2	5	1	9	-	3	14	3	
10. ศูนย์พันธกิจฯ	24	17	7	7	17	21	-	3	-	-	-	-	-	-	
11. สถานพินิจฯ	34	29	5	-	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12. สนง.พัฒนาสังคมฯ	29	28	1	-	29	10	3	5	-	2	1	-	1	2	
รวม	1,006	836	54	32	858	81	5	16	2	11	1	3	15	5	

ตารางที่ 25 ข้อมูลเด็กพฤติกรรมไม่เหมาะสมอื่นจังหวัดลำพูน ปี 2546

ที่มา	จำนวน					ทำร้าย ร่างกาย	ช่องสุ่ม	อาวุธ ปืน ระเบิด	ลัก ทรัพย์	พยายาม ฆ่า	ตั้งครุฑ ไม่พึง ประสงค์	อื่นๆ	พื้นที่								
	รวม	ชาย	หญิง	<15ปี	>15ปี								เมือง	แม่ทา	ป่าซาง	บ้านธิ	บ้าน โฮ่ง	เวียงฯ	ทุ่งหัว ช้าง	ลี้	อื่นๆ
1. พัฒนาสังคมฯ	70	66	4	14	56	17		25	26	4		3	21		5	5	2		2	5	
2. โรงเรียน	7	5	2			5			1		2		1	1	3				2		
3. สถานพินิจ	189	178	11	26	163	65		19	55			28									
4. คู่มือประพฤติก	23	23			23	6		6	9			2	6	2	6		1	2	1	5	
5. ตำรวจภูธร	191					140	1	30				20									
6. รพ.บ้านธิ	1		1		1																
7. รพ.ป่าซาง	7		7	5	2						7										
8. ศป.พดส.ลพ.	6		6	2	4																
รวม	494	272	31	47	249	233	1	80	91	4	9	53	28	3	14	5	3	2	1	10	

ตารางที่ 26 จำนวนเด็กด้อยโอกาสอื่นๆ จังหวัดลำพูน ปี 2546

ประเภท	แหล่งข้อมูล	จำนวนเด็กและ เยาวชน (คน)
1. เด็กยากจน	1. โรงเรียน	4,873
	2. พัฒนาสังคมฯ	1,077
	3. มูลนิธิ ซีซีเอฟ	920
	4. พัฒนาชุมชน	683
2. เด็กพิการ	1. ศูนย์การศึกษาพิเศษ	2,607
	2. โรงเรียน	327
	3. พัฒนาสังคมฯ	23
	4. พัฒนาชุมชน	7
3. เด็กกำพร้า	1. โรงเรียน	1,656
	2. พัฒนาชุมชน	738
	3. กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน	25
4. เด็กชนกลุ่มน้อย	โรงเรียน	724
5. เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่	พัฒนาสังคมฯ	627
6. เด็กไร้สัญชาติ	โรงเรียน	76
	ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาฯ	112
7. เด็กถูกทอดทิ้ง	1. โรงเรียน	34
	2. พัฒนาชุมชน	18
	3. พัฒนาสังคมฯ	2
8. เด็กถูกรกรรกรก่อสร้าง	โรงเรียน	63
9. เด็กเร่ร่อน	1. โรงเรียน	37
	2. พัฒนาชุมชน	7
10. ต้องช่วยทำงานหาเลี้ยงครอบครัว	พัฒนาสังคมฯ	40
11. เด็กต่างด้าว	จัดหางานจังหวัด	30
12. เคยหนีออกจากบ้าน	พัฒนาสังคมฯ	5

ตารางที่ 27 คดีเกี่ยวกับเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ ปี 2544-2547

	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547 (ณ เดือนมิ.ย.47)	รวม
จำนวนคดี	20	39	19	17	95
เด็กเป็นผู้เสียหาย	15	32	17	14	78
เด็กเป็นผู้ต้องหา	5	5	5	3	18

ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 28 เด็กทารกถูกทอดทิ้งในจังหวัดลำพูน ปี 2546-2547

กรณี	จำนวน (ราย)
1. คลอดบุตรแล้วทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล	2
2. ทิ้งเด็กไว้ในที่สาธารณะ	2
3. ทิ้งเด็กไว้กับผู้ฝากเลี้ยง	5
4. มอบเด็กให้สถานสงเคราะห์	4
รวม	13

ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 29 คดีเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงของเด็ก ปี 2544-2547

รายละเอียดเกี่ยวกับคดี	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547 (ณเดือนมิ.ย.47)	รวม
คดีทำร้ายร่างกาย					
- จำนวนคดี	10	6	23	17	56
- เด็กเป็นผู้เสียหาย	9	6	5	2	22
- เด็กเป็นผู้ต้องหา	3	4	27	22	56
คดีมีอาวุธปืน/วัตถุระเบิด					
- จำนวนคดี	16	16	32	13	77
- เด็กเป็นผู้เสียหาย	-	-	-	-	-
- เด็กเป็นผู้ต้องหา	18	18	41	24	101
คดีฆ่าหรือพยายามฆ่า					
- จำนวนคดี	7	13	11	2	33
- เด็กเป็นผู้เสียหาย	2	-	-	2	4
- เด็กเป็นผู้ต้องหา	4	9	23	-	36

ที่มา : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 30 หน่วยงาน/องค์กรที่ให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

ที่	หน่วยงาน/องค์กร	สถานที่ติดต่อ	เบอร์โทรศัพท์
ภาครัฐ			
1.	ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดลำพูน	อาคารศูนย์ราชการกระทรวงแรงงานจังหวัด ถนนลำพูน-ดอยติ หมู่ 10 ต.บ้านกลาง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-7707
2.	ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดลำพูน	221 หมู่ 3 ต.เวียงยอง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-0517
3.	สำนักงานพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน	อาคารศูนย์ราชการกระทรวงแรงงานจังหวัด ถนนลำพูน-ดอยติ หมู่ 10 ต.บ้านกลาง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-1141, 0-5351-1188
4.	ศูนย์เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ	279 หมู่ 9 ถนนลำพูน-ป่าซาง ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5352-0420
5.	สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครอง แรงงานจังหวัดลำพูน	อาคารศูนย์ราชการกระทรวงแรงงานจังหวัด ถนนลำพูน-ดอยติ หมู่ 10 ต.บ้านกลาง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-7703-4
6.	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	ถนนลำพูน-ดอยติ หมู่ 10 ต.บ้านกลาง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-0271
7.	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 ต.น้ำดิบ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 51120	0-5396-0908, 0-5356-5079
8.	ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน	129 หมู่ 10 ต.บ้านกลาง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-7697, 0-5353-7700
9.	สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน	ศาลากลางจังหวัดลำพูน ถนนอินททยงยศ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-0374
10.	สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือ ทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.)	ศาลากลางจังหวัดลำพูน ถนนอินททยงยศ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-0752
11.	ผู้พิพากษาสมทบ (ศาลจังหวัดลำพูน แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว)	ศาลจังหวัดลำพูนแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ถนนลำพูน-ดอยติ หมู่ 18 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	-
12.	ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน	กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน ถนน เจริญราษฎร์ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-5366, 0-5351-1193
13.	สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยา วชนจังหวัดลำพูน	262/8-9 หมู่ 18 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5358-4710-12
14.	เรือนจำจังหวัดลำพูน	212 หมู่ 10 ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-0755, 0-5351-1055

ที่	หน่วยงาน/องค์กร	สถานที่ติดต่อ	เบอร์โทรศัพท์
15.	โรงพยาบาลจังหวัดลำพูน	177 หมู่ 11 ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-3635-9, 0-5351-0020-22
16.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 ถนนลำพูน-ป่าซาง ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-5069-70
17.	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 ถนนลำพูน-ลี้ ต.บ้านโฮ้ง อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน 51130	0-5359-1353
18.	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน	ศาลากลางจังหวัดลำพูน ถนนอินททยงยศ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-1166
19.	เทศบาลเมืองลำพูน	เทศบาลเมืองลำพูน ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-1766
20.	เทศบาลตำบลบ้านแป้น	เทศบาลตำบลบ้านแป้น อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	-
21.	เทศบาลตำบลม่วงน้อย	เทศบาลตำบลม่วงน้อย อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 51120	-
22.	เทศบาลตำบลป่าซาง	เทศบาลตำบลป่าซาง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 51120	0-5352-1007
23.	เทศบาลตำบลทาสบเส้า	เทศบาลตำบลทาสบเส้า อ.แม่ทา จ.ลำพูน 51140	-
24.	องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองง่า	องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองง่า อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-2508
25.	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5358-2149
26.	องค์การบริหารส่วนตำบลประตูปา	องค์การบริหารส่วนตำบลประตูปา อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-0597
27.	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-7478
28.	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองช้างคืบ	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองช้างคืบ อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	-
29.	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหนาม	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหนาม อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	-
30.	องค์การบริหารส่วนตำบลต้นธง	องค์การบริหารส่วนตำบลต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	-

ที่	หน่วยงาน/องค์กร	สถานที่ติดต่อ	เบอร์โทรศัพท์
31.	องค์การบริหารส่วนตำบลทาสบเส้า	องค์การบริหารส่วนตำบลทาสบเส้า อ.แม่ทา จ.ลำพูน 51140	-
32.	องค์การบริหารส่วนตำบลทาลาดุก	องค์การบริหารส่วนตำบลทาลาดุก อ.แม่ทา จ.ลำพูน 51140	0-5350-7043
33.	องค์การบริหารส่วนตำบลทากาศ	องค์การบริหารส่วนตำบลทากาศ อ.แม่ทา จ.ลำพูน 51170	0-5357-4423
34.	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรง	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แรง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 51120	0-5355-6732
35.	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำดิบ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 51120	-
36.	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลา สวาย	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลา สวาย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน 51130	0-5397-8099
37.	องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว	องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน 51130	-
38.	องค์การบริหารส่วนตำบลศรีเตี้ย	องค์การบริหารส่วนตำบลศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน 51130	-
39.	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโฮ้ง	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโฮ้ง อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน 51130	-
40.	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่ อ.ลี้ จ.ลำพูน 51110	0-5353-6062
41.	องค์การบริหารส่วนตำบลดงดำ	องค์การบริหารส่วนตำบลดงดำ อ.ลี้ จ.ลำพูน 51110	0-5356-1695
42.	องค์การบริหารส่วนตำบลก้อ	องค์การบริหารส่วนตำบลก้อ อ.ลี้ จ.ลำพูน 51110	-
43.	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปวง	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปวง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน 51160	0-5359-6222
ภาคเอกชนและองค์กรชุมชน			
ที่	หน่วยงาน/องค์กร	สถานที่ติดต่อ	เบอร์โทรศัพท์
1.	คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน	วัดพระธาตุหริภุญชัย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-1114
2.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย (มจร.วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน)	192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-3163
3.	ศูนย์พันธกิจสันติภาพ	84/1 หมู่ 3 ถนนรอบเมืองนอก ต.ในเมือง	0-5351-1655,

		อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-0985
ที่	หน่วยงาน/องค์กร	สถานที่ติดต่อ	เบอร์โทรศัพท์
4.	มัสยิดอัลอันซอรี (ลำพูน)	106 หมู่ 2 ต.เวียงยอง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-0869
5.	เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน	สถาบันวิจัยหริภุญชัย 192 หมู่ 2 ต.ตันธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-3780, 0-5356-3163
6.	สถาบันวิจัยหริภุญชัย	192 หมู่ 2 ต.ตันธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-3780, 0-5356-3163
7.	ชมรมนักสืบสายน้ำลุ่มน้ำลี้	33/5 หมู่ 16 ต.แม่ตึ่น อ.ลี้ จ.ลำพูน 51110	0-5350-9033
8.	กลุ่มสตรีและเยาวชนลำพูน	84 หมู่ 7 ต.แม่แรง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน 51120	0-5352-0211
9.	เครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัดลำพูน	9 ถนนรณแก้ว ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5356-1137
10.	มูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน (CCF)	อาคารศูนย์ราชการกระทรวงแรงงานจังหวัด ถนนลำพูน-ดอยติ หมู่ 10 ต.บ้านกลาง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5353-7707
11.	มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จังหวัดลำพูน	มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จังหวัดลำพูน ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน 51180	0-6731-0565
12.	โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ 48 พรรษา	5 หมู่ 9 ต.ตันธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5352-2333
13.	มูลนิธิรักษ์เด็ก	159/26 หมู่บ้านอนุสาวรีย์วิลล่า ถนนเชียงใหม่- ฮอด ต.ป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200	0-5320-1246
14.	สมาคมพัฒนาเด็กจังหวัดลำพูน	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำพูน ศาลา กลางจังหวัดลำพูน ถนนอินททยงยศ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-1166
15.	สหภาพนายควมจังหวัดลำพูน	16 ถนนวังซ้าย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-1685
16.	วายุ เอ็ม ซี เอ ลำพูน	6 ถนนสันป่ายาง ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-1955
บ้านพักฉุกเฉิน			
ที่	หน่วยงาน/องค์กร	สถานที่ติดต่อ	เบอร์โทรศัพท์
1.	ศูนย์เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ	279 หมู่ 9 ถนนลำพูน-ป่าซาง ต.ตันธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5352-0420
2.	ศูนย์พันธกิจสันติภาพ	84/1 หมู่ 3 ถนนรอบเมืองนอก ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000	0-5351-1655, 0-5356-0985

ตารางที่ 31 จำนวนวัดในจังหวัดลำพูน จำแนกตามพื้นที่ ปี 2547

อำเภอ	จำนวนวัด
เมืองลำพูน	160
บ้านธิ	25
แม่ทา	45
ป่าซาง	73
บ้านโฮ่ง	52
ลี้	59
ทุ่งหัวช้าง	24
กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	16
รวม	454

ที่มา : คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 32 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน ปี 2546

ชื่อโรงเรียน	อำเภอ	ระดับชั้นที่เปิดสอน	จำนวนนักเรียน
1. หอปริยัติศึกษาวัดพระธาตุหริภุญชัย	เมือง	ม.1 – ม.6	180
2. ไสภณวิทยา	เมือง	ม.1 – ม.3	97
3.อินทะวิทยา	เมือง	ม.1 – ม.6	66
4. ปริยัติสามัญสามัคคีวิทยา	แม่ทา	ม.1 – ม.3	102
5.พรหมจักรสังวร	ป่าซาง	ม.1 – ม.6	142
6. วัดบ้านโง้งหลวง	บ้านโง้ง	ม.1 – ม.6	175
7. พระปริยัติธรรมวัดพระเจ้าตนหลวง	บ้านโง้ง	ม.1 – ม.6	71
8. วัดท่าช้างวิทยา	กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	ม.1 – ม.3	45
9. วัดปวงคำ	ลี้	ม.1 – ม.6	138
10. พระปริยัติธรรมพระชัยยะวงศาพัฒนา	ลี้	ม.1 – ม.3	86
11. พระปริยัติธรรมวัดทุ่งหัวช้าง	ทุ่งหัวช้าง	ม.1 – ม.3	75
รวม			1,177

ที่มา : คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน

การสร้างและพัฒนากลไกประชาคมเด็กจังหวัดลำพูน

ปี 2544 โดยการสนับสนุนของสถาบันวิจัยหรือศูนย์ และเครือข่ายวิจัยและพัฒนาเด็กและเยาวชนภาคเหนือ (CY-Net) ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างหน่วยงาน/องค์กรที่ทำงานด้านเด็กในจังหวัดลำพูน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือซึ่งมีองค์กรร่วมคิดคือ สถาบันวิจัยหรือศูนย์ เครือข่ายวิจัยและพัฒนาเด็กและเยาวชนภาคเหนือ โครงการเพื่อนเยาวชน โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน เครือข่ายชุมชนรักษา และกลุ่มเยาวชนตำบลประตูปา ได้มีการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กและเยาวชนลำพูนที่เป็นเรื่องสำคัญคือ การออกจากโรงเรียนเพื่อเข้าทำงานในนิคมอุตสาหกรรมด้วยอายุที่ยังน้อยและอยู่ในช่วงวัยรุ่น มีความอ่อนแอทางความคิดและจิตใจ อีกทั้งกระแสสังคมที่เปลี่ยนไป จึงทำให้เด็กที่อ่อนแออยู่แล้วไม่สามารถจัดการกับกระแสที่พัดพาได้ ปัญหาที่ตามมาคือ การดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ยาเสพติด การใช้จ่าย (หนี้สิน) เพศสัมพันธ์ ท้องนอกสมรส การทำแท้ง และการแพร่ระบาดของโรคเอดส์

จากการแลกเปลี่ยนพบว่า ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายตระหนักอยู่แล้วจึงน่าจะมองต่อไปว่า ใครทำอะไร อยู่ที่ไหนบ้างในการแก้ปัญหาต่างๆ ของเด็กและเยาวชนลำพูน และใครกำลังแก้ปัญหาอย่างไร ได้จัดการสัมมนา “แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน” เมื่อวันที่ 16-17 มิถุนายน 2544 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาสถานการณ์และสภาพของเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน 2) ค้นหาสภาพการปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน 3) เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชนต่อไป โดยมองจากฐานเดิม การปฏิบัติเดิมที่มีอยู่ว่าจะต่อยอดไปสู่การทำงานที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสภาพของเด็กและเยาวชนมากขึ้น มีผู้แทนจากหน่วยงาน/องค์กรและกลุ่มเยาวชนต่างๆ เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 65 คน ได้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนลำพูนว่า สถานการณ์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันส่วนที่เป็นรากของปัญหาคือ สภาพแวดล้อมทางสังคม การศึกษา การขาดการสืบทอดทางวัฒนธรรม ขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดจิตสำนึก รวมทั้งการเลี้ยงดูของครอบครัว ปัญหาในครอบครัว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย ซึ่งนับวันจะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหา ยาเสพติด โรคเอดส์ การพนัน การทะเลาะวิวาท การว่างงาน และผลพวงของปัญหาเหล่านี้คือ เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า ผู้ติดยา การละเมิดสิทธิเด็ก ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สิน เป็นต้น และจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานพบว่า การแก้ปัญหายังเป็นลักษณะของต่างฝ่ายต่างทำ ไม่มีการประสานเชื่อมโยง และส่งต่อปัญหาถึงกันและกัน จึงทำให้การแก้ปัญหาไม่ลุล่วง ทั้งๆ ที่ทุกฝ่ายมีความตั้งใจจริงในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ประเด็นที่จะต้องช่วยกันขบคิดต่อไปคือ “เราจะทำอย่างไรให้มีการส่งต่อปัญหาถึงกันและกัน”

จากประเด็นดังกล่าวเด็กและเยาวชนได้มีการสร้างความร่วมมือและพัฒนาเป็น “เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน” ขึ้น เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การเชื่อมประสานและหนุนเสริมการทํากิจกรรมร่วมกัน และแสดงให้เห็นหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ซึ่งมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน และในส่วนของหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีการสานต่อโดยการนำสถานการณ์ปัญหาที่ตนเองประสบคือ ปัญหาการละเมิดทางเพศ การกระทำความรุนแรงต่อเด็กมาร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ปี 2545 จากการสรุปบทเรียนของหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนที่ผ่านมาได้มองเห็นว่า การดำเนินงานที่ทำมาจะเป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างมีมุมมองในการทำงานและเป้าหมายเฉพาะตน จึงดำเนินงานไปตามมุมมองที่ตนมีอยู่ซึ่งในทางปฏิบัติจริงผลที่ได้คือ ปัญหาบางส่วนเท่านั้นที่ได้รับการแก้ไข ส่วนใหญ่ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขจะเกิดเป็นปัญหาใหญ่และขยายผลต่อไป สถาบันวิจัยหรือศูนย์ฯ โครงการวิจัยเพื่อการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนภาคเหนือตอนบน (ASIC) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ภาค) ได้จัดให้มีการสัมมนาเพื่อปรึกษาหารือและความร่วมมือในแนวทางการดำเนินการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ซึ่งมีผู้แทนจากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 30 คน โดยร่วมกันกำหนดกรอบและวางแผนทางในการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเด็กในจังหวัดลำพูน

สถาบันวิจัยหรือศูนย์ฯ ได้รวบรวมและประมวลข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับพร้อมนำเสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน วันที่ 26 พฤศจิกายน 2545 มีการแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมข้อมูล ทิศทางการทำงานของแต่ละหน่วยงาน/องค์กร มีอาสาสมัครที่จะร่วมกันขับเคลื่อนงานพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน โดยการจัดตั้ง **ศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน** (ศป.พดส.ลพ.) ขึ้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

เชิงรับ (กรณีเมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับเด็กและหญิงแล้ว)

1. เพื่อให้เด็กและหญิงได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือภายหลังจากที่เกิดปัญหาทันที
2. เพื่อให้หน่วยงานที่สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยตรงเป็นผู้ช่วยเหลืออย่างมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง
3. เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
4. เพื่อสามารถยุติปัญหาได้ในขั้นตอนเดียวและรวดเร็ว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเด็กและหญิง
5. เพื่อป้องกันการกระทำซ้ำต่อเด็กและหญิงซึ่งเป็นผู้ถูกระทำ และผู้กระทำ

6. เพื่อนำตัวเด็กและหญิงกลับสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและดำรงตนอย่างปกติสุข

เชิงรุก (ก่อนและภายหลังเกิดปัญหา)

1. เพื่อตั้งศูนย์ประสานงานรับการร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กและสตรี
2. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กและสตรีตามกฎหมายในสังคม
3. เพื่อเผยแพร่ปัญหาอันเป็นการรณรงค์ไม่กระทำการรุนแรงต่อเด็กและสตรี
4. เพื่อแสวงหาแนวร่วมต่อการลดปัญหาการกระทำอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กและสตรี
5. เพื่อทำการวิจัยสาเหตุแห่งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมจนส่งผลกระทบต่อเด็กและสตรี นำผลการศึกษาวินิจฉัยไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม

โครงสร้างของศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์เด็กและสตรีจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย

ฝ่ายป้องกัน ประกอบด้วย โรงเรียน สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลำพูน สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลลำพูน โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน มูลนิธิรักษ์ไทย ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ชาวเขาจังหวัดลำพูน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และมูลนิธิรักษ์เด็ก โดยมีคุณกรรณ แก้ว ลังการพิณ เป็นแกนหลักในการประสานงาน

ฝ่ายช่วยเหลือ ประกอบด้วย มูลนิธิร่วมน้ำใจ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน สถานีตำรวจภูธร (ทุกแห่ง) โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ชาวเขา และสภาทนายความ โดยมีคุณทิพย์กวีณ ไชยถาวร เป็นแกนหลักในการประสานงาน

ฝ่ายบำบัดและฟื้นฟู ประกอบด้วย โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน นักจิตวิทยา สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน สถานพินิจ ศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และผู้พิพากษาสมทบ โดยมีแพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ์ เป็นแกนหลักในการประสานงาน

ฝ่ายข้อมูลวิชาการและแผนงาน ประกอบด้วย สถาบันวิจัยหรือศูนย์ สำนักงานอัยการ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน โดยมีสถาบันวิจัยหรือศูนย์ เป็นแกนหลักในการประสานงาน

เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2546 ได้มีการปรับคณะทำงาน ศป.พดส.ลพ.(ซึ่งต่อมาได้เป็นคณะทำงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน) ดังนี้

1. แพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ์	โรงพยาบาลลำพูน	ประธานคณะทำงาน
2. นางนิลวรรณ ระพิพงษ์	สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
3. นางสุจิตรา สุทธิพงศ์	นักจิตวิทยา	คณะทำงาน
4. นางสาวทิพย์กวี ไชยถาวร	สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
5. นายสมคิด จันทบุรี	วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน	คณะทำงาน
6. นายเทพพรหม อ่อนสีบุตร	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
7. พ.ต.ท.กริช กิตติลือ/ผู้แทน	ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
8. นางกรองแก้ว ลังการพันธ์ุ	มูลนิธิรักษ์เด็ก	คณะทำงาน
9. นางศรีนวล เป็งคำตา	โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน	คณะทำงาน
10. นางสาวจีระวัฒน์ ญาณโสภณ	โรงเรียนร่วมน้ำใจ	คณะทำงาน
11. นางวันเพ็ญ พรินทรากุล	สถาบันวิจัยหริภุญชัย	คณะทำงาน
12. นายสมคิด สุนันตะ	สถาบันวิจัยหริภุญชัย	คณะทำงาน
13. นางสาวนิภา เข็มมี	สถาบันวิจัยหริภุญชัย	เลขานุการ/เหรัญญิก

โดยภารกิจต่อเนื่องของ ศป.พดส.ลพ. ได้แก่ 1) วางระบบการทำงานของ ศป.พดส.ลพ. ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ 2) การวางแผนรวบรวมข้อมูลซึ่งคณะทำงานได้มีการนัดหมายประชุมร่วมกันอย่างต่อเนื่องทุกเดือน 3) ดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็กและการประเมินสถานการณ์ และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของจังหวัดลำพูน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน หลายครั้งที่ผ่านมาของสถาบันวิจัยหรือศูนย์ สำนักงานประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน และจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน โดยมีหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน เข้าร่วม ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบ ความสลับซับซ้อน และรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติด เอดส์ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย การทะเลาะวิวาท การมั่วสุม การเที่ยวกลางคืน และการละเมิดสิทธิ เป็นต้น ซึ่งแต่ละปัญหามีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน

หน่วยงานของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน รวมตลอดถึงองค์กรศาสนา มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้มาโดยตลอดด้วยยุทธศาสตร์ วิธีการ กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ทั้งที่ตัวเด็ก กลุ่มเด็ก กลุ่มองค์กรและสถาบันที่ดูแลเด็ก แต่ดูเหมือนว่าปัญหาต่างๆ ไม่ได้เบาบางลง จากการแลกเปลี่ยนร่วมกับเครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านเด็กในหลายๆ เวทีที่ผ่านมาของ สกว. ได้ข้อสรุปถึงสาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากสาเหตุสำคัญคือ 1) ปัญหาที่มีความใหญ่โต และสลับซับซ้อนมากเกินไป 2) การแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ขณะที่ต้นเหตุมาจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล จนเกิดความอ่อนแอในชุมชน ครอบครัว และองค์กร ซึ่งมีหน้าที่ต้องดูแลเด็กเหล่านี้ 3) สาเหตุของปัญหาที่รุนแรงเกิดจากการปฏิบัติตามกฎหมายที่มีข้อบกพร่อง 4) การขาดนโยบาย งบประมาณโครงการและกิจกรรมที่มีเอกภาพ 5) คนทำงานด้านเด็กและเยาวชนยังขาดองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ จากสาเหตุข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดปัญหาที่ขยายใหญ่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแบบกระจัดกระจาย และขาดความต่อเนื่อง

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาแบบใหม่ จากการแลกเปลี่ยนในระดับเวทีหลายครั้ง ทำให้คณะทำงานซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำพูน ได้มีความเห็นร่วมกัน ถึงการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ และกระบวนการแก้ไขปัญหาทั้งหลายในจังหวัดลำพูน เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในการสถานการณ์ปัญหาว่า ความรุนแรงของปัญหาอยู่ที่ใด การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาใครทำอะไรที่ไหน มียุทธศาสตร์และกระบวนการทำงานแบบใด ที่สำคัญคือ ผลที่ได้เป็นอย่างไร มีความยั่งยืนเพียงใด ข้อสรุปดังกล่าวสามารถนำมาเป็นแนวทางให้เกิดการพัฒนา และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนให้หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัญหาและความรุนแรงของปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
2. เพื่อทราบถึงกระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน
3. เพื่อสร้างความร่วมมือของหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

4. เพื่อใช้ฐานข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์แล้ว เป็นเครื่องมือในการผลักดันกิจกรรมการแก้ไข ปัญหา การผลักดันในเชิงนโยบาย ในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามวิจัย

1. สถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร มีสาเหตุและมีความเชื่อมโยงกันอย่างไร มีความรุนแรงในระดับใด เกิดขึ้นกับกลุ่มใด
 - 1.1 มีเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ที่กำลังประสบปัญหาในกลุ่ม อยู่จุดใดของจังหวัดลำพูน แต่ละกลุ่มมี สถานการณ์ปัญหาอย่างไร
 - 1.2 อะไรคือสถานการณ์ปัญหาเร่งด่วนของเด็กและเยาวชนในจังหวัด
 - 1.3 สาเหตุและปัจจัยของสถานการณ์ปัญหาคืออะไร เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอะไร
 - 1.4 มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งเสริมเด็กเยาวชนให้มีพฤติกรรมบวก และปกป้องเด็กเยาวชนจากสถานการณ์ลบ
2. ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่มีอยู่ของหน่วยงาน/องค์กร ในจังหวัด เป็นอย่างไร สามารถอธิบายสถานการณ์ ปัญหาได้เพียงพอหรือไม่ อย่างไร มีระบบการจัดเก็บที่มีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ได้จริงหรือไม่
3. กระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนที่ เป็นอยู่เป็นอย่างไร
 - 3.1 มีหน่วยงาน/องค์กร ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในจังหวัดลำพูนจำนวนเท่าใด
 - 3.2 หน่วยงาน/องค์กรเหล่านั้น มียุทธศาสตร์และกระบวนการทำงานอย่างไร
 - 3.3 การปฏิบัติงานของหน่วยงานเหล่านั้น ก่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงอย่างไรต่อเด็กและ เยาวชนบ้าง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชน ความรุนแรงของปัญหา
2. ทราบถึงศักยภาพ กระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน และพันธกิจความ ร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
3. เกิดความร่วมมือของพันธมิตรที่หลากหลาย สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ยุทธศาสตร์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้เพิ่มทักษะศักยภาพของบุคลากรในหน่วยงาน/องค์กร ที่ทำงานด้านเด็ก
4. ได้ฐานข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์ นำมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน ไม่ว่าจะเป็น การเสริมกิจกรรมการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน การสร้างความตระหนักรับรู้สู่สังคม การขับเคลื่อนในเชิงนโยบาย เป็นต้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีขอบเขตในการศึกษาวิจัยคือ สถานการณ์ปัญหา เด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน กระบวนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของหน่วยงาน /องค์กรต่างที่ทำงาน หรือเกี่ยวข้องกับการทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

เด็กและเยาวชน หน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
กระบวนการ/วิธีการ ในการเก็บและรวบรวมวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล

โครงการวิจัยเพื่อสำรวจข้อมูลสถานการณ์ปัญหาและกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน ได้ผ่านกระบวนการเตรียมความพร้อมในด้านกลไก และการเตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการประสานงานร่วมกับทีมประสานงานกลาง และมีการปรึกษาหารือร่วมกันกับผู้ทรงคุณวุฒิของ สกว. และของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเวทีระดับภาค และเวทีระดับจังหวัด ทำให้เกิดความเข้าใจในเป้าหมาย วิธีการ ยุทธศาสตร์การทำงาน ในทิศทางเดียวกัน

กระบวนการ/วิธีการ วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ของจังหวัดลำพูน มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงประสานงานร่วมกับคณะทำงาน CY-Net ของโครงการวิจัยในส่วนกลาง ซึ่งมีรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. ทีมงานเครือข่ายของจังหวัดรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาด้านเด็กและเยาวชน สถานการณ์การแก้ไขปัญหา โดยรวบรวมจากข้อมูลเท่าที่มีอยู่ของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และเครือข่าย ตามกรอบประเด็นปัญหาที่ได้มีการร่วมกันออกแบบเตรียมไว้เรียบร้อยแล้วใน Phase ที่ 1
2. เมื่อรวบรวมข้อมูลได้ในแต่ละขั้นตอนแล้ว ทีมงานเลขาฯ ของจังหวัด จะดำเนินการจัดระบบข้อมูลในเบื้องต้นก่อน โดยการคีย์ข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ และ Print Out ออกมาเป็นระยะๆ เมื่อได้ข้อมูลเพิ่มเข้ามาก็ทำการคีย์และ Print ออกมา เพื่อเตรียมวิเคราะห์ต่อไป
3. เมื่อได้ข้อมูลตามข้อ 2 แล้ว จะมีการจัดเวทีวิเคราะห์โดย (1) จะมีผู้เกี่ยวข้องซึ่งเป็นทีมวิชาการของเครือข่ายประชาคม มาช่วยกันพิจารณาความถูกต้อง ครบคลุมของข้อมูล ในเบื้องต้นก่อน (2) การวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูลตามรายประเด็นปัญหา เช่น ประเด็นปัญหาเอดส์ ยาเสพติด การถูกละเมิด เป็นต้น โดยมีผู้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลายฝ่าย ได้แก่ ทีมประสานงานกลาง CY-Net ที่ปรึกษาทางวิชาการของจังหวัด (คณาจารย์จากสถาบันการศึกษา เช่น สถาบันราชภัฏ หรือนักวิชาการจาก สกว. ที่ผ่านการสัมมนาร่วมกับทีมกลาง CY-Net แล้ว) รวมทั้งเครือข่ายประชาคมของจังหวัดด้วย ว่ามีข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิอะไรบ้าง ที่สามารถอธิบายสถานการณ์ปัญหา/การแก้ไขปัญหา ในประเด็นนั้น ๆ ได้ (3) การออกแบบ วางแผนในการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่มีข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่มีอยู่ ไม่สามารถอธิบายสถานการณ์ปัญหาได้ แต่หากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่มีอยู่ เพียงพอที่จะสามารถอธิบายสถานการณ์ปัญหาได้ ก็จะนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ขั้นต่อไป คือการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลมากกว่า 2 ชุด ในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยใช้วิธีทางสถิติ (เช่น crosstabs/correlate/indexing เป็นต้น) เชื่อมโยงกับข้อมูลเชิงคุณภาพ (4) ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์ตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว จะถูกสรุปเป็น Information system ตามประเด็นปัญหา
4. การจัดทำรายงานสถานการณ์ปัญหาเป็นระยะ ซึ่งอาจเริ่มจากประเด็นใดประเด็นหนึ่งก่อน ตามขั้นตอนของกระบวนการรวบรวม การจัดเก็บ และการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ในข้อ 3
5. การนำผลของการสังเคราะห์มากำหนดเป็นความสำคัญปัญหาเร่งด่วน (Priority) ของจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการแก้ไขปัญหา โดยเครือข่ายประชาคมของจังหวัด

ความยั่งยืนของโครงการฯ อาจพิจารณาได้ 4 มิติ คือ

1. ความยั่งยืนของกลไกเครือข่ายคนทำงานด้านเด็กและเยาวชนของจังหวัด ที่ประสานงานร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ
2. ความต่อเนื่องยั่งยืนของการจัดเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ แล้วนำไปวิเคราะห์สังเคราะห์

3. ความต่อเนื่องยั่งยืนของการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ที่ผ่านการวิเคราะห์สังเคราะห์ตามขั้นตอนแล้ว นำไปขับเคลื่อนแก้ไขปัญหา

ความต่อเนื่องยั่งยืนในมิติที่ 3 จะเกิดขึ้นได้ภายใต้หลักการที่ว่า (1) ความพยายามให้หน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเอกชนหรือองค์กรอื่นๆ ที่มีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็ก/เยาวชน เห็นประโยชน์ในการใช้ข้อมูลไปทำการขับเคลื่อน/ปฏิบัติงาน ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานตามนโยบายและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของผู้ปฏิบัติงานเพิ่มสูงขึ้น (2) การมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพสูง และได้ผลชัดเจน ไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน การอบรมสัมมนา ทำให้ประหยัดทรัพยากรและประหยัดเวลา สามารถเชื่อมโยงทุนและทรัพยากรต่างๆ ให้เข้ามาแก้ไขปัญหาร่วมกัน (3) การมีส่วนร่วมที่หลากหลายในลักษณะประชาคม เช่น หน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน อบต. วัด โรงเรียน กลุ่ม องค์กรชุมชน กลุ่มเด็กเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการขยายเพิ่มมากขึ้น

4. ความต่อเนื่องยั่งยืนในการผลักดันเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบาย (Policy advocacy) การดำเนินงานด้านข้อมูลโดยเครือข่ายประชาคมของจังหวัด ภายใต้หลักการและยุทธศาสตร์ของโครงการฯ ดังกล่าว จะส่งผลให้เกิดการผลักดันเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบาย (Policy advocacy) และส่งผลให้เกิดกระตือรือร้นกับรัฐของสังคม เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเด็กที่เป็นผลกระทบจากการพัฒนา ซึ่งเมื่อมีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ก็จะมีการขับเคลื่อนโดยกลไกเครือข่ายประชาคมของจังหวัด ให้มีการจัดตั้งส่วนจัดสรรทรัพยากรเป็นกองทุนหมุนเวียนสำหรับการป้องกัน เยียวยา ช่วยเหลือ แก้ไข ในกลุ่มเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส ต่อไป

สำหรับความยั่งยืน ของกลไกเครือข่ายประชาคมของจังหวัดลำพูนนั้น มีพัฒนาการของความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัจจัย 2 ประการคือ (1) ความเข้มแข็งของหน่วยงาน/องค์กร กลุ่ม องค์กรชุมชน ฯลฯ ที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นศักยภาพที่เป็นทุนเดิมของจังหวัด (2) การทำความเข้าใจร่วมกัน และผ่านกระบวนการทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมในด้านกลไกประชาคมและการเตรียมความพร้อมในการเก็บข้อมูล โดยอาศัยการหนุนช่วยของทีมประสานงานกลาง (CY-Net) เป็นระยะเวลา 1 ปี ทำให้คณะทำงานของจังหวัดมีความเข้าใจ เกิดความเชื่อมั่น และมีความพร้อมในการปฏิบัติงานร่วมกัน ตามแนวทาง ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของโครงการฯ ซึ่งมีลักษณะของเนืองานและเป้าหมายร่วมกัน

โครงสร้างประชาคมคนทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

จากการจัดเวทีระดับจังหวัด เพื่อรวมคนทำงานด้านเด็กและเยาวชน ที่มาจากหลายส่วนทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน โดยการประสานงานของสถาบันหรือศูนย์และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด ร่วมกับทีมประสานงาน CY-Net ในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา (2545) ทำให้เกิดเครือข่ายคณะทำงานที่มีความเข้าใจใน เป้าหมาย ทิศทาง และมีความพร้อมในการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งมาจากทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน ดังนี้

ภาครัฐ

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน	- สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน
- สำนักงานอัยการจังหวัดลำพูน	- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำพูน
- สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดลำพูน	- สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลำพูน
- สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	- ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูน
- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดลำพูน	- โรงพยาบาลลำพูน
- โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26	
- สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน	
- สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองลำพูน(กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน)	

องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาชน

- สถาบันวิจัยหรือศูนย์ สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน
- ค่ายพุทธบุตรจังหวัดลำพูน
- วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน
- โรงเรียนร่วมน้ำใจ
- เครือข่ายชุมชนรักษา
- โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน
- มูลนิธิรักษ์ไทย
- มูลนิธิรักษ์เด็ก
- ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยี
- เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดลำพูน
- เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
- ศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนประจำจังหวัดลำพูน

ในกลไกดังกล่าว จะมีผู้ประสานงานเป็นแกนหลักที่มาจาก 2 ส่วนคือ องค์กรพัฒนาเอกชนจากสถาบัน
หรือศูนย์ และหน่วยงานภาครัฐจากสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด และมีรายชื่อคณะทำงานดังนี้

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานต้นสังกัด	ตำแหน่ง
1.	แพทย์หญิงพรพรรณ วรรณฤทธิ์	โรงพยาบาลลำพูน	หัวหน้าโครงการ/นักวิชาการ
2.	นางนิลวรรณ ระพิพงษ์	สนง.สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน	ผู้ประสานงานภาครัฐ
3.	นายสมคิด สุนันตี	-	ผู้ช่วยผู้ประสานงานภาครัฐ
4.	นางสาวนิภา เข็มมี	สถาบันวิจัยหรือศูนย์	ผู้ประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน
5.	นางสุจิตรา สุทธิพงศ์	นักจิตวิทยา	คณะทำงาน/นักวิชาการ
6.	นางสาวอรอนงค์ ไชยถาวร	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน/นักวิชาการ
7.	นางวันเพ็ญ พรินทรากุล	สถาบันวิจัยหรือศูนย์	คณะทำงาน/นักวิชาการ
8.	นายสมคิด จันทบุรี	วาย เอ็ม ซี เอ ลำพูน	คณะทำงาน/นักวิชาการ
9.	นางเรวดี ศรีจำเริญ	สนง.พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
10.	นายเทพพรหม อ่อนสีบุตร	สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
11.	พ.ต.ท.กริช กิตติ์	สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองลำพูน	คณะทำงาน
12.	นางกรรณ แก้ว ลังการพันธ์ุ	มูลนิธิรักษ์เด็ก	คณะทำงาน
13.	นางศรีนวล เบ้งคำตา	โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน	คณะทำงาน
14.	นางสาวจิระวัฒน์ ญาณโสภณ	โรงเรียนร่วมน้ำใจ	คณะทำงาน
15.	นายจตุรย์ คำปันนา	สถาบันวิจัยหรือศูนย์	คณะทำงาน
16.	พระมหานิเวศน์ กิตติเชษฐ	ค่ายพุทธบุตรจังหวัดลำพูน	คณะทำงาน
17.	นางอารณ โอภาสพัฒนกิจ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ที่ปรึกษาโครงการ
18.	นายณพพร นิลณรงค์	สำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 5 จังหวัดลำปาง	ที่ปรึกษาโครงการ

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

1 ปี ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2546 – กรกฎาคม 2547

ปฏิทินแผนปฏิบัติการ

กิจกรรม	ปี พ.ศ 2546							ปี พ.ศ 2547				
	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
1. การสร้างกลไกประชาคม												
1.1 ประชุมคณะทำงาน 6 ครั้ง	X		X		X		X		X		X	
1.2 อบรมเสริมทักษะ 1 ครั้ง		X										
1.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเวทีระดับภาค 2 ครั้ง	X											X
1.4 เวทีประชาคมจังหวัด 2 ครั้ง		X								X		
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล												
2.1 เวทีความร่วมมือขององค์กร/หน่วยงานและวางแผนการเก็บข้อมูล		X										
2.2 ดำเนินการเก็บข้อมูล		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
2.3 จัดระบบข้อมูล				X		X			X			
3. เวทีการวิเคราะห์ข้อมูล 4 ครั้ง				X		X		X		X		
4. การใช้ประโยชน์ข้อมูล												
4.1 การจัดทำฐานข้อมูล							X					
4.2 การจัดทำทสรูปสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน รวมทั้งทำเนียบหน่วยงาน/องค์กรที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน								X		X		
4.3 การจัดเวทีขับเคลื่อนแผนการแก้ไขปัญหาระดับพื้นที่โดยองค์กร/หน่วยงานเครือข่าย								X		X		
4.4 การจัดเวทีสาธารณะ											X	
5. การสานต่อเพื่อความยั่งยืน												
5.1 จัดเวทีจัดทำแผนการดำเนินงานช่วงต่อไป												X

แผนปฏิบัติงาน/งบประมาณในการดำเนินโครงการ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	งบประมาณ
1. การสร้างกลไกประชาคม 1.1 ประชุมคณะ ทำงาน 20 คน จำนวน 6 ครั้ง โดยมีทีมประสานงานกลาง CY- Net ช่วยเสริมในกระบวนการ	- เพื่อสร้างความเข้าใจ หรือ และวางแผนการทำงานร่วมกัน ประเมินผลการทำงานตลอด โครงการฯ	- ได้ทราบสถานการณ์ความ เคลื่อนไหว ปัญหาอุปสรรคและ วางแผนการทำงานร่วมกัน	2 เดือนต่อ 1 ครั้ง (6 ครั้ง)	ค่าอาหารกลางวัน 60 บาท x 20 คน = 1,200 บาท ค่าอาหารว่าง 20 บาทx20 คนx2มื้อ = 800 บาท ค่าเดินทาง 200 บาทx 20 คน = 4,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ = 500 บาท ค่าบำรุงสถานที่ = 1,000 บาท ค่าประสานงาน = 500 บาท รวมครั้งละ 8,000 บาท x 6 ครั้ง = 48,000 บาท
1.2 อบรมเสริมทักษะ คณะ ทำงาน 20 คน โดยมีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญจาก สกว. หรือสถาน ศึกษาในจังหวัด และ CY-Net ช่วยเสริมในกระบวนการ	- เพื่อเสริมสร้างทักษะในการ ทำงานการทำงานร่วมกันแบบ หุ้นส่วน (Partnership) ในการ เก็บข้อมูล การจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์ และสร้างความ เข้าร่วมกันของคณะทำงาน	- ได้คณะทำงานที่มีเข้าใจ มี ทักษะ และมีความพร้อมในการ ทำงานร่วมกัน	2 วัน กรกฎาคม 2546	ค่าอาหารกลางวัน 60 บาท x 30 คน x 4 มื้อ = 7,200 บาท ค่าอาหารว่าง 30 บาทx20 คนx4มื้อ = 2,400 บาท ค่าเดินทาง 200 บาทx 20 คน = 4,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ = 500 บาท ค่าบำรุงสถานที่ = 1,000 บาท ค่าประสานงาน = 500 บาท ค่าตอบแทนวิทยากร 2 คน x 1,000 บาท = 2,000 บาท ค่าเดินทางวิทยากร 2 คน x 500บาท = 1,000 บาท = 18,600 บาท

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	งบประมาณ
1.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ -ประชุมร่วมกับคณะทำงานใน ส่วนกลางที่เชียงใหม่ ในเวที ระดับภาค (ตัวแทนจังหวัด 2 คน)	-เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน กระบวนการทำงานด้านเด็ก และเยาวชน -เพื่อสร้างความเข้าใจ และวาง แผนร่วมกันกับคณะทำงาน ส่วนกลาง CY-Net ในการเชื่อม การทำงานต่อไป	- ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำ สิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับใช้ในการ ดำเนินงาน -เกิดความเข้าใจ ในเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน มากยิ่งขึ้น	การประชุม ระดับภาค 2 ครั้ง	ค่าใช้จ่ายในการร่วมเวทีระดับภาค ค่าเบี้ยเลี้ยง 2 คน x 200 บาท x 2 ครั้ง = 800 บาท ค่าเดินทาง (เหมาจ่าย) 1,000 บาท x 2 ครั้ง = 2,000 บาท รวม = 2,800 บาท
1.4 เวทีประชาคมจังหวัด 2 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมคือ -ทีมประสานงานกลาง CY-Net -ที่ปรึกษาโครงการฯ -คณะทำงาน -เครือข่ายประชาคม	- เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างเครือข่ายประชาคม ใน การปฏิบัติงานตามโครงการฯ -เพื่อสรุปบทเรียน ของคณะ ทำงาน ผลการทำงานที่ผ่านมา และวางแผนการทำงานช่วงต่อ ไป	- เกิดความเข้าใจและมีส่วน ร่วมในการปฏิบัติงานของ หน่วยงานภาครัฐ/องค์กร พัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชน -ทราบถึงผลการการทำงานที่ผ่าน มา ปัญหาอุปสรรค แนวทาง การแก้ไข และแผนการทำงาน ช่วงต่อไป	6 เดือน/ครั้ง (2 ครั้ง)	ค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง 80 บาท x 30 คน x 2 ครั้ง = 4,800 บาท ค่าเดินทาง 200 บาท x 30 คน x 2 ครั้ง = 12,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ 1,000 บาท x 2 ครั้ง = 2,000 บาท ค่าบำรุงสถานที่ 1,000 x 2 ครั้ง = 2,000 บาท ค่าประสานงาน 500 บาท x 2 ครั้ง = 1,000 บาท ค่าตอบแทนวิทยากร 2 คน x 1,000 บาท x 2 ครั้ง = 4,000 บาท รวม = 25,800 บาท

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	งบประมาณ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล 2.1 เวทีความร่วมมือขององค์กร/หน่วยงานและวางแผนการเก็บข้อมูล คณะทำงาน 20 คน	- เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากหน่วยงาน/องค์กรที่มีข้อมูล และทำความเข้าใจร่วมกัน วางแผน และแบ่งบทบาทหน้าที่ ในผู้เก็บข้อมูล	- คณะทำงานมีความเข้าใจตรงกัน และทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง - หน่วยงาน/องค์กรได้รับทราบถึงกระบวนการทำงาน ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจริง	1 วัน กรกฎาคม	ค่าอาหารกลางวัน+อาหารว่าง 80 บาท x 30 คน = 2,400 บาท ค่าเดินทาง 200 บาท x 30 คน = 6,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ = 500 บาท ค่าบำรุงสถานที่ = 1,000 บาท ค่าประสานงาน = 500 บาท รวม = 10,400 บาท
2.2 ดำเนินการเก็บข้อมูล 2.2.1 ข้อมูลพฤติกรรม จากหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ 2.2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ จากเวทีประเด็นปัญหา การรวบรวมกรณีศึกษาที่มีอยู่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ โดยจะดำเนินการเก็บเป็นระยะๆ กรณีที่ข้อมูลยังไม่สมบูรณ์	- เพื่อรวบรวมข้อมูลสถานการณ์และกระบวนการแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชน โดยใช้คณะทำงานและอาสาสมัครเก็บข้อมูล (จากคณะทำงานเครือข่ายประชาคม)	- ทราบข้อมูลสถานการณ์และกระบวนการแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชน - ทราบข้อมูลศักยภาพ ข้อจำกัดของหน่วยงาน/องค์กร ที่แก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชน	ตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2546 ถึงเดือน เมษายน 2547	เบี้ยเลี้ยงผู้เก็บข้อมูลยุติภูมิสถานการณ์ปัญหา 10 คน x 200 บาท x 10 ครั้ง = 20,000 บาท เบี้ยเลี้ยงผู้เก็บข้อมูลปฐมภูมิสถานการณ์ปัญหา 10 คน x 200 บาท x 10 ครั้ง = 20,000 บาท เบี้ยเลี้ยงผู้เก็บข้อมูลหน่วยงาน/องค์กร 10 คน x 200 บาท x 5 ครั้ง = 10,000 บาท ค่าพาหนะ (เหมาจ่าย) = 10,000 บาท ค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น 60,000 บาท
2.3 จัดระบบข้อมูล โดยคณะทำงานและเจ้าหน้าที่	- เพื่อรวบรวม และจัดระบบข้อมูลปฐมภูมิและพฤติกรรมที่ได้ลงคอมพิวเตอร์ ตามกรอบประเด็นปัญหา - เพื่อรวบรวมข้อมูลหน่วยงาน/องค์กร ที่ทำงานด้านเด็ก	- ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์/สังเคราะห์ต่อไป	ดำเนินการจัดระบบข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ เป็นระยะๆ ตั้ง ตั้งแต่เดือน กันยายน 2546	ค่าตอบแทนนักวิชาการของเครือข่ายในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ก่อนนำเสนอเวทีวิเคราะห์ = 3,000 บาท ค่าถ่ายเอกสาร/จัดทำรูปเล่ม = 2,000 บาท = 5,000 บาท

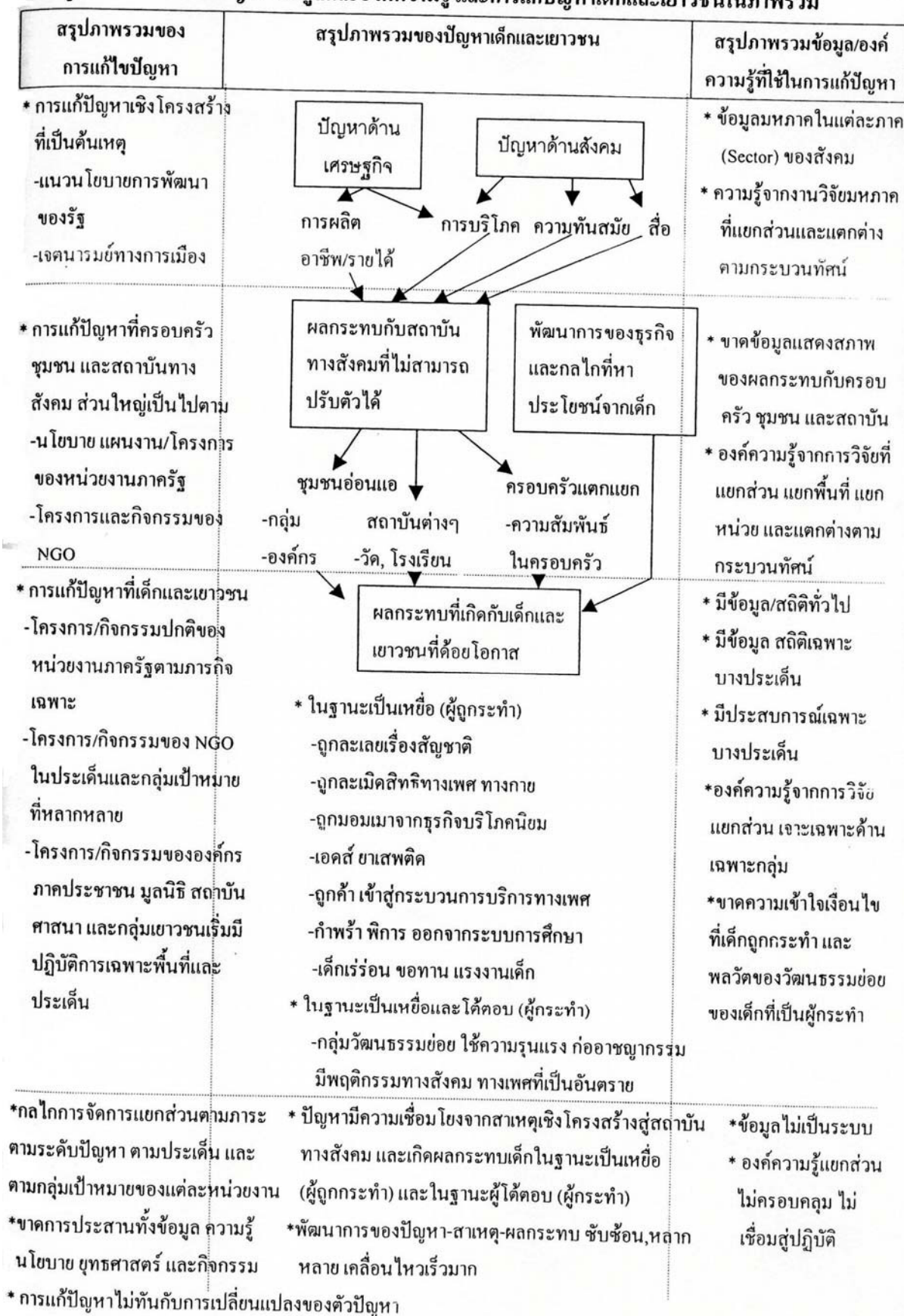
กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	งบประมาณ
3. การจัดเวทีวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล 4 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมคือ - ทีมประสานงานกลาง CY-Net - ที่ปรึกษาโครงการฯ - นักวิชาการ - คณะทำงาน - เครือข่ายประชาคม	- เพื่อประมวลภาพรวมสถานการณ์ ความรุนแรงของปัญหา และกระบวนการแก้ไขปัญหา เด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน วิเคราะห์สังเคราะห์ออกมาเป็น องค์ความรู้ เพื่ออธิบายสถานการณ์ กำหนดความสำคัญของ ปัญหาเร่งด่วน - เพื่อการออกแบบวางแผนเก็บ ข้อมูลที่ขาด ไม่สมบูรณ์เพิ่มเติม	- ทราบถึงสถานการณ์ ความรุนแรงของปัญหา - ทราบถึงกระบวนการ ปัญหา อุปสรรค ของการดำเนินงานแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชนของ หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ - ได้แนวทางการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม - ได้ฝึกทักษะพัฒนาทีมงานในการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล	จัดเวที 4 ครั้งๆ ละ 1 วัน หลัง จากที่ได้ดำเนิน การเก็บรวบรวม ข้อมูลมาเป็น ระยะๆ แล้ว ตั้ง แต่เดือน กันยายน 2546 เป็นต้นไป	ค่าอาหารกลางวัน 60 บาท x 30 คน x 4 ครั้ง = 7,200 บาท ค่าอาหารว่าง 20 บาท x 30 คน x 2 มื้อ x 4 ครั้ง = 4,800 บาท ค่าเดินทาง 200 บาท x 20 คน x 4 ครั้ง = 16,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ 500 บาท x 4 ครั้ง = 2,000 บาท ค่าบำรุงสถานที่ 1,000 บาท x 4 ครั้ง = 4,000 บาท ค่าประสานงาน 500 บาท x 4 ครั้ง = 2,000 บาท ค่าตอบแทนวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน x 1,000 บาท x 4 ครั้ง = 8,000 บาท ค่าเดินทางวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน x 500 บาท x 4 ครั้ง = 4,000 บาท รวม = 48,000 บาท
4. การใช้ประโยชน์จากข้อมูล 4.1 การจัดทำฐานข้อมูล โดย คณะทำงานและเจ้าหน้าที่	- เพื่อจัดทำฐานข้อมูลสำหรับการเผยแพร่	- มีฐานข้อมูลสถานการณ์ปัญหา และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็ก และเยาวชนจังหวัดลำพูน	ธันวาคม 2546	ค่าตอบแทนนักวิชาการออกแบบฐานข้อมูล = 5,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ /จัดทำรายงาน = 3,000 บาท ค่าตอบแทนผู้เชี่ยวชาญระบบคอมพิวเตอร์ = 5,000 บาท รวม = 13,000 บาท
4.2 การจัดทำบทสรุปสถานการณ์ปัญหาและทำเนียบหน่วยงาน/องค์กร พร้อมบทวิเคราะห์ โดยคณะทำงานและเจ้าหน้าที่	- เพื่อจัดทำบทสรุปสถานการณ์ ปัญหาเป็นเอกสารรายงานรวม ทั้งทำเนียบหน่วยงาน/องค์กรที่ ทำงานด้านเด็กและเยาวชนใน จังหวัดลำพูน	- ทราบข้อมูลโดยสรุปของสถานการณ์ ปัญหาเด็กและเยาวชนใน จังหวัดลำพูนในภาพรวม - ทราบหน่วยงาน/องค์กรที่ ทำงานด้านเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน	ธันวาคม 2546	ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิในการวิเคราะห์สรุปสถานการณ์และ วิเคราะห์ศักยภาพหน่วยงาน/องค์กร (2 คน x 1,000 บาท) = 2,000 บาท ค่าเบี้ยเลี้ยงคณะทำงานผู้ร่วมการวิเคราะห์ (20 คน x 200 บาท) = 4,000 บาท รวม = 6,000 บาท

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	งบประมาณ
4.3 การจัดเวทีขับเคลื่อนแผนแก้ไขปัญหาลำไย (2 ครั้ง)	-เพื่อสนับสนุนให้องค์กร/หน่วยงานเครือข่าย นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ไปแก้ไขปัญหาด้านเด็กในประเด็นที่มีความสำคัญเร่งด่วน	-หน่วยงาน/องค์กร นำข้อมูลไปกำหนดนโยบาย/วางแผนโครงการฯ ที่จะแก้ไขปัญหาลำไยเร่งด่วนอย่างเป็นระบบ	มกราคม มีนาคม 2547	ค่าตอบแทนนักวิชาการของเครือข่ายประชาคม (ซึ่งไม่มีค่าจ้างประจำ) ในการร่วมหารือในเวที 2 คน x 1,000 บาท x 2 ครั้ง = 4,000 บาท ค่าอาหารกลางวัน 60 บาท x 30 คน x 2 ครั้ง = 3,600 บาท ค่าอาหารว่าง 20 บาท x 30 คน x 2 มื้อ x 2 ครั้ง = 2,400 บาท ค่าเดินทางผู้เข้าร่วม 20 คน x 100 บาท x 2 ครั้ง = 4,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ 1,000 x 2 ครั้ง = 2,000 บาท ค่าบำรุงสถานที่ 1,000 x 2 ครั้ง = 2,000 บาท ค่าประสานงาน 500 บาท x 2 ครั้ง = 1,000 บาท รวม = 19,000 บาท
4.4 การจัดเวทีสาธารณะ โดยคณะทำงานและผู้ที่เกี่ยวข้องรวม 50 คน มีการจัดทำเอกสารรายงานเผยแพร่	- เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานและรับฟังข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ -เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเอกสาร -เพื่อหาแนวทางในการสานต่อความยั่งยืน	- ได้คิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานช่วงต่อไป -ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในสังคม เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาและกระบวนการแก้ไขปัญหาลำไยและเยาวชน	เมษายน 2547	ค่าตอบแทนนักวิชาการของเครือข่ายประชาคม (ซึ่งไม่มีค่าจ้างประจำ) ในการจัดทำเอกสารเผยแพร่ในเวที 2 คน x 3,000 บาท = 6,000 บาท ค่าจัดทำเอกสารเผยแพร่ 100 เล่ม x 50 บาท = 5,000 บาท ค่าอาหารกลางวัน 60 บาท x 50 คน = 3,000 บาท ค่าอาหารว่าง 20 บาท x 50 คน x 2 มื้อ = 2,000 บาท ค่าเดินทางผู้เข้าร่วม 50 คน x 100 บาท = 5,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ = 2,000 บาท ค่าบำรุงสถานที่ = 2,000 บาท ค่าประสานงาน = 1,000 บาท รวม 26,000 บาท

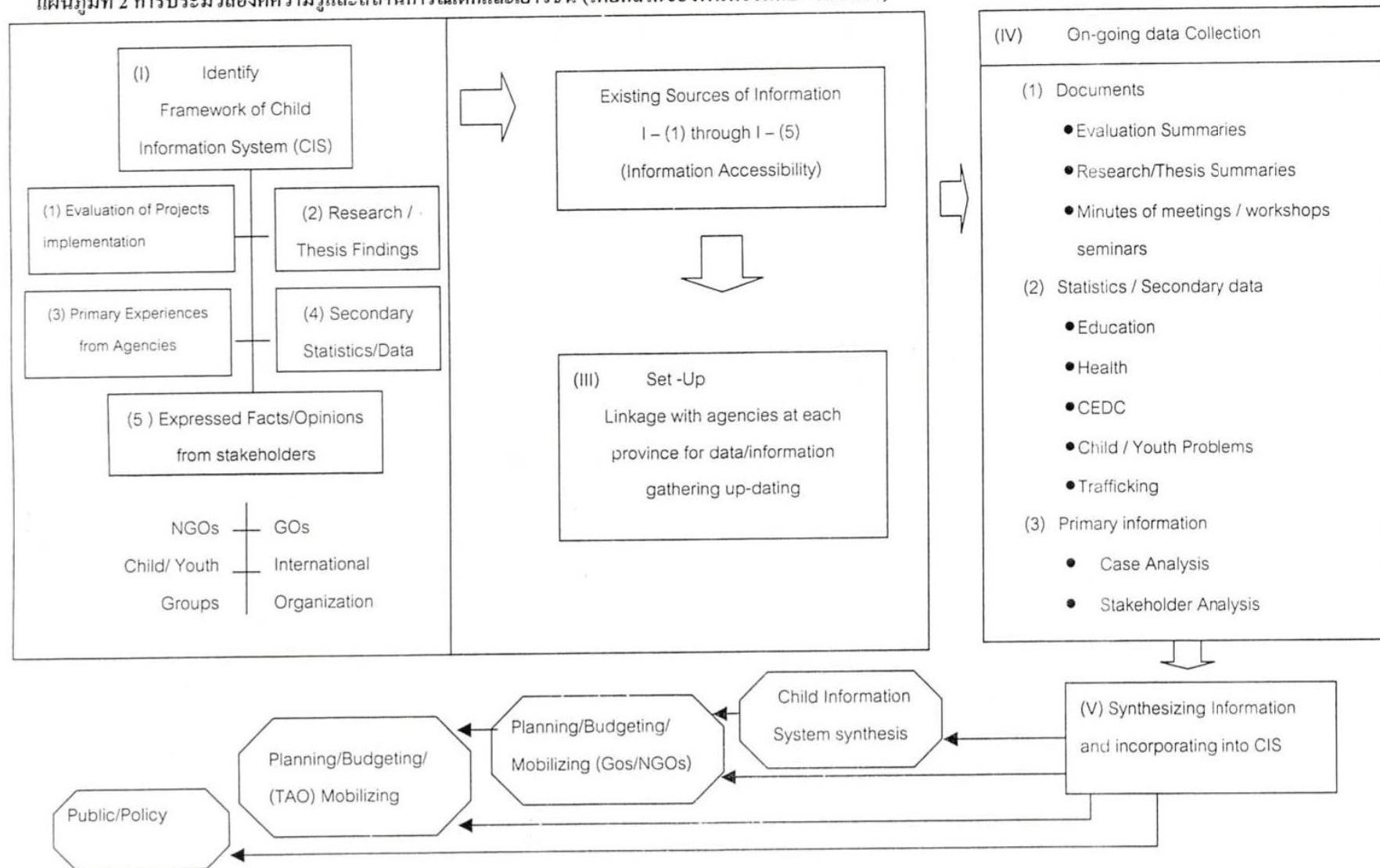
กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	งบประมาณ
5. การสานต่อเพื่อความยั่งยืน 5.1 จัดเวทีเสนอผลการวิเคราะห์ จัดทำแผนการดำเนินงานในปีต่อไป ในด้านกลไก การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และการใช้ ประโยชน์จากข้อมูล โดยเครือข่าย ประชาคม จำนวน 30 คน	- เพื่อนำเสนอองค์ความรู้สถาน การณ์ฯ จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ - เพื่อวางแผนการทำงานช่วง ต่อไปร่วมกัน - เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสู่การ ปฏิบัติการจริง โดยความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานองค์กร ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดการ ผลักดันระดับจังหวัด	- ประชาคมได้ตระหนักถึงสถาน การณ์ปัญหา - ได้แผนงานและเครือข่ายความ ร่วมมือในการที่จะทำงานร่วมกัน ในช่วงต่อไป - ได้บทเรียนการทำงานที่จะเป็น แนวทางไปสู่การพัฒนาและแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชน - เกิดแนวร่วมที่จะผลักดัน นโยบายระดับจังหวัด	พฤษภาคม 2547	ค่าอาหารกลางวัน 60 บาท x 30 คน = 1,800 บาท ค่าอาหารว่าง 20 บาท x 30 คน x 2 มื้อ = 1,200 บาท ค่าเดินทาง 200 บาท x 30 คน = 6,000 บาท ค่าเอกสาร/อุปกรณ์ = 1,000 บาท ค่าบำรุงสถานที่ = 1,000 บาท ค่าประสานงาน = 500 บาท ค่าตอบแทนวิทยากร 2 คน x 1,000 บาท = 2,000 บาท รวม = 13,500 บาท
				รวม 298,100 บาท

6. การบริหารจัดการ -ค่าตอบแทนหัวหน้าโครงการ 1 คน -ค่าตอบแทนผู้ประสานงาน 2 คน เดือนละ 8,000 บาท x 2 คน x 12 เดือน -ค่าวัสดุอุปกรณ์สำนักงาน เดือนละ 1,000 บาท x12 เดือน -ค่าประสานงาน เดือนละ 1,000 บาท x 12 เดือน -ค่าซื้อคอมพิวเตอร์และปริ้นท์เตอร์ 1 ชุด -ค่าโต๊ะคอมพิวเตอร์พร้อมเก้าอี้ 1 ชุด -ค่าโต๊ะทำงานพร้อมเก้าอี้ 1 ชุด -ค่าจัดทำเอกสารสรุปรายงานการวิจัย -ค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำ,ค่าไฟ) ในสำนักงาน (500 บาท x 12 เดือน)	ตลอดระยะ เวลาโครงการฯ (1 ปี)	= 20,000 บาท = 192,000 บาท = 12,000 บาท = 12,000 บาท = 25,000 บาท = 1,500 บาท = 1,500 บาท = 5,000 บาท = 6,000 บาท
	รวม	= 275,000 บาท
รวมงบประมาณทั้งสิ้น (ห้าแสนสี่หมื่นแปดพันหนึ่งร้อยบาทถ้วน)		573,100 บาท

แผนภูมิที่ 1 สภาพปัญหา ข้อมูลและองค์ความรู้ และการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาพรวม

แผนภูมิที่ 2 การประมวลองค์ความรู้และสถานการณ์เด็กและเยาวชน (โดยกลไกของพื้นที่ร่วมกับ ทีมกลาง)

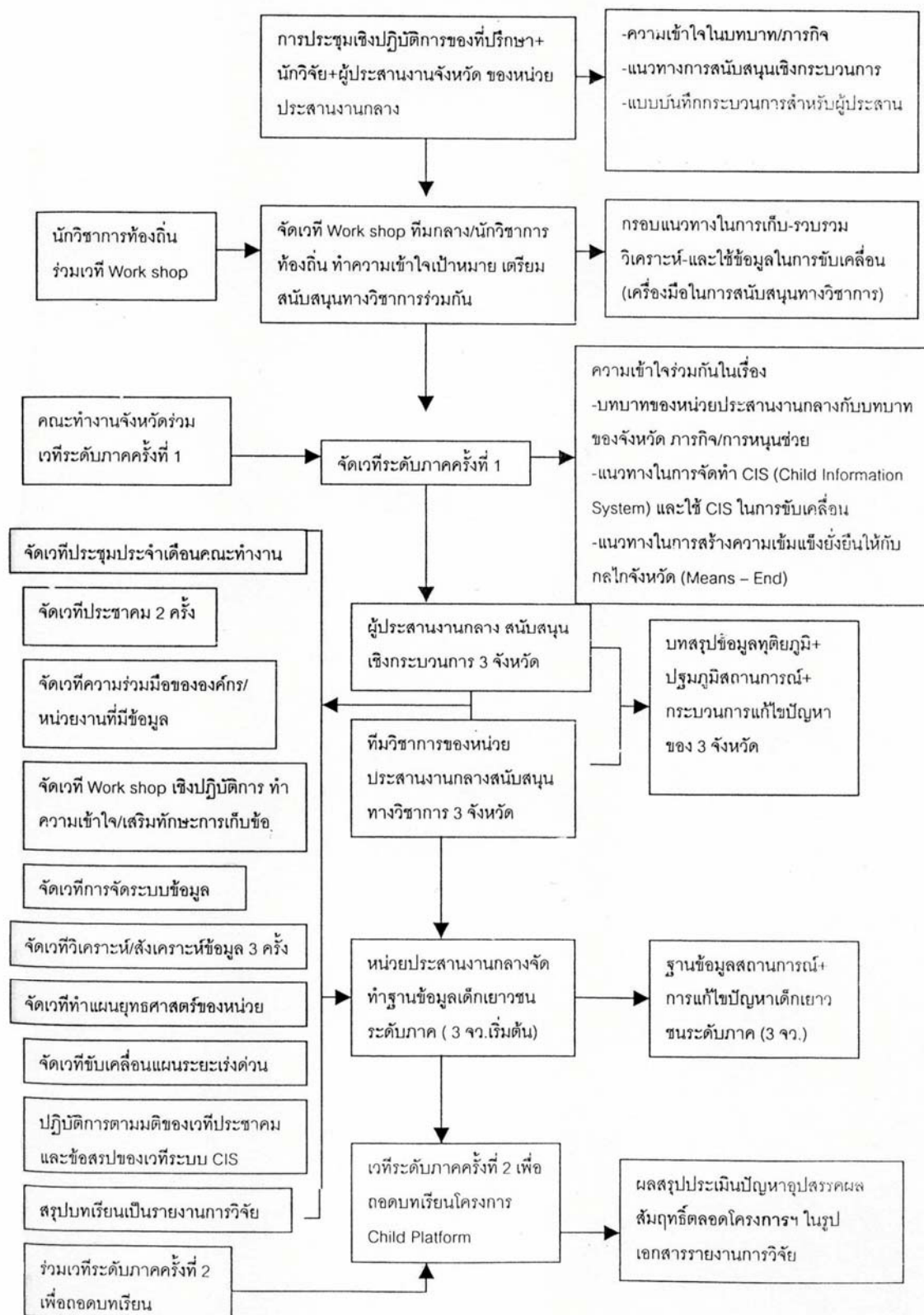

แผนภูมิที่ 3 กรอบกระบวนการ
(สำหรับหน่วยประสานงานกลางกับจังหวัด เชียงราย ลำพูน และน่าน)

ภารกิจ 3 จังหวัด (ชร. ลพ. นน.)

ภารกิจหน่วยประสานงานกลาง

Out put

สรุปกิจกรรมการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ

ดำเนินงานโครงการวิจัยฯ โดยคณะทำงานศูนย์ประสานงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี จังหวัดลำพูน ซึ่งมีกิจกรรม/การประชุมต่อเนื่องตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2546 – ตุลาคม 2547 สรุปได้ดังนี้

วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เข้าร่วม	ผลที่ได้รับ
6 ส.ค.46	สถาบันวิจัยหิรัญชัย	10 คน	คณะทำงานศึกษารายละเอียดของโครงการวิจัยฯ ที่ได้รับอนุมัติตั้งแต่ 1 ส.ค. 46 ถึง 31 ก.ค. 46 และร่วมวางแผนการดำเนินงานโครงการ โดยมีการนิยามศัพท์ของคำว่า เด็กและเยาวชน ในการวิจัยครั้งนี้ว่า ตั้งแต่แรกเกิดถึง 18 ปี โดยอ้างอิงจากอนุสัญญาสิทธิเด็กและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 6 เดือนแรก (ส.ค.46-ม.ค.47) เป็นการเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยการทำหนังสือขออนุเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และกำหนดกรอบระยะเวลาย้อนหลัง 1ปี 6 เดือนหลัง (ก.พ.47-ก.ค.47) เป็นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการใช้ประโยชน์จากข้อมูล
20 ส.ค.46	สถาบันวิจัยหิรัญชัย	17 คน	คณะกรรมการ/คณะทำงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ
29 ส.ค. 46	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	5 คน	เวทีระดับภาค ครั้งที่ 1 มีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัยฯ การประสานงาน การบริหารจัดการโครงการ การเก็บ/รวบรวมข้อมูล และแนวทางการบันทึกข้อมูลเพื่อง่ายต่อการจัดทำรายงานโครงการวิจัยฯ
1 ก.ย. 46	สถาบันวิจัยหิรัญชัย	11 คน	มีการจัดกลไกประชาคมประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ คณะทำงาน (ทีมนักวิชาการ ผู้ประสานงาน และเลขานุการ)
22 ก.ย. 46	โรงพยาบาลลำพูน	15 คน	- คณะทำงาน ทีมประสานงานกลาง ร่วมกันวางกรอบทำความเข้าใจ และแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งกรอบแนวคิดการทำงานของนักพัฒนาด้านเด็ก/เยาวชน กรอบแนวคิดสิทธิเด็ก และกรอบแนวคิดเด็กในภาวะยากลำบาก เพื่อจัดทำแบบสำรวจข้อมูล
วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เข้าร่วม	ผลที่ได้รับ
24 ก.ย. 46	สถาบันวิจัยหิรัญชัย	13 คน	คณะทำงานร่วมกันจัดทำแบบสำรวจข้อมูลสถานการณ์

			ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบาก วางแผนการเก็บข้อมูล การจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ วันที่ 28-29 ตุลาคม 2546
22 ต.ค. 46	สถาบันวิจัยทรัพยากร	14 คน	คณะทำงานเตรียมการจัดประชุมวันที่ 28-29 ตุลาคม 2546 โดยเชิญหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง 60 หน่วยงาน แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดเตรียมเอกสารประกอบการประชุม
28-29 ต.ค.46	อาคารศุภมิตร	55 คน	ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่ายประชาคมด้านเด็กจังหวัดลำพูน มีผู้แทนจากหน่วยงานราชการ 13 คน สถาบันการศึกษา 19 ภาคเอกชน 2 คน พระสงฆ์ 6 รูป คณะทำงานโครงการวิจัยฯ และทีมประสานกลาง 15 คน มีการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งมีข้อเสนอแนะให้ปรับแบบสำรวจข้อมูลและประสานงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อกระจายแบบสำรวจ
21 พ.ย. 46	วายุ เอ็ม ซี เอ จังหวัดเชียงราย	1 คน	ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมวิจัยจังหวัดเชียงรายในการประชุมเพื่อรวบรวมข้อมูลสถิติสถานการณ์เด็ก 12 ประเด็น ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ เช่น การจัดหมวดหมู่/จัดระบบข้อมูล
25 พ.ย. 46	โรงพยาบาลลำพูน	17 คน	คณะทำงานสรุปความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการ วางแผนการจัดระบบข้อมูลร่วมกัน
16 ธ.ค. 46	โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ จังหวัดเชียงใหม่	2 คน	เข้าร่วมประชุมเครือข่ายวิจัย 3 จังหวัดภาคเหนือตอนบน มีผู้แทนโครงการวิจัยฯ ที่ได้รับการสนับสนุนจาก สกว. ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำพูนเข้าร่วมประชุม มีการนำเสนอผลการวิจัย และแลกเปลี่ยนแนวทางการเชื่อมโยงการวิจัยต่างๆ ในพื้นที่ภาคเหนือ
17 ธ.ค. 46	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	3 คน	ประชุมทีมวิชาการโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมเด็กภาคเหนือ มีผู้แทนจากโครงการวิจัยฯ จังหวัดเชียงราย น่าน และลำพูนเข้าร่วมประชุม มีการนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ ปัญหาอุปสรรค และแผนกิจกรรมที่จะดำเนินงานต่อ
วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เข้าร่วม	ผลที่ได้รับ
23 ธ.ค. 46	โรงพยาบาลลำพูน	13 คน	- คณะทำงาน ทีมประสานงานกลาง ร่วมกันวิเคราะห์ข้อ

			มูลเบื้องต้น แต่ละประเด็นปัญหามีความครบถ้วนสมบูรณ์เพียงใด ประเด็นปัญหาใดต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติม หรือหาข้อมูลสถิติอื่นมาประกอบเพื่อวิเคราะห์ และประมาณการแนวโน้มของสถานการณ์ปัญหา - คณะทำงานวางแผนเก็บข้อมูลเพิ่มเติมตามประเด็นปัญหา และทำการจัดระบบข้อมูลที่มีอยู่
8 ม.ค. 47	สถาบันวิจัยหิรัญชัย	5 คน	ทีมวิชาการโครงการวิจัยฯ ร่วมวางแผนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม การจัดระบบข้อมูล เตรียมการจัดเวทีนำเสนอผลการจัดเก็บข้อมูล วันที่ 22 มกราคม 2547 ซึ่งมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วม วางกระบวนการในการจัดประชุม และแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน
22 ม.ค. 47	อาคารศุภมิตร	32 คน	เวทีระดมข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน มีผู้แทนจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองท้องถิ่น ภาคเอกชน เครือข่ายเด็กและเยาวชน คณะทำงานโครงการวิจัยฯ และทีมประสานกลางเข้าร่วมประชุม มีการแลกเปลี่ยน/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลว่าจะต้องมีการตรวจสอบข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอแหล่งข้อมูลเพื่อจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
29 ม.ค. 47	สถาบันวิจัยหิรัญชัย	12 คน	ประชุมคณะทำงาน มีการสรุปผลการจัดเวทีประชาคมจังหวัด วันที่ 22 มกราคม 2547 วางแผนในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และเตรียมการจัดทำรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยฯ
26 ก.พ. 47	โรงพยาบาลลำพูน	18 คน	สรุปผลการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ 6 เดือนแรกเพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้า และร่วมวางแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ 6 เดือนหลัง
1 มี.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	4 คน	ประชุมทีมวิชาการโครงการวิจัยฯ ซึ่งมีการปรับแก้รายงานความก้าวหน้า 6 เดือนแรก และวางแผนการดำเนินงานระยะต่อไป
วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เข้าร่วม	ผลที่ได้รับ
8 มี.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	5 คน	ประชุมทีมวิชาการโครงการวิจัยฯ มีการทบทวนแผนการ

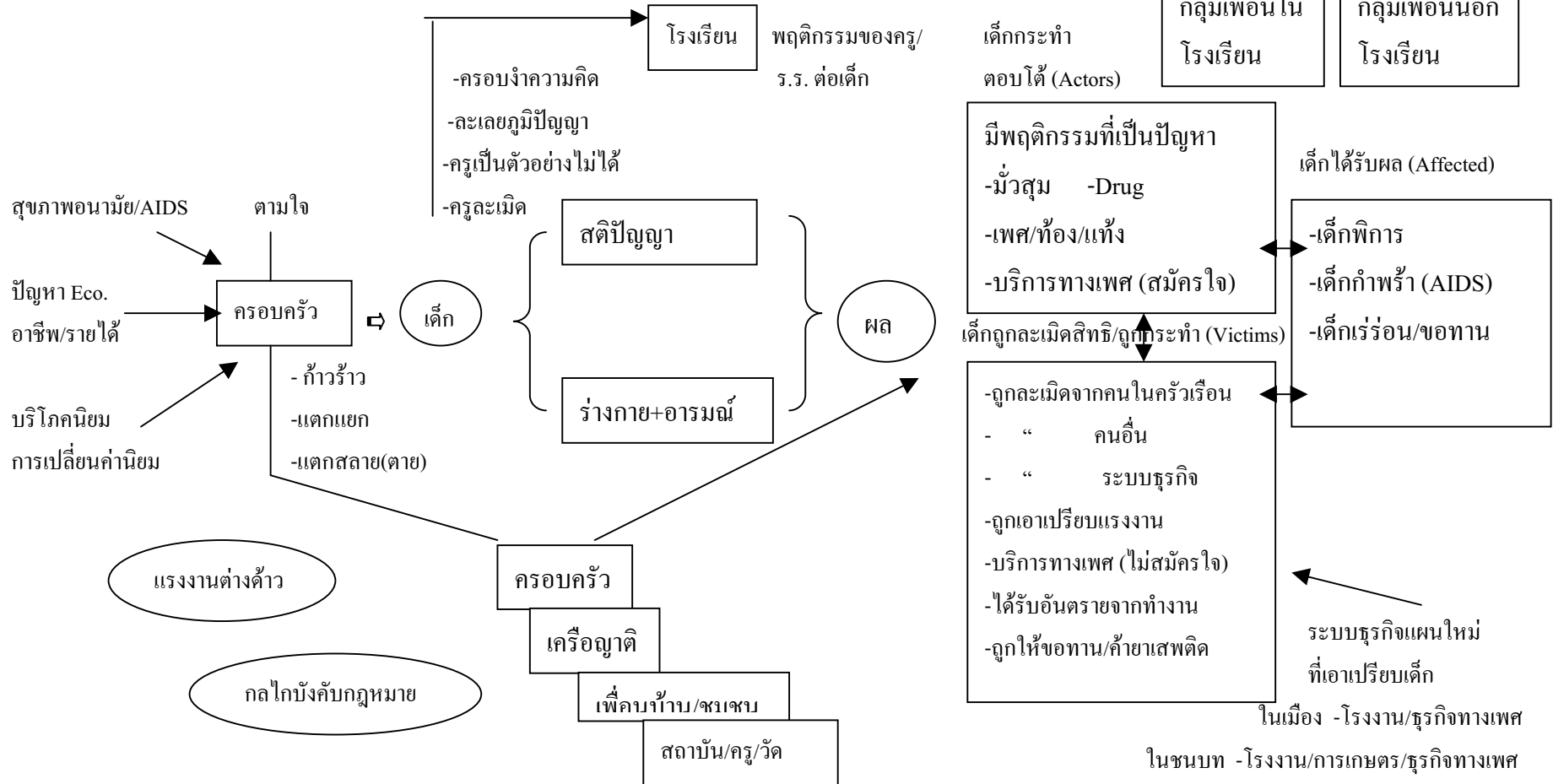
			ดำเนินงานโครงการวิจัยฯ 6 วางแผนตรวจสอบข้อมูล ทุติยภูมิ และวางแผนการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ
22 มี.ค. 47	สถานวิชาการนานาชาติ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่	3 คน	ประชุมเพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการวิจัยเพื่อ พัฒนาประชาคมด้านเด็กฯ มีการนำเสนอผลการดำเนิน งานโครงการวิจัยฯ 6 เดือนแรกของแต่ละจังหวัด พร้อม รับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
30 มี.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	13 คน	ประชุมคณะทำงานโครงการวิจัยฯ มีการสรุปการประชุม เพื่อประเมินผลโครงการวิจัยฯ วางแผนการเก็บข้อมูล ปฐมภูมิ และแผนการอบรมทีมสหวิชาชีพ
5 เม.ย. 47	โรงพยาบาลลำพูน	8 คน	ประชุมทีมวิชาการโครงการวิจัยฯ เพื่อวางแผนการเก็บ ข้อมูลปัญหาเด็กจังหวัดลำพูนรายบุคคล พิจารณาและ ปรับแบบสำรวจข้อมูล
23 เม.ย. 47	โรงพยาบาลลำพูน	10 คน	ประชุมเพื่อจัดทำแผนและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อ ต่อต้านการค้ามนุษย์จังหวัดลำพูน (ทีมสหวิชาชีพ) ซึ่งได้ รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเอเชียและยูเนสโก คณะทำงาน ได้มีการปรับเนื้อหาหลักสูตร กระบวนการ ระยะเวลา กำหนดกลุ่มเป้าหมาย สถานที่จัดอบรม และแบ่งบทบาท หน้าที่ของคณะทำงาน
29 เม.ย. 47	ศูนย์ราชการกระทรวง แรงงาน	3 คน	ร่วมประชุมประจำเดือนคณะกรรมการพัฒนาสตรี จังหวัดลำพูน ซึ่งแจ้งความเป็นมาโครงการวิจัยฯ การเก็บ ข้อมูลปัญหาเด็กจังหวัดลำพูน และแบบสำรวจข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเนื่องจากคณะ กรรมการพัฒนาสตรีแต่ละท่านมีภาระงานมากและแบบ สำรวจข้อมูลนั้นกรอกยากต้องให้เวลานานจึงไม่รับเป็น ผู้เก็บข้อมูล
3 พ.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	1 คน	นำเรื่องการเด็กข้อมูลปัญหาเด็กจังหวัดลำพูนในระดับ หมู่บ้านโดยแทรกกว่าการประชุมของศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและส่งแบบสำรวจ กลับมายังโครงการวิจัยฯ ภายในวันที่ 31 พ.ค. 47
วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เข้าร่วม	ผลที่ได้รับ
7 พ.ค. 47	สถานวิชาการนานาชาติ	4 คน	ประชุมเชิงปฏิบัติการ “การเก็บข้อมูลเชิงประเด็น” มีการ

ชาติ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่			นำเสนอผลการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ ที่ผ่านมา จังหวัดน่าน/เชียงรายได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงลึกบางส่วน และกำลังวิเคราะห์ข้อมูล ลำพูนดำเนินการเก็บข้อมูล ปฐมภูมิ และจะศึกษาข้อมูลเชิงลึกในประเด็นเด็กที่ได้รับ ผลกระทบจากโรคเอดส์
17 พ.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	14 คน	ประชุมเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมประเด็นการค้า มนุษย์ (ทีมสหวิชาชีพ) มีการปรับกระบวนการ/กำหนด การ และคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้ารับการอบรม
25 พ.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	10 คน	ประชุมคณะทำงานโครงการวิจัยฯ มีการสรุปผลการ ประชุมวันที่ 7 วางแผนการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในประเด็น เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และวางแผนการ อบรมเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์จังหวัดลำพูน (ทีมสหวิชา ชีพ) โดยมีการกำหนดสถานที่/กลุ่มเป้าหมาย และร่าง หนังสือเชิญเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนาม
26 พ.ค. 47	หอประชุมอาทิตยราช วัดพระธาตุหริภุญชัย		ประชุมคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ ความสำคัญของเด็กและเยาวชน ความร่วมมือระดับ ชุมชนในการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลปัญหา เด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในภาวะยากลำบากในพื้นที่ ที่รับผิดชอบ โดยให้ส่งแบบสำรวจกลับภายในวันที่ 15 มิ.ย. 2547 ที่เจ้าคณะจังหวัดลำพูน
7 มิ.ย. 47	โรงพยาบาลลำพูน	36 คน	ประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สถานการณ์ปัญหาเด็กที่ได้ รับผลกระทบจากโรคเอดส์จังหวัดลำพูน” มีการแลกเปลี่ยน เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา/ข้อมูลเด็กที่ได้รับผล กระทบจากโรคเอดส์ในแต่ละพื้นที่ การช่วยเหลือ และ แนวทางการดำเนินงานต่อไป
10 มิ.ย. 47	โรงพยาบาลลำพูน	6 คน	ประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมวิทยากรการอบรมประเด็น การค้ามนุษย์ มีการทบทวนเนื้อหา กระบวนการ บทบาท หน้าที่ของคณะทำงานแต่ละท่าน
วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เข้าร่วม	ผลที่ได้รับ
11 มิ.ย. 47	อบต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน	3 คน	เข้าร่วมการประชุมคณะทำงานโครงการสร้างความเข้ม แข็งในระดับชุมชนในการแก้ปัญหาเด็กที่ได้รับผลกระทบ

			จากโรคเอดส์ ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิรักษ์เด็กมีการคัดเลือก 2 โรงเรียนนำร่องในเขตอำเภอเมืองลำพูน คือ โรงเรียนวัดสันคยะอม และโรงเรียนวัดเหมืองกวักช่วยเหลือโดย การให้ทุนยังชีพ ทุนฝึกวิชาชีพ และการจัดกิจกรรมค่ายสายรุ้งทองแสง
16-18 มิ.ย. 47	โบทานิคเรสซิเดนทียั่งยืนใหม่	53 คน	การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์จังหวัดลำพูน มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 31 คน ประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ อัยการ ทนายความ นักพัฒนาเอกชนและผู้นำชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ รับข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม เข้าใจการทำงาน/หลักปฏิบัติของทีมสหวิชาชีพมากขึ้น และได้เครือข่ายการทำงานเพิ่มขึ้น
22 มิ.ย. 47	โรงเรียนทาขุมเงิน วิทยาคาร อ.แม่ทา จ.ลำพูน	3 คน	ร่วมเป็นวิทยากรการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนสตรีจำนวน 100 คน เพื่อป้องกันการถูกล่อลวงจัดโดยศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดลำพูน
13 ก.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	16 คน	ประชุมคณะทำงานโครงการวิจัยฯ มีการสรุปความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ และสรุปผลการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์จังหวัดลำพูน (ทีมสหวิชาชีพ)
16 ก.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	9 คน	ประชุมทีมวิชาการโครงการวิจัยฯ เพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ การเก็บข้อมูล/วิเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
21 ก.ค. 47	สถาบันวิจัยหรือศูนย์	4 คน	คณะทำงานโครงการวิจัยฯ และทีมประสานกลางร่วมสรุปข้อมูลเบื้องต้น
28 ก.ค. 47	ศูนย์ราชการกระทรวง แรงงานจังหวัด	8 คน	คณะทำงานโครงการวิจัยฯ และทีมประสานกลางร่วมจัดระบบข้อมูล/แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และพิจารณาประเด็นที่ต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
9 ส.ค. 47	สถาบันวิจัยหรือศูนย์	4 คน	สรุปข้อมูลร่วมกับทีมประสานกลาง
วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เข้าร่วม	ผลที่ได้รับ
19-20 ส.ค. 47	โรงแรมวังคำ จังหวัด เชียงราย	1 คน	ร่วมเวทีสังเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กจังหวัดเชียงรายทราบถึงการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ/คุณภาพ การจัด

			ระบบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาปรับใช้
26 ส.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	17 คน	ประชุมคณะทำงานโครงการวิจัยฯ ร่วมกันพิจารณาจัดหมวดหมู่ข้อมูล และการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
14 ต.ค. 47	สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน	50 คน	ศึกษากลุ่มเป้าหมายสามเณรที่มาจากแห่งต่างๆ ในสถานปฏิบัติธรรม จำนวน 30 รูปส่วนใหญ่เป็นชาวเขามาจากอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย
19 ต.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	50 คน	ประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดทำแผนร่วมกันของเครือข่ายอาสาดูแลเด็กที่ได้รับการเสนอชื่อจากคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย พระสงฆ์ ครู/อาจารย์ สารวัตรกำนัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. อสม. กรรมการหมู่บ้าน และผู้นำชุมชน มีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเด็กในพื้นที่ การช่วยเหลือจากชุมชน และทำอย่างไรให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลเด็ก
20 ต.ค. 47	โรงพยาบาลลำพูน	30 คน	เวทีคืนข้อมูล เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ และรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้แทนจากโรงพยาบาลลำพูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ตำรวจภูธรจังหวัด สถานีพิณิจ สำนักงานคุมประพฤติ อาสาสมัครคุมประพฤติ มูลนิธิรักษ์เด็ก และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 มีการแลกเปลี่ยนนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมทั้งสถานการณ์ปัญหาเด็ก การดำเนินงานของหน่วยงานองค์กรต่างๆ ปัญหาอุปสรรค และได้วางแผนงานในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เช่น จะจัดทำโครงการ Day & Night care และทำโครงการร่วมกับโรงเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็ก เป็นต้น

กรอบแนวคิดจากการทำงานของนักพัฒนาด้านเด็ก/เยาวชน

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาประชาคมด้านเด็ก
และการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน
กรอบแนวคิดในการประเมินสถานการณ์และกระบวนการแก้ไขปัญหา

กรอบสิทธิเด็ก	กรอบเด็กในภาวะยากลำบาก (CEDC)		
	<u>A ถูกกระทำ</u>	<u>B ผู้กระทำ</u>	<u>C ได้รับผลกระทบ</u>
1. ภาวะครอบครัวและสวัสดิการ 1.1 บทบาทของพ่อแม่ + ผู้เลี้ยงดูเด็ก 1.2 ปัญหาในครอบครัว 1.3 การได้สวัสดิการของแม่และเด็กในครอบครัว	1.เด็กถูกละเมิดสิทธิ -เด็กในครอบครัววิกฤต -เด็กถูกระงับการดูแล -เด็กถูกละเมิดทางเพศ -เด็กในธุรกิจทางเพศ	1.เด็กมีพฤติกรรมไม่สมควร - เด็กกระทำผิด - เด็กมีพฤติกรรมทางเพศที่มีปัญหา - เด็กมีพฤติกรรมมั่วสุม - เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง	1. เด็กได้รับผลกระทบ - เด็กได้รับผลกระทบจาก AIDS - เด็กพิการ - เด็กด้อยโอกาส - เด็กย้ายถิ่น – ไร้สัญชาติ
2. สถานภาพของเด็กและเยาวชน 2.1 พัฒนาการวัยเด็ก 2.2 นันทนาการวัยเด็ก	-แรงงานเด็ก		- เด็กเร่ร่อน
3 การเข้าสู่ระบบการศึกษา 3.1 การเข้าสู่ระบบโรงเรียน 3.2 สภาวะของเด็กในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน 3.3 การออกจากกระบบโรงเรียน 3.4 การศึกษานอกระบบ	2.เด็กถูกปล่อยปละละเลย -เด็กถูกทอดทิ้ง -เด็กกำพร้า -เด็กเร่ร่อน -เด็กสลัม		- เด็กพิการ
4 การเข้าสู่อาชีพ 1.1 ภาวะการมีงานทำหลังจบการศึกษา 1.2 บทบาทเด็ก/เยาวชนในภาคเศรษฐกิจ 1.3 สวัสดิการ/ความปลอดภัยของแรงงานเด็ก/เยาวชน	-เด็กถูกละเมิดสิทธิ - เด็กเสพยาเสพติด - เด็กออกจากการศึกษากลางคัน		

กรอบสิทธิเด็ก	กรอบเด็กในภาวะยากลำบาก (CEDC)
5 สภาพการลงทุนเพื่อเด็กและเยาวชน 5.1 งบประมาณที่จัดสรรเพื่อเด็ก/เยาวชน 5.2 หน่วยงาน/องค์กรที่ทำงานด้านเด็ก/เยาวชน 6. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็ก/เยาวชน 6.1 กิจกรรมในโรงเรียน/นอกโรงเรียน 6.2 กิจกรรมสาธารณะ 6.3 กิจกรรมที่เป็นความต้องการของเด็กและเยาวชน 6.4 เครือข่าย-สภาเด็กและเยาวชน	

พบเห็นการกระทำรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง

แจ้ง

สถานีตำรวจภูธรทุกแห่ง โทร. 191

หน่วยกู้ชีพ โรงพยาบาลลำพูน โทร. 1669

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โทร. 0-5351-1141

ถ้า.....ถูกละเมิดทางเพศ....

....ต้องตั้งสติ ไม่ตำหนิตนเอง เราเป็นผู้เสียหาย ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด
อย่าทำความสะอวดร่างกายและเสื้อผ้าจะเป็นการทำลายหลักฐานทางคดี
เล่าเหตุการณ์ให้คนที่ไว้ใจฟัง อย่าเผชิญปัญหาเพียงลำพัง
รีบไปโรงพยาบาลโดยด่วน ให้แพทย์ตรวจร่างกายเป็นหลักฐานต่อรูปคดี
และรับการรักษา

สนับสนุนการจัดทำเอกสารโดยมูลนิธิเอเซียและยูเซด

สถานที่ติดต่อ
ศูนย์พึ่งได้โรงพยาบาลลำพูน
ถนนจามเทวี ตำบลต้นธง
อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000
โทร. 0-5356-3635-9

ศูนย์พึ่งได้ / ศูนย์ประสานงาน

เพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน

(ศป.พดล.สง.)

ศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลลำพูน
ถนนจามเทวี ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
☎ 0-5356-3635-9, 0-5351-0020-22
โทรสาร. 0-5351-0023

วัตถุประสงค์

1. เพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี
2. เพื่อรณรงค์เผยแพร่ความรู้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
3. เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานความร่วมมือ และสร้างเครือข่ายการทำงาน
เพื่อเป็นการเฝ้าระวัง และป้องกันการละเมิดสิทธิเด็กและสตรีจังหวัดลำพูน

กลุ่มเป้าหมาย

1. เด็กและสตรีที่ถูกการุณกรรมทางร่างกายและจิตใจ
2. เด็กและสตรีที่ถูก ชื้อ ขาย หรือถูกกระทำการใดๆ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์
3. เด็กถูกละเลย ถูกทอดทิ้ง ถูกลักพา
4. แรงงานเด็กนอกกระบบ เช่น เด็กเร่ร่อน ขายดอกไม้ และถูกบังคับให้ใช้
แรงงานโดยไม่ถูกกฎหมาย

นาย อุดม พัวสกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน
บรรยายพิเศษเรื่องสถานการณ์ปัญหาสังคมด้านเด็ก
8 กุมภาพันธ์ 2548

การประชุมเชิงปฏิบัติการ การดำเนินงานตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก 2546
ประกอบด้วย บุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก นายอำเภอ นายก อบจ.
อบต. เทศบาล ทัวจังหวัดลำพูนและสื่อมวลชน 8 กุมภาพันธ์ 2548

ผลการสำรวจสถานการณ์การเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณี และการล่วงละเมิดทางเพศกับเด็ก จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2544

การศึกษารายงานผลการสำรวจสถานการณ์การเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีและการล่วงละเมิดทางเพศกับเด็ก จังหวัดลำพูน พ.ศ. 2544 โดยแสวง ใจรังสี กลุ่มเยาวชนรักเพื่อนลำพูน โครงการสตรีและเยาวชนลำพูน สนับสนุนโดยมูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก ECPAT FOUNDATION โดยการสัมภาษณ์ และจากกรณีศึกษาต่างๆ พบว่า

1. การเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีของเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนมีสาเหตุดังต่อไปนี้

1.1 ค่านิยมทางวัตถุและสินค้าฟุ่มเฟือย ในเด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย การมีสิ่งวัตถุสิ่งของเป็นที่ต้องการของเด็กวัยรุ่น หากใครไม่มีหรือมีไม่ได้ก็就会被เพื่อนๆ ทั้งในกลุ่มเดียวกันและต่างกลุ่มสบประมาท ปราบมาสา ตั้งแวงรังเกียจ จนบางครั้งถึงขนาดที่ว่าไม่ให้เข้ากลุ่มด้วย วัตถุหรือสิ่งของเหล่านั้น ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า กระเป๋าหนัง รองเท้า รวมไปถึงเครื่องประดับที่บ่งบอกรสนิยมความฟุ่มเฟือย ทั้งนี้เพื่อให้เหมือนเพื่อนกลุ่มเดียวกัน การอยากได้ของมีสิ่งต่างๆ นำไปสู่การเป็น “เด็กเสีย” ซึ่งในจังหวัดลำพูน พบมากในกลุ่มของเด็กที่ถ้าหากมีโอกาสก็จะขายบริการหรือทำเป็นครั้งคราวไม่ได้ยึดเป็นอาชีพ

1.2 ยาเสพติด สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นต้องขายตัวในจังหวัดลำพูนคือ การใช้สารเสพติดและยาเสพติดประเภทยาบ้า บางรายไม่มีเงินใช้วิธี “ขายตัวแลกยาบ้า” สำหรับกลุ่มที่ขายบริการ พบว่ามีบ้างที่ขายบริการแลกซื้อยาเสพติดแต่ไม่มาก สารเสพติดที่ใช้ในกลุ่มนี้ได้แก่ บุหรี่ และสุรา บางรายสูบบุหรี่ตั้งแต่อายุ 11-12 ปี

1.3 เศรษฐกิจ สังคม และครอบครัวแตกแยก สาเหตุหลักที่ทำให้เด็กมีโอกาสเสี่ยงต่อการเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีสูงคือ สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ความเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือสถานการณ์ทางสังคมและครอบครัวแตกแยก ซึ่งพอจะแยกประเด็นอธิบายได้ดังนี้

ก. สาเหตุเศรษฐกิจ ช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ค่าเงินบาทลดลงส่งผลให้เด็กเข้าสู่อาชีพการค้าประเวณี ทั้งนี้เนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น แม้แต่ผู้ที่มีโอกาสและมีรายได้ยังเกิดผลกระทบแล้วผู้ที่ด้อยโอกาสและอยู่ในฐานะยากจนยิ่งได้ก็ต้องรับผลกระทบนี้เพิ่มหลายเท่าตัว จึงเกิดการหารรายได้พิเศษโดยการเข้าสู่กระบวนการขายบริการทางเพศ “อยู่บ้านก็ไม่รู้จะทำอะไร พ่อแม่จึงให้มาอยู่ที่ร้านนี้ บอกว่ารายได้ดีและมั่นคงก็จริง เดือนหนึ่งประมาณสามหรือสี่พันบาท นี่เฉพาะร้องเพลง และเสิร์ฟอาหารนะไม่พูดถึงเรื่องอื่น ดีกว่าอยู่ที่บ้านเฉยๆ พ่อบอกว่า พ่อต้องการเงินส่ง ธ.ก.ส. แต่ปีนี้ทำนา ทำสวนผัก ค่ายา ค่าปุ๋ย ไม่มีก็ต้องทำงานแบบนี้ (เสิร์ฟอาหาร ร้องเพลง และถูกออพ) ใจจริงไม่อยากทำ ถ้ามีงานอื่นให้

เลือก แต่ที่เราเลือกไม่ได้เพื่อปากท้องของพ่อ แม่ น้องๆ และปลดหนี้ ก็ต้องทน อนาคตก็ต้องหาคนจริงใจกับเรารู้สึกคนแล้วก็จะเลิก” เป็นคำพูดของเด็กสาว

ข. สาเหตุจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลง จังหวัดลำพูนเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมมีย่านที่เป็นหอพักเพื่อรองรับแรงงานวัยทำงานของลำพูนและต่างพื้นที่ ทั้งจังหวัดใกล้เคียงและจังหวัดอื่นๆ การที่ประชากรวัยเจริญพันธุ์และวัยทำงานมาอยู่ร่วมกัน จึงเกิดสังคมแนวใหม่ประชากรในสังคมเป็นวัยทำงาน มีชีวิตที่ต้องดิ้นรน สังคมจึงเกิดการไร้รากทางจริยธรรม ก่อให้เกิดการอยู่ด้วยกันของกลุ่มสาวและมีการเปลี่ยนคู่นอน ไม่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและสังคม ปัญหาหย่าร้าง โรคเอดส์ ยาเสพติด เด็กถูกทอดทิ้ง/ขาดที่พึ่ง ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อการเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีทั้งสิ้น

“ตอนนั้นอายุ 16 ปีได้ จบ ม.3 ไม่มีเงินเรียนต่อจึงมาทำงานที่นิคมอุตสาหกรรมเข้ามาอยู่หอพักในเมืองใกล้กับที่ทำงานก็พบกับเขา (คนแรก) อยู่ด้วยกัน 2 ปี มีลูก 1 คน พอขึ้นปีที่ 2 เขามีคนใหม่ก็เลยมีประชดบ้าง ลูกให้พ่อแม่เลี้ยงที่บ้านตอนนี้อายุ 5 ขวบแล้ว พอมีคนใหม่ (คนที่ 2) นี่มันติดยาและชอบเที่ยว ไถเงินเดือนประจำของมันไม่พอหรือที่สุดกับบอกเลิกกัน อยู่ไปทำงานไปเลี้ยงลูกไปด้วยอาศัยที่เป็นคนหน้าตาดี และพูดดีมีเงินเข้าไปเที่ยวที่บุญยัง (ชื่อร้านอาหารและผับ) ก็เจอเขา (คนที่ 3) เขาอายุประมาณ 30 ได้ ฐานะดีแต่มีลูกมีเมียแล้ว ด้วยความต้องการเงินและมีคนดูแลก็ยอมเป็นลับๆ ของเขา” เป็นกรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของสังคมที่ไร้รากทางจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อ

ค. สาเหตุจากครอบครัวแตกแยก เมื่อสถานการณ์ทางสังคมเปลี่ยน วิถีชีวิตเปลี่ยน วิถีประชาไม่มีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของประชากรในสังคม การขาดความยับยั้ง อดกลั้น แยกความรักกับความใคร่ไม่ออก ไม่มีความอ่อนน้อมประนีประนอม ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่เป็นแบบทุนนิยมเต็มรูปแบบ สังคมลำพูนที่เคยสงบสุขด้วยแนววิถีทางของปรัชญาพุทธศาสนามีอันต้องชะงักงัน มีการแข่งขันกันของคนในสังคม และเวลาเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เรียกว่า “วัตถุ” ความสำเร็จของคนต้องอยู่ที่วัตถุและชื่อเสียง สังคมพุทธศาสนาแบบพุทธเกษตรที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ได้เลือนหายไป จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมา

ครอบครัวของคนในยุคสมัยนี้ จึงเป็นไปอย่างฉาบฉวยไม่เข้าใจกันนิดหน่อย (หรือมากมาย) น่าจะหาทางตกลงกันได้ ในระหว่างสามภรรยา ก็ยากจะหาได้ ในที่สุดการหย่าร้างก็เกิดขึ้นและถ้าหากผู้ใหญ่ไม่สำรวจระวังก็เกิดปัญหาโรคเอดส์ตามมา ความทุกข์ความไม่เข้าใจ ความกดดันจึงตกอยู่กับลูกที่เกิดมา

“พ่อแม่หย่าแยกทางกัน หนูกับน้องก็ต้องแยกกันอยู่ หนูอยู่กับพ่อ น้องชายอยู่กับแม่ ตอนทีพ่อกับแม่เลิกกันใหม่ๆ หนูคิดถึงน้องมากเป็นห่วงแม่ด้วย เราสองคนมาเยี่ยมกันบ่อยๆ และพยายามที่

จะให้พ่อแม่คืนดีกันแต่ไม่เป็นผล พ่อแต่งงานใหม่ แม่น้ำของหนู (แม่คนใหม่) มีลูกติดมาหนึ่งคนเป็นผู้ชายอายุแก่กว่าหนู 2 ปี แรกๆ ที่อยู่ด้วยกันก็ดีอยู่นานๆ เข้า หนูทนไม่ได้ที่ถูกรังแกทั้งจากแม่น้ำและลูกชายของเขาซึ่งก็คือพี่ชายคนละพ่อของหนูนั่นเอง หนูกลับไปอยู่กับแม่กับน้องก็ต้องเจอปัญหา แม่มีสามีคนใหม่ คนนี้เป็นโสดอายุน้อยกว่าแม่หลายปี หนูก็อยู่ด้วยการระวังตัวเรื่อยมา เพราะพ่อน้ำของหนูชอบดื่มเหล้าและเมาประจำ หนูอยากมีใครสักคนหนึ่งที่รวยๆ มารับเลี้ยงหนูแบบ “เมียเก็บ” “เมียน้อย” อะไรก็ได้ จากปากคำของเด็กที่มีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดทางเพศ/ค้าประเวณี

“พ่อหนูตายก่อนแม่ เขารู้ว่าพ่อหนูเป็นโรคเอดส์แรกๆ ไม่มีใครยอมรับและทำท่ารังเกียจ หนูต่อมาอีก 3 ปีแม่ก็ตายไปอีกคน ตอนนั้นหนูอยู่คนเดียวเรียนชั้น ม.3 หนูได้รับทุนอาหารกลางวันจากโรงเรียนและทุนการศึกษา แต่ไม่พอใช้ อนาคตไม่รู้ว่าจะทำอะไร จบ ม.3 หนูจะไปทำงานที่นิคมแล้ว” อีกคนหนึ่งที่มีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดทางเพศ/ค้าประเวณี

จากสาเหตุครอบครัวแตกแยกยังนำไปสู่การใช้ยาเสพติดในเด็กอีกด้วย และการใช้ยาเสพติดก็นำไปสู่การติดโรคเอดส์

1.4 สาเหตุอื่นๆ เช่น ถูกชักชวน รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และสมัครใจ

- สาเหตุจากการถูกชักชวน ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจหรือต้องการเงินเพื่อซื้อรถยนต์ และเครื่องใช้อื่นๆ
- รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่วนใหญ่จะเป็นชนเผ่าต่างๆ และคนต่างด้าวที่ถูกหลอกลวงหรือชักชวนเข้ามาทำงานในเมือง เช่น เด็กเสิร์ฟตามร้านอาหาร
- สมัครใจ ที่จะมีอาชีพบริการทางเพศ

2. กลุ่มประชากรเด็กที่เข้าสู่การค้าประเวณีและมีความเสี่ยงสูงที่จะเข้าสู่การค้าประเวณี ซึ่งแยกเป็นกลุ่มตามลำดับของโอกาสที่จะเข้าสู่กระบวนการดังนี้

2.1 กลุ่มเด็กเสิร์ฟ และนักร้องในร้านอาหาร สวนอาหาร คาราโอเกะหรือสถานบันเทิงอื่นๆ ส่วนใหญ่ถ้าเป็นร้านอาหารที่มีบริการทางเพศด้วยจะเป็นกลุ่มที่มีอาชีพขายบริการทางเพศอย่างเต็มรูปแบบ มีบางรายที่เป็น กลุ่มที่ถ้าหากมีโอกาสจะขายบริการทางเพศก็จะทำ หรือทำเป็นครั้งคราวแต่ไม่ได้ยึดเป็นอาชีพ

2.2 เด็กเที่ยว หมายถึง เด็กที่ชอบเที่ยวตามแหล่งสถานบันเทิง ส่วนใหญ่มักจะเป็นดิสโก้เธค ผับ บาร์ คาราโอเกะ และร้านอาหาร กลุ่มนี้มีโอกาสเสี่ยงสูงมากที่จะเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณี กลุ่มเด็กเที่ยวมักจะเป็นกลุ่มที่ถ้าหากมีโอกาสจะขายบริการทางเพศก็จะทำ หรือทำเป็นครั้งคราวแต่ไม่ได้ยึดเป็นอาชีพเสียเป็นส่วนใหญ่

2.3 กลุ่มเด็กเสีย มักจะเป็นกลุ่มที่มีเครือข่ายหรือติดต่อผ่านนายหน้า โดยมีการนัดดูตัวตามสถานบันเทิง และที่นิยมกันมากที่สุดคือ ย่านสันติธรรม อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เด็กกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ถ้าหากมีโอกาสจะขายบริการทางเพศก็จะทำ หรือทำเป็นครั้งคราวแต่ไม่ยึดเป็นอาชีพ

2.4 กลุ่มเด็กมีปัญหา แยกตามลำดับตามโอกาสที่จะมีการค้าประเวณีสูง ดังนี้

- เด็กติดยาเสพติด มีโอกาสสูงมากที่จะค้าประเวณี ซึ่งมีการขายตัวแลกยา
- เด็กครอบครัวแตกแยก
- เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์
- เด็กถูกทอดทิ้ง
- เด็กใจแตกจากปัญหาสังคมทำให้เด็กอยากเที่ยว อยากลอง ตามเพื่อนและจากสื่อลามก

2.5 กลุ่มเด็กหอพัก ดังนี้

- เด็กหอพักที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะมีรายได้จากการทำงานสามารถใช้จ่ายตามใจตนเองได้ และบางรายเมื่อมีความต้องการไม่สิ้นสุด ขาดวุฒิภาวะในการดูแลตนเอง อาจถูกล่อลวงเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีได้
- เด็กหอพักที่กำลังเรียนหนังสือ เมื่อเงินขาดมือหรือทางบ้านส่งให้ไม่ทันบางรายใช้วิธีแก้ปัญหาที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณี

2.6 กลุ่มเด็กเรียนที่ไม่มีทักษะการดูแล/ป้องกันตนเอง หรือจากสาเหตุอื่น เช่น ความยากจน ต้องการเงิน หรือสิ่งของอื่นๆ บางรายใช้วิธีแก้ปัญหาที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่การค้าประเวณีได้

อย่างไรก็ตามที่กล่าวมาทั้งหมด 6 กลุ่มนั้น ไม่ได้หมายความว่าเด็กทั้ง 6 กลุ่มทุกคนต้องค้าประเวณีเพียงแต่ที่พบมีบางรายเท่านั้น แต่ที่พบในทุกกลุ่มดังกล่าวข้างต้นว่า “มีประชากรในทุกกลุ่มของเด็กในจังหวัดลำพูน เคยค้าประเวณีทั้งนี้ไม่ใช่แต่เด็กผู้หญิงอย่างเดียว แต่พบลักษณะเพศ (กะเทย ตู๊ด) และเด็กผู้ชายก็ค้าประเวณี (ขายตัว) ในบางครั้งด้วย” ขณะเดียวกันพบว่า ในกลุ่มเด็กเหล่านี้ยังมีเด็กที่มีลักษณะรวมอยู่ในหลายกลุ่ม คือ ในคนๆ เดียวกันอาจจะได้ทั้งเด็กเที่ยว เด็กเสีย เด็กมีปัญหา เป็นเด็กอยู่หอพัก และเด็กเรียน

3. ประเภทหรือสภาพหรือลักษณะการดำเนินการของสถานบริการในจังหวัดลำพูน (ตารางที่ 20) แยกได้เป็นประเภทหรือลักษณะได้ดังนี้

3.1 ร้านอาหารหรือสวนอาหาร ที่มีนักร้องและกลุ่มเด็กเสิร์ฟไว้คอยบริการลูกค้า (สำหรับร้านอาหารจานด่วนต่างๆ ไม่เข้าข่ายกรณีนี้เป็นเพียงที่นัดพบของทั้ง 2 ฝ่ายเท่านั้น) แบ่งตามสภาพและลักษณะการให้บริการได้ดังนี้

■ ร้านอาหารหรือสวนอาหารที่มีบริการทางเพศแฝงอยู่และค่อนข้างเปิดเผยตัวเอง มีเด็กเสิร์ฟและนักร้องไว้บริการทางเพศแก่ลูกค้า โดยใช้บริการสถานที่ที่โรงแรม โมเต็ล เกสเฮ้าส์ในการปฏิบัติภารกิจทางเพศ จากการสนทนากับผู้ใช้บริการ (แขก) ทำให้ทราบว่า การบริการนั้นเมื่อตกลงใจที่จะออพผู้ใช้บริการจะต้องเสียค่าเช่าโรงแรม หรือ โมเต็ล เกสเฮ้าส์เอง ส่วนค่าบริการเด็กเสิร์ฟและนักร้องจ่ายกับเจ้าของกิจการเอง ซึ่งอัตราค่าใช้บริการนั้นแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

- . ค้างชั่วคราว หมายถึง ไม่เกิน 2 ชั่วโมง สนนราคาตั้งแต่ 500 บาทขึ้นไปถึง 2,500 บาทต่อครั้งต่อคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสินค้า เช่น อายุน้อย มาอยู่ (ทำงาน) ใหม่ (เก่าจากที่อื่น) ถ้าอยู่นานราคาจะลดลง
- . ค้างคืน หมายถึง ผู้ใช้บริการออพ ไปทั้งคืนแล้วมาส่งที่ทำงานในรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง แต่ไม่เกินเที่ยงวัน สนนราคาตั้งแต่ 1,000 บาทขึ้นไปถึง 5,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ออพออกไป คือ ถ้าเลยเที่ยงคืนหรือใกล้ปิดร้านราคาจะลดลง แต่ถ้าออพออกไปตั้งแต่หัวค่ำไม่เกินเที่ยงคืนราคาจะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาแล้วยังขึ้นอยู่กับคุณภาพสินค้าเช่นเดียวกับข้อ ก. ด้วย

■ ร้านอาหารครบวงจร คือ ร้านอาหารที่มีนักร้องบนเวที ราคาโอเกะ พนักงานเสิร์ฟที่ขายบริการแต่ไม่เปิดเผย ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการตกลงกันเองในเรื่องค่าตัว และตกลงกับเจ้าของร้านหลังร้าน ถ้าอยากออพในเวลาทำงานอาจมีการตกลงกับผู้ใช้บริการจนถึงขั้นอยู่กินด้วยกันแล้วเลิกอาชีพนักร้อง หรือพนักงานเสิร์ฟไป หรืออาจจะไปเป็น “บ้านเล็ก” ในกรณีได้เป็นเด็กเสีย

■ ร้านหมูกะทะ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งนัดพบของทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายผู้ให้บริการ และผู้ใช้บริการ

■ ร้านส้มตำ ก๋วยเตี๋ยว และอาหารตามสั่งที่เปิดตอนดึก เป็นที่นัดพบ

■ ร้านอาหารพื้นเมืองประเภท ลาบ หลู้ เหล้า อาจจะมีเด็กเสิร์ฟแต่จำนวนน้อยมากและไม่จัดอยู่ในกลุ่มผู้ขายบริการแต่เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดทางเพศ/เข้าสู่กระบวนการค้าประเวณี

3.2 ร้านราคาโอเกะ มีอาหารให้สั่งรับประทานแต่เน้นที่บริการร้องเพลงของลูกค้าเป็นหลัก ซึ่งการร้องเพลงนั้นจะมีกลุ่มเด็กซึ่งอาจจะเรียกว่า “กลุ่มเด็กเสิร์ฟ” ก็น่าจะได้ คอยให้บริการส่งไมโครโฟนและนั่งดริงค์เป็นเพื่อนนักร้องสมัครเล่นทั้งหลาย และผู้ใช้บริการจะต้องเสียค่าดริงค์ให้แก่เด็กที่มานั่งดริงค์ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในกลุ่มที่ถ้าหากมีโอกาสจะให้บริการทางเพศด้วย (ถ้าตกลงกันได้ระหว่างผู้ใช้บริการกับเด็กดริงค์) ซึ่งโอกาสที่เด็กดริงค์เหล่านี้จะขายบริการมีเปอร์เซ็นต์สูงมาก

3.3 บาร์ ผับ ไนต์คลับ ดิสโก้เธค เป็นสถานเริงรมย์ที่รวมเอากิจกรรมต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วน ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มเด็กเที่ยว เด็กเสีย เด็กมีปัญหา เด็กหอพัก และเด็กเรียน ตามลำดับ

ลักษณะของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการแยกไม่ได้ ในส่วนของผู้ให้บริการ คือ กลุ่มเด็กเสิร์ฟ มีข้อแตกต่าง คือ เด็กเสิร์ฟในผับ ดิสโก้เธค มักจะเป็นผู้ชาย แต่ในร้านอาหารส่วนใหญ่จะเป็นหญิงสาว การจัดการบุคลากรของสถานบริการของผับ บาร์ เธค จะลงตัวมากกว่าร้านอาหาร คือ แบ่งหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน เช่น เด็กเสิร์ฟ มีหน้าที่เสิร์ฟ เด็กดริงค์ พนักงานต้อนรับ แคชเชียร์ ทำหน้าที่ของตนเองตามที่ได้สมัครมา แต่ในร้านอาหารคนๆ เดียวกันอาจมีหลายหน้าที่ตั้งแต่ล้างจานจนถึงแคชเชียร์ ถ้าหากพนักงานคนใดอยู่นานจะถูกสับเปลี่ยนไปยังเครือข่ายร้านอาหาร ทั้งในระดับภาค และระดับจังหวัด เช่น นักร้องคนหนึ่งอยู่ร้าน ก. จังหวัดลำพูนจนคุ้นตาคุ้นหูทุกอย่างแล้วอาจถูกสับเปลี่ยนไปอยู่ร้าน ข. ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แล้วร้าน ข. ก็ส่งนักร้องอีกคนหนึ่งมาอยู่ร้าน ก. ที่จังหวัดลำพูนเป็นต้น เป็นการได้ “เด็กใหม่” เข้ามาทำงานในร้านอยู่เรื่อยๆ ไม่ซ้ำหน้า

ส่วนแหล่งบันเทิงประเภท บาร์ ผับ ไนต์คลับ ดิสโก้เธค นั้น มีการจัดการพนักงานเป็นระบบมากกว่าคือ อาจจะย้ายพนักงานคนใดคนหนึ่ง หรือชุดหนึ่งไปประจำเครือข่ายของตนก็ได้ หรือถึงเวลาที่ปลดออกซึ่งอาจจะเพราะอยู่นานแล้ว (แก่แล้ว) ทำงานไม่ถูกใจ หรือ ฯลฯ ซึ่งแล้วแต่เหตุผลของผู้บริการ หรือเจ้าของกิจการ จะเห็นได้ว่า พนักงานในแหล่งเริงรมย์ จะมีโอกาสที่จะผันตนเองเข้าสู่กระบวนการค้าประเวณีได้มากที่สุด

3.4 ตลาดนัดโค-กระบือ เป็นแหล่งพบปะของผู้ให้บริการ และผู้ใช้บริการอีกแห่งหนึ่ง ในจังหวัดลำพูนมีตลาดนัดโค-กระบือ ที่เปิดตัวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 หรือก่อนหน้านั้นเล็กน้อย คือ ตลาดนัดโค-กระบือ ที่บ้านเวียง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ผู้ใช้บริการคือ พ่อค้าวัวต่าง หรือพ่อค้าโค-กระบือที่จะต้องนำโค-กระบือมาขายในวันอาทิตย์ การขนย้ายโค-กระบือจะต้องถึงบริเวณตลาดตั้งแต่บ่ายวันเสาร์ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ผู้ที่ให้บริการมาใช้สถานที่ตลาดนั้นพบปะกับผู้ใช้บริการ เวลาทั้งสองฝ่ายจะพบกันคือ ช่วงกลางวันเสาร์ที่เหล่าพ่อค้าโค-กระบือต้องออกเที่ยวเตร่แต่ไม่สามารถไปยังสถานที่เที่ยวไกลๆ จากตลาดได้ เพราะต้องดูแลวัว-ควายของตนเอง และต้องมีภาระในการติดต่อดัววัว-ควายในตอนเช้ามืดถึงเวลาประมาณ 11.00 น. ของวันอาทิตย์ ผู้ให้บริการส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ถ้าหากมีโอกาสก็จะขายบริการจากที่ต่างๆ ซึ่งอยู่ใกล้ตลาดนัดหรือไม่ก็ผู้ขายบริการที่เปิดบริการแถวบ้านเหล่าแมว (ปัจจุบันปิดตัวลงแล้ว) กระบวนการทางเพศพาณิชย์ในลักษณะนี้พัฒนาการขึ้นจนกระทั่งมีเกสเฮ้าท์เกิดขึ้นใกล้ๆ ตลาดรองรับ

3.5 เกสเฮ้าท์ โรงแรม โมเต็ล และรีสอร์ท สถานที่เหล่านี้บางแห่งมีผู้ขายบริการไว้คอยให้บริการ แต่การให้บริการหลักๆ อยู่ที่สถานที่ที่ผู้ใช้บริการออฟหรือพาผู้ขายบริการเข้ามาใช้บริการ ซึ่งการบริการก็คงไม่แตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ มากนัก เพียงแต่จำนวนของสถานบริการเหล่านี้มีน้อยมากในจังหวัดลำพูน

3.6 ร้านเหล้าตอง ยาดอง สถานบริการประเภทนี้จะแตกต่างจากร้านอาหารอาหารพื้นเมือง ลาบ หลู้ เหล้า คือ ร้านเหล้าตองไม่มีลาบ และหลู้ แต่มีตู้เพลง หรือ VDO VCD CVD ให้ผู้ใช้บริการร้องเพลง โดยเสียค่าบริการในการร้องเพลงด้วย ซึ่งก็ต่างจากร้านคาราโอเกะจะบวกค่าร้องเพลงรวมกับค่าอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ร้านเหล้าตอง ยาดอง เจ้าของกิจการมักเป็นผู้หญิง อายุเกิน 17 ปีขึ้นไป (หรืออาจจะมีอายุน้อยกว่านี้แต่ไม่ค่อยพบ) ที่หาทางเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว องค์ประกอบของร้านเหล้าตอง ยาดองไม่ซับซ้อนส่วนใหญ่เป็นเพิงหมาแหงนปลูกชั่วคราว และสามารถเลิกกิจการได้โดยไม่ต้องพะวงกับค่าใช้จ่ายในการปลูกสร้างร้านเหล้าตอง ร้านยาดองจะเปิดกันมากในช่วงเทศกาลและฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตลำไย สถานที่ตั้งจะพบเห็นได้ทั่วไปตามข้างถนน ตรอก ซอย ของหมู่บ้านที่มีแรงงานผ่านไปมา ร้านเหล้าตอง ยาดอง ถือเป็นแหล่งปลดปล่อยอารมณ์และหาความบันเทิงของผู้มีรายได้น้อย (ผู้มีรายได้มากอาจจะมาใช้บริการก็ไม่มีข้อกำหนดแต่ประการใด) ผู้ให้บริการในร้านเหล้าตองยาดองอาจจะมีการขายบริการทางเพศด้วย

3.7 สถานที่ตามฤดูกาล/เทศกาล เช่น ฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตลำไย สถานบริการหรือแหล่งนัดพบเพื่อขายบริการอาจเป็นหน้าบริษัทรับซื้อลำไยหรือร้านเหล้าตองที่เปิดขายหน้าบริษัทรับซื้อลำไย แม้แต่งานปอยหรืองานบุญ งานประจำปี/สถานบริการอินเทอร์เน็ตก็อาจมีการค้าประเวณี

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดลำพูน

คำขวัญจังหวัด

“พระธาตุเด่น พระรอดขลัง ลำไยดัง กระเทียมดี ประเพณีงาม จามเทวี ศรีหริภุญชัย”

จังหวัดลำพูนเป็นเมืองโบราณมีอายุประมาณ 1,342 ปีเดิมชื่อ “นครหริภุญไชย” ตามพงศาวดารโยนกเล่าสืบต่อกันมาว่า การสร้างนครหริภุญไชยสร้างโดยฤๅษีวาสุเทพเป็นผู้เกณฑ์พวกเม็งคบุตรหรือชนเชื้อชาติมอญมาสร้างเมืองนี้ขึ้นบนพื้นที่ระหว่างแม่น้ำสองสายคือ แม่น้ำกวงและแม่น้ำปิง เมื่อสร้างเมืองเสร็จจึงได้ส่งทูตไปเชิญราชธิดาภคินีเมืองละโว้พระนาม “จามเทวี” มาเป็นปฐมกษัตริย์ปกครองเมืองหริภุญไชยสืบราชวงศ์กษัตริย์กันต่อมาหลายพระองค์จนกระทั่งถึงสมัยพระยาธิบาชจึงได้เสียการปกครองให้แก่พ่อขุนเม็งรายมหาราชผู้รวบรวมแคว้นทางเหนือเข้าเป็นอาณาจักรล้านนา เมืองลำพูนแม้ว่าจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนาแต่ก็ได้เป็นผู้ถ่ายทอดมรดกทางศิลปและวัฒนธรรมให้แก่ผู้ที่เข้ามาปกครองดังปรากฏหลักฐานทั่วไปในเวียงกุมกามเชียงใหม่และเขียนราย จนกระทั่งสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเมืองลำพูนจึงได้เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย มีผู้ครองนครสืบต่อกันมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เมื่อเจ้าผู้ครองนครองค์สุดท้ายคือ พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ถึงแก่พิราลัยเมืองลำพูนจึงเปลี่ยนเป็นจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปกครองสืบมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ลักษณะทั่วไปของจังหวัดลำพูน

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง จังหวัดลำพูนตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (สายเอเชีย) เป็นระยะทาง 689 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธินเป็นระยะทาง 724 กิโลเมตร และตามทางรถไฟ 729 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออก อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนที่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือ และอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงหรือพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ

ขนาด จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,505.882 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,815,675 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.85 ของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน บริเวณที่กว้างที่สุดประมาณ 43 กิโลเมตร และยาวจากเหนือจดใต้ 136 กิโลเมตร

ตารางที่ 1 ที่ตั้งและขนาดพื้นที่ของจังหวัดลำพูน จำแนกเป็นรายอำเภอ/กิ่งอำเภอ

ส่วนราชการ	ขนาด ตร.กม.	ร้อยละ	ระยะทางห่างจากจังหวัด
จังหวัดลำพูน	4,505.882		
- อำเภอเมืองลำพูน	473.825	10.78	2
- อำเภอป่าซาง	299.950	6.52	11
- อำเภอบ้านโฮ่ง	596.901	13.31	36
- อำเภอแม่ทา	762.63	16.68	25
- อำเภอลี้	1,701.99	37.96	105
- อำเภอทุ่งหัวช้าง	486.129	10.79	105
- อำเภอบ้านธิ	129.024	2.72	26
- กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง	49.433	1.24	45

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดลำพูน

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสารภีและอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และอำเภอสามเงา จังหวัดตาก
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอห้างฉัตร อำเภอสบปราบ และอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอฮอด อำเภอจอมทอง อำเภอหางดง และอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

2. สภาพพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดลำพูนมีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบหุบเขาและพื้นที่ภูเขา มีที่ราบอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน หรือที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง กว๊ง ลี้ และแม่ทา เป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง และตอนเหนือของอำเภอบ้านโฮ่ง มีความสูงเฉลี่ย 200-400 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตัวเมืองลำพูนมีระดับความสูง 290.29 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ค่อยลาดสูงขึ้นในตอนกลางทางทิศตะวันออกเฉียงใต้และตะวันตกเฉียงใต้ตั้งแต่อำเภอแม่ทา ตอนใต้ของอำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอทุ่งหัวช้าง และอำเภอลี้ ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบสูงและภูเขาสูง มีระดับความสูง ระหว่าง 400 - 800 เมตรขึ้นไป ระดับความสูงจะลดลงเมื่อเข้าเขตที่ราบในอำเภอลี้ที่ระดับความสูงประมาณ 400 - 800 เมตร แล้วค่อยๆ ยกตัวสูงขึ้นมาทางทิศใต้ซึ่งเป็นเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดลำปางและจังหวัดตากที่ระดับความสูง 600 - 1,000 เมตร

กรมพัฒนาที่ดินได้แบ่งลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดลำพูนออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) พื้นที่ราบเรียบและค่อนข้างราบเรียบ (FLAT TO NEARLY FLATLAND) มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 12 ของพื้นที่ทั้งหมด มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดเอียงส่วนใหญ่อยูระหว่างร้อยละ 0-2 เป็นบริเวณกว้างทางตอนเหนือของจังหวัดลำพูนทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิงและบริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำกวตั้งแตทางตอนใต้ของบ้านสบทา ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง บางแห่งพบเป็นที่ราบแคบๆ ระหว่างเขาซึ่งเกิดตามสองฟากของลำน้ำสายต่างๆ เช่น แม่น้ำลี้ แม่น้ำแม่ทา เป็นต้น แต่มีพื้นที่ไม่มากนัก โดยปกติแล้วน้ำจากแม่น้ำจะไม่ท่วมถึง ส่วนบริเวณที่ราบเรียบเกิดอยู่ต่ำที่สุดใกล้กับลำน้ำในปัจจุบัน โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้น้ำปิงและช่วงระหว่างแม่น้ำปิงกับแม่น้ำกวในฤดูน้ำหลากจะถูกน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี ส่วนตามริมฝั่งแม่น้ำปิงนั้นขณะที่น้ำท่วมตะกอนขนาดใหญ่ก็จะตกจมอยู่ริมฝั่งน้ำ ทำให้มีลักษณะเป็นคันดินธรรมชาติแคบๆ ขนานไปกับลำน้ำมีพื้นที่สูงกว่าที่ราบต่ำทางฝั่งออกไปเล็กน้อย ซึ่งใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือนของราษฎรที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำปิง

2) พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดและลูกคลื่นลอนชัน (UNDULATING AND ROLLING TERRACE) มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 24 ของพื้นที่ทั้งหมด มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 350-600 เมตร มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลอนคลื่นสูงๆ ต่ำๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีหรือภูมิอากาศทำให้ทางน้ำไหลกัดเซาะลึกลงไปเป็นแนวดิ่งทั้งบริเวณที่เป็นดินตะกอน บริเวณเหล่านี้ในปัจจุบันจะมีลำห้วยและทางน้ำไหลผ่านกัดเซาะอยู่โดยทั่วไป

3) บริเวณเนินเขาและภูเขาสูงสลับซับซ้อน (HILLS AND MOUNTAINS) เป็นลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งประกอบเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดลำพูน มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 64 ของพื้นที่ทั้งหมด สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นเนินเขาและภูเขาสูงสลับซับซ้อน ส่วนใหญ่ของพื้นที่มีความลาดเอียงมากกว่าร้อยละ 16 ขึ้นไป มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 600-1,000 เมตร บริเวณเนินเขาและภูเขาสูงสลับซับซ้อนของจังหวัดลำพูนนี้ มีลำห้วยและทางน้ำเล็กๆ อยู่มากมาย แต่ส่วนใหญ่มีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น

ที่มา : สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดลำพูน

3. ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดลำพูนตั้งอยู่ในภาคเหนือ ซึ่งตามตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนที่ค่อนข้างไปทางเขตอากาศอบอุ่นในฤดูหนาวจึงมีอากาศเย็นค่อนข้างหนาว แต่เนื่องจากอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินห่างไกลจากทะเล จึงมีฤดูแล้งที่ยาวนานและอากาศจะร้อนจัดในฤดูร้อน มีสภาพภูมิอากาศแตกต่างกันอย่างเด่นชัด 3 ช่วง ฤดูกาลคือ ช่วงเดือนมีนาคมกับเมษายนมีอากาศร้อน ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมจะมีฝนตกชุกเป็น ฤดูฝน และช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์มีอากาศหนาวเย็นเป็นฤดูหนาวและฤดูร้อน เป็นช่วงฤดูแล้งที่มีระยะเวลาติดต่อกันประมาณ 6 เดือน ในช่วงฤดูฝนอีก 6 เดือนนั้น อากาศจะไม่ร้อนเท่ากับใน ฤดูร้อนและไม่หนาวเย็นเท่าฤดูหนาว คือมีอุณหภูมิปานกลางอยู่ระหว่างสองฤดูดังกล่าว

อุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน 2546 วัดได้ 40.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคม 2546 วัดได้ 11.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 2546 เท่ากับ 26.98 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝน (ระหว่างปี 2541-2546)

1. ปริมาณน้ำฝนของจังหวัดลำพูนเฉลี่ย 992.25 มิลลิเมตร
2. ปริมาณน้ำฝนมากที่สุดต่อวัน วันที่ 22 สิงหาคม 2545 วัดได้ 156.0 มิลลิเมตร
3. ปริมาณฝนตกมากที่สุดในปี 2545 วัดได้ถึง 1,320.0 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 119 วัน
4. ปริมาณฝนตกน้อยที่สุดในปี 2541 วัดได้ 642.2 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 95 วัน
5. ในปี 2546 ปริมาณน้ำฝน รวม 823.20 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 105 วัน

ที่มา : สำนักงานอุตุนิยมวิทยาจังหวัดลำพูน ณ เดือนกันยายน 2547

4 . การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดลำพูน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 51 ตำบล 562 หมู่บ้าน 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลเมือง 13 เทศบาลตำบล 44 องค์การบริหารส่วนตำบล และ 2 สภาตำบล

ตารางที่ 2 การแบ่งเขตการปกครองจังหวัดลำพูน

อำเภอ	พื้นที่ ตร.กม.	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล เมือง/ตำบล	อบต.	สภา ตำบล	ห่างจาก จังหวัด
เมืองลำพูน (รวมเทศบาลเมือง ลำพูน/เทศบาลตำบล)	473.825	15	164	4	12	-	2 กม.
ป่าซาง	299.950	9	85	2	7	1	11 กม.
บ้านโฮ่ง	596.901	5	57	1	5	-	36 กม.
แม่ทา	762.630	6	68	2	6	-	25 กม.
ลี้	1,701.990	8	95	2	8	-	105 กม.
ทุ่งหัวช้าง	486.129	3	35	1	3	-	105 กม.
บ้านธิ	129.024	2	34	1	1	-	26 กม.
กิ่ง อ.เวียงหนองล่อง	49.433	3	24	1	2	1	45 กม.
รวม	4,505.882	51	562	14	44	2	-

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

5. พื้นที่ป่าไม้

จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 2,928.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,830,038 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 64.58 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าไม้ที่พบในบริเวณจังหวัดประกอบด้วยป่าไม้ 3 ประเภท คือ

1) ป่าเต็งรัง ป่าแพะ ป่าแดง พบในที่แห้งแล้งดินขาดความสมบูรณ์มีกรวดปน ไม้ที่พบคือ ไม้เหียง ไม้พลวง

2) ป่าเบญจพรรณหรือป่าผสมผลัดใบ พบบริเวณที่มีดินค่อนข้างลึกตามเชิงเขา และพื้นที่ราบที่มีความชุ่มชื้นมากโดยเฉพาะริมห้วยและหุบเขา มักจะมีไม้สักขึ้นปะปนทั่วไป ไม้อื่นๆ ประกอบด้วย ประดู่ ตะแบก มะค่าโมง จั้ว ส่วนไม้พื้นล่างได้แก่ ไผ่ชนิดต่างๆ

3) ป่าดิบแล้ง พบบริเวณหุบเขา ริมลำห้วยเหมือนป่าเบญจพรรณ แต่บริเวณที่พบป่าประเภทนี้จะมีดินลึกกว่า ความชุ่มชื้นมากกว่าพันธุ์ไม้ที่พบคือ ยาง ตะเคียนทอง

ที่มา : สำนักงานป่าไม้จังหวัดลำพูน ณ เดือนกันยายน 2547

6. ประชากร

จังหวัดลำพูนปัจจุบันมีประชากร จำนวน 409,041 คน เป็นเพศชาย 200,136 คน เพศหญิง 208,905 คน ความหนาแน่นของประชากร โดยเฉลี่ยเท่ากับ 90 คน ต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร อัตราการเกิดเท่ากับ 9.73 ต่อพันประชากร อัตราตายเท่ากับ 9.53 ต่อพันประชากร อัตราเพิ่มตามธรรมชาติเท่ากับร้อยละ 0.02 ซึ่งเป็นแนวโน้มของอัตราเพิ่มตามธรรมชาติของประชากรที่ลดลงทุกปี โดยตั้งแต่ปี 2539-2544 เท่ากับร้อยละ 0.34 0.38 0.061 -0.03 -0.03 และ -0.07 ตามลำดับ และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี 2545-2546 เท่ากับร้อยละ -0.04 และ 0.02

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2547

ตารางที่ 3 รายละเอียดประชากรและครัวเรือนของจังหวัดลำพูน

พื้นที่	จำนวนประชากร			จำนวน
	ชาย	หญิง	รวม	ครอบครัว
อ.เมืองลำพูน	46,435	50,710	97,145	36,030
- เทศบาลเมืองลำพูน	6,942	7,944	14,886	5,440
- เทศบาลตำบลอุโมงค์	6,529	7,075	13,604	4,592
- เทศบาลตำบลลิมปิง	3,403	3,703	7,106	2,396
- เทศบาลตำบลบ้านแป้น	3,270	3,580	6,850	2,217
อ.ป่าซาง	23,616	24,487	48,103	16,373
- เทศบาลตำบลม่วงน้อย	2,081	2,296	4,377	1,517

- เทศบาลตำบลป่าซาง	3,928	4,505	8,433	3,039
พื้นที่	จำนวนประชากร			จำนวน
	ชาย	หญิง	รวม	ครอบครัว
อ.บ้านโฮ้ง	17,296	17,706	35,002	10,624
- เทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง	4,301	4,631	8,932	3,062
อ.แม่ทา	15,776	15,736	31,512	10,202
- เทศบาลตำบลทาสบง	3,137	3,274	6,411	2,332
- เทศบาลตำบลทาภา	1,909	2,032	3,941	1,400
อ.ลี้	30,282	29,323	59,605	17,063
- เทศบาลตำบลวังดิน	1,920	1,907	3,827	1,712
- เทศบาลตำบลแม่ตึ่น	1,560	1,644	3,204	968
อ.ทุ่งหัวช้าง	8,472	8,267	16,739	4,742
- เทศบาลตำบลทุ่งหัวช้าง	1,122	1,074	2,196	799
อ.บ้านธิ	3,976	4,166	8,142	2,772
- เทศบาลตำบลบ้านธิ	4,695	4,964	9,659	3,322
กิ่ง อ. เวียงหนองล่อง	6,149	6,335	12,484	4,340
- เทศบาลตำบลวังผาง	3,337	3,546	6,883	2,278
รวมทั้งจังหวัด	200,136	208,905	409,041	137,220

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2546

สภาพสังคม

1. ด้านการศึกษา

จังหวัดลำพูนมีการจัดระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน มีสถานศึกษาในระบบตั้งแต่อนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา สามารถจำแนกการศึกษาได้ ดังนี้

- 1) การศึกษาในระบบโรงเรียน มีสถานศึกษาทั้งหมด 361 แห่ง แบ่งตามสังกัด ได้ ดังนี้
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 รับผิดชอบดูแลสถานศึกษาในเขตอำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านธิ มีโรงเรียนในสังกัด 205 แห่ง (รวมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 22 แห่ง) ปีการศึกษา 2547 มีจำนวนนักเรียน 48,901 คน มีครู จำนวน 2,995 คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 110 คน มีนักเรียนที่จบการศึกษาในปีการศึกษา 2546 จำนวน 8,301 คน แยกเป็นระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3,295 คน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2,981 คน และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2,025 คน

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 รับผิดชอบดูแลสถานศึกษาในเขตอำเภอ บ้านโฮ่ง อำเภอลี้ อำเภอทุ่งหัวช้าง และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง มีโรงเรียนในสังกัด 137 แห่ง (รวมโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 6 แห่ง) ปีการศึกษา 2546 มีจำนวนนักเรียน 21,689 คน (ไม่รวมนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม) มีครู จำนวน 1,071 คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 48 คน มีนักเรียนที่จบการศึกษาในปีการศึกษา 2546 จำนวน 3,832 คน แยกเป็นระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2,092 คน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,098 คน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 603 คน และ ปวช. จำนวน 39 คน

- สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา	4 แห่ง
- สังกัดกรมการศาสนา (ร.ร.พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ)	10 แห่ง
(มหาวิทยาลัยราชภัฏลำพูน)	1 แห่ง
- สังกัดกองการศึกษาส่วนท้องถิ่น (เทศบาล)	4 แห่ง

2) การศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1) งานของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน มีดังนี้

- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด	1 แห่ง
- ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	8 แห่ง
- ห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัด	1 แห่ง
- ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ	7 แห่ง
- ห้องสมุดประชาชนตำบล	2 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	482 แห่ง
- ศูนย์การเรียนชุมชนประจำตำบล	51 แห่ง
- โรงเรียนผู้ใหญ่ในเรือนจำจังหวัดลำพูน	1 แห่ง

ที่มา : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

2.2) แหล่งความรู้อื่น ๆ ได้แก่

- หอสมุดแห่งชาติ	1 แห่ง
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย	1 แห่ง
- พิพิธภัณฑ์เอกชน	1 แห่ง
- โบราณสถาน	15 แห่ง
- พิพิธภัณฑ์วัด	6 แห่ง

2. ศาสนา

จังหวัดลำพูนมีวัดทั้งหมด 454 วัด แยกเป็นธรรมยุต 3 วัด มหานิกาย 541 วัด พระอารามหลวง 2 วัด วัดราษฎร์ 452 วัด วิสุทธคามสีมา 49 วัด จำนวนวัดร้าง 356 วัด จำนวนที่พักสงฆ์ 61 แห่ง

จำนวนพระภิกษุ 1,312 รูป จำนวนสามเณร 2,059 รูป จำนวนศิษย์วัด 368 คน ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 39 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรม 71 แห่ง แยกเป็นแผนกสามัญศึกษา 11 แห่ง แผนกธรรมบาลี 60 แห่ง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 51 แห่ง ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 30 แห่ง มัสยิด 1 แห่ง และโบสถ์โปรเตสแตนต์ 4 แห่ง

จำนวนประชากรที่นับถือศาสนาต่างๆ พุทธศาสนิกชน 405,192 คน คิดเป็นร้อยละ 99.06 ของจำนวนประชากรทั้งหมด คริสต์ศาสนิกชน 2,545 คน ร้อยละ 0.62 อิสลามิกชน 250 คน ร้อยละ 0.06 พราหมณ์ 20 ร้อยละ 0.005 ซิกข์ 19 คน ร้อยละ 0.004 อื่นๆ 1,015 คน ร้อยละ 0.251

ที่มา : สำนักงานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

3. การบริการสาธารณสุข

ปี 2547 มีสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐบาล เป็นโรงพยาบาล 7 แห่ง สถานื่อนามัยขนาดใหญ่ 14 แห่ง สถานื่อนามัยทั่วไป 57 แห่ง สำนักงานสุขภาพชุมชน 6 แห่ง และศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีสถานบริการสาธารณสุขเอกชนแบ่งเป็นโรงพยาบาลเอกชน 3 แห่ง คลินิก 59 แห่ง สถานพยาบาลผดุงครรภ์ 49 แห่ง เวชกรรมแผนโบราณ 5 แห่ง เทคนิคการแพทย์ 4 แห่ง โดยมีจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของจังหวัดลำพูน ดังนี้ แพทย์ 60 คน ทันตแพทย์ 21 คน เภสัชกร 43 คน พยาบาลวิชาชีพ 503 คน พยาบาลเทคนิค 119 คน และเจ้าหน้าที่สถานื่อนามัย 229 คน สัดส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:6,817 ทันตแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1:19,478 เภสัชกรต่อประชากร 1:9,513 พยาบาลวิชาชีพ 1: 813 พยาบาลเทคนิค 1: 3,437 เจ้าหน้าที่สถานื่อนามัย 1: 1,538

สาเหตุการตายของประชาชนในจังหวัดพบว่า อันดับ 1 คือ โรคมะเร็งทุกชนิด จำนวน 407 ราย คิดเป็นอัตรา 100.24 ต่อแสนประชากร อันดับ 2 คือ โรคภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องจากเชื้อไวรัส (HIV) จำนวน 320 ราย คิดเป็นอัตรา 78.81 ต่อแสนประชากร อันดับ 3 คือ โรคหัวใจ จำนวน 129 คน คิดเป็นอัตรา 31.77 ต่อแสนประชากร

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สรุปสถิติคดีอาชญากรรมตั้งแต่ปี 2544-2546 และเดือนมกราคม-มิถุนายน 2547 จำนวน 5 กลุ่ม และผลการจับกุม มีดังนี้

ตารางที่ 4 คดีกลุ่มที่ 1 คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ

ประเภทคดี	ปี 2544		ปี 2545		ปี 2546		ม.ค.-มิ.ย. 2547	
	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม
1. ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	17	11	16	11	36	11	10	8
2. ปล้นทรัพย์	0	0	0	0	3	3	0	0
3. ชิงทรัพย์บาดเจ็บ	1	1	1	1	0	0	1	0
4. ชิงทรัพย์ไม่บาดเจ็บ	0	0	3	2	4	4	2	2
5. ลักพาเรียกค่าไถ่	0	0	0	0	0	0	0	0
6. วางเพลิง	2	1	3	2	1	0	2	1
รวมคดีกลุ่มที่ 1	20	13	23	16	44	18	15	11

ตารางที่ 5 คดีกลุ่มที่ 2 คดีประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกายและเพศ

ประเภทคดี	ปี 2544		ปี 2545		ปี 2546		ม.ค.-มิ.ย. 2547	
	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม
1. ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา	17	11	16	11	36	11	10	8
2. ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา	2	2	2	1	2	2	4	3
3. ทำให้ตายโดยประมาท	1	0	2	2	1	1	0	0
4. พยายามฆ่า	20	14	26	16	14	15	20	10
5. ทำร้ายร่างกาย	95	91	98	75	119	199	73	55
6. ช่มชู้นกระทำชำเรา	19	17	17	13	9	14	8	11
รวมคดีกลุ่มที่ 2	154	135	161	118	181	242	115	87

ตารางที่ 6 คดีกลุ่มที่ 3 คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์

ประเภทคดี	ปี 2544		ปี 2545		ปี 2546		ม.ค.-มิ.ย. 2547	
	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม
1. ลักทรัพย์	259	153	257	133	273	147	175	75
2. วิ่งราวทรัพย์	7	6	4	3	7	14	8	4
3. รีดเอาทรัพย์	0	0	0	0	0	0	0	0
4. กรรโชกทรัพย์	1	1	0	0	1	1	1	1
5. ชิงทรัพย์บาดเจ็บ	1	1	0	0	0	0	2	2
6. ชิงทรัพย์ไม่บาดเจ็บ	0	0	3	2	4	4	2	2
7. ปล้นทรัพย์	0	0	0	0	3	3	0	0
8. รับของโจร	1	1	0	0	0	0	0	0
9. ทำให้เสียทรัพย์	28	19	27	18	43	31	13	8
รวมคดีกลุ่มที่ 3	297	181	291	156	331	200	201	92

ตารางที่ 7 คดีกลุ่มที่ 4 คดีที่น่าสนใจ

ประเภทคดี	ปี 2544		ปี 2545		ปี 2546		ม.ค.-มิ.ย. 2547	
	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม
1. โจรกรรมรถจักรยานยนต์	50	22	64	9	61	17	26	6
2. โจรกรรมรถยนต์	3	2	2	1	6	0	10	1
3. โจรกรรมโค-กระบือ	0	0	0	0	1	1	0	0
4. โจรกรรมเครื่องมือ	2	2	0	0	3	1	1	1
การเกษตร								
5. ปล้น-ชิงรถยนต์โดยสาร	0	0	0	0	0	0	0	0
6. ปล้น-ชิงรถแท็กซี่	0	0	0	0	0	0	0	0
7. ช่มชู้และฆ่า	0	0	0	0	1	1	0	0
8. ลักพาเรียกค่าไถ่	0	0	0	0	0	0	0	0
9. ฉ้อโกงทรัพย์	28	15	24	6	32	12	17	0
10. ยักยอกทรัพย์	77	30	73	30	76	9	30	12
รวมคดีกลุ่มที่ 4	160	71	163	46	180	41	84	20

ตารางที่ 8 คดีกลุ่มที่ 5 คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย

ประเภทคดี	ปี 2544		ปี 2545		ปี 2546		ม.ค.-มิ.ย. 2547	
	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม	รับแจ้ง	จับกุม
1. อาวุธปืนธรรมดา	195	198	166	169	218	219	69	63
2. อาวุธปืนสงคราม	5	5	2	2	3	3	1	1
3. วัตถุระเบิด	0	0	35	38	50	52	20	21
4. การพนันทั่วไป	244	819	261	662	284	101	192	607
5. การพนันสลาก กินรวบ	145	146	90	97	147	148	50	49
6. ยาเสพติด	1,217	1,170	930	924	439	436	98	82
7. สถานบริการ	27	27	8	8	18	18	0	0
8. โรงแรม	1	1	22	22	9	9	4	4
9. มีและเผยแพร่วัตถุ ลามก	4	4	7	7	7	7	1	1
10. ค้าประเวณี	4	5	13	13	4	4	0	0
รวมคดีกลุ่มที่ 5	1,842	2,375	1,489	1,942	1,179	997	435	828

ตารางที่ 9 อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัดลำพูน

สังกัด	สัญญาบัตร (นาย)	ประทวน (นาย)	รวมแต่ละ สภ.
ภ.จว.ลำพูน	23	67	90
สภ.อ.เมือง	29	211	240
สภ.อ.ป่าซาง	12	115	127
สภ.อ.บ้านโฮ่ง	10	80	90
สภ.อ.ลี้	9	93	102
สภ.อ.บ้านธิ	9	61	70
สภ.อ.แม่ทา	9	83	92
สภ.อ.ทุ่งหัวช้าง	7	58	65
สภ.อ.กิ่งก.เวียงหนองล่อง	8	74	82
สภ.ต.เหมืองจี้	5	56	61
สภ.ต.ทากาศ	2	53	55
สภ.ต.ก่อ	1	15	16
นปพ.	0	35	35
รวมทั้งหมด (นาย)	124	1,001	1,125

อัตราส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อประชากร เท่ากับ 1: 351

ที่มา : ตำรวจภูธรจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2547

สภาพทางเศรษฐกิจ

1. ผลิตภัณฑ์มวลรวม / รายได้ประชากร

ปี 2543 จังหวัดลำพูนมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ณ ราคาตลาด 29,954 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน คิดเป็นร้อยละ 8.53 ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ฯ สูงสุดคือ สาขาอุตสาหกรรม 16,330 ล้านบาท คิดสัดส่วนเป็นร้อยละ 54.51 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม เนื่องจากลำพูนเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือและสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ของเอกชน รองลงมาได้แก่ สาขาเกษตรกรรม มูลค่า 2,956 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.86 และสาขาที่มีมูลค่าสูงในลำดับที่ 3 ได้แก่ สาขาค้าส่งและค้าปลีก มูลค่า 2,759 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.21

สำหรับทิศทางแนวโน้มของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดลำพูนจะพบว่า ภาคที่มีอัตราการขยายตัวสูงในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา (2536-2543) ได้แก่ ภาคการไฟฟ้าและประปาที่มีอัตราขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 14.27 ต่อปี รองลงมาได้แก่ ภาคอุตสาหกรรมเฉลี่ยร้อยละ 8.76 ต่อปี และภาคบริหารราชการและป้องกันประเทศเฉลี่ยร้อยละ 5.36 ต่อปี ในขณะที่ภาคเหมืองแร่และย่อยหินลดลงเฉลี่ยร้อยละ 4.14 ต่อปี ภาคเกษตรกรรมกับลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3.58 ต่อปี และภาคการธนาคารประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ลดลงร้อยละ 3.45 ต่อปี ตามลำดับ

รายได้ต่อหัวปี 2543 ประชากรจังหวัดลำพูนมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีจำนวน 68,859 บาท สูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ของภาคเหนือเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 8.28 ส่วนหนึ่งมาจากกาที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปรับตัวสูงขึ้น และจำนวนประชากรคงที่

ที่มา: กองบัญชีรายได้ประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

2. สินค้าที่สำคัญของจังหวัด

2.1 สินค้าเกษตร ที่สำคัญ คือ

ลำไย แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง และอำเภอบ้านโฮ่ง

กระเทียม แหล่งผลิตสำคัญได้แก่ อำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอลี้

หอมแดง แหล่งผลิตสำคัญได้แก่ อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอป่าซาง และอำเภอลี้

พืชผัก แหล่งผลิตสำคัญได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอป่าซาง โดยลำพูนนับเป็นแหล่งผลิตพืชผักที่สำคัญของภาคเหนือ ผลผลิตส่วนหนึ่งจะป้อนเป็นวัตถุดิบแก่โรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปและส่วนหนึ่งจะถูกส่งไปจำหน่ายในจังหวัดตามภาคต่างๆ

2.2 สินค้าหัตถกรรม

ผ้าฝ้ายทอมือ นิยมทำกันทุกอำเภอเป็นอาชีพเสริมหลังจากเสร็จสิ้นงานเกษตรกรรม ที่มีชื่อเสียงมากคือ อำเภอปายางโดยเฉพาะที่บ้านหนองเงือก หมู่ที่ 5 ตำบลแม่แรง ผ้าฝ้ายทอมือของ จังหวัดลำพูนทำกันในหลายรูปลักษณะ ทั้งผ้าผืนสำหรับนำไปตัดเย็บผ้าชิ้น เสื้อผ้าสำเร็จรูป ตลอดจน อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน เช่น ผ้าปูโต๊ะ ที่รองแก้ว-จาน ฯลฯ ในด้านการจำหน่ายผ้าทอและ ผลิตภัณฑ์นั้น โดยทั่วไปอาศัยตลาดใหญ่เป็นหลักคือ กรุงเทพฯ และเชียงใหม่

ผ้าไหมยกดอก โรงงานผลิตผ้าไหมยกดอกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดลำพูนคือ โรงงาน เพ็ญศิริไหมไทย ซึ่งได้มีการปรับปรุงแบบด้านลวดลาย สีเส้น โดยอาศัยลายผ่านสมัยโบราณประยุกต์ ปรับปรุงประกอบกับฝีมือที่ประณีต ทำให้ผ้าไหมยกดอกของลำพูนมีเอกลักษณ์ และมีชื่อเสียงเป็นที่ รู้จักทั่วไป

ไม้แกะสลัก แหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในเขตอำเภอแม่ทา มีการแกะสลักไม้จามจุรีเป็นรูปคน สัตว์ เครื่องใช้และเครื่องประดับภายในบ้านเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาว ต่างประเทศ

เชรามิกส์ ถึงแม้ว่าจะมีโรงงานผลิตเพียงไม่กี่โรงงานแต่ก็สามารถสร้างมูลค่าในการ จำหน่ายให้กับจังหวัดลำพูน โดยมีการส่งออกไปจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศมูลค่าปีละหลายล้าน บาท ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของเครื่องใช้ และเครื่องตกแต่งบ้านในลักษณะการ เลียนแบบของโบราณ ซึ่งเป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศ

2.3 สินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ได้แก่ สินค้าที่ผลิตจากโรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรม ภาคเหนือและสวนอุตสาหกรรมบริษัทสหพัฒนาอินเตอร์ไฮลด์จำกัด (มหาชน) ได้แก่ ชิ้นส่วนและ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ อาหารและเครื่องดื่ม การแปรรูปพืชผลทางการเกษตร อัญมณีและเครื่องประดับเครื่องหนัง เสื้อผ้าสำเร็จรูป ฯลฯ

3. การเกษตรกรรม

จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรรวม 613,634 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.79 ของ พื้นที่จังหวัด มีเกษตรกร 71,995 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 52.47 ของครัวเรือนทั้งจังหวัด

ตารางที่ 10 การใช้พื้นที่เพื่อเกษตรกรรม ปี 2547

ประเภทพื้นที่	จำนวน (ไร่)	ร้อยละของ พื้นที่จังหวัด	ร้อยละของ พื้นที่การเกษตร
พื้นที่จังหวัด	2,815,675	100	-
พื้นที่การเกษตร	613,634	21.79	100
1 ที่นา	166,603	5.92	27.15
2 พืชไร่	93,267	3.31	15.20
3 ไม้ผล - ไม้ยืนต้น	290,864	10.33	47.40

4	พืชผัก	28,276	1.00	4.61
5	ไม้ดอก – ไม้ประดับ	1,465	0.05	0.24
6	ที่เกษตรอื่นๆ	33,159	1.18	5.40

พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น (47.40%) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สวนทางกับพื้นที่นาซึ่งลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากถูกใช้ไปในการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นและการอยู่อาศัยตลอดจนเพื่อการอุตสาหกรรมและบริการอื่นๆ

พืชเศรษฐกิจ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดลำพูน ที่ทำรายได้หลักให้เกษตรกรคือ ลำไย หอมแดงและกระเทียม รองลงไปได้แก่ พืชผัก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มะม่วง และพืชไร่อื่นๆ สำหรับข้าวนั้นส่วนใหญ่ปลูกเพื่อการบริโภคในจังหวัด ซึ่งยังต้องมีการนำเข้าจากต่างจังหวัดเพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 11 สถิติการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญปี 2545/2546

ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
1. ลำไย	233,013	73,169	72,004	1,080
2. มะม่วง	24,420	20,252	15,261	183
3. ข้าวนาปี	157,705	147,204	83,278	541
4. ข้าวนาปรัง	5,345	5,115	4,087	26
5. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	59,515	58,856	43,752	153
6. ถั่วเหลือง	1,180	1,177	276	2
7. ถั่วลิสง	7,280	7,277	2,111	15
8. มันฝรั่ง	1,862	1,711	5,727	46
9. ยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนีย	3,610	3,610	2,756	193
10. กระเทียม	10,677	10,508	8,995	225
11. หอมแดง	21,165	18,448	29,615	592
12. ข้าวโพดฝักอ่อน	11,022	112,022	14,322	286
13. พืชผักอื่นๆ	34,012	31,134	48,063	577

- ลำไย มีพื้นที่ปลูกทุกอำเภอและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปี 2547 มีพื้นที่ปลูก 253,381 ไร่ ผลผลิตประมาณ 219,366.83 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 1,624.8 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรจำนวน 49,084 ราย ซึ่งมีการเพาะปลูกลำไยเพิ่มขึ้นจากปี 2546 จำนวน 17,151 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.26 ของพื้นที่ทั้งหมดของปี 2546 (236,230 ไร่) ทั้งนี้ในปี 2547 จังหวัดลำพูนมีสภาพภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการติดดอก สภาวะอากาศหนาวเย็นอย่างต่อเนื่องอุณหภูมิเฉลี่ย 15 องศาเซลเซียสติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน แหล่งผลิตที่สำคัญที่ให้ผลผลิตมากปีนี้ได้แก่ อำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง และอำเภอบ้านโฮ่ง

- กระเทียม ภาวะการผลิตกระเทียมในฤดูกาลผลิตปี 2546/47 มีพื้นที่ปลูกรวม 3,585 ไร่ ผลผลิตแห้งมัดจุกรวม 3,300 ตัน ผลผลิตน้อยกว่าปีก่อน 5,695 ตัน เนื่องจากเกษตรกรลดพื้นที่เพาะปลูก แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ อำเภอบ้านไธสง อำเภอศีร์ษะเกษ และอำเภอเสนา

- หอมแดง ภาวะการผลิตหอมแดง ฤดูกาลผลิตปี 2546/47 จะมีการเพาะปลูกประมาณ 3 ครั้งคือ ต้นฤดูฝน ปลายฤดูฝน และฤดูแล้ง ช่วงต้นฤดูฝนจะมีการเพาะปลูกน้อย ฤดูแล้งจะมีการเพาะปลูกมาก มีพื้นที่ปลูกรวม 10,735 ไร่ ผลผลิตแห้งมัดจุกรวม 16,481 ตัน แหล่งผลิตที่สำคัญได้แก่ อำเภอบ้านไธสง อำเภอปรางค์ และอำเภอศีร์ษะเกษเรียงตามลำดับ

- พืชไร่และพืชผัก เป็นพืชที่มีโอกาสทางการตลาด เนื่องจากลำพูนมีโรงงานอุตสาหกรรมรองรับผลผลิต โดยเฉพาะผักนั้นลำพูนเป็นศูนย์กลางผักที่มีพ่อค้ามารับไปส่งยังต่างจังหวัดหลายๆ จังหวัด รวมทั้งกรุงเทพฯ

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2547

- ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่มีการส่งเสริมการปลูกตามนโยบายของรัฐบาล ในการขยายพื้นที่การปลูกจากภาคใต้ไปสู่ภาคอื่นๆ ของประเทศไทย และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบขยายพื้นที่ปลูกยางพาราได้ทุกภาคของประเทศและได้อนุมัติ “โครงการปลูกยางพาราเพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคงให้แก่เกษตรกรในแหล่งปลูกยางใหม่ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2547-2549) ในเขตพื้นที่ภาคเหนือจำนวน 300,000 ไร่ จังหวัดลำพูนโดยผู้ว่าราชการจังหวัด (นายวิฑูรย์ เสถียรนาม) เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้สนองนโยบายดังกล่าว โดยประกาศแจ้งให้เกษตรกรที่มีความประสงค์และสนใจในการปลูกยางพารา ซึ่งได้มีสมาชิกสมัครเข้าร่วมโครงการเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม- 30 กันยายน 2546 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้เกษตรกรปลูกยางรายละไม่ต่ำกว่า 5 ไร่ และไม่เกิน 10 ไร่ ซึ่งปัจจุบันมีผู้เข้าร่วมโครงการรวมจำนวน 833 ราย เป็นพื้นที่ 7,272 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ (ยกเว้นกิ่งอำเภอ เวียงหนองล่อง)

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการส่งเสริมสหกรณ์ยางจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

การปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์จังหวัดลำพูน มีการประกอบธุรกิจฟาร์มเลี้ยงสัตว์มากขึ้น สัตว์ที่สำคัญมีดังนี้

- โคเนื้อ เลี้ยงมากที่อำเภอมะปราง อำเภอบ้านไธสง และอำเภอศีร์ษะเกษ พันธุ์โคส่วนใหญ่เป็นพันธุ์โคพื้นเมืองและโคลูกผสมพันธุ์บราห์มัน จากสถิติที่ผ่านมาจำนวนเพิ่มขึ้นเนื่องจากแรงจูงใจในการตลาด ซึ่งซื้อขายง่าย มีราคาดี นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงโคพันธุ์ชาวลำพูนซึ่งเป็นโคที่มีลักษณะพิเศษที่อนุรักษ์ไว้เพราะปัจจุบันมีจำนวนลดลงเหลือไม่ถึง 300 ตัว

- ไก่เนื้อ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงกันมากที่อำเภอบ้านธิ อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านไธสง สามารถผลิตน้ำหนักดิบได้วันละ 16.5 ตัน และส่งเข้าโรงงานที่รับซื้อเพื่อแปรรูปเป็นนมพร้อมดื่มขายให้

ประชาชนในเขตภาคเหนือและภาคกลาง การเลี้ยงโคนมขณะนี้ความต้องการของตลาดมีมากกว่า น้ำนมที่ผลิตได้ แต่มีข้อจำกัดที่การส่งเสริมการเลี้ยงเนื่องจากการตลาดยังไม่เข้าระบบ ผู้เลี้ยงจะต้องเลี้ยงกันเป็นกลุ่มก้อนต้องอยู่ใกล้แหล่งรับซื้อน้ำนมดิบ และต้องมีความอดทน ขยันขันแข็งสูง

- กระบือ เลี้ยงมากในพื้นที่อำเภอแม่ทา ลี้ และอำเภอเมืองลำพูน จากสถิติที่ผ่านมามีแนวโน้มลดลงเนื่องจากอัตราการบริโภคกระบือสูงกว่าการเกิดของกระบือ จึงทำให้มีราคาสูงขึ้น

- สุกร ส่วนใหญ่จะเลี้ยงอยู่ที่อำเภอแม่ทา อำเภอเมืองลำพูน และอำเภอบ้านธิ ผลผลิตทั้งลูกสุกรและสุกรขุนจะนำไปจำหน่ายในพื้นที่และนอกพื้นที่โดยเฉพาะจังหวัดใหญ่ เช่น เชียงใหม่ และลำปาง เป็นต้น

- ไก่ เลี้ยงมากในพื้นที่อำเภอป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน และอำเภอแม่ทา เป็นการเลี้ยงแบบฟาร์มใหญ่ใช้บริโภคในจังหวัดและขายส่งจังหวัดใกล้เคียง สำหรับการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมืองมีการเลี้ยงเกือบทุกครัวเรือนเพื่อบริโภคและเสริมรายได้ให้กับครอบครัว

สำหรับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดลำพูนประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์เป็นรายได้เสริม โดยเฉพาะโคเนื้อและไก่พื้นเมืองซึ่งมีการเลี้ยงอยู่ทุกอำเภอและสามารถนำมาจำหน่ายในตลาดค้าสัตว์ที่หมู่ที่ 6 ตำบลวังผาง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน รายละเอียดจำนวนสัตว์เลี้ยงแยกรายอำเภอ ปี 2546 มีดังนี้

ตารางที่ 12 จำนวนสัตว์เลี้ยงจังหวัดลำพูน จำแนกรายอำเภอ ปี 2546

อำเภอ	จำนวน เกษตรกร ทั้งหมด	โคนม		โคนม		กระบือ		สุกร		แพะ		เป็ด		ไก่		นกกระทา	
		จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน(ตัว)	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร
		(ตัว)	ครัวเรือน	(ตัว)	ครัวเรือน	(ตัว)	ครัวเรือน	(ตัว)	ครัวเรือน	(ตัว)	ครัวเรือน	(ตัว)	ครัวเรือน		ครัวเรือน	น(ตัว)	ครัวเรือน
เมืองลำพูน	7,397	345	16	11,595	422	322	18	21,765	212	176	4	9,932	192	394,987	6,605	112	3
ป่าซาง	4,460	-	-	1,311	291	3	1	8,650	59	-	-	6,032	157	414,600	3,772	-	-
บ้านโฮ่ง	2,689	497	28	3,433	230	15	3	4,025	216	-	-	1,130	58	120,500	2,390	-	-
ลี้	3,058	-	-	3,901	320	396	78	3,585	307	-	-	1,756	58	61,143	2,540	-	-
แม่ทา	2,912	508	39	2,951	302	1,206	148	59,138	277	15	1	918	42	141,042	2,462	50	1
ทุ่งหัวช้าง	2,267	-	-	2,391	318	162	34	3,150	153	-	-	699	36	54,840	1,970	-	-
บ้านธิ	1,482	1,780	138	2,624	389	15	3	14,339	65	47	1	3,019	149	71,088	888	12	1
กิ่งอ.เวียงฯ	2,311	48	2	982	65	-	-	1,494	23	-	-	1,573	19	62,966	2,185	-	-
รวม	26,558	3,178	223	29,188	2,337	2,129	285	116,146	1,312	238	6	25,059	711	1,321,166	22,812	174	5

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2546

การประมง การเลี้ยงสัตว์น้ำของจังหวัดลำพูน มีพื้นที่การเลี้ยงประมาณ 2,2136 ไร่ กระจายอยู่ทุกอำเภอส่วนใหญ่เลี้ยงในบ่อดินร่องสวนควบคู่ไปกับไม้ผลคือ ลำไย น้ำในบ่อหรือร่องสวนจะถูกนำไปใช้ในสวนลำไย ทำให้น้ำแห้งเร็ว ผลผลิตสัตว์น้ำจึงจับเร็วขึ้นปลาโตไม่ได้ขนาดแต่ก็สามารถบริโภคภายในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

สำหรับภาวะการณ์บริโภคปลาของจังหวัดลำพูนปัจจุบันต้องอาศัยปลาจากต่างจังหวัดเข้ามาจำหน่ายประมาณ 80% โดยปลาต่างๆ มาจากจังหวัดพะเยา เชียงราย สุโขทัย พิจิตร และนครสวรรค์ เป็นต้น ปลาอีก 20% มาจากการเลี้ยงปลาในกระชังที่พบมากในเขตอำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง และจากการเลี้ยงปลาในบ่อดิน บ่อซีเมนต์ บ่อพลาสติก และจากแม่น้ำแม่ทา แม่น้ำลี้ และจากแหล่งชลประทานใหญ่ด้วย

การทำประมงที่ผิดกฎหมายตามแหล่งน้ำสาธารณะต่างๆ ก็ยังพบเห็นอยู่แต่ไม่มาก การใช้เครื่องมือประมงที่รุนแรง เช่น ระเบิดมีน้อยแต่การใช้เบตเตอร์ช็อตปลายังมีอยู่ตามแหล่งน้ำใหญ่ เช่น แถบลำน้ำแม่ปิง เขตอำเภอป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน และแหล่งน้ำใหญ่ เช่น อ่างเก็บน้ำแถบอำเภอลี้ เป็นต้น

นอกจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ยังมีการประมงน้ำจืดจากแหล่งน้ำธรรมชาติได้แก่ บริเวณแม่น้ำปิง แม่น้ำกวง แม่น้ำทาและแม่น้ำลี้ ซึ่งเป็นการเสริมรายได้ให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง อำเภอที่มีการทำประมงน้ำจืดได้แก่ อำเภอแม่ทา ลี้ บ้านโฮ้ง ป่าซาง และอำเภอเมืองลำพูน

ตารางที่ 13 แสดงทะเบียนผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของจังหวัดลำพูน ปี 2547

ลำดับ	อำเภอ	การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด		
		จำนวนครัวเรือน	จำนวนบ่อ	เนื้อที่ (ไร่)
1.	เมืองลำพูน	1,025	1,816	976
2.	ลี้	362	362	197
3.	แม่ทา	1,030	1,058	435
4.	ป่าซาง	310	340	297
5.	บ้านธิ	172	172	143
6.	บ้านโฮ้ง	135	140	116
7.	ทุ่งหัวช้าง	216	220	38
8.	กิ่งอ.เวียงหนองล่อง	69	71	11
รวม		3,319	4,179	2,213

ตารางที่ 14 มูลค่าผลผลิตสัตว์น้ำจืดของจังหวัดปี 2546

สัตว์น้ำจืดเพาะเลี้ยง				การจับสัตว์น้ำจืดตามธรรมชาติ			
ชนิดปลา	ผลผลิต (กก.)	ราคา (บาท/กก.)	มูลค่าผลผลิต	ชนิดปลา	ผลผลิต (กก.)	ราคา (บาท/กก.)	มูลค่า ผลผลิต
ปลานิล	176,530	38	6,708,140	ปลานิล	5,840	38	221,920
ปลาตะเพียน	51,270	30	1,538,100	ปลาตะเพียน	4,120	30	123,600
ปลาไน	39,850	30	1,195,500	ปลาไน	19,640	30	589,200
ปลายี่สกเทศ	32,770	30	983,100	ปลายี่สกเทศ	3,760	30	112,800
ปลาดุก	9,310	40	372,400	ปลาดุก	1,290	40	51,600
ปลานวลจันทร์เทศ	13,110	30	393,000	ปลานวลจันทร์เทศ	3,240	30	97,200
ปลาทับทิม	66,130	40	2,645,200	ปลาทับทิม	23,560	30	706,800
ปลาอื่นๆ	1,690	60	101,400	ปลาสร้อย	3,520	30	105,600
สัตว์น้ำอื่นๆ	11,820	120	1,418,400	ปลาอื่นๆ	2,710	60	162,600
				สัตว์น้ำอื่นๆ	5,970	120	716,400
รวม	402,480		15,355,540	รวม	73,650		2,887,720

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

4. การใช้พื้นที่

ลักษณะดินในจังหวัดลำพูนเป็นดินภูเขาเนื่องจากภูมิประเทศเป็นภูเขา ภายในหุบเขามีสภาพที่ราบเล็กๆ ประกอบด้วยที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ราบขั้นบันไดระดับต่างๆ ที่ราบเหล่านี้เกิดจากการทับถมของตะกอนที่แม่น้ำพามา ในที่ราบลุ่มมักเป็นดินเหนียว ส่วนที่ราบขั้นบันไดมักเป็นดินร่วนหรือดินทราย

ดินจังหวัดลำพูนแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มคือ

1. กลุ่มดินนาครอบคลุมพื้นที่ 10% ของจังหวัดในเขตอำเภอเมืองลำพูน และบริเวณที่ติดกับลำน้ำปิง
2. กลุ่มดินต้นนครครอบคลุมพื้นที่ 25% ของจังหวัดบริเวณอำเภอเมือง อำเภอป่าซาง ตอนกลางจังหวัด บางส่วนของอำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอลี้
3. กลุ่มดินไร่ครอบคลุมพื้นที่ 30 % ของจังหวัด บริเวณอำเภอลี้ บางส่วนในอำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอเมืองลำพูน และอำเภอแม่ทา
4. กลุ่มดินภูเขาครอบคลุมพื้นที่ 35% ของจังหวัดทุกอำเภอ ยกเว้นกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ลักษณะดินโดยทั่วไปมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงค่อนข้างดี

การใช้ที่ดิน

1. การใช้ที่ดินในจังหวัดลำพูน สามารถจำแนกออกได้ ดังนี้
 - พื้นที่ป่าไม้ ประมาณ 2,928.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,830,038 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 64.58 ของพื้นที่จังหวัด
 - พื้นที่เกษตรกรรม ประมาณ 613,634 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.79 ของพื้นที่จังหวัด
 - พื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นพื้นที่น้ำ ชุมชน ที่อยู่อาศัย นิคมอุตสาหกรรม สิ่งสาธารณูปโภค พื้นที่เหมืองแร่และอื่นๆ ประมาณ 372,504 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.23 ของพื้นที่จังหวัด
 2. การใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองได้แก่ เทศบาลเมืองลำพูน และเทศบาลตำบลต่างๆ อีก 13 แห่ง ประมาณ 133.74 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย สถานที่ราชการ สิ่งสาธารณูปโภค สิ่งบริการสาธารณะต่างๆ ศาสนสถานและสถานประกอบการค้า
 3. การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมมีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร ประมาณ 613,634 ไร่ (พ.ศ. 2547) คิดเป็นร้อยละ 21.79 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดซึ่งใช้เพื่อการทำนา พืชไร่ การเพาะปลูก ไม้ผลและไม้ยืนต้น ปลูกพืชผักและปลูกไม้ดอกไม้ประดับ
- พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 9.27 ไร่ โดยที่อำเภอลี้มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรจำนวนมากที่สุดคือ ประมาณ 146,252 ไร่ และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่องมีน้อยที่สุดคือ ประมาณ 21,315 ไร่

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ส่วนใหญ่ของจังหวัดลำพูนใช้เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ร้อยละ 47.40 รองลงมาใช้เป็นที่ทำนาคิดเป็นร้อยละ 27.15 ใช้เป็นพื้นที่ปลูกไม้ดอกและไม้ประดับน้อยที่สุด 1,465 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.24 ของพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรทั้งหมดของจังหวัด (ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน เดือนตุลาคม 2547)

5. การอุตสาหกรรม

จังหวัดลำพูนเป็นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีพื้นที่ประมาณ 1,788 ไร่ และพื้นที่สวนอุตสาหกรรมของเอกชน 1,200 ไร่ รวมทั้งโรงงานที่ตั้งอยู่นอกพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอต่างๆ ทุกอำเภอ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา ซึ่งเป็นโรงงานอุตสาหกรรมด้านการเกษตร รองลงมาจะเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ ทั้งนี้ เนื่องจาก 3 อำเภออยู่ไม่ไกลจากตัวจังหวัดลำพูนและมีอาณาเขตติดต่อกัน มีปัจจัยด้านวัตถุดิบในการผลิตด้านแรงงาน ด้านคมนาคมขนส่ง และการติดต่อสื่อสาร ที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนด้านอุตสาหกรรมมากกว่าอำเภออื่น ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบ และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นโดยเฉพาะวัตถุดิบทางการเกษตร

ปี 2547 จังหวัดลำพูนมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมรวมทั้งหมด 803 โรงงาน เงินลงทุนรวม 70,593 ล้านบาท การจ้างงานรวม 57,763 คน แยกเป็น

1. โรงงานนอกเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจำนวน 749 โรงงาน มีเงินลงทุนประมาณ 8,203 ล้านบาท มีคนงาน 16,584 คน (รวมบริษัทที่ตั้งในพื้นที่สวนอุตสาหกรรมเอกชนในเครือสหพัฒน์อินเตอร์โฮลดิ้ง จำกัด จำนวน 12 แห่ง เงินลงทุนประมาณ 1,700 ล้านบาท คนงาน 4,000 คน)

2. โรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือที่เปิดดำเนินการ 64 โรงงาน มีเงินลงทุนประมาณ 92,390 ล้านบาท และมีแรงงานประมาณ 41,179 คน มีมูลค่าการส่งออกปี 2547 (ณ เดือนสิงหาคม 2547) จำนวน 55,667 ล้านบาท

สถานะการลงทุนอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน

การลงทุนด้านอุตสาหกรรมนอกเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ โดยพิจารณาจากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนเงินลงทุน และจำนวนแรงงาน มีดังนี้

ตารางที่ 15 จำนวนโรงงาน จำนวนเงินลงทุนและจำนวนแรงงาน ตั้งแต่ปี 2541 – 2547

รายการ	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
จำนวนโรงงาน(โรงงาน)	691	708	725	646	679	717	738
จำนวนเงินลงทุน(ล้านบาท)	5,000	5,236	5,319	5,669	7,026	7,922	8,033
จำนวนแรงงาน(คน)	12,136	12,531	12,817	13,351	14,604	15,814	16,084

สภาวะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมนอกเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ในช่วงปี พ.ศ. 2541 – 2547 พบว่ามีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง นับแต่ปี 2544 จำนวนโรงงาน เงินลงทุน และแรงงานเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่า สภาวะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมนอกเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีแนวโน้มในการขยายตัวเพิ่มขึ้น ทั้งในกิจการที่มีการลงทุนใหม่และการขยายกิจการเดิม เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

การส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 16 สรุปผลโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน จังหวัดลำพูน ตั้งแต่ปี 2539 – 2547

ลำดับที่	ปี พ.ศ.	จำนวนโครงการ(ราย)	เงินลงทุน(บาท)	การจ้างแรงงาน(คน)
1	2539	16	3,576,563,000	5,264
2	2540	25	1,378,500,000	4,196
3	2541	24	3,108,018,000	4,550
4	2542	22	5,757,626,000	4,790
5	2543	22	9,258,377,000	8,250
6	2544	24	6,124,660,000	4,715
7	2545	23	2,733,770,000	5,178
8	2546	19	1,608,297,000	5,424
9	2547	6	573,884,000	797
รวม		181	34,119,350,000	43,164

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2547

จากตารางภาพรวมของการส่งเสริมการลงทุนในจังหวัดลำพูนระหว่างปี 2539–2547 (กลางปี) พบว่า จังหวัดลำพูนมีโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนรวม 181 โครงการ หากพิจารณาจากจำนวนโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนพบว่า ปี 2540 มีโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนสูงสุดคือ 25 โครงการแต่จำนวนเงินที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่ำสุดเพียง 1,379 ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากในปีดังกล่าวอยู่ในช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจ นักลงทุนเพิ่มความระมัดระวังในการลงทุน ประกอบกับการส่งสินค้าออกจำหน่ายในต่างประเทศอยู่ในภาวะชะลอตัวเช่นเดียวกัน สำหรับปี 2543 ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเป็นวงเงินสูงสุดมีโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจำนวน 22 โครงการ จำนวนเงิน 9,258 ล้านบาท และมีการเพิ่มการจ้างแรงงานเกือบเท่าตัวของปี 2542

เนื่องจากในปีดังกล่าวภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีแนวโน้มที่ดีขึ้นประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ มีโครงการและมาตรการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจที่สำคัญหลายโครงการ เช่น โครงการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โครงการส่งเสริมเงินทุนก้อน SMEs โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

สำหรับโรงงานที่ตั้งอยู่นอกเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จำนวน 749 โรงงานนั้น ส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 17 โรงงานที่ตั้งอยู่นอกเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

ที่	หมวดอุตสาหกรรม	จำนวน (โรงงาน)	จำนวนเงินทุน (บาท)	จำนวนแรงงาน (คน)
1.	อุตสาหกรรมการเกษตร	307	1,381,736,676	1,733
2.	อุตสาหกรรมอาหาร	36	1,152,050,813	1,427
3.	อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม	1	85,145,795	230
4.	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	7	65,237,500	506
5.	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	12	626,084,854	4,103
6.	อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	3	250,744,000	890
7.	อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	117	158,180,779	2,036
8.	อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน	46	136,023,000	1,001
9.	อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ	3	80,900,000	238
10.	อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์	0	-	-
11.	อุตสาหกรรมเคมี	1	1,300,000	6
12.	อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและผลิตภัณฑ์	1	15,107,000	20
13.	อุตสาหกรรมยาง	2	38,000,000	92
14.	อุตสาหกรรมพลาสติก	8	95,942,950	207
15.	อุตสาหกรรมโลหะ	69	445,771,726	956
16.	อุตสาหกรรมโลหะ	1	31,000,000	52
17.	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ	36	217,977,000	417
18.	อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	11	37,523,000	54
19.	อุตสาหกรรมไฟฟ้า	3	25,055,000	78
20.	อุตสาหกรรมขนส่ง	42	251,251,850	457
21.	อุตสาหกรรมอื่น ๆ	43	3,108,296,428	2,081
รวมทั้งสิ้น		749	8,203,328,371	16,584

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูนจัดตั้งเมื่อปี 2526 เพื่อสนองนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ซึ่งกำหนดให้มีการกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคต่างๆ เพื่อพัฒนาเป็นเมืองหลัก เมืองรองของภาคต่างๆ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) จึงได้มีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือขึ้นที่จังหวัดลำพูนเนื่องจากมีความเหมาะสมหลายประการ เช่น มีศักยภาพพร้อมด้านสาธารณูปโภค แรงงาน วัตถุดิบทางการเกษตร ระบบสื่อสาร และการคมนาคม จึงได้มีการพัฒนาพื้นที่ริมถนนทางหลวงหมายเลข 11 ช่วงกิโลเมตรที่ 69-70 (ลำปาง-เชียงใหม่) ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีเนื้อที่ประมาณ 1,788 ไร่ โดยเริ่มก่อสร้างและพัฒนาพื้นที่เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2526 และสร้างเสร็จในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2528 โดยใช้เงินทุนทั้งสิ้นประมาณ 438 ล้านบาท

1. สถานภาพการใช้พื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรมฯ

ตารางที่ 18 สถานภาพการใช้ที่ดินในนิคมอุตสาหกรรมฯ

การใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่
1. เขตอุตสาหกรรมทั่วไป	351	19.63
2. เขตอุตสาหกรรมส่งออก	802	44.85
3. เขตพาณิชยกรรม	78	4.38
4. เขตที่พักอาศัย	28	1.67
5. พื้นที่สาธารณูปโภคและ สิ่งอำนวยความสะดวก	529	29.47
รวม	1,788	

2. สถานภาพการจ้างงานของโรงงานที่เปิดดำเนินการในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

ตารางที่ 19 แสดงสถานภาพการจ้างงานของโรงงานที่เปิดดำเนินการในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จำแนกตาม ประเภทอุตสาหกรรม

ลำดับที่	ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนโรงงาน		จำนวนพนักงาน	ร้อยละ
		โรงงาน	ร้อยละ	รวม (คน)	
1	อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์	21	32.81	26,235	63.71
2	อุตสาหกรรมเกษตร	2	3.13	147	0.36
3	อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	10	15.63	885	2.15
4	อุตสาหกรรมการก่อสร้าง	1	1.56	137	0.33
5	อุตสาหกรรมชิ้นส่วนและอุปกรณ์	13	20.31	10,344	25.12
6	อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	2	3.13	541	1.31
7	อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ	6	9.37	2,400	5.83
8	อุตสาหกรรมเครื่องหนัง	2	4.69	190	0.46
9	อุตสาหกรรมอื่น ๆ	6	9.37	300	0.73
	รวม	64	100	41,179	100

3. มูลค่าเงินลงทุนและมูลค่าการส่งออก ระหว่างปี 2542-2547

ตารางที่ 20 มูลค่าเงินลงทุน และมูลค่าการส่งออก ระหว่างปี 2542-2547

พ.ศ.	มูลค่าการลงทุน (ล้านบาท)	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)
2542	26,786	27,309
2543	42,438.58	40,105
2544	48,073	46,618
2545	56,442	46,708
2546	60,790	55,667
2547	62,390	31,116

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2547

4. สัญชาติของนักลงทุนมี 18 สัญชาติ (เฉพาะโรงงานที่ดำเนินการแล้ว) เกาหลี ญี่ปุ่น ไต้หวัน ไทย เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ฝรั่งเศส มาเลเซีย สิงคโปร์ สวิส อิตาลี อินเดีย ออสเตรเลีย อิสราเอล อเมริกา ฮองกง จีน และแคนาดา

5. ระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

ถนนภายในนิคมอุตสาหกรรม ประกอบด้วยถนนสายประธาน ผิวจราจรเป็นแอสฟัลต์ติกคอนกรีต เขตทางกว้าง 40 เมตร ผิวจราจรกว้าง 12 เมตร ความยาว 6 กิโลเมตร และถนนสายรองผิวจราจรเป็นแอสฟัลต์ติกคอนกรีต เขตทางกว้าง 25 เมตร ผิวจราจรกว้าง 2 เมตร ความยาว 6.5 กิโลเมตร

ระบบประปา ปัจจุบันแหล่งน้ำดิบที่นิคมอุตสาหกรรมภาคนำมาใช้ในการผลิตประปาเป็นน้ำผิวดินคือ ใช้น้ำดิบจากแม่น้ำกวงโดยการสูบน้ำจากแม่น้ำกวงเข้าไปกักเก็บในอ่างเก็บน้ำ ซึ่งมีพื้นที่อ่างขนาดประมาณ 70 ไร่ มีขนาดความจุประมาณ 600,000 ลูกบาศก์เมตร ระบบประปาเป็นระบบ Rapid Sand Filter ประกอบด้วยถังตะกอนประปาเบื้องต้น ถังกรอง ระบบฆ่าเชื้อโรค และระบบจ่ายประปาปัจจุบันมีขีดความสามารถในการผลิตประปาประมาณวันละ 14,100 ลูกบาศก์เมตร

ระบบบำบัดน้ำทิ้งส่วนกลาง มีหลักการคือ น้ำทิ้งจากโรงงานต่างๆ ภายในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือที่ผ่านกระบวนการบำบัดเบื้องต้นจากโรงงาน หรือน้ำทิ้งที่มีคุณลักษณะของน้ำทิ้งไม่เกินค่ามาตรฐานที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยกำหนดและน้ำทิ้งจากกิจกรรมอื่นๆ จะไหลรวมกันลงในท่อรับน้ำทิ้งรวมเพื่อเข้าสู่ระบบบำบัดน้ำทิ้งส่วนกลาง ซึ่งออกแบบเป็นระบบบ่อบำบัด (Pond หรือ Lagoon System) ซึ่งมีเนื้อที่รวมประมาณ 75 ไร่ ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการปรับปรุงระบบบำบัดเป็น Aerated Lagoon โดยออกแบบให้สามารถรองรับน้ำทิ้งได้ปริมาณสูงสุดวันละ 12,000 ลูกบาศก์เมตร และรับอัตราภาระบรรจุสารอินทรีย์ (Organic Loading Rate) 6,000 KgBoD/วัน ระบบบำบัดน้ำทิ้งส่วนกลางประกอบด้วยบ่อบำบัด ซึ่งเป็นบ่อดินจำนวน 7 บ่อหลัก ดังนี้

บ่อบำบัดที่ 1 เรียก Aerated Pond มีขนาดพื้นที่บ่อ 9.3 ไร่ (14,800 ตารางเมตร) ลึก 4 เมตร ความจุของบ่อ 59,520 ลูกบาศก์เมตร ระยะเวลาการกักเก็บน้ำ 4.96 วัน มีการติดตั้งเครื่องเติมอากาศแบบ Jet Aerators ขนาด 20 แรงม้า จำนวน 20 เครื่อง เพื่อทำหน้าที่ให้ออกซิเจนแก่แบคทีเรียในการกำจัดสิ่งสกปรกประเภทสารอินทรีย์ในน้ำทิ้ง

บ่อบำบัดที่ 2 เรียก Aerated Pond มีขนาดพื้นที่บ่อ 3.1 ไร่ (4,800 ตารางเมตร) ลึก 2.5 เมตร ความจุของบ่อ 12,000 ลูกบาศก์เมตร ระยะเวลาการกักเก็บน้ำ 1 วัน มีการติดตั้งเครื่องเติมอากาศแบบ Jet Aerators ขนาด 20 แรงม้า จำนวน 8 เครื่อง เพื่อทำหน้าที่ให้ออกซิเจนแก่แบคทีเรียในการกำจัดสิ่งสกปรกประเภทสารอินทรีย์ในน้ำทิ้ง เพื่อลดภาระการทำงานของบ่อ 1 ซึ่งส่งผลทำให้ระบบบำบัดน้ำทิ้งส่วนกลางมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

บ่อบำบัดที่ 3 Facultative Pond มีขนาดพื้นที่บ่อ 11.35 ไร่ (19,000 ตารางเมตร) ลึก 2.5 เมตร ความจุของบ่อ 45,000 ลูกบาศก์เมตร ระยะเวลาเก็บน้ำ 3.75 วัน มีการทำงานของแบคทีเรียทั้งแบบใช้ออกซิเจนและไม่ใช้ออกซิเจนในการกำจัดสิ่งสกปรกประเภทสารอินทรีย์ที่หลงเหลือจากบ่อ 2 โดยกระบวนการทางธรรมชาติ

บ่อบำบัดที่ 4 Facultative Pond มีขนาดพื้นที่บ่อ 11.35 ไร่ (18,000 ตารางเมตร) ลึก 2.5 เมตร ความจุของบ่อ 45,000 ลูกบาศก์เมตร ระยะเวลาเก็บน้ำ 3.75 วัน มีการทำงานของแบคทีเรียทั้งแบบใช้ออกซิเจนและไม่ใช้ออกซิเจนในการกำจัดสิ่งสกปรกประเภทสารอินทรีย์ที่หลงเหลือจากบ่อ 3 โดยกระบวนการทางธรรมชาติ

บ่อบำบัดที่ 5 และบ่อบำบัดที่ 6 Oxidation Pond มีขนาดพื้นที่บ่อ 11 ไร่ (17,600 ตารางเมตร) และ 10.4 ไร่ (16,640 ตารางเมตร) ลึกบ่อละ 1.5 เมตร ความจุของบ่อ 26,400 ลูกบาศก์เมตร และ 24,960 ลูกบาศก์เมตร ระยะเวลาเก็บน้ำ 2.2 วัน และ 2.08 วัน มีการฆ่าเชื้อโรคโดยอาศัยแสงแดด และการทำงานของแบคทีเรียแบบใช้ออกซิเจนในการกำจัดสิ่งสกปรกประเภทสารอินทรีย์ โดยออกซิเจนจะได้จากอากาศและการสังเคราะห์แสงของพืชน้ำ บริเวณจุดระบายน้ำจากบ่อที่ 6 เข้าไปยังบ่อที่ 7 มีระบบคลองวนเวียนที่มีการฆ่าเชื้อโรคและ Oxidized สารหายโดยใช้คลอรีน เพื่อลดปริมาณของสารหายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้น้ำทิ้งที่ผ่านการบำบัดแล้วสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้

บ่อบำบัดที่ 7 Detention Reservoir มีขนาดพื้นที่บ่อ 18.3 ไร่ (29,280 ตารางเมตร) ความลึก 3.5 เมตร ความจุของบ่อ 102,480 ลูกบาศก์เมตร ระยะเวลาเก็บน้ำ 8.54 วัน เป็นบ่อพักน้ำฝนและน้ำที่ผ่านกระบวนการบำบัดแล้ว และมีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตามประกาศของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ก่อนที่จะระบายออกสู่อ่างน้ำกวางหรือนำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ เช่น ใช้น้ำรดต้นไม้

ระบบป้องกันน้ำท่วม ระบบระบายน้ำของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือใช้ระบบรางระบายน้ำคอนกรีต แบบรางเปิดตลอดแนวไปตามถนนภายในนิคมอุตสาหกรรมมีความยาวประมาณ 18.80 กิโลเมตร เป็นระบบป้องกันน้ำท่วมไปด้วยในตัว นอกจากนี้ยังแนวป้องกันน้ำท่วมเสริมโดยใช้เขื่อนดินพร้อมคูระบายน้ำโดยรอบ มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร มีสถานีสูบน้ำเมื่อฝนตกทำการสูบน้ำออกสู่อ่างน้ำกวาง

ระบบไฟฟ้า เป็นระบบไฟฟ้าแรงสูง 3 เฟส ปริมาณไฟฟ้า 60 เมกกะวัตต์ แรงดันไฟฟ้า 22 กิโลโวลต์ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นผู้รับผิดชอบให้บริการจ่ายไฟฟ้าให้กับนิคมอุตสาหกรรมและโรงงานภายในนิคมอุตสาหกรรม โดยแยกระบบจ่ายออกจากระบบจ่ายไฟฟ้าของชุมชน ทำให้การใช้ไฟฟ้าไม่มีผลกระทบกับการใช้ไฟฟ้าของชุมชน

ระบบกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุไม่ใช่แล้วที่ไม่เป็นอันตราย นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีเตาเผามูลฝอยแบบอัดโนมิติขนาด 180 กิโลกรัม/ชั่วโมง จำนวน 1 เตา และกึ่งอัดโนมิติขนาด 50 กิโลกรัม/ชั่วโมง จำนวน 1 เตา เพื่อใช้ในการจัดการมูลฝอยหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วประเภทไม่เป็นอันตรายที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของสำนักงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ และผู้ประกอบการที่มีความประสงค์จะใช้บริการ สำหรับสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุไม่ใช่แล้วที่เป็นอันตรายมีระบบการควบคุม การกำกับดูแลให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ยังมีโรงพักกากอุตสาหกรรมที่ก่อสร้างขึ้นในเขตอุตสาหกรรมส่งออก ขนาดพื้นที่ 1,080 ตารางเมตร เพื่อให้บริการฝากเก็บกากอุตสาหกรรมของโรงงานเพื่อส่งไปกำจัด บำบัด หรือทำลาย ตามที่กฎหมายกำหนด

ที่มา : สำนักงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2547

สวนอุตสาหกรรมศรีสุพรรณ ลำพูน

สวนอุตสาหกรรมศรีสุพรรณฯ เป็นโครงการจัดสรรพื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรม โดยได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน มีบริษัทพัฒนา อินเตอร์ โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) เป็นเจ้าของโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเน้นการลงทุนอุตสาหกรรมประเภทสิ่งทอ และอุตสาหกรรมที่ไม่มีมลภาวะในพื้นที่แห่งนี้ ที่ตั้ง 189 หมู่ 15 ถนนเลี้ยวเมืองป่าซาง (สาย 116) ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีระยะทางห่างจากอำเภอเมืองลำพูนประมาณ 6 กิโลเมตร โทรศัพท์ 0-5358-4072-4 โทรสาร 0-5358-4080 มีเนื้อที่ประมาณ 1,200 ไร่ โดยจำแนกเป็น

- พื้นที่อุตสาหกรรม ประมาณ 650 ไร่

- พื้นที่สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ประมาณ 550 ไร่

ปัจจุบันมีสถานประกอบการรวมทั้งสิ้น 12 บริษัท เงินลงทุน 1,700 ล้านบาท มีการจ้างพนักงานรวมทั้งสิ้น 4,000 คน โดยมีรายชื่อบริษัทและกิจกรรม ดังนี้

1. บริษัทพัฒนาอินเตอร์โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) กิจกรรมจัดสรรสวนอุตสาหกรรม
2. บริษัทธนูลักษณ์ จำกัด (มหาชน) ผลิตเครื่องหนัง
3. บริษัทไทยเพรสซิเดนทียูคส์ จำกัด (มหาชน) ผลิตปะหมี่กึ่งสำเร็จรูป มาม่่า
4. บริษัทนอร์ทเทิร์นเทคโนโลยี จำกัด ผลิตเครื่องจักรบรรจุของ
อัดโนมิติและชิ้นส่วน
5. บริษัทวาก้าลำพูน จำกัด ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป “วาก้า”
6. บริษัทภักย์ลำพูน จำกัด ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป “กุลสตรี”
7. บริษัทไทเทิลเวย์ จำกัด ผลิตเครื่องหนัง
8. บริษัทพิทักษ์กิจ จำกัด กิจกรรมรักษาความปลอดภัย
และรับเหมาก่อสร้าง
9. บริษัทไอ ซี ซี อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) กิจกรรมโกดังเก็บสินค้า

10. บริษัทไทยชาคาอะ เลข จำกัด	กิจการทอผ้าลูกไม้
11. บริษัทแอปปีเครสท์(ประเทศไทย)จำกัด	กิจการผลิตเครื่องหนัง
12. บริษัทเอสซิก อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด(มหาชน)	กิจการผลิตเครื่องประดับ

- มีอาคารให้เช่าเพื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม สำหรับบุคคลภายนอก และมีพื้นที่เปิดขายสำหรับบริษัททั่วไป

ที่มา: สำนักงานสวนอุตสาหกรรมศรีสพพัฒน์ ลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

6. การพาณิชย์กรรมและการบริการ

นิติบุคคล ปี 2547 จำนวนนิติบุคคลที่จดทะเบียนจัดตั้งใหม่ มีจำนวน 124 ราย ขณะที่การจดทะเบียนเลิกนิติบุคคล มีจำนวน 47 ราย เปรียบเทียบ ปี 2546 ซึ่งมีการจดทะเบียนนิติบุคคล 128 ราย จดทะเบียนเลิกกิจการ 49 ราย รวมนิติบุคคลที่คงอยู่ ณ เดือนสิงหาคม 2547 จำนวน 1,214 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ซึ่งมีจำนวน 1,119 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.49

ทะเบียนพาณิชย์ จำนวนร้านค้าจดทะเบียนพาณิชย์ในเขตอำเภอเมืองลำพูน ในปี 2547 จำนวนผู้จดทะเบียนพาณิชย์รวม 400 ราย เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 56.6 จดเลิกทะเบียนพาณิชย์ จำนวน 18 ราย เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 13.9 คงค้างอยู่ ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2547 จำนวน 584 ราย โอนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จำนวน 3,164 ราย

การประกันภัย ปี 2547 จังหวัดลำพูน มีบริษัทประกันชีวิตเข้ามาตั้งสำนักงานตัวแทนประกันชีวิต จำนวน 2 แห่ง และสาขา 6 แห่ง ได้แก่

1. สำนักงานตัวแทนบริษัท เอ. ไอ. เอ. จำกัด จังหวัดลำพูน ตำบลในเมือง
2. สำนักงานตัวแทนบริษัท เอ. ไอ. เอ. จำกัด จังหวัดลำพูน ตำบลเวียงหนองล่อง

สำนักงานสาขากันชีวิต 6 แห่ง ได้แก่

1. บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด สาขาลำพูน
2. บริษัทไทยสมุทร จำกัด สาขาลำพูน
3. บริษัทไทยสมุทร จำกัด สาขาบ้านไผ่
4. บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด สาขาลำพูน
5. บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด สาขาบ้านไผ่
6. สำนักงานตัวแทนบริษัท โอ เอ จี เอ็มเอ โอสภสภประกันชีวิต จำกัด สาขาลำพูน

ประกันวินาศภัย มีสำนักงานตัวแทน 3 แห่ง นายหน้าประกัน 4 แห่ง ศูนย์รับแจ้งเหตุ 3 แห่ง และสาขา 1 แห่ง ประกอบด้วย

1. สำนักงานตัวแทนบริษัทสัมพันธ์ประกันภัย จำกัด จำนวน 1 แห่ง
2. สำนักงานตัวแทนบริษัทมิตรแท้ประกันภัย จำกัด จำนวน 1 แห่ง
3. สำนักงานตัวแทนบริษัทนายราชนาวีสากลประกันภัย จำกัด จำนวน 1 แห่ง

4. สำนักงานนายหน้าบริษัทอาคเนย์ประกันภัย จำกัด จำนวน 1 แห่ง

5. สำนักงานนายหน้าบริษัทวิริยะประกันภัย จำกัด จำนวน 1 แห่ง

สาขาบริษัทประกันวินาศภัย จำนวน 1 แห่ง คือ

1. บริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ จำกัด สาขาลำพูน

ศูนย์รับแจ้งเหตุอุบัติเหตุ 3 แห่ง คือ

1. ศูนย์รับแจ้งเหตุบริษัทสัมพันธ์ประกันภัย จำกัด

2. ศูนย์รับแจ้งเหตุบริษัทประกันภัยไทยวิวัฒน์ จำกัด

3. ศูนย์รับแจ้งเหตุบริษัทไทยพัฒนาประกันภัย จำกัด

ที่มา: สำนักงานประกันภัยจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2547

7. ด้านวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและการท่องเที่ยว

จังหวัดลำพูนมีแหล่งข้อมูลความรู้ด้านวัฒนธรรม ดังนี้

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จำนวน 1 แห่ง

- พิพิธภัณฑ์วัด จำนวน 6 แห่ง

- พิพิธภัณฑ์เอกชน จำนวน 1 แห่ง

- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 1 แห่ง

- ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ จำนวน 6 แห่ง

- โบราณสถาน จำนวน 15 แห่ง

บุคลากรทางด้านวัฒนธรรมที่มีเกียรติประวัติและผลงานดีเด่นทางด้านศิลปกรรมและผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมของชาติ จำนวน 4 คน

- พระครูเวฬุวันพิทักษ์ สาขาช่างฝีมือ (การก่อสร้างปฏิมากรรม)

- นายปรีชาเกียรติ บุญเกียรติ สาขาช่างฝีมือ (ทอผ้า)

- นายตาไหล กันทะวัง สาขาช่างฝีมือ (ช่างซ่อม เสวชีวิดแล้ว)

- นายอินสนธิ วงศ์สาม สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม)

ด้านการสืบทอดวัฒนธรรม จากบรรพชนจนถึงลูกหลานในปัจจุบัน ได้มีการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งได้มีการจัดการเรียนการสอนในชุมชนของตนเอง เช่น หมู่บ้าน โรงเรียน โดยได้เชิญบุคลากรที่มีความรู้ด้านวัฒนธรรม และมีความชำนาญด้านภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมีดังนี้

การเรียนการสอนในวัด ได้แก่

- การอ่านและเขียนอักษรพื้นเมือง

- การตีกลองหลวง

- การเรียนศิลปะการฟ้อนรำ เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนยอ ฟ้อนหริภุญชัย

การเรียนการสอนในหมู่บ้านและสถานศึกษา ได้แก่

- การฝึกสอนดนตรีพื้นเมือง เช่น สะล้อ ซอ ซึง
- การฝึกสอนจ้อย ค่าว ซอ
- การทอผ้าพื้นเมือง
- ช่างฝีมือ เช่น การแกะสลัก จักสาน

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ

1. ประเพณีสงกรานต์พระบรมธาตุหริภุญชัย พระบรมธาตุหริภุญชัยเป็นองค์พระธาตุที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนชาวไทย เนื่องจากเป็นที่บรรจุพระอัฐิขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันประกอบด้วย พระอัฐิเบื้องพระธารพระโมฬีอันประเสริฐ พระอัฐิเบื้องพระทรวง พระอัฐิของคุลี และพระธาตุย่อยอื่นๆ เต็มบาตรหนึ่ง ซึ่งพระกัจจายะเป็นผู้นำมาประดิษฐานไว้ ประมาณพันกว่าปี และถือเป็นจอมเจดีย์องค์หนึ่งในจำนวน 8 องค์ ที่มีอายุเกิน 1,000 ปี ของประเทศไทย น้ำที่ใช้สงจะเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์จากยอดดอยคะม้อ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของตัวเมืองไปประมาณ 10 กิโลเมตร และน้ำสงพระราชทาน พร้อมเครื่องราชสักการะประจำปี

วัตถุประสงค์ของการจัดประเพณีสงกรานต์พระธาตุ

- 1) เพื่อเป็นการสักการะพระบรมธาตุซึ่งเป็นปูชนียสถานที่เก่าแก่ของวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร เป็นโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาวลำพูน และชาวพุทธทั่วไป
- 2) เพื่อสักการะพระบรมธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
- 3) เพื่อเป็นการบูชาเสาหลักเมืองทั้งนี้ ประชาชนชาวลำพูนถือว่าเจดีย์พระบรมธาตุเป็นเสาหลักเมือง เมื่อทำพิธีสงกรานต์พระบรมธาตุฯ จึงได้ทำบุญเสาหลักเมืองด้วย

กิจกรรมสำคัญ จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เหนือ หรือชาวเหนือเรียกว่า วันแปดเป็ง (ราวเดือนพฤษภาคม) หรือวันวิสาขบูชา งานประเพณีสงกรานต์มักจะเริ่มตั้งแต่วันที่ขึ้น 9 ค่ำ เป็นต้นไป ผู้คนจะหลั่งไหลมาร่วมงาน ที่อยู่ห่างไกลก็เดินทางรอนแรมอาศัยพักบ้านญาติมีหลายพวกหลายเผ่า ทั้งคนพื้นเมือง ชาวเขา และต่างถิ่น มีการแต่งกายกันตามประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมที่จัดขึ้นมีตลอด 7 วัน 7 คืน มีการแข่งขันตีกลองหลวง กลองบูชา การฟ้อนพื้นเมือง โคมวิสาขะ ฯลฯ ในส่วนของพิธีการจะมีทั้งพิธีราชภัฏและพิธีหลวง คือ

พิธีราชภัฏ มีพิธีทำบุญตักบาตร และถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

พิธีหลวง จัดในช่วงบ่ายโดยคณะข้าราชการนำโดยผู้ว่าราชการจังหวัด นำขบวนแห่น้ำสงพระราชทานพร้อมเครื่องสักการะ และน้ำศักดิ์สิทธิ์ เพื่อประกอบพิธีทางศาสนาแล้วชักกรอกนำน้ำสง โดยมีพราหมณ์ 8 คน อยู่บนเจดีย์พระบรมธาตุฯ รอรับ พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์เจริญชัยมงคลคาถา หลังจากนั้นจึงเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปไปนำน้ำขมิ้นส้มป่อยรวมกันในสรงขึ้นสงโดยวิธีชักกรอกเช่นกัน

2. ประเพณีทำบุญสลากภัต (ตานก๋วยสลาก) เป็นประเพณีถวายทานอุทิศแก่ผู้ตาย โดยจะจัดขึ้นเป็นประจำในวันเพ็ญเดือน 10 ของทุกปี (เดือน 12 เหนือประมาณเดือนกันยายน) และสิ้นสุดในเดือน 11 (เดือนเกี๋ยงเหนือ) จะมีการตานสลากภัตโดยเริ่มที่วัดพระธาตุฯ ก่อนเป็นวัดแรก โดยนิมนต์พระมารับสลากภัตมากกว่า 2,000 รูป วิธีจัดสลากเจ้าศรัทธาจะเขียนเส้นบอกเป็นอักขระพื้นเมืองในใบลาน แล้วนำไปเคล้ากันทั้งหมดภายในวิหารหลวง เสร็จแล้วจึงรับศีลฟังเทศน์อาณิสสทานสลากและอุปโลกน์ให้พระสงฆ์ผู้ใหญ่ 4 รูปเป็นผู้รับส่วนแบ่งก่อน แล้วจึงถวายแก่หัววัดต่างๆ แล้วภิกษุสามเณรต้องอนุโมทนา เสร็จแล้วภิกษุสามเณรต้องนำเส้นสลากไปหาเจ้าศรัทธาที่นั้งอยู่ตามที่ต่างๆ กองสลากโดยมากจัดเป็นชะลอมใส่ห่อข้าวและอาหารสลากก็จักดันกล้วยพฤกษ์ ห้อยเสื้อผ้ากางเกง หรือจัดทำเป็นบ้านเรือนสานด้วยกระดาด บางคราวก็มีสลากหนุ่มสาว มีเสื้อผ้าจัดเป็นกล้วยพฤกษ์ เรียกว่า สลากย้อมถือว่าถวายสลากเสียก่อนแล้ว จึงแต่งงานได้

3. ประเพณีวันสงกรานต์ (ปีใหม่เมือง) เป็นงานประเพณีที่มีมาแต่โบราณกาลของภาคเหนือ โดยจะจัดขึ้นในกลางเดือนเมษายนของทุกปีรวม 4 วัน โดยมีกิจกรรมในระหว่างเทศกาลสงกรานต์ดังนี้

วันมหาสงกรานต์หรือวันสังขารล่อง ซึ่งมักจะตรงกับวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี กิจกรรมในวันนี้ ประชาชนจะทำความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนเครื่องนุ่งห่มและร่างกายถือประเพณีศรัทธาเพื่อชำระเสนียดจัญไรทั้งหลายให้ตกไปตามสังขารที่ผ่านไป

วันเนา คือ วันที่ 14 เมษายน ไม่นิยมประกอบมงคลใดๆ ประชาชนจะนำสินค้ามาจำหน่ายและจับจ่ายซื้อของที่ต้องการ เพื่อนำไปประกอบอาหารทำบุญในวันรุ่งขึ้นผู้คนในบ้านจะช่วยกันประกอบอาหาร ทำขนม ถือเป็นวันห่อวันดา หรือวันสุกดิบ ตอนบ่ายประชาชนจะพากันขนทรายจากท่าน้ำเข้าวัด

วันพญาวัน คือ วันที่ 15 เมษายน เพราะเป็นวันดีที่สุดของปี ประชาชนจะพากันไปทำบุญตักบาตรที่วัด ก่อเจดีย์ทราย และฟังเทศน์ ปล่อยนก ปล่อยปลา รักษาศีลเจริญภาวนา เป็นวันเริ่มรดน้ำดำหัวพระสงฆ์ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ผู้ที่เคารพนับถือ

วันปากปี คือ วันที่ 16 เมษายน เพราะเป็นวันแรกของปี ช่วงเช้าประชาชนจะพากันไปบูชาข้าวลดเคราะห์ที่วัด โดยนำเสื้อผ้าของสมาชิกครอบครัวไปด้วยเพื่อเอารองได้สะดวกที่เป็นภาชนะใส่เครื่องบูชา วัดจะมีคำกล่าวบูชาโดยเฉพาะเป็นการนำพิริพราหมณ์มาใช้ ทั้งนี้เพื่อให้อยู่ดีมีสุขตลอดปี

4. ประเพณีลอยกระทง (ยี่เป็ง) เป็นประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณตรงกับวันเพ็ญเดือนยี่เหนือ ถือเป็นเอกลักษณ์พิเศษของชาวล้านนา เป็นวันพระสุดท้ายแห่งการฟังเทศน์ตามประเพณี และกำหนดให้เป็นวันฟังเทศน์มหาชาติด้วย ตามวัดวาอาราม บ้านเรือนทั่วไปจะจุดประทีปโคมไฟ โคมค้าง โคมแขวน ประดับตกแต่งประตู่วัด ประตู่บ้าน เป็นประตู่ป่าด้วยฝีมือวิจิตรพิสดาร กลางวันจะจุดโคมลอย กลางคืนจะจุดบอกไม้ไฟและพลุ

ตามหลักฐานที่ค้นพบการลอยกระทงของล้านนาไทยกับสุโขทัยไม่ได้เกิดจากที่เดียวกัน ระหว่าง พ.ศ. 1440-1460 พระเจ้ากมลราชเสวยราชย์ในนครหริภุญชัย นับเป็นราชการที่ 21 แห่งจามเทวีวงศ์ได้เกิดโรคหิวตโรค ผู้คนต่างพากันทิ้งบ้านเมืองไปอาศัยอยู่เมืองพุกาม เมืองสุธรรมนคร และเมืองหงสาวดี ทิ้งให้นครหริภุญชัยร้างเป็นเวลา 6 ปี เมื่อโรคภัยสงบลงชาวเมืองหริภุญชัยบางส่วนไม่สามารถเดินทางกลับมาได้เนื่องจากแก่ชรา และมีครอบครัวอยู่ที่เมืองดังกล่าว บางส่วนได้เดินทางกลับบ้านเมืองเดิม

ด้วยเหตุนี้ชนทั้งหลายที่มาอยู่ในหริภุญชัยนครแล้วเมื่อระลึกถึงหมู่ญาติว่า ตายาย บิดา มารดา ของเราอยู่ในหงสาวดีนครนั้น ดังนี้ครั้งถึงอภิเษกสมรสตามปี ตามเดือนแล้วชนทั้งหลายเหล่านั้นก็ลอยขานนียโกชนียหาร ตามน้ำลงไปทางใต้อุทิศให้หมู่ญาติทั้งหลายเหล่านั้น เมื่อคนทั้งหลายเหล่านั้นระลึกถึงหมู่ญาติ มีบิดา มารดา เป็นต้น ไม่อาจจะระงับความโศกไว้ได้ก็ร้องไห้คร่ำครวญมายังเรือนของตน จาริตของการที่ชนทั้งหลายเหล่านั้นได้กระทำแล้วในกาลก่อน ยังประพุดติดกันอยู่จนทุกวันนี้

ข้อความจากหนังสือจามเทวีวงศ์ข้างบนนี้เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่า การลอยกระทงของล้านนาไทยอาศัยเหตุจากเรื่องดังกล่าว แต่ในเวลานั้นเขาเรียกว่าการลอยของควรวัดควรวินหรือข้าปลาอาหาร ไม่เรียกว่า ลอยโหมด หรือลอยกระทงแต่ประการใด ชื่อทั้งสองนี้เพิ่งจะมาเรียกกันตอนหลังเท่านั้น เพราะคำทั้งสองคำนี้ไม่ใช่ภาษาล้านนา

5. ประเพณีทำบุญปอยหลวง คำว่า “ปอย” เป็นภาษาพม่าแปลว่า งานที่มีคนชุมนุมกัน ถ้ามีคนชุมนุมกันน้อยเรียกว่า ปอยน้อย ถ้าคนชุมนุมกันมากเรียกว่า ปอยหลวง เป็นประเพณีล้านนาไทยที่มีมาแต่โบราณ เมื่อสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์หรือสิ่งที่เป็นถาวรวัตถุพระภิกษุสงฆ์แล้วเสร็จจะจัดให้มีงานฉลอง เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลา กำแพง หอไตร ฯลฯ ช่วงหลังอาจเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น ถนน โรงเรียน ฯลฯ

เมื่อประชุมศรัทธาผู้อุปฐากของวัดว่าจะจัดให้มีงานปอยทางวัดจะเตรียมทำความสะอาดหรือซ่อมแซมวัดขออนุญาตเจ้าคณะพิมพ์ใบฎีกานิมนต์หัววัดอื่นๆ ที่เคยทำบุญถึงกัน ตั้งกรรมการดำเนินงานทุกแผนก ทางศรัทธาวัดก็จะบอกข่าวกับญาติโยมที่อยู่ไกลมารวมทำบุญ เพื่อจัดเตรียมครวทาน (สิ่งที่จะนำไปถวายทาน) ซึ่งจะทำขึ้นตามศรัทธาของแต่ละบ้าน เช่น ตู้อ้อ ถั่ว อ้อ ธรรมาส์ ถังน้ำ ถ้วย ชาม เสื่อ กะละมัง ช้อน ฯลฯ ปลายยอดของครวทานจะทำเป็นไม้ค้ำบนบตรูปไว้โดยไม่จำกัดจำนวน

กิจกรรม ก่อนวันงานจะมีการตานตุ้ง งานวันแรกจะมีการทำบุญตักบาตรอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย และนำข้าวของที่ใส่บาตรเตรียมเลี้ยงแขกในตอนกลางวัน งานวันแรกจะเป็นครวทานประเภท ถ้วย ชาม หม้อแกง เสื่อ ครกพริก ฯลฯ เพื่อให้ของเหล่านี้ได้ใช้ในงานฉลอง รวมทั้งครวทานจากหัววัดต่างๆ ทอยยเข้าวัด อาจจะมีสองวันแล้วแต่กำหนด กลางคืนมีฟังเทศน์ ฟังเบิกในวัด ผู้ที่ชอบ

การละเล่นก็ไปชมตามอรัญญาลัย รุ่งเช้าอีกวันจะมีการเวหนทานถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระสงฆ์ โดยอาจารย์ที่มีความชำนาญเมื่อกล่าวจบก็ถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา แล้วกรวดน้ำเป็นเสร็จพิธี

6. ประเพณีทานข้าวใหม่ เป็นอีกประเพณีที่ชาวล้านนาปฏิบัติมาแต่โบราณ คือ การให้ทานข้าว หรือผลไม้ที่เพิ่งเป็นในปีแรก หลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวในนาเข้ามาใส่ยุ้งฉางแล้ว ก็จะนำข้าวใหม่ไปตำแล้วนึ่งหุงสุกดีพร้อมอาหารไปถวายพระสงฆ์ จะตรงกับวันเพ็ญเดือน 4 (เหนือ) อยู่ในช่วงกลางฤดูหนาว

ที่มา :หนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดลำพูน

ภาษา มีภาษาพูดเป็นของตนเอง เรียกว่าคำเมือง และภาษาของซึ่งเป็นภาษาของชนพื้นเมืองดั้งเดิม ของเมืองลำพูน

การแต่งกาย มีลักษณะของชาวล้านนา คือ ชายนุ่งกางเกงสะดอ (กางเกงขาก๊วย) สวมเสื้อผ้าฝ้าย หรือ ผ้าเมือง คาดผ้าขาวม้าที่พุง ผู้หญิงนุ่งซิ่น สวมเสื้อแขนกระบอก ไข่มุมมวยทัดดอกไม้ ปัจจุบันได้รณรงค์ให้แต่งชุดพื้นเมืองในวันศุกร์และงานประเพณีพื้นเมืองต่างๆ

การเล่นดนตรีและขับร้องดนตรีพื้นเมือง ใช้บรรเลงในงานมงคลต่างๆ และใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น ระเบียบซอ เครื่องดนตรีประกอบด้วย สะล้อ ซอ ซึ่ง ซลู่ การกล่าวคำว การร้องจ้อย ซอ ซึ่งเป็นลำนำพื้นบ้านของทางภาคเหนือ

การแข่งขันตีกลองหลวง เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของเมืองลำพูนจะมีการจัดแข่งขันในงานทำบุญประเพณีต่างๆ เช่น ปอยหลวง ปอยน้อย โดยการเอากลองไม้ขนาดใหญ่ของแต่ละวัดหรือหมู่บ้านออกมาประชันจังหวะลีลา และเสียงจากการตีกลองหลวง เพื่อให้คณะกรรมการเป็นผู้ตัดสิน

การท่องเที่ยว ลำพูนหรือนครหริภุญไชยในอดีตเป็นเมืองโบราณเก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือ มีอายุกว่า 1,343 ปี มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่คงความงดงามของศิลปกรรมหริภุญไชยอยู่มากมาย มีประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของหมู่บ้านชาวยอง หมู่บ้านชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง นอกจากนั้นยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม ทั้งที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอยู่แล้วและมีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันควรแก่การอนุรักษ์และการจัดการอย่างเหมาะสม แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ดอยคะม้อบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดปิงห่าง (อำเภอมะหะนง) ถ้ำเอราวัณ (อำเภอป่าสา) น้ำตกวังหลวงและถ้ำหลวง (อำเภอบ้านโฮ่ง) อุทยานแห่งชาติแม่ปิง ถ้ำป่าไผ่และน้ำตกก้อหลวง (อำเภอลี้) อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล อ่างเก็บน้ำแม่เฒ่า และถ้ำจำหมาฟ้า (อำเภอแม่ทา)

2. ประเภทโบราณสถาน ได้แก่

- วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร วัดจามเทวี วัดพระยืน วัดมหาวัน วัดมณีอาราม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย กู่ช้าง กู่ม้า ร่องรอยกำแพงเมืองประตูเมืองโบราณ ฯลฯ (อำเภอเมืองลำพูน)

- วัดพระพุทธรูปตากผ้า วัดพระนอนม่อนช้าง วัดเกาะกลาง (อำเภอป่าซาง)
- วัดพระเจ้าตนหลวง วัดตีนดอย วัดป่าปวย (อำเภอบ้านโฮ่ง)
- วัดจอมสรีศรีทรายมูลเมือง (วัดบ้านปาง) วัดพระธาตุห้าดวง เวียงห้าหลัง
- วัดพระบาทห้วยต้ม วัดพระพุทธรูปผาหนาม (อำเภอลี้)
- วัดดอยครึ่ง วัดดอยแต ศาลเจ้าพ่อขุนตาน (อำเภอแม่ทา)
- พระธาตุดอยเวียง วัดห้วยไทร (อำเภอบ้านธิ)
- วัดโขงขาว แหล่งโบราณสถานบ้านเวียง (กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง)

3. ประเภทวัฒนธรรม หมู่บ้านชาวเขา ผลผลิตและกิจกรรม วิถีชีวิต ได้แก่

- หมู่บ้านชาวยอง อำเภอเมือง, อำเภอป่าซาง และอำเภอบ้านธิ
- หมู่บ้านหนองช้างคืน (สวนลำไย เทศกาลลำไย) อำเภอเมืองลำพูน
- บ้านหนองเจือก (หมู่บ้านทอผ้า) อำเภอป่าซาง
- หมู่บ้านกระเหรี่ยงแม่ชะนาค แม่เหล็กใน อำเภอแม่ทา กระเหรี่ยงบ้านป่าแป๋ อำเภอบ้านโฮ่ง และกระเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้

8. แรงงานและการจ้างงาน

ภาวะการมีงานทำ จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของจังหวัดลำพูนปัจจุบันพบว่า มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 446,936 คน เป็นผู้ที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ซึ่งอยู่ในกำลังแรงงานจำนวน 277,917 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.2 ของประชากรรวม มีผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 84,570 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.92 และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวน 84,449 คน คิดเป็นร้อยละ 18.90 สำหรับกลุ่มที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งหมด 277,917 คน นั้น แยกเป็น

1. ผู้มีงานทำ จำนวน 271,552 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 97.71 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงาน
2. ผู้ว่างงาน หมายถึงผู้ไม่มีงานทำ และพร้อมที่จะทำงานมีจำนวน 4,290 คน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงาน ร้อยละ 1.54
3. ผู้ที่รอฤดูกาล หมายถึงผู้ที่ไม่ได้ทำงานและไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากจะรอทำงานในฤดูกาลเพาะปลูกต่อไป มีจำนวน 2,075 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75

การจำแนกอาชีพของผู้มีงานทำ

- แรงงานภาคเกษตร 61,183 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5

- แรงงานด้านฝีมือและธุรกิจอื่นๆ	57,007 คน	คิดเป็นร้อยละ	21.0
- แรงงานด้านการขายและการให้บริการ	47,617 คน	คิดเป็นร้อยละ	17.5
- แรงงานภาคอุตสาหกรรม	30,269 คน	คิดเป็นร้อยละ	11.1
- แรงงานภาคอื่นๆ	75,476 คน	คิดเป็นร้อยละ	27.15

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

สถานการณ์ด้านแรงงานจังหวัดลำพูน ปี 2547 ในช่วงเดือนมกราคม – มิถุนายน 2547 การจ้างงานภาคเอกชนที่ผ่านบริหารจัดการหางานของรัฐ จากข้อมูลซึ่งประมวลจากคอมพิวเตอร์ on-line ของกรมจัดหางาน สรุปได้ว่า มีตำแหน่งงานว่างจำนวน 2,223 อัตรา มีผู้สมัครงานใหม่ 2,216 คน ผู้ได้รับการบรรจุงาน 477 คน คิดเป็นร้อยละ 21.52 ของผู้สมัครงานทั้งหมด

อาชีพที่มีความต้องการจ้างงานมาก คือ อาชีพงานพื้นฐาน รองลงมา คือ เสมียน เจ้าหน้าที่ช่างเทคนิคและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง พนักงานบริการ พนักงานขายในร้านค้าและตลาด ในส่วนของผู้หางานทำสมัครงานในอาชีพงานพื้นฐาน รองลงมา คือ เสมียน เจ้าหน้าที่ช่างเทคนิคและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

การบรรจุงาน ในอาชีพงานพื้นฐานมีจำนวนมากที่สุด รองลงมา คือ เสมียน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยใช้ฝีมือในธุรกิจต่างๆ ตำแหน่งงานที่นายจ้างต้องการ เป็นตำแหน่งงานระดับมัธยมศึกษา 478 อัตรา และระดับ ปวช. 399 อัตรา รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี 338 อัตรา และระดับ ปวส. 293 อัตรา

ด้านผู้สมัครงานมีระดับการศึกษามัธยมศึกษามากที่สุด 652 คน รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี 631 คน และ ปวส. 543 คน ผู้ได้งานทำมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุด จำนวน 212 คน รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี 115 คน และระดับ ปวส. จำนวน 73 คน ตามลำดับ

ปัญหาด้านแรงงานที่สำคัญคือ ความไม่สอดคล้องกันของตลาดแรงงาน ตำแหน่งงานว่างที่ยังไม่ได้รับการบรรจุมีจำนวน 1,746 อัตรา คิดเป็นร้อยละ 78.26 ของตำแหน่งงานว่างทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งไม่ระบุวุฒิการศึกษา 469 อัตรา ระดับมัธยมศึกษา 267 อัตรา ระดับปริญญาตรี 223 อัตรา ระดับ ปวส. 220 อัตรา ซึ่งเป็นงานในอาชีพพนักงานบริการ พนักงานขายในร้านค้าและตลาด จำนวน 283 อัตรา ตำแหน่งงานอาชีพพื้นฐาน จำนวน 194 อัตรา ช่างเทคนิคและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง 181 อัตรา เสมียน เจ้าหน้าที่ 158 อัตรา ตามลำดับ

ด้านปัญหาแรงงานต่างด้าว การปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2547 ที่เห็นชอบแนวทางการบริหารแรงงานต่างด้าวทั้งระบบ โดยให้แรงงานต่างด้าวมาขึ้นทะเบียนระหว่างวันที่ 1-31 กรกฎาคม 2547 จังหวัดลำพูนมีแรงงานต่างด้าวมาขึ้นทะเบียน จำนวน 4,162 คน เปียฯ สัญชาติพม่า จำนวน 4,122 คน สัญชาติลาว จำนวน 35 คน และสัญชาติกัมพูชา จำนวน 5 คน

สำหรับอาชีพที่นายจ้างแจ้งความประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าวทำงานมีการขึ้นทะเบียนไว้
จำนวน 1,114 ราย ต้องการแรงงานต่างด้าวทำงานรวม 5,026 คน

ที่มา : สำนักงานจัดหางานจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

9. การเงิน/การคลัง

การเงิน จังหวัดลำพูนมีธนาคารที่เปิดทำการทั้งหมด 27 สาขา มีเงินฝากสาขานาคร
พาณิชย์ ปี 2546 เป็นจำนวน 661,752,418.17 บาท

ตารางที่ 21 แสดงสาขานาครพาณิชย์ที่เปิดบริการในจังหวัดลำพูน ประจำปี พ.ศ. 2546

ลำดับที่	ธนาคาร	จำนวนสาขา	สาขา
1.	ธนาคารกรุงไทย	4	ลำพูน, บ้านโฮ้ง, แม่ทา, ย่อยนิคมอุตสาหกรรม
2.	ธนาคารกรุงเทพ	2	ลำพูน, บ้านธิ
3.	ธนาคารกสิกรไทย	3	ลำพูน, ป่าซาง, ลี้
4.	ธนาคารไทยพาณิชย์	2	ย่อยลำพูน, ป่าเหว
5.	ธนาคารทหารไทย	1	ลำพูน
6.	ธนาคารนครหลวงไทย	1	ลำพูน
7.	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	1	ลำพูน
8.	ธนาคารเอเซีย	1	ป่าซาง
9.	ธนาคารออมสิน	3	ลำพูน, ป่าซาง, ลี้
10.	ธนาคารเพื่อ การเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร	8	ลำพูน ป่าซาง ลี้ ป่าเหว บ้านธิ บ้านโฮ้ง แม่ทา และทุ่งหัวช้าง
11.	ธนาคารอาคาร สงเคราะห์	1	ลำพูน
	รวม	27	

การคลัง ปี 2546 จังหวัดลำพูนมีปริมาณเงินรับ - จ่ายที่ผ่านคลังจังหวัด แยกเป็น รายรับ
28,760,561,025.03 บาท เป็นรายจ่าย 28,667,965,137.98 บาท (รวมเงินค้ำจ่ายทุกประเภทจาก
ปีที่แล้วด้วย)

ตารางที่ 22 รายงานเงินรับ – จ่าย ตั้งแต่ ปี 2540-2546

ปีงบประมาณ	เงินรับ	เงินจ่าย
2540	21,906,791,473.30	22,377,534,306.29
2541	18,366,429,594.45	18,855,238,600.27
2542	19,478,491,781.14	19,215,048,116.94
2543	25,465,720,531.64	25,512,794,148.64
2544	20,779,696,000.44	21,684,808,758.90
2545	27,225,060,152.69	27,181,528,589.30
2546	28,760,561,025.03	28,667,965,137.98

ที่มา : สำนักงานคลังจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2546

ภาษีสรรพากร การจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำพูน สำหรับปีงบประมาณ 2546 สามารถจัดเก็บฯ ได้รวมทั้งสิ้น 1,229.683 ล้านบาท (ไม่รวมภาษีส่วนท้องถิ่นจำนวน 25.653 ล้านบาท) สูงกว่าประมาณการฯ (ซึ่งกำหนดไว้ 1,133.849 ล้านบาท) จำนวน 95.834 ล้านบาท หรือร้อยละ 8.45 และจัดเก็บได้ต่ำกว่าปีก่อน 220.27 ล้านบาท หรือต่ำไปร้อยละ 15.17 โดยจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการค้า อากรแสตมป์ ได้สูงกว่าประมาณการและสูงกว่าปีก่อน ภาษีมูลค่าเพิ่มจัดเก็บได้ต่ำกว่าประมาณการและปีก่อน เนื่องจากค่าตอบแทนการขายสินค้าบางประเภทไม่ต้องนำมารวมเป็นฐานภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะจัดเก็บได้ต่ำกว่าประมาณการ แต่สูงกว่าปีก่อน เนื่องจากการทำนิติกรรมที่ดินเพิ่มขึ้น

สำหรับการจัดเก็บภาษีปีงบประมาณ 2547 ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2547 จัดเก็บได้ 1,404.663 บาท

ข้อมูลการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำพูน
 ตารางที่ 23 ข้อมูลการจัดเก็บภาษีอากรของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำพูน หน่วย : ล้านบาท

ประเภทภาษีอากร	ประมาณการจัดเก็บ	ผลการจัดเก็บภาษีอากร				
	ปีงบประมาณ 2546	ปีงบประมาณ 2542	ปีงบประมาณ 2543	ปีงบประมาณ 2544	ปีงบประมาณ 2545	ปีงบประมาณ 2546
1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	484.042	317.693	352.862	427.934	456.778	552.184
2. ภาษีเงินได้นิติบุคคล	392.982	299.450	320.989	455.219	434.258	453.947
3. ภาษีการค้า	0.000	0.989	0.005	0.010	0.015	0.019
4. ภาษีมูลค่าเพิ่ม	229.841	234.593	176.241	388.454	533.956	
5. ภาษีสรรพสามิต	9.120	26.365	15.065	8.326	8.545	8.885
6. อากรแสตมป์	17.304	12.041	12.555	14.309	15.505	20.965
7. รายได้อื่น ๆ	0.561	0.957	0.704	0.537	0.653	0.650
รวม	1,384.053	892.088	878.422	1,294.789	1,449.710	1,229.682

ที่มา: สำนักงานสรรพากรพื้นที่ลำพูน ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2547

ภาษีสรรพสามิต ปีงบประมาณ 2546 สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ลำพูน ได้รับมอบหมายจากกรมสรรพสามิตให้จัดเก็บ จำนวน 2,567,200 บาท จัดเก็บรายได้ ได้ 4,626,853.71 บาท สูงกว่าเป้าหมาย 2,059,653.71 บาท หรือร้อยละ 180.23 เมื่อเทียบกับปีงบประมาณ 2545 จัดเก็บได้สูงกว่า 3,732,381.59 บาท หรือร้อยละ 107.82 การจัดเก็บรายได้ปีงบประมาณ 2546 ส่วนที่จัดเก็บได้สูงกว่าเป้าหมาย คือ สุรา ภาษีสุรยาสูบ รถยนต์ดัดแปลง ไฟ รถจักรยานยนต์ ส่วนที่จัดเก็บได้ต่ำกว่าเป้าหมาย คือ ภาษีสนามกอล์ฟ เนื่องจากมีผู้ใช้บริการน้อย และภาษีจากเครื่องดื่ม เนื่องจากภาษีส่วนใหญ่จัดเก็บที่กรมสรรพสามิต และ โรงงานผู้ผลิตที่จังหวัดลำปาง สำหรับปีงบประมาณ 2547 ณ เดือนสิงหาคม 2547 จัดเก็บได้ 14,141,059.52 บาท

สถิติการจัดเก็บรายได้สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดลำพูน ปีงบประมาณ 2541-2546

ตารางที่ 24 สถิติการจัดเก็บรายได้สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดลำพูน ปีงบประมาณ 2541-2547

สินค้าและบริการ	จัดเก็บได้จริง						
	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
1. สุรา (ใบอนุญาต)	191,810.00	168,900.00	203,950.00	262,250.00	311,710.00	683,080.00	752,515.00
2. ภาษีสุรา	-	-	-	-	1,374,993.80	4,375,147.00	11,185,609.80
3. ยาสูบ	71,520.00	70,340.00	73,880.00	73,150.00	75,930.00	63,230.00	85,090.00
4. เครื่องดื่ม	34,100.58	25,274.00	118,459.00	231,233.46	14,796.46	227,665.69	7,923.00
5. ไฟ	1,420.00	1,360.00	1,440.00	1,440.00	1,460.00	1,380.00	1,060.00
6. เครื่องไฟฟ้า	-	-	2,700.00	2,158.26	2,100.00	-	-
7. รถยนต์	18,768.00	143,997.00	76,857.00	83,350.00	178,895.50	12,740.00	12,000.00
8. รถจักรยานยนต์	17,010.00	5,400.00	4,260.00	6,965.00	8,550.00	26,810.25	1,500.00
9. สนามกอล์ฟ	1,184,447.00	1,226,599.00	1,034,971.00	1,298,218.00	1,412,674.00	1,525,262.00	1,787,913.00
10. เบ็ดเตล็ด	-	-	-	-	-	-	-
10.1 สุรา	6,839.00	2,256.00	6,397.00	3,908.00	14,454.06	138,370.27	246,859.50
10.2 ยาสูบ	3,000.00	3,000.00	-	-	-	3,000.00	4,000.00
10.3 อื่นๆ	2,450.00	820.00	359,123.30	360.00	59,000.00	132,737.50	10,229.00
(ค่าปรับคดีสุรา/ยาสูบ)							
10.4 ค่าแสตมป์เครื่องดื่ม	-	5,400.00	3,784.00	4,320.00	4,320.00	4,320.00	360.00
10.5 แก้วเลคคริสตัล	-	-	-	-	2,788.76	-	-
10.6 ไนท์คลับและดิสโก้เทค	-	-	-	-	-	311.00	46,000.00
รวม	1,531,364.58	1,653,346.00	1,885,821.30	1,967,352.72	3,461,672.12	7,194,053.70	14,141,059.52

สหกรณ์ ปัจจุบันจังหวัดลำพูน มีสหกรณ์ 3 ประเภท รวม 51 สหกรณ์ จำนวนสมาชิก 79,421 คน แยกเป็น

1. ประเภทสหกรณ์การเกษตร	จำนวน	73	สหกรณ์	สมาชิก	70,725 คน
2. ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์	จำนวน	9	สหกรณ์	สมาชิก	7,793 คน
3. ประเภทสหกรณ์บริการ	จำนวน	5	สหกรณ์	สมาชิก	903 คน

ตารางที่ 25 สรุปผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในรอบปี 2546

ปริมาณธุรกิจ สหกรณ์	จำนวน สหกรณ์ (สหกรณ์)	จำนวน สมาชิก (คน)	ทุนเรือน หุ้น (ล้านบาท)	เงิน สำรอง (ล้านบาท)	เงิน รับฝาก (ล้านบาท)	เงินให้ สมาชิกกู้ (ล้านบาท)	ธุรกิจ ซื้อ (ล้านบาท)	ธุรกิจ ขาย (ล้านบาท)	ธุรกิจ บริการ (ล้านบาท)	ธุรกิจ แปรรูป (ล้านบาท)	ทุน ดำเนินงาน (ล้านบาท)	กำไรสุทธิ (ล้านบาท)
ประเภทสหกรณ์												
สหกรณ์การเกษตร	37	73,753	239.595	80.192	357.726	427.395	168.640	250.681	56.793	-	1,064.994	1.753
สหกรณ์ออมทรัพย์	9	8,586	954.179	117.091	377.697	2,100.854	-	-	-	-	1,624.499	88.506
สหกรณ์บริการ	5	921	1.350	1.810	0.110	4.094	0.312	-	0.453	-	6.154	0.133
รวม	51	83,260	1,195.124	199.093	735.533	2,532.343	168.952	250.681	57.246	-	2,695.647	90.392

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2546

โครงสร้างพื้นฐาน

1. การไฟฟ้า

กระแสไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่สั่งซื้อมาจากสถานีจ่ายไฟจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยซึ่งมีแหล่งผลิตที่สำคัญ 1 แห่ง คือ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน สามารถให้บริการไฟฟ้าครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 7 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน มีสถานีจ่ายไฟย่อย จำนวน 3 แห่ง

1. สถานีไฟฟ้าลำพูน 1 ตั้งอยู่ที่บ้านป่าเล้า ริมถนนสายลำพูน-เชียงใหม่ (สายเก่า)
2. สถานีไฟฟ้าลำพูน 1 ตั้งอยู่ตำบลอุโมงค์ ริมถนนชูปเปอร์ไฮเวย์เชียงใหม่-ลำพูน
3. สถานีไฟฟ้าลำพูน 3 ตั้งอยู่ในสวนอุตสาหกรรมศรีสุพัฒน์ ถนนสายจอมเมืองป่าซาง

ในรอบปี 2547 มีไฟฟ้าครอบคลุมแล้ว 554 หมู่บ้าน 125,405 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.39 จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 137,220 ครัวเรือน ปัจจุบันยังไม่มีไฟฟ้า 8 หมู่บ้าน ในส่วนที่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อเป็นการรองรับการใช้ไฟที่จะเพิ่มมากขึ้น ทางกรไฟฟ้า ยังมีโครงการปรับปรุงระบบจำหน่ายในเขตตัวเมืองขึ้นใหม่ทั้งหมด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายไฟ และมั่นคงยิ่งขึ้น

ที่มา: การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

2. แหล่งน้ำ

การประปา สำนักงานประปาลำพูน มีกำลังผลิต 460 ลบ.ม./ชม. โดยใช้แหล่งน้ำจากบ่อบาดาลและอ่างเก็บน้ำทาสบเล้า โดยมีหน่วยบริการ 3 แห่ง คือ

1. หน่วยบริการลำพูน ใช้แหล่งน้ำจากบ่อบาดาล ขนาดกำลังผลิต 320 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง
2. หน่วยบริการทาสบเล้า ใช้แหล่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำทาสบเล้า ขนาดกำลังผลิต 60 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง
3. หน่วยบริการป่าซาง ใช้แหล่งน้ำจากบ่อบาดาล ขนาดกำลังผลิต 80 ลูกบาศก์เมตร/ชั่วโมง

นอกจากนี้ยังมีสถานีจ่ายน้ำอุโมงค์ อีก 1 แห่ง ซึ่งใช้แหล่งน้ำจากบ่อบาดาลประปาลำพูน สำหรับปริมาณการผลิต การจำหน่ายการให้บริการแก่ประชาชนตั้งแต่ปี 2544-2547

ตารางที่ 26 ปริมาณการผลิตและการจำหน่ายการให้บริการแก่ประชาชน ตั้งแต่ปี 2545-2547

ปี	ปริมาณการผลิต (ลบ.ม.)	ปริมาณจำหน่าย (ลบ.ม.)	จำนวนผู้ใช้ราย
2545	1,731,902	1,444,159	6,525
2546	1,601,735	1,518,738	6,749
2547	2,390,151	1,597,783	7,721

ที่มา: สำนักงานประปาจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

การชลประทาน จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ชลประทาน โดยเป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ 1 แห่ง พื้นที่ 59,000 ไร่ (โครงการฯ แม่ทวน) โครงการชลประทานขนาดกลาง 9 แห่ง พื้นที่ 81,350 ไร่

- พื้นที่รับประโยชน์เป็นโครงการชลประทานขนาดเล็ก (117 แห่ง) พื้นที่ 153,127 ไร่

แหล่งน้ำในจังหวัด ได้จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติลำน้ำปิง แม่ทา กวง และลี้ โดยมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง 4 แห่ง ความจุรวม 34 ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำ 14 ล้านลูกบาศก์เมตร

- อ่างเก็บน้ำแม่สาน ตั้งอยู่ใน ต.ศรีบัวบาน อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน มีพื้นที่ 16,450 ไร่

- อ่างเก็บน้ำแม่ธิ ตั้งอยู่ใน ต.บ้านธิ อ.บ้านธิ จ.ลำพูน มีพื้นที่ 4,000 ไร่

- อ่างเก็บน้ำแม่ต๊อบ ตั้งอยู่ใน ต.มะเขือแจ้ อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน มีพื้นที่ 5,000 ไร่

- อ่างเก็บน้ำแม่เมย ตั้งอยู่ใน ต.ทาซุมเงิน อ.แม่ทา จ.ลำพูน มีพื้นที่ 3,000 ไร่

สำหรับอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่ทา บ้านโง้ง ลี้ พงษ์หัวช้าง และป่าซาง รวม 38 แห่ง ความจุรวม 24 ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำ 10 ล้านลูกบาศก์เมตร

บ่อบาดาล 15,078 บ่อ บ่อน้ำตื้น 15,075 บ่อ สระเก็บน้ำ 855 แห่ง

ที่มา: โครงการชลประทานลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

น้ำบาดาล ปัจจุบันได้มีประกาศกฎกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2537) ออกและบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2537 บังคับใช้ให้ผู้ที่ต้องการเจาะบ่อบาดาลและใช้น้ำบาดาล ต้องขออนุญาตจากกรมทรัพยากรธรณี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดลำพูนได้มีการดำเนินงานรับคำขอ ออกใบอนุญาตเจาะบ่อบาดาล และใบอนุญาตให้ใช้น้ำบาดาลแก่ผู้ใช้น้ำ ซึ่งมีผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 ในท้องที่จังหวัดลำพูน ตั้งแต่ปี 2543-2546 ดังนี้

ตารางที่ 27 ผลการดำเนินงานรับคำขอและออกใบอนุญาตเจาะบ่อบาดาล ปี 2543-2546

รายการ	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	รวม
1. ออกใบอนุญาต เจาะน้ำบาดาล					
- ประเภทอุปโภค-บริโภค*	4	3	2	25	34
- ประเภทธุรกิจ*	1	4	1	6	12
- ประเภทเกษตรกรรม*	3	1	-	24	28
2. ออกใบอนุญาตใช้น้ำบาดาล					
- ประเภทอุปโภค-บริโภค*	1	1	2	65	69
- ประเภทธุรกิจ*	2	3	1	53	59
- ประเภทเกษตรกรรม*	3	-	-	41	44
3. รายได้จากการประกอบ กิจการน้ำบาดาล					
- ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล**	6,170.00	2,420.00	2,420.00	105,130.00	116,140.00
- ค่าใบอนุญาตน้ำบาดาล**	8,000.00	750.00	1,500.00	98,430.00	108,680.00
- ค่าใช้น้ำบาดาล**	1,934,988.7	2,156,849.39	2,156,905.71	2,365,841.09	8,708,584.90

หมายเหตุ : * หน่วย : บ่อ

** หน่วย : บาท

ที่มา: ฝ่ายทรัพยากรน้ำบาดาล สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำพูน
ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2546

3. การสื่อสาร

โทรศัพท์ ปัจจุบันมีสำนักงานบริการโทรศัพท์จังหวัดลำพูนที่เปิดบริการ 2 หน่วยคือ สำนักงานบริการโทรศัพท์ของ ทศท. จำนวน 2 แห่ง และ TT&T อีก 1 แห่ง โดยในส่วนของ ทศท. ได้แก่

1. ศูนย์บริการลูกค้าสาขาลำพูน รับผิดชอบ 7 ชุมสาย คือ ชุมสายลำพูน อุโมงค์ นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ แม่ทา บ้านธิ ป่าสัก และหนองหนาม

2. ศูนย์บริการลูกค้าสาขาป่าซาง รับผิดชอบ 8 ชุมสาย คือ ชุมสายป่าซาง ลี้ บ้านโฮ้ง บ้านปวง บ้านเรือน หนองปลาสะวาย หุ่นหัวช้าง และศรีเตี้ย

ปัจจุบันมีจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ที่ให้บริการทั้งหมด จำนวน 44,175 เลขหมาย แยกเป็น ทศท. 18,535 เลขหมาย และ TT&T 25,640 เลขหมาย ที่เปิดใช้แล้วทั้งหมด จำนวน 40,913 เลขหมาย จำนวนเลขหมายพร้อมให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 10.81 (ไม่รวมโทรศัพท์มือถือ)

ที่มา: บริษัท ทศท.คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2547

การไปรษณีย์

จังหวัดลำพูนมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 9 แห่ง ดังนี้

1. ที่ทำการไปรษณีย์ลำพูน
2. ที่ทำการไปรษณีย์อุโมงค์
3. ที่ทำการไปรษณีย์ป่าซาง
4. ที่ทำการไปรษณีย์ทาภาค
5. ที่ทำการไปรษณีย์บ้านธิ
6. ที่ทำการไปรษณีย์แม่ทา
7. ที่ทำการไปรษณีย์บ้านโฮ้ง
8. ที่ทำการไปรษณีย์ลี้
9. ที่ทำการไปรษณีย์ทุ่งหัวช้าง

ในส่วนการให้บริการโทรคมนาคมและไปรษณีย์ อนุญาตให้เอกชนอีก 15 แห่ง ซึ่งให้บริการเกี่ยวกับโทรศัพท์ระหว่างประเทศ โทรสาร วิทยุติดตามตัว วิทยุเฉพาะกิจผ่านสถานีทวนสัญญาณทะเลเล็กซ์ วงจรให้เข้าภายในประเทศ วงจรให้เข้าระหว่างประเทศเคลื่อนที่ระบบแอมป์ 800 แบนด์เอ โทรเลข และ ไทยแพค

นอกจากนี้ยังให้บริการรับฝากจดหมาย ณ ที่ทำการ และจัดตั้งตู้ไปรษณีย์ตามริมถนนและในเขตชุมชน โดยทำการทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ ซึ่งระยะเวลาที่ไปรษณีย์ภัณฑ์ส่งถึงมือผู้รับ ไม่ว่าจะส่งไปหรือส่งมาจากที่ทำการแห่งอื่นมาถึงเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพบริการที่การสื่อสารแห่งประเทศไทยกำหนด

ที่มา: ที่ทำการไปรษณีย์ลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

4. การคมนาคมขนส่ง

เส้นทางการเดินทางติดต่อกับพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง มี ดังนี้

ก. ทางรถยนต์

1. ติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่ ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 11 ระยะทางประมาณ 33 กิโลเมตร (สายซูเปอร์ไฮเวย์ ลำปาง - เชียงใหม่) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร

2. ติดต่อกับจังหวัดลำปาง โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร และจากจังหวัดลำปางสามารถต่อไปจังหวัดพะเยา และเชียงราย โดยอาศัยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11

3. ติดต่อกับจังหวัดเชียงราย โดยเดินทางจากจังหวัดลำพูนเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่แล้วไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1019 ระยะทางประมาณ 210 กิโลเมตร

4. ติดต่อกับจังหวัดแพร่และน่าน โดยอาศัยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ผ่านจังหวัดลำปาง จนถึงอำเภอเด่นชัยจังหวัดแพร่ และเลี้ยวเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101 สู่อำเภอแพร่และน่านตามลำดับ

เส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอเมืองลำพูนกับอำเภออื่น ๆ

1. จากอำเภอเมืองลำพูนไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 ลงสู่ทิศใต้ประมาณ 11 กิโลเมตรก็จะถึงอำเภอป่าซาง และจากอำเภอป่าซางไปอีกประมาณ 29 กิโลเมตร ก็จะถึงอำเภอบ้านโฮ่ง และจากอำเภอบ้านโฮ่งไปอีกประมาณ 65 กิโลเมตร ก็จะถึงอำเภอฝาง ซึ่งสามารถติดต่อกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร

2. จากอำเภอเมืองลำพูนตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 ลงสู่ทิศใต้ผ่านอำเภอป่าซาง และจากอำเภอป่าซางประมาณ 19 กิโลเมตร เลี้ยวเข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1184 (แม่อาว - พงษ์พิสัย) ไปอีกประมาณ 75 กิโลเมตร ก็จะถึงอำเภอพงษ์พิสัย

3. จากอำเภอเมืองลำพูนตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ลงไปทางทิศใต้ ประมาณ 25 กิโลเมตรก็จะถึงอำเภอแม่ทา และหากขึ้นไปทางทิศเหนือโดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1147 ประมาณ 26 กิโลเมตร ก็จะถึงอำเภอบ้านธิ

4. จากอำเภอเมืองลำพูน ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 106 ลงสู่ทิศใต้ผ่านอำเภอป่าซาง ถึงแยกสันห้วยเสือ เข้าสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1031 ก็จะเดินทางเข้าสู่กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง รวมระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร

ข. ทางรถไฟ มีขบวนรถไฟขึ้นและลงผ่านสถานีรถไฟจังหวัดลำพูนเป็นรถขบวนสินค้า 6 ขบวน และรถโดยสาร 16 ขบวน โดยส่วนใหญ่แล้วจะจอดรับ-ส่ง ผู้โดยสารที่สถานีรถไฟลำพูนทุกขบวน ระยะทางรถไฟ ที่ผ่านจังหวัดมีความยาว 68 กิโลเมตร สถานีรถไฟจังหวัดลำพูน มี 6 สถานี คือ สถานีรถไฟป่าเต็ง ลำพูน หนองหล่ม ศาลาแม่ทา ทาซมภู และขุนตาน ระยะทางจากลำพูนถึงกรุงเทพมหานครประมาณ 729 กิโลเมตร

ค. ทางอากาศ จังหวัดลำพูนไม่มีสนามบินเป็นของตนเองการเดินทางโดยเครื่องบินต้องอาศัยท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งระยะเวลาในการเดินทางจากจังหวัดลำพูนไปท่าอากาศยานจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 30 นาที

ที่มา: สำนักงานขนส่งจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

5. การบริหาร

5.1 การบริหารราชการ จังหวัดลำพูนมีหน่วยงานราชการต่างๆ ที่บริหารราชการในพื้นที่ประกอบด้วย

1) หน่วยงานการบริการราชการส่วนกลางที่มาปฏิบัติงานในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูนรวมทั้งสิ้น 30 หน่วยงาน หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ 10 หน่วยงาน

2) หน่วยงานการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นส่วนราชการประจำจังหวัดซึ่งกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ได้ส่งมาปฏิบัติราชการในจังหวัด รวมทั้งสิ้น 28 หน่วยงาน

3) หน่วยงานการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 59 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 44 แห่ง

4) องค์การอิสระ 2 หน่วยงาน

ที่มา : สำนักงานจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

5.2 การเมือง ปัจจุบันการดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งได้มีการออกข้อกำหนดของคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ จากเดิมจังหวัดลำพูนมีเขตเลือกตั้งเดียว โดยใช้พื้นที่ทั้งจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ปัจจุบันได้แบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกเป็น 3 เขต แต่ละเขตมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละ 1 คน มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งคือ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดลำพูน จำนวน 5 คน ซึ่งมีสำนักงานอยู่ ณ ศาลาประชาคม จังหวัดลำพูน โดยมีพื้นที่ในแต่ละเขต ดังนี้

- เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองลำพูน (ยกเว้น ต.มะเขือแจ้)
- เขตเลือกตั้งที่ 2 อำเภอป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน (เฉพาะ ต.มะเขือแจ้) อำเภอแม่ทา และ อำเภอบ้านธิ
- เขตเลือกตั้งที่ 3 อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอศีล และกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 จังหวัดลำพูน มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 306,187 คน มีผู้มาใช้สิทธิ จำนวน 256,513 คน คิดเป็นร้อยละ 83.78

ปัจจุบันมีสมาชิกวุฒิสภา 1 คน คือ นายสันต์ เทพมณี

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 คนได้แก่

- เขต 1 นางสาวอาภาภรณ์ พุทธิปวน พรรคไทยรักไทย
- เขต 2 นายสงวน พงษ์มณี พรรคไทยรักไทย
- เขต 3 นายทรงชัย วงศ์สวัสดิ์ พรรคประชาธิปัตย์

ส.ส.ตามระบบบัญชีรายชื่อ 1 คน คือ นายสถาพร มณีรัตน์ พรรคไทยรักไทย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน

2547

6. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติในจังหวัดลำพูน มีแม่น้ำที่สำคัญ 4 สาย ดังนี้

1. แม่น้ำปิง เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลอยู่ในหุบเขา ระหว่างทิวเขาถนนธงชัยกลางกับทิวเขาผีปันน้ำตะวันตก มีต้นน้ำอยู่ที่ดอยถั่วในเทือกเขาแดนลาว เขตตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จากต้นกำเนิดแม่น้ำปิงไหลลงมาทิศใต้ผ่านเมืองเชียงใหม่ ลำพูน และไหลเข้าเขตจังหวัดตากไปบรรจบกับแม่น้ำวังที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก แล้วไหลต่อลงไปทางใต้ผ่านอำเภอเมืองกำแพงเพชร บรรจบกับ

แม่น้ำน่านที่จังหวัดนครสวรรค์รวมเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 715 กิโลเมตร ระยะทางที่แม่น้ำปิงไหลผ่านพื้นที่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนมีความยาวประมาณ 335 กิโลเมตร และเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ลงไปทางทิศใต้เป็นระยะทางยาวประมาณ 70 กิโลเมตร ในจังหวัดลำพูนน้ำที่ไหลลงสู่แม่น้ำปิง โดยเรียงจากเหนือจดใต้ คือ น้ำแม่ทา น้ำแม่กวง แม่น้ำลี้ ห้วยแม่ตาล ห้วยแม่หาด และน้ำแม่ก่อ นอกจากนี้ยังมีลำน้ำที่ไม่มีชื่ออีกเป็นจำนวนมากที่ไหลลงสู่แม่น้ำปิง สำหรับพื้นที่รับน้ำ (Catchment Area) ประมาณ 6,355 ตารางกิโลเมตร

2. น้ำแม่กวง มีต้นน้ำอยู่ที่ดอยผิบน้ำ (หรือดอยนางแก้ว) ดอยมด แล้วไหลไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ลงสู่ที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน ผ่านอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสันทราย และไหลต่อไปทางใต้ผ่านอำเภอเมืองลำพูน แล้วบรรจบกับแม่น้ำปิงที่บ้านสบทา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน น้ำแม่กวงมีความยาวประมาณ 110 กิโลเมตร น้ำแม่กวงเป็นแม่น้ำที่สำคัญอีกสายหนึ่งในบริเวณที่ราบเชียงใหม่ - ลำพูน มีลำน้ำสาขาที่สำคัญคือ น้ำแม่ทาและห้วยแม่สะแงะ น้ำแม่กวงมีพื้นที่รับน้ำ (CATCHMENT AREA) ประมาณ 1,740 ตารางกิโลเมตร

3. น้ำแม่ทา น้ำแม่ทามีต้นน้ำอยู่ที่ดอยขุนทาในเทือกเขาผิบน้ำตะวันตก กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ไหลผ่านที่ราบซึ่งขนานไปด้วยภูเขาไปสู่อำเภอแม่ทาทางทิศใต้แล้วไหลวกขึ้นไปทางเหนือผ่านที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน ผ่านอำเภอป่าซาง แล้วบรรจบกับแม่น้ำกวงที่บ้านสบทา เขตต่อระหว่างอำเภอเมืองลำพูนกับอำเภอป่าซาง นอกจากนี้น้ำแม่ทายังได้หล่อเลี้ยงพื้นที่ทำการเกษตรของชุมชนหลายตำบล ในกิ่งอำเภอแม่ออน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน น้ำแม่ทามีความยาวประมาณ 90 กม.

4. แม่น้ำลี้ แม่น้ำลี้มีต้นน้ำอยู่ที่ดอยสบเทิม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ไหลลงไปได้จนถึงบริเวณใกล้อำเภอลี้ จึงค่อยไหลวกกลับไปทางเหนือเป็นรูปตัวยูผ่านอำเภอลี้ อำเภอบ้านโฮ่ง แล้วไหลต่อไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ บรรจบกับแม่น้ำปิงที่บ้านวังสะแกง กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน แม่น้ำลี้มีความยาวประมาณ 180 กิโลเมตร แม่น้ำลี้มีพื้นที่รับน้ำ (CATCHMENT AREA) ประมาณ 315 ตารางกิโลเมตร

นอกจากลำน้ำสำคัญที่กล่าวถึงแล้ว ยังมีลำธาร ลำห้วย จำนวนมากตามอำเภอต่างๆ ได้แก่

- น้ำसान ไหลผ่านอำเภอเมืองลำพูน
- น้ำเย็น ไหลผ่านอำเภอบ้านโฮ่ง
- น้ำอบบ ไหลผ่านอำเภอบ้านโฮ่ง
- น้ำแม่ธิ ไหลป่าอำเภอบ้านธิ
- น้ำขนาด ไหลผ่านอำเภอแม่ทา
- น้ำเมย ไหลผ่านอำเภอแม่ทา
- น้ำแม่สะปัวด ไหลผ่านอำเภอแม่ทา

- น้ำแม่ตุ๊ด ไหลผ่านอำเภอมะเณท
- น้ำแวน ไหลผ่านอำเภอลี่
- น้ำก้อ ไหลผ่านอำเภอลี่

และมีลำธารเล็กๆ อีกจำนวนมากซึ่งเป็นทางน้ำที่มีน้ำเฉพาะในฤดูฝน
ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีจำนวน 10 แห่ง คือ

ตารางที่ 28 พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

ลำดับที่	ชื่อป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่		หมายเหตุ ท้องที่อำเภอ
		ไร่	ตารางกิโลเมตร	
1.	ป่าแม่ธิ-แม่ตึบแม่สาร	119,375.00	191.00	เมืองลำพูน, บ้านธิ
2.	ป่าแม่ทา	392,250.00	627.60	แม่ทา
3.	ป่าแม่อาว	53,606.25	85.77	ป่าซาง
4.	ป่าบ้านโฮ้ง	202,812.50	324.50	บ้านโฮ้ง
5.	ป่าขุนแม่ลี่	273,750.00	438.00	ทุ่งหัวช้าง, ลี้
6.	ป่าแม่ตึน-แม่แนต	294,350.00	470.96	ลี้
7.	ป่าแม่ลี่	167,032.00	267.2512	ลี้
8.	ป่าแม่หาด-แม่ก้อ	275,000.00	440.00	ลี้
9.	ป่าเหมืองจี้-สันป่าสัก	12,656.00	20.2496	เมืองลำพูน
10.	ป่าดอยขุนตาล	39,206.25	62.73	แม่ทา
รวม		*1,830,038.00	2,928.0608	

หมายเหตุ * จำนวนเนื้อที่ป่าครอบคลุมพื้นที่จังหวัดข้างเคียงด้วย

พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ จำนวน 2 แห่ง คือ
 ตารางที่ 29 พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ

ลำดับที่	ชื่ออุทยานแห่งชาติ	เนื้อที่		หมายเหตุ ท้องที่อำเภอ
		ไร่	ตาราง กม.	
1.	ดอยขุนตาล (อยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน)	159,556.25 (34,500.00)	255.29 (55.20)	อ.แม่ทา จ.ลำพูน อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง
2.	แม่ปิง (อยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน)	626,875.00 (358,093.75)	1,003.00 (572.95)	อ.ลี้ จ.ลำพูน อ.ดอยเต่า จ.เชียงใหม่
ทั้ง 2 แห่งอยู่ในท้องที่จังหวัดลำพูน				อ.สามเงา จ.ตาก
392,593.75 ไร่ หรือ 628.15 ตร.กม.				
รวม		786,431.25 (392,593.75)	1,258.29 (628.15)	

พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 1 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง (ลำพูน - ลำปาง) เนื้อที่ 366,250 ไร่ หรือ 586 ตารางกิโลเมตร (อยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน 276,949 ไร่ หรือ 443.12 ตารางกิโลเมตร)

พื้นที่วนอุทยาน จำนวน 1 แห่ง คือ วนอุทยานดอยเวียงแก้ว เนื้อที่ประมาณ 26,050 ไร่ หรือ 41.68 ตารางกิโลเมตร อยู่ในท้องที่อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ที่มา: สำนักงานป่าไม้จังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2547

ทรัพยากรแร่ธาตุ

ในเขตท้องที่จังหวัดลำพูนมีชนิดแร่ที่สำรวจพบในปัจจุบัน จำนวน 17 ชนิดได้แก่ แร่ถ่านหิน แร่ฟลูออไรต์ แร่แมงกานีส แร่พลวง แร่เฟลด์สปาร์ แร่ดินขาว แร่บอลเคลย์ แร่ตะกั่ว แร่สังกะสี แร่ดีบุก แร่แบไรต์ แร่แคลไซต์ แร่ฟอสเฟต แร่ทองคำ หินอ่อน หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างและหินประดับชนิดหินปูน โดยแหล่งแร่แต่ละชนิดมีการสำรวจพบในพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดลำพูน ดังนี้

1. แหล่งแร่ถ่านหิน (ลิกไนต์) สำรวจพบในเขตอำเภอลี้ ที่ตำบลลี้ ตำบลดงดำ ตำบลนาทราย และในเขตอำเภอทุ่งหัวช้าง ที่ตำบลบ้านปวง

2. แหล่งแร่ฟลูออไรต์ สำรวจพบในเขตอำเภอแม่ทา ที่ตำบลทาชุมเงิน ตำบลทาภาศ ในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง ที่ตำบลป่าพลู ตำบลบ้านโฮ่ง และในเขตอำเภอป่าซาง ที่ตำบลนครเจดีย์

3. แหล่งแร่망กานีส สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลแม่ลาน ตำบลแม่ตึ่น ตำบลป่าไผ่ ตำบลศรีวิชัย ตำบลก่อ ในเขตอำเภอป่าซาง ที่ตำบลนครเจดีย์ และในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง ที่ตำบลป่าพลู

4. แหล่งแร่พลวง สํารวจพบในเขตอำเภอแม่ทา ที่ตำบลทาชุมเงิน ตำบลทาสบเส้า

5. แหล่งแร่เฟลด์สปาร์ สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลศรีวิชัย

6. แหล่งแร่ดินขาว สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลดงดํา และในเขตอำเภอทุ่งห้วยช้าง ที่ตำบลบ้านปวง

7. แหล่งแร่บอลเคลย์ สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลดงดํา และในเขตอำเภอทุ่งห้วยช้าง ที่ตำบลบ้านปวง

8. แหล่งแร่ตะกั่ว สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลศรีวิชัย

9. แหล่งแร่สังกะสี สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลศรีวิชัย

10. แหล่งแร่แบไรต์ สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลศรีวิชัย

11. แหล่งหินอ่อน สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลแม่ลาย ตำบลลี่ และในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง ที่ตำบลป่าพลู ตำบลบ้านโฮ่ง

12. แหล่งหินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง สํารวจพบในเขตอำเภอแม่ทา ที่ตำบลทาชุมเงิน ในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง ที่ตำบลป่าพลู ตำบลบ้านโฮ่ง ในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ตำบลศรีวิชัย ตำบลแม่ตึ่น ตำบลแม่ลาน ตำบลป่าไผ่ ตำบลลี่ และในเขตอำเภอป่าซาง ที่ตำบลนครเจดีย์

13. แหล่งหินประดับชนิดหินปูน สํารวจพบในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง ที่ตำบลป่าพลู และในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลแม่ตึ่น ตำบลศรีวิชัย ตำบลป่าไผ่ ตำบลแม่ลาน

14. แหล่งแร่แคลไซต์ สํารวจพบในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง ที่ตำบลป่าพลู และในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลแม่ลาน

15. แหล่งแร่ฟอสเฟต สํารวจพบในเขตอำเภอแม่ทา ที่ตำบลทาชุมเงิน และในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลป่าไผ่

16. แหล่งแร่ดีบุก สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลแม่ตึ่น

17. แหล่งแร่ทองคำ สํารวจพบในเขตอำเภอถ้ำเข็ก ที่ตำบลดงดํา

ปัจจุบันในเขตท้องที่จังหวัดลำพูน มีเมืองแร่ชนิดต่างๆ ที่ยังเปิดทำการเหมืองอยู่ จำนวน 21 เหมือง จำนวนประทานบัตร 44 แปลง แบ่งเป็น ดังนี้

- แร่ถ่านหิน (ลิกไนต์) จำนวน 9 เหมือง ประทานบัตร 32 แปลง ที่ตำบลลี่ ตำบลดงดํา ตำบลนาทราย อำเภอถ้ำเข็ก

- แร่ฟลูออไรต์ จำนวน 2 เหมือง ประทานบัตร 2 แปลง ที่ตำบลทาชุมเงิน อำเภอแม่ทา และตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง

- แร่망กานีส จำนวน 2 ราย ประทานบัตร 2 แปลง ที่ตำบลแม่ตื่น อำเภอฝาง
 - แร่หินอ่อน จำนวน 1 ราย ประทานบัตร 1 แปลง ที่ตำบลแม่ลาน อำเภอฝาง
 - หินอุตสาหกรรมฯ จำนวน 5 ราย ประทานบัตร 5 แปลง ที่ตำบลป่าพญา อำเภอบ้านโฮ่ง
 - แร่แคลไซต์ จำนวน 1 ราย ประทานบัตร 1 แปลง ที่ตำบลแม่ลาน อำเภอฝาง
 - แร่ฟอสเฟต จำนวน 1 ราย ประทานบัตร 1 แปลง ที่ตำบลท่าชุมเงิน อำเภอแม่ทา
- รายได้จากค่าภาคหลวงแร่ จังหวัดลำพูน

ตารางที่ 30 รายได้จากค่าภาคหลวงแร่จังหวัดลำพูน (หน่วย : บาท)

รายการ	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
ถ่านหิน	42,326,820.00	33,248,676.40	29,211,720.00	14,656,534.00	19,335,725.10
ฟลูออไรต์	-	-	-	-	14,227.50
มังกานีสโลหะกรรม	-	1,214.40	1,617.00	-	-
มังกานีสก้อน	-	-	455.40	2,289.65	-
หินอุตสาหกรรม	121,856.00	73,640.00	89,376.00	1,046,356.60	3,782,338.28
พลวง	-	228.07	-	-	-
ฟอสเฟต	-	-	4,992.00	-	-
ฟลูออไรต์เปอร์เซ็นต์ต่ำ	-	-	-	-	101,692.36

ที่มา: สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำพูน ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2546